

ШКОЛА ЗА ОСНОВНО И СРЕДЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ
„ВИДОВДАН“ – БОР

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА

Школа за основно
и средње образовање „Видовдан“
Моша Пијаде 31
19210 Бор
Тел/Факс: +381-30-422-490
E-mail: sosovidovdan@yahoo.com

У Бору, јуна 2014.

Садржај

Увод	6
1. Циљеви Школског програма.....	8
2. Наставни план основног образовања и васпитања.....	9
2.1. Наставни план за први циклус основног образовања и васпитања.....	10
2.2. Наставни план за други циклус основног образовања и васпитања.....	12
2.2.1. Наставни план за пети разред по редовном плану и програма.....	12
2.2.2. Наставни план за шести, седми и осми разред по плану и програму основног образовања и васпитања за ученике ЛМО у развоју.....	13
2.2.3. Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика првог и другог циклуса обавезног образовања и васпитања.....	14
3. Програми обавезних и изборних предмета по разредима, са начинима и поступцима за њихово остваривање.....	15
3.1. Школски програм за ПРВИ разред основног образовања и васпитања.....	15
3.1.1. Програм рада српског језика за први разред.....	16
3.1.2. Програм рада математике за први разред.....	18
3.1.3. Програм рада света око нас за први разред.....	20
3.1.4. Програм рада енглеског језика за први разред.....	22
3.1.5. Програм рада физичког васпитања за први разред.....	25
3.1.6. Програм рада ликовне културе за први разред.....	28
3.1.7. Програм рада музичке културе за први разред.....	30
3.1.8. Програм рада грађанског васпитања за први разред.....	32
3.1.9. Програм рада православног катихизиса за први разред.....	33
3.1.10. Програм рада чувари природе за први разред.....	35
3.1.11. Корелација програмских садржаја за обавезне наставне предмете у првом разреду.....	37
3.2. Школски програм за ДРУГИ разред основног образовања и васпитања.....	38
3.2.1. Програм рада српски језик за други разред.....	39
3.2.2. Програм рада математика за други разред.....	41
3.2.3. Програм рада свет око нас за други разред.....	43
3.2.4. Програм рада енглески језик за други разред.....	45
3.2.5. Програм рада физичко васпитање за други разред.....	48
3.2.6. Програм рада ликовна култура за други разред.....	51
3.2.7. Програм рада кузичка култура за други разред.....	53
3.2.8. Програм рада грађанског васпитања за други разред.....	55
3.2.9. Програм рада православног катихизиса за други разред.....	56
3.2.10. Програм рада чувара природе за други разред.....	58
3.2.11. Корелација програмских садржаја за обавезне наставне предмете у другом разреду.....	60
3.3. Школски програм за ТРЕЋИ разред основног образовања и васпитања.....	61
3.3.1. Програм рада српског језика за трећи разред.....	62
3.3.2. Програм рада математике за трећи разред.....	64
3.3.3. Програм рада природе и друштва за трећи разред.....	66
3.3.4. Програм рада енглеског језика за трећи разред.....	69
3.3.5. Програм рада физичког васпитања за трећи разред.....	72

3.3.6. Програм рада ликовне културе за трећи разред.....	74
3.3.7. Програм рада музичке културе за трећи разред.....	77
3.3.8. Програм рада православног катихизиса за трећи разред.....	79
3.3.9. Програм рада грађанског васпитања за трећи разред.....	81
3.3.10. Програм рада чувара природе за трећи разред.....	83
3.3.11. Корелација програмских садржаја за обавезне наставне предмете у трећем разреду.....	85
3.4. Школски програм за ЧЕТВРТИ разред основног образовања и васпитања.....	86
3.4.1. Програм рада српског језика за четврти разред.....	87
3.4.2. Програм рада математике за четврти разред.....	89
3.4.3. Програм рада природе и друштва за четврти разреда.....	91
3.4.4. Програм рада енглеског језика за четврти разреда.....	94
3.4.5. Програм рада физичког васпитања за четврти разред.....	97
3.4.6. Програм рада ликовне културе за четврти разред.....	99
3.4.7. Програм рада музичке културе за четврти разред.....	101
3.4.8. Програм рада грађанског васпитања за четврти разред.....	103
3.4.9. Програм рада православног катихизиса за четврти разред.....	105
3.4.10. Програм рада чувара природе за четврти разред.....	108
3.4.11. Корелација програмских садржаја за обавезне наставне предмете у четвртом разреду.....	110
3.5. Други циклус обавезног образовања и васпитања.....	111
3.5. Школски програм за ПЕТИ разред основног образовања и васпитања.....	112
3.5.1. Програм рада српског језика за пети разред.....	113
3.5.2. Програм рада историје за пети разред.....	115
3.5.3. Програм рада ликовне културе за пети разред.....	117
3.5.4. Програм рада музичка култура за пети разред.....	118
3.5.5. Програм рада географије за пети разред.....	119
3.5.6. Програм рада биологије за пети разред.....	121
3.5.7. Програм рада техничког образовања за пети разред.....	124
3.5.8. Програм рада енглеског језика за пети разред.....	126
3.5.9. Програм рада математике за пети разред.....	128
3.5.10. Програм рада физичког васпитања за пети разред.....	130
3.5.11. Програм рада грађанског васпитања за пети разред.....	132
3.5.12. Програм рада православног катихизиса за пети разред.....	134
3.5.13. Програм рада чувара природе за пети разред.....	137
3.5.14. Корелација програмских садржаја за обавезне наставне предмете у петом разреду.....	139
3.6. Школски програм за ШЕСТИ разред основног образовања и васпитања.....	140
3.6.1. Програм рада српског језика за шести разред.....	141
3.6.2. Програм рада математике за шести разред.....	144
3.6.3. Програм рада природе и друштва за шести разред.....	146
3.6.4. Програм рада ликовне културе за шести разред.....	149
3.6.5. Програм рада техничког образовања за шести разред.....	151
3.6.6. Програм рада практичног рада за шестиразред.....	153
3.6.7. Програм рада музичке културе за шести разред.....	155

3.6.8. Програм рада физичког васпитања за шести разред.....	157
3.6.9. Програм рада грађанског васпитања за шести разред.....	159
3.6.10. Програм рада православног катихизиса за шести разред.....	161
3.6.11. Програм рада чувара природе за шести разред.....	163
3.6.12. Програм рада допунске наставе српског језика за шести разред.....	165
3.6.13. Програм рада допунске наставе математике за шести разред.....	165
3.6.14. Корелација програмских садржаја за обавезне наставне предмете у шестом разреду.....	166
3.7. Школски програм за СЕДМИ разред основног образовања и васпитања.....	167
3.7.1. Програм рада српског језика за седми разред.....	168
3.7.2. Програм рада математике за седми разред.....	170
3.7.3. Програм рада природе и друштва за седми разред.....	172
3.7.4. Програм рада техничког образовања за седми разред.....	176
3.7.5. Програм рада практичног рада за седми разред.....	178
3.7.6. Програм рада музичке културе за седми разред.....	180
3.7.7. Програм рада ликовне културе за седми разред.....	182
3.7.8. Програм рада физичког васпитања за седми разред.....	184
3.7.9. Програм рада допунске наставе из српског језика за седми разред.....	186
3.7.10. Програм рада допунског рада из математике за седми разред.....	187
3.7.11. Програм рада грађанског васпитања за седми разред.....	188
3.7.12. Програм рада православног катихизиса за седми разред.....	190
3.7.13. Програм рада домаћинства за седми разред.....	192
3.7.14. Корелација програмских садржаја за обавезне наставне предмете у седмом разреду.....	194
3.8. Школски програм за ОСМИ разред основног образовања и васпитања.....	195
3.8.1. Програм рада српског језика за осми разред.....	196
3.8.2. Програм рада математике за осми разред.....	198
3.8.3. Програм рада природе и друштва за осми разред.....	200
3.8.4. Програм рада физичког васпитања за осми разред.....	202
3.8.5. Програм рада техничког образовања за осми разред.....	204
3.8.6. Програм рада практичног рада за осми разред.....	206
3.8.7. Програм рада ликовне културе за осми разред.....	208
3.8.8. Програм рада ликовне културе за осми разред.....	210
3.8.9. Програм рада грађанског васпитања за осми разред.....	212
3.8.10. Програм рада православног катихизиса за осми разред.....	214
3.8.11. Програм рада допунске наставе српског језика за осми разред.....	216
3.8.12. Програм рада допунске наставе математике за осми разред.....	217
3.8.13. Програм рада домаћинства за осми разред.....	218
3.8.14. Корелација програмских садржаја за обавезне наставне предмете у осмом разреду.....	219
3.9. Програм васпитно-образовног рада са ученицима са сложеним и вишеструким сметњама у развоју.....	221
3.10. Програм рада индивидуалних психомоторних вежби.....	225
3.11. Програм рада индивидуалних логопедских вежби.....	228
3.12. Програм рада корективних вежби.....	239

3.13. Програм васпитно-образовног рада у продуженом боравку.....	240
3.14. Програм рада стручног сарадника –психолог.....	243
3.15. Програм рада Инклузивног тима Школе.....	248
4. Програм допунске и додатне наставе.....	249
5. Програм културних активности школе.....	250
6. Програм школског спорта и спортских активности.....	252
7. Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања и програми превенције других облика ризичног.....	255
8. Програм слободних активности ученика.....	261
8.1. Програм рада драмско-рецитаторске секције.....	262
8.2. Програм рада луткарске секције.....	262
8.3. Програм рада музичке секције – хор.....	264
8.4. Програм рада саобраћајне секције.....	264
8.5. Програм рада техничке секције.....	265
8.6. Програм рада младих информатичара.....	265
8.7. Програм рада ритмичке секције.....	265
8.8. Програм рада еколошке секције.....	266
8.9. Програм рада ликовне секције.....	267
8.10. Програм рада спортске секције.....	268
8.11. Програм рада Дечјег савеза.....	270
8.12. Програм рада Ученичког парламента.....	270
8.13. Програм рада Подмлатка Црвеног крста.....	272
9. Програм професионалне оријентације.....	274
10. Програм здравствене заштите.....	276
11. Програм социјалне заштите.....	279
12. Програм заштите животне средине.....	283
13. Програм сарадње са локалном самоуправом (локалном заједницом).....	286
14. Програм сарадње са породицом.....	290
15. Програм излета, екскурзија и наставе у природи.....	293
16. Програм рада школске библиотеке.....	295
17. Начини остваривања других области развојног плана школе који утичу на образовно-васпитни рад.....	298
17.1. Програм рада Актива за развојно планирање.....	298
17.2. Програм рада Актива Тима за самовредновање рада школе.....	299
17.3. Програм рада стручног актива за развој Школског програма.....	298
17.4. Програм стручног усавршавања.....	300

Увод

Школа за основно и средње образовање „Видовдан“ у Бору представља установу за основно образовање и средње стручно образовање и оспособљавање за рад деце лако ментално ометене у развоју и за образовно-васпитни рад са децом са сложеним и вишеструким сметњама.

Организационе целине у школи су основна и средња школа. Основна школа регистрована Одлуком СО Бор бр. 5059 од 12.07.1968. године као основна школа за децу и омладину лако ментално ометену у развоју, а потом, Решењем Министарства просвете РС бр.022-05-159/95-03 од 05.07.1995. године прераста у Школу за основно и средње образовање „Видовдан“, чиме проширује делатност, те поред основног образовања бави се и једногодишњим оспособљавањем за рад лако ментално ометених ученика, почев од школске 1995/96. године. Решењем Министарства просвете бр. 022-05-159/95-03 од 28.06.1996. године делатност Школе се даље проширује, тако да од школске 1996/97. године школа ради и на двогодишњем и на трогодишњем образовању ученика са лако менталном ометеношћу. Од школске 2010/2011.године у Школи је формирано и Одељење за децу са тежим и вишеструким сметњама у развоју, као нови образовни програм који је одобрен Решењем Министарства просвете број 110-00121/2010-06, од 03. јуна 2010.године. Школа данас покрива територију Борског управног округа за средње образовање.

У **основној школи** образовно-васпитни рад са ученицима остварује се на основу Школског програма, у складу са Стручним упутством за школе за образовање ученика са сметњама у развоју Министарства просвете и науке, број 611-00-512/2012-09, од 19.04.2012. године.

За ученике I, II, III и IV разреда основне школе, програмску основу у образовно васпитном раду представља Правилник о наставном плану и програму („*Просветни гласник РС*“ број 7/2010). Увођење Националног образовног програма вршиће се према сукцесивној динамици, са почетком сваке школске године, пратећи генерацију ученика уписаних школске 2009/2010 код уписа у наредни разред, која ове школске 2014/2015. године, уписује V разред у оквиру другог циклуса основног образовања и васпитања. Међутим, за ученике са сметњама у развоју образовно-васпитни рад ће се одвијати по индивидуалним образовним плановима, а на основу претходно утврђених потешкоћа у учењу и процене развојних могућности („Израда индивидуалних-образовних планова је обавезна за све ученике у I, II, III и IV разреду, и према потреби за ученике у вишим разредима“ (члан 77. Закона о основама система образовања и васпитања, „Сл. Гласник РС“, бр 72/2009, 52/2011, 55/2013).

За ученике са дубљим сметњама у менталном развоју и са вишеструким сметњама, образовно-васпитни рад ће се одвијати према посебном васпитном програму, усклађеним са Правилником о плану и програму образовно-васпитног рада за децу са сложеним и вишеструким сметњама који се остварује у четири узрасно развојна нивоа у складу са Правилником о плану и програму образовно-васпитног рада са децом са умереном менталном ометеношћу („Сл. Гласник СРС - Просветни гласник“, бр. 4/73).

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

За ученике од VI до VIII разреда образовно-васпитни рад одвијаће се на основу Наставног плана и програма васпитно-образовног рада за образовање и васпитање ученика лако ментално ометених у развоју („*Просветни гласник РС*“, број 19/93, 33/93, 4/94 и 5/94).

Образовно васпитни рад остварује се на **српском** језику а настава је организована као разредно-предметна настава.

Средња школа као организациона целина ШОСО „Видовдан“ бави се образовањем и васпитањем ученика лако ментално ометених у развоју за:

- Једногодишње оспособљавање за рад у два подручја рада:

1. **машинство и обрада метала** за образовни профил **манипулант у обради метала**
2. **текстилство и кожарство** за образовни профил **манипулант у текстилству**

- Средње стручно образовање у два подручја рада:

1. **текстилство и кожарство** за образовни профил **шивач текстилау** двогодишњем трајању
2. **машинство и обрада метала** за образовни профил **бравар** у трогодишњем трајању

Образовно васпитни рад остварује се на **српском** језику а настава је организована као предметна настава.

Упис ученика у Школу врши се на основу захтева родитеља и по препоруци Интерресорне комисије а у складу за Законом о основама система образовања и васпитања. Поред захтева за упис детета и Мишљења Инерресорне комисије, неопходна је пратећа документација: извод из матичне књиге рођених, потврда о месту пребивалишта и сведочанства о претходно завршеном разреду, и пријави за упис ученика у основну или средњу школу.

ШОСО „Видовдан“ остварује делатност васпитања и образовања уважавањем општих принципа система образовања и васпитања, у складу са национално постављеним циљевима и исходима. У реализацији образовно-васпитног процеса поред општих, користе се и посебне методе рада које произилазе из специфичних потреба ученика школе.

Улога Школе је да деци лако ментално ометеној у развоју омогући услове за максимални могућ развој, стицање основних школских знања и професионалних вештина, све у циљу максималне могуће радно-професионалне и друштвене интеграције.

Стратешки правци и перспективе будућег рада и развоја Школе одређени су новим Школским развојним планом за период 2012-2015. година, усвојеним на седници Школског одбора одржаној 31.08.2012. године, и Анексом Развојног плана, усвојеним на седници Школског одбора, одржаној 27.2.2014.године.

Седиште школа за основно и средње образовање „Видовдан“ је у Бору, улица Моше Пијаде 31, а контакт телефони 030/422-490 и 427-745. Електронска пошта - е-маил школе је sosovidovdan@yahoo.com.

Документ Годишњег плана рада Школе представља основ за стицање увида у јавност и законитост рада (установе).

1. Циљеви Школског програма

Сврха програма образовања:

- Квалитетно образовање и васпитање, које омогућава стицање језичке, математичке, научне, уметничке, културне, здравствене, еколошке и информатичке писмености, неопходне за живот у савременом и сложеном друштву.
- Развијање знања, вештина, ставова и вредности које оспособљавају ученика да успешно задовољава сопствене потребе и интересе, развија сопствену личност и потенцијале, поштује друге особе и њихов идентитет, потребе и интересе, уз активно и одговорно учешће у економском, друштвеном и културном животу и допринос демократском, економском и културном развоју друштва.

Циљеви школског програма:

- развој интелектуалних капацитета и знања деце и ученика нужних за разумевање природе, друштва, себе и света у коме живе, у складу са њиховим развојним потребама, могућностима и интересовањима;
- подстицање и развој физичких и здравствених способности деце и ученика;
- оспособљавање за рад, даље образовање и самостално учење, у складу са начелима сталног усавршавања и начелима доживотног учења;
- оспособљавање за самостално и одговорно доношење одлука које се односе на сопствени развој и будући живот;
- развијање свести о државној и националној припадности, неговање српске традиције и културе, као и традиције и културе националних мањина;
- омогућавање укључивања у процесе европског и међународног повезивања;
- развијање свести о значају заштите и очувања природе и животне средине;
- усвајање, разумевање и развој основних социјалних и моралних вредности демократски уређеног, хуманог и толерантног друштва;
- уважавање плурализма вредности и омогућавање, подстицање и изградња сопственог система вредности и вредносних ставова који се темеље на начелима различитости и добробити за све;
- развијање код деце и ученика радозналости и отворености за културе традиционалних цркава и верских заједница, као и етничке и верске толеранције, јачање поверења међу децом и ученицима и спречавање понашања која нарушавају остваривање права на различитост;
- поштовање права деце, људских и грађанских права и основних слобода и развијање способности за живот у демократски уређеном друштву;
- развијање и неговање другарства и пријатељства, усвајање вредности заједничког живота и подстицање индивидуалне одговорности.

2. Наставни план основног образовања и васпитања

Школски програм садржи обавезне, обавезне изборне предмете и изборне предмете за први и други циклус основног образовања и васпитања.

Обавезни део школског програма садржи наставне предмете и садржаје који су обавезни за све ученике одређеног нивоа и врсте образовања.

- За ученике од I до VI разреда образовно-васпитни рад спроводи се на основу Националног образовног програма.

Напомена:

Навођењем циљева и задатака предмета за I,II,III,IV, и V разред, неопходно је напоменути да ће се све активности у оквиру свих обавезних предмета спроводити кроз примену **ИОП-2**, и у том смислу, јасно су дефинисани циљеви, задаци и исходи, а план и програм допунске наставе креирају сами наставници.

- За ученике од VI до VIII разреда образовно-васпитни рад спроводи се на основу Наставног плана и програма васпитно-образовног рада за образовање и васпитање ученика лако ментално ометених у развоју.

Напомена:

неопходно је напоменути да ће се за ученике, којима је утврђена потреба за додатном подршком, све активности у оквиру свих обавезних предмета спроводити кроз примену **ИОП-а**, и у том смислу, јасно су дефинисани циљеви, задаци и исходи, а план и програм допунске наставе креирају сами наставници.

Изборни део Школског програма обухвата изборне наставне предмете и садржаје по нивоима и врстама образовања од којих ученик обавезно бира један или више наставних предмета према својим склоностима. Један од обавезних изборних предмета јесте верска настава или грађанско васпитање. Ученик се обавезно опредељује за један од та два предмета и може га мењати сваке године. Школа је дужна да у сваком разреду понуди још три изборна предмета од којих ученик бира један или више предмета.

Као мера додатне подршке у раду са ученицима са сложеним сметњама у развоју Школа ће организовати видове специфичне корективно-терпијске подршке:

- Индивидуалне логопедске вежбе
- Индивидуалне психомоторне вежбе
- Корективно-превентивна вежбања

За сваког ученика, са сложеним сметњама у развоју, посебно ће се утврђивати облици корективно-терапијске подршке, садржаји рада, фонд часова вежбања као део обавезних ваннаставних активности.

Остали облици образовног – васпитног рада којима се остварују обавезни и изборни наставни предмети су редовна и допунска настава.

Облик факултативне наставе биће организован на основу спроведене анкете о заинтересованости родитеља ученика.

Рад стручног сарадника - психолог

Рад психолога, као стручног сарадника у Школи обухвата активности и мере у циљу подршке образовно-васпитном процесу. Психолог посредује у односима између наставника и ученика, наставника и родитеља, родитеља и ученика, обезбеђујући пуноћу и аутентичност узајамних реалација и остваривање њихових улога. Рад психолога није издвојен из целине делатности осталог наставног особља и сарадника ангажованих у раду са децом. Психолог је активно укључен у раду већине школских тимова и координира у реализацији активности појединих школских програма: Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања и програми превенције других облика ризичног понашања, Програм професионалне оријентације и др.

2.1. Наставни план за први циклус основног образовања и васпитања

Ред. број	ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		НЕД.	ГОД.	НЕД.	ГОД.	НЕД.	ГОД.	НЕД.	ГОД.
1.	Српски језик	5	180	5	180	5	180	5	180
2.	Страни језик	2	72	2	72	2	72	2	72
3.	Математика	5	180	5	180	5	180	5	180
4.	Свет око нас	2	72	2	72				
5.	Природа и друштво					2	72	2	72
6.	Ликовна култура	1	36	2	72	2	72	2	72
7.	Музичка култура	1	36	1	36	1	36	1	36
8.	Физичко васпитање	3	108	3	108	3	108	3	108
	Укупно:	19	684	19	684	20	720	20	720

Ред. број	ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		НЕД.	ГОД.	НЕД.	ГОД.	НЕД.	ГОД.	НЕД.	ГОД.
1.	Верска настава / Грађанско васпитање	1	36	1	36	1	36	1	36
2.	Народна традиција	1	36	1	36	1	36	1	36
3.	Чувари природе	1	36	1	36	1	36	1	36
4.	Од играчке до рачунара	1	36	1	36	1	36	1	36

Ред. број	ОБАВЕЗНЕ ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		НЕД.	ГОД.	НЕД.	ГОД.	НЕД.	ГОД.	НЕД.	ГОД.
1.	Индивидуалне логопедске вежбе	2	72	2	72	2	72	2	72
2.	Индивидуалне психомоторне вежбе	2	72	2	72	2	72	2	72
3.	Корективно-превентивна вежбања	1	36	1	36	1	36	1	36

Фонд часова обавезних ваннаставних активности за ученике са сложеним сметњама у развоју утврђиваће се засебно, у складу са Индивидуалним образовним планом, са најмање два часа недељно по области корективно-терапијског рада.

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни и изборни наставни предмети

Ред. број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО - ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		НЕД.	ГОД.	НЕД.	ГОД.	НЕД.	ГОД.	НЕД.	ГОД.
1.	Редовна настава	21	756	22	792	22	792	22	792
2.	Допунска настава	1	36	1	36	1	36	1	36
3.	Обавезне ваннаставне активности	1	36	1	36	1	36	1	36

Остали облици образовно-васпитног рада

Ред. бр.	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО - ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		НЕД.	ГОД.	НЕД.	ГОД.	НЕД.	ГОД.	НЕД.	ГОД.
1.	Час одељењског старешине	1	36	1	36	1	36	1	36
2.	Слободне активности	1	36	1	36	1	36	1	36

2.2. Наставни план за други циклус основног образовања и васпитања**2.2.1. Наставни план за ПЕТИ разред по редовном плану и програму**

Ред. број	ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	ПЕТИ РАЗРЕД	
		НЕД.	ГОД.
1.	Српски језик	5	180
2.	Страни језик	2	72
3.	Ликовна култура	2	72
4.	Музичка култура	2	72
5.	Историја	1	36
6.	Географија	1	36
7.	Физика	-	-
8.	Математика	4	144
9.	Биологија	2	72
10.	Хемија	-	-
11.	Техничко и информатичко образовање	2	72
12.	Физичко васпитање	2	72

Ред. број	ОБАВЕЗНИ ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	ПЕТИ РАЗРЕД	
		НЕД.	ГОД.
1.	Верска настава / Грађанско васпитање	1	36
2.	Страни језик 2	2	72
3.	Физичко васпитање – изабрани спорт	1	36

Ред. број	ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	ПЕТИ РАЗРЕД	
		НЕД.	ГОД.
1.	Цртање, сликање и вајање	1	36
2.	Домаћинство	1	36
3.	Информатика и рачунарство	1	36

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни и изборни наставни предмети у петом разреду

Ред. број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО - ВАСПИТНОГ РАДА	ПЕТИ РАЗРЕД	
		нед	год.
1.	Редовна настава	28	1008
2.	Допунска настава	1	36
3.	Додатни рад	1	36

Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО - ВАСПИТНОГ РАДА	ПЕТИ РАЗРЕД	
		НЕД.	ГОД.
1.	Час одељењског старешине	1	36
2.	Слободне активности	1	36
3.	Друштвене, техничке, хуманитарне, спортске и културне активности	1-2	36-72

2.2.2. Наставни план за шести, седми и осми разред по плану и програму основног образовања и васпитања за ученике ЛМО у развоју

Фонд часова редовне наставе по предметима за шести, седми и осми разред:

Обавезни наставни предмети	ШЕСТИ РАЗРЕД		СЕДМИ РАЗРЕД		ОСМИ РАЗРЕД	
	Недељни фонд	Годишњи фонд (по одељењу)	Недељни фонд	Годишњи фонд (по одељењу)	Недељни фонд	Годишњи фонд (по одељењу)
Српски језик	4	144	4	144	4	136
Математика	4	144	4	144	4	136
Природа и друштво	3	108	3	108	4	136
Техничко образовање са практичним радом	4+1	144+36	4+2	144+72	4+2	136+68
Музичка култура	1	36	1	36	1	34
Ликовна култура	2	72	2	72	2	68
Физичко васпитање	3	108	3	108	3	102

Облици образовно-васпитног рада

Облик образовно-васпитног рада	ШЕСТИ РАЗРЕД		СЕДМИ РАЗРЕД		ОСМИ РАЗРЕД	
	Недељни фонд	Годишњи фонд (по одељењу)	Недељни фонд	Годишњи фонд (по одељењу)	Недељни фонд	Годишњи фонд (по одељењу)
Допунска настава (Српски језик/ Математика)	1	36	1	36	1	34
Час одељенског старешине/ одељеске заједнице	1	36	1	36	1	34
Слободне активности	1	36	1	36	1	34
Друштвено користан рад	-	25	-	25	-	25

Фонд часова изборне наставе

Обавезни изборни предмет	ШЕСТИ РАЗРЕД		СЕДМИ РАЗРЕД		ОСМИ РАЗРЕД	
	Недељни фонд	Годишњи фонд (по одељењу)	Недељни фонд	Годишњи фонд (по одељењу)	Недељни фонд	Годишњи фонд (по одељењу)
Грађанско васпитање	1	36	1	36	1	34
Верска настава	1	36	1	36	1	34
Чувари природе	1	36	/	/	/	/
Домаћинство	/	/	1	36	1	34

Фонд часова ваннаставних активности

Обавезне ваннаставне активности	ШЕСТИ РАЗРЕД		СЕДМИ РАЗРЕД		ОСМИ РАЗРЕД	
	Недељни фонд	Годишњи фонд (по одељењу)	Недељни фонд	Годишњи фонд (по одељењу)	Недељни фонд	Годишњи фонд (по одељењу)
Логопедске вежбе	2	72	2	72	2	68
Психомоторне вежбе	2	72	2	72	2	68
Корективно-превентивна вежбања	2	72	2	72	2	68

2.2.3. Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика првог и другог циклуса обавезног образовања и васпитања

Оцењивањем ученика процењује се оствареност прописаних циљева и исхода постигнућа у току савладавања школског програма, а за ученике, којима је утврђена потреба за додатном подршком, процењује се оствареност прилагођених исхода постигнућа у савладавању индивидуалног образовног плана.

Ученик се оцењује из свих наставних предмета и владања. У току школске године оцењивање је бројчано и описно и врши се на основу праћења напредовања ученика у савлађивању школског програма.

У првом разреду обавезног образовања оцењивање и закључна оцена су описне.

У другом, трећем и четвртном разреду оцењивање и закључна оцена су бројчани осим за верску наставу и грађанско васпитање.

У петом, шестом, седмом и осмом разреду оцењивање и закључна оцена су бројчане, осим за верску наставу и грађанско васпитање.

Описно оцењивање, које је квалитативно и формативно, доприноси обезбеђивању услова за остваривање планираних циљева образовања, односно услова за развој ученика кроз васпитно-образовни процес у школи.

Дефинисани циљеви образовања, а посматрани и као корак до остваривања циљева за први и други циклус, представљају наставницима кључни ослонац да осмишљавају своју праксу оцењивања у контексту целovitости наставног процеса, која је, у функцији праћења напредовања ученика и планирања наредних наставних активности. Према томе, нужно је уважавати особености индивидуалног тока развоја и напретка појединог ученика у савлађивању школског програма.

Потребно је да наставник ученику, континуирано и на адекватан начин (примерено учениковој способности да разуме и прихвати) , указује на квалитет његовог постигнућа у различитим доменима активности и знања. Овим се ученицима омогућава да развијају способност да самостално прате и да самостално себе процењују (оцењују) на релативно објективан начин. Постављањем основа за развој способности евалуације већ у првом разреду, ученици почињу да се оспособљавају да и активно учествују у свом развоју и образовању.

Формативна улога оцењивања захтева да оно има улогу подстицајне повратне информације, што значи да се мора водити рачуна о следећем:

- повратна информација је ефикасна када је добро увремењена, тј. дата непосредно након активности на коју се односи, или током обављања активности,
- она мора да буде конкретна, тј. мора да се односи на активности и продукте детета, а не на личност или трајне карактеристике особе,
- она мора бити позитивно интонирана, тј. прво да садржи истицање оних елемената који су за похвалу, а тек потом оних елемената у односу на које би дете требало или могло да уложи додатне напоре.

Сумативна евалуација је вредновање у завршној фази образовног процеса. Финална евалуација има за циљ да сумира исходе и процени њихов квалитет.

Овако постављено и реализовано праћење напретка ученика и оцењивање (квалитативно, континуирано, коректно, позитивно и адекватно образложено) , доприноси и њиховом развоју појма о себи, формирању реалне слике о себи, о ономе што знају, умеју, о својим способностима, што је значајно за развој самопоштовања ученика и здравог односа према себи.

3. Програми обавезних и изборних предмета по разредима, са начинима и поступцима за њихово остваривање

Први циклус обавезног образовања и васпитања

Напомена:

Навођењем циљева и задатака предмета за I, II, III и IV разред, неопходно је напоменути да ће се све активности у оквиру свих обавезних предмета спроводити кроз примену ИОП-2, и у том смислу, јасно су дефинисани циљеви, задаци и исходи, а план и програм допунске наставе креирају сами наставници.

3.1. Школски програм за ПРВИ разред основног образовања и васпитања

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.1.1. Програм рада српског језика за први разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Основе читања и писања	<p>Циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика на којем ће усмено и писмено правилно изражавати, да упознају, доживе и оспособе се да тумаче одабрана књижевна дела, позоришна, филмска, и друга уметничка остварења из српске и светске баштине.</p> <p>Задаци су:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Основно описмењавање најмлађих ученика на темељима ортоепских и ортографских стандарда српског књижевног језика; - Поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика; - Оспособљавање за самостално читање, доживљавање, разумевање, свестрано тумачење и вредновање књижевноуметничких дела разних жанрова; - Развијање смисла и способности за правилно, течно, економично и уверљиво усмено и писмено изражавање, богаћење речника, језичког и стилског израза; 	54	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
Језик		17	
Књижевност		57	
Језичка култура		52	

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
<p>Основе читања и писања</p> <ul style="list-style-type: none"> - предходна испитивања; - припрема за читање и писање; - почетно читање и писање; - усавршавање читања и писања 	<ul style="list-style-type: none"> - Правилно држи оловку, развијање fine моторике - Правилно изговара гласова - Везује гласова за слова - Повезује речи у реченицу - Самостално чита и пише речи и реченице - Разуме прочитано - Зна и користи ћирилично писмо (штампана и писана слова) 	<ul style="list-style-type: none"> - Вербалне методе, - Посматрачке методе (демонстративна, илустративна) - аналитичко – синтетичке методе 	<p><u>активност наставника</u></p> <p>организатор и реализатор, мотивише ученике, прати напредовања ученика, информише их и оцењује њихова постигнућа, прати ефекте сопственог рада .</p> <ul style="list-style-type: none"> - прати, усмерава, и вреднује, ствара ситуацију, сугерише, подстиче, дискутује, анализира, 	<ul style="list-style-type: none"> - Слике - Наставни листићи - Словарица - Модели - Буквар - Радни листови 	<ul style="list-style-type: none"> - Посматрање - Препис - Диктат - Наставни листићи - Разговор - Усменоизлагање - Домаћи задаци - Задовољство ученика на часу 	54	IX, X, XI, XII, I

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

<p>Језик -граматика (реченица,реч, слово, глас); -правопис (употреба великог слова и тачке,правилно потписивање)</p>	<p>-Разликује глас, слово, реч, реченицу -Разликује реченицу као обавештајну, упитну и узвичну изговором и у тексту -Правилно изговара и пише гласове ч, ћ, њ, ц -Правилно употребљава велико слово на почетку реченице, у писању личних имена и имена насеља и тачку на крају реченице</p>	<p>-Вербалне методе, -Посматрачке методе (демонстративна, илустративна) - аналитичко – синтетичке методе</p>	<p>наводи на повезивање и примену знања <u>активност ученика</u> посматра, разговара о посматраном, ради на илустрованим словарицама, црта, чита, рецитиује, драматизује, смишља приче, користи</p>	<p>-Модел -Уџбеник -Радни листови -Наставни листићи</p>	<p>-Посматрање -Разговор -Усмено излагање -Диктат -Домаћи задаци -Задовољство ученика на часу</p>	<p>17</p>	<p>IX, XI, II, III, IV, V</p>
<p>Књижевност -лектира (лирика, епика, драма); -читање текста; -тумачење текста; -књижевни појмови</p>	<p>-Правилно и течно чита наглас речи, реченице и краће текстове -Уочава наслов, име аутора, садржај и илустрацију у књизи -Уочава просторне и временске односе и битне појединости у тексту -Уочава главне ликове -Одговара на питања о прочитаном тексту -Препознаје основне књижевне појмове</p>	<p>-Вербалне методе, -Посматрачке методе (демонстративна, илустративна) - аналитичко – синтетичке методе</p>	<p>дечју штампу и непознате текстове, слуша, практично комуницира, ређа слагалице од слова и слика, слободно и усмерено препричава,прича, описује на основу онога што је видео, доживео, осетио, саставља реченице, прави самостални речник, пише</p>	<p>-Текст илустрације -Аудио записи- Подстицање</p>	<p>-Посматрање -Домаћи задаци -Тестирање -Разговор са ученицима</p>	<p>57</p>	<p>XI, XII, I, II, III, IV, V</p>
<p>Језичка култура -Основни облици усменог и писменог изражавања; - усмена и писмена вежбања</p>	<p>-Слободно и усмерено препричава краће, једноставне текстове -Слободно и усмерено прича о темама које се односе на ближе окружење -Прича по низу слика – по логичном редоследу -Правилно употребљава правописна правила у диктату и аутодиктату</p>	<p>-Вербалне методе, -Посматрачке методе (демонстративна, илустративна) - аналитичко – синтетичке методе</p>	<p>по диктату и аутодиктат</p>	<p>-Текст -Слике Непосредно окружење</p>	<p>-Разговор -Писане вежбе -Диктат -Аутодиктат -Домаћи задаци -Задовољство ученика на часу</p>	<p>52</p>	<p>IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI</p>

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.1.2. Програм рада математике за први разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Предмети у простору и односи међу њима	Циљ: да ученици усвоје елементарна знања која су потребна за схватање појава и зависности у животу и друштву; да оспособи ученике за примену усвојених математичких знања у решавању разноврсних задатака из животне праксе, за успешно настављањематематичког самообразовања; као и да допринесе развоју менталне способности, формирању научног погледа на свет и свестраном развоју личности ученика Задаци: - Стицање неопходних знања за одређивање положаја предмета према себи и предмета према предмету - Уочавање односа и класификација предмета према својствима -Упознавање најважнијих равних геометријских фигура и њихових односа -Усвајање основних чињеница о скуповима -Усвајање читања, писања и упоређивања бројева до 100 -Савладавање сабирања и одузимања до 100 -Упознавање метра, динара и паре	16	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
Линија и област		10	
Класификација предмета према својствима		11	
Природни бројеви до 100		146	
Мерење и мере		8	

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Предмети у простору и односи међу њима -Положај и величина предмета; релације међу предметима; предмети облика круга, правоугаоника, квадрата;	-Успешно одређује положај предмета у непосредној околини -Зна релације међу предметима: већи, мањи, лево, десно итд. -Препознаје и правилно именује предмете облика круга, правоугаоника и квадрата	-Вербалне методе, -Посматрачке методе (демонстративна, илустративна) -Метода практичног рада	активност наставника: организатор и реализатор, мотивише ученике, прати напредовања ученика, информише их и оцењује њихова постигнућа, прати ефекте сопственог рада .	-Објекти из непосредне средине -Модели геометријских фигура -Апликације -Дидактички материјал	Посматрање Разговор Усмено излагање Писане вежбе Домаћи задаци Задовољство и залагање ученика на часу	16	IX, X
Линија и област -Крива и права линија; затворена и отворена; спајање тачака линијама; дуж; употреба леђира	-Уочава, именује и црта линију, тачку и дуж -Правилно употребљава леђир	-Вербалне методе, -Посматрачке методе (демонстративна, илустративна) -Метода практичног рада	-наводи на повезивање и примену знања, подстиче на логичко мишљење, усмерава, наводи, ствара ситуацију, сугерише, поставља проблем,	-Модели -Уџбеник -Радни листови -Наставни листићи	Посматрање Разговор Усмено излагање Писане вежбе Домаћи задаци Задовољство и залагање на часу	10	X, V

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

<p>Класификација предмета према својствима -Упоредивање предмета према дужини и боји</p>	<p>-На једноставним, конкретним примерма из своје околине уочава и разликује предмете по боји и величини</p>	<p>-Вербалне методе, -Посматрачке методе (демонстративна, илустративна) -Метода практичног рада</p>	<p>подстиче, дискутује, анализира, мотивише, координира, усмерава</p> <p><u>Активност ученика:</u> Посматра, уочава, именује, повезује, упоређује, открива релације и изражава их, закључује, групише, проверава, црта, математички се изражава, пребројава, броји, сређује по редоследу, рачуна, мери и процењује, примењује стечена знања, прави моделе</p>	<p>-Објекти из непосредне средине -Апликације -Дидактички материјал -Уџбеник -Радни листови</p>	<p>Посматрање Разговор Усмено излагање Писане вежбе Домаћи задаци Задовољство и залагање ученика на часу</p>	<p>11</p>	<p>IX</p>
<p>Природни бројеви до 100 -Скуп; писање, читање и упоређивање бројева; сабирање и одузимање бројева до 100, одређивање непознатог броја; простији задаци са сабирањем и одузимањем</p>	<p>-Уочава разне примере скупова -Користи реч „скуп“ и „елемент“ усвајајући значење -Зна цифре, редне бројеве -Зна да чита и пише бројеве до 100 -Упоредује бројеве прве стотине, успешно користи знакове <, >, = -Савладао је сабрање и одузимање до 100 -Правилно употребљава речи сабирци, збир, умањеник, имањилац, разлика -Схвата појам нуле и уочава њено својство у сабирању и одузимању -Одређује непознат број у најпростијим једнакостима погађањем -Решава простије задатке у вези са сабирањем и одузимањем</p>	<p>-Вербалне методе, -Посматрачке методе (демонстративна, илустративна) -Метода практичног рада</p>	<p>подстиче, дискутује, анализира, мотивише, координира, усмерава</p> <p><u>Активност ученика:</u> Посматра, уочава, именује, повезује, упоређује, открива релације и изражава их, закључује, групише, проверава, црта, математички се изражава, пребројава, броји, сређује по редоследу, рачуна, мери и процењује, примењује стечена знања, прави моделе</p>	<p>-Апликације -Дидактички материјал -Уџбеник -Радни листови</p>	<p>Разговор Писане вежбе Домаћи задаци Задовољство и залагање ученика на часу</p>	<p>146</p>	<p>IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI</p>
<p>Мерење и мере -Динар и пара; метар</p>	<p>-Зна мерне јединице: динар, пару и метар</p>	<p>-Вербалне методе, -Посматрачке методе (демонстративна, илустративна) -Метода практичног рада</p>	<p>подстиче, дискутује, анализира, мотивише, координира, усмерава</p> <p><u>Активност ученика:</u> Посматра, уочава, именује, повезује, упоређује, открива релације и изражава их, закључује, групише, проверава, црта, математички се изражава, пребројава, броји, сређује по редоследу, рачуна, мери и процењује, примењује стечена знања, прави моделе</p>	<p>-Метар -Новац -Објекти из непосредне средине -Уџбеник -Рад. листови</p>	<p>-Посматрање -Разговор -Писане вежбе -Домаћи задаци -Задовољство и залагање ученика на часу</p>	<p>5</p>	<p>V</p>

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.1.3. Програм рада света око нас за први разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Ја и други	Циљ наставног предмета свет око нас јесте да ученици упознају себе, своје окружење и развију способности за одговоран живот у њему	16	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
Жива и нежива природа	Задаци: -Упознавање себе, свог окружења и развијање способности за одговоран живот у њему -Развијање основних појмова о непосредном природном и друштвеном окружењу и повезивање тих појмова	37	
Оријентација у простору и времену	-Формирање елементарних научних појмова из природних и друштвених наука	5	
Култура живљења	-Разумевање чињенице да је човек део природе и да својим поступцима утиче на природу -Развијање способности препознавања човековог утицаја на здравље и животну средину	14	

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Ја и други -ја као природно и друштвено биће, амбијент у коме живимо, групације у окружењу, празници, обичаји, дечја права	-Схвата своју улогу као природног и друштвеног бића -Усваја начин задовољења својих потреба -Уважава потребе других -Познаје амбијент у коме живи: дом, улица, школа, насеље -Уочава групације у окружењу и зна своје место у њима -Познаје најважније празнике, обичаје, основне постулате дечијих права	Усмено излагање Разговор Рад на тексту Демонстративна Посматрање (усмерено) Описивање	<u>активност наставника:</u> Усмерава наводи, ствара ситуацију, сугерише, поставља проблем, подстиче, дискутује, анализира, мотивише, координира,	Слике Непосредно окружење Уџбеник Радни листови	Посматрање Разговор Усмено излагање Задовољство и залагање ученика на часу Понашање у конкретним ситуацијама	16	IX, X
Жива и нежива природа Шта чини природу, жива природа, нежива природа, веза живе и неживе	-Зна карактеристичне биљке и животиње у окружењу -Уочава разлике и сличности међу њима -Зна основна својства воде, ваздуха и земљишта -Зна основна својства материјала и уочава њихово понашање -Зна значај и улогу сунчеве светлости и топлоте	Усмено излагање Разговор Рад на тексту Демонстративна Посматрање (усмерено)	наводи на повезивање и примену знања, усмерава, наводи, ствара	Непосредно окружење Слике Видео записи Електронски медији	Посматрање Усмено излагање Писане вежбе Наставни листићи	37	X, XI, XII, I, II, III

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

природе	-Уочава утицај природних појава на жива бића и људске активности на природу	Описивање	ситуацију, сугерише, поставља проблем, подстиче, дискутује	Једноставни експерименти Уџбеник Радни листови	Домаћи задаци Задовољство и залагање ученика на часу		
Оријентација у простору и времену Кретање, оријентација у простору, сналажење у времену	-Уочава кретање као промену положаја у простору и времену -Зна основне просторне и временске одреднице -Успешно се оријентише у односу на објекте у непосредном окружењу -Сналази се у времену – када је шта било -Препознаје временске категорије месец и год. доба	Усмено излагање Разговор Демонстративна Посматрање Описивање Илустративна	<u>активност ученика:</u> Посматра описује, групише, испољава, препознаје, препоређује, именује, процењује, истражује, ствара, игра се,	Непосредо окружење Слике Цртежи Електронски медији Уџбеник Радни листови	Посматрање Подстицање Разговор са ученицима Писане вежбе Задовољство и залагање ученика на часу Практично сналажење ученика	5	III, IV
Култура живљења Елементи културе живљења, опасне ситуације, саобраћај	-Познаје елементе културе живљења -Зна значај рационалног коришћења воде, хране и енергије -Уочава опасне ситуације по живот, здравље и околину – превенцију и правилно понашање -Зна основне појмове из саобраћаја и правила безбедног понашања	Усмено излагање Разговор Демонстративна Посматрање Описивање Илустративна	бележи, групише, експериментише, сналази се у простору и времену, сазнаје, ствара, сакупља, игра се	Непосредо окружење Слике Цртежи Електронски медији Уџбеник Радни листови	Посматрање Подстицање Разговор са ученицима Писане вежбе Задовољство и залагање ученика на часу	14	IV, V

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.1.4. Програм рада енглеског језика за први разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Unit 1 My school - Школа	Циљеви : - Приближавање идеје о постојању других језика као средства комуникације - Развијање позитивних осећања према језику који се учи - Подстицање потребе за учењем страних језика - Олакшавање разумевања других и различитих култура и традиција - Стимулисање маште, креативности и радозналости Задаци : - Усвајање нових лексичких и граматичких структура - Употреба вокабулара у кратким изразима и реченицама - Упознавање ученика са културолошким разликама код нас и у земљама енглеског говорног подручја.	8	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
Unit 2 My friends - Ја и моји другови		8	
Unit 3 My family - Породица и блиско окружење		8	
Unit 4 Festivals - Празници		8	
Unit 5 My home - Мој дом		8	
Unit 6 Food - Исхрана		8	
Unit 7 Clothes - Одећа		8	
Unit 8 I live here - Окружење		8	
Остало		8	

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
My school	Именује предмете и особе из непосредног окружења , а односе се на школски простор Научио је да броји до десет Користи научно и одговара на једноставна питања	Усмено излагање Разговор Говорне вежбе аудио-лингвална, Илустративна Демонстративна	<u>Активности наставника:</u> Организује наставни процес Мотивише ученике Развија интересовања ученика Интерпретира, односно објашњава	Слике Аудио материјали Наставни листићи Уџбеник Радна свеска	Посматрање Разговор Усмено излагање Домаћи задаци Задовољство ученика на часу	8	IX
My friends	Именује предмете и особе из непосредног окружења , а односе се на дату тему (игра, играчке) Разликује и именује предмете из непосредног окружења помоћу	Усмено излагање Разговор Говорне вежбе аудио-лингвална, Илустративна	Демонстрира Поставља питања Показује на илустрацији	Слике Аудио материјали Наставни листићи Уџбеник Радна свеска	Посматрање Разговор Усмено излагање Домаћи задаци	8	X

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

	боје Зна да именује кућне љубимце Користи научно и одговара на једноставна питања	Демонстративна	<u>Активности ученика</u> слуша опис слике уз показивање слуша кратке дијалоге уз понављање рецитује и пева уз гестикулацију игра игре погађања показује црта боји драматизуј дијалог		Задовољство ученика на часу		
My family	Зна да именује чланове породице Уме да представи себе и друге, одговара на једноставна питања о идентитету Именује делове теле Користи научно и одговара на једноставна питања	Усмено излагање Разговор Говорне вежбе аудио-лингвална, Илустративна Демонстративна		Слике Аудио материјали Наставни листићи Уџбеник Радна свеска	Посматрање Разговор Усмено излагање Домаћи задаци Задовољство ученика на часу	8	XI
Festivals	Разликује и именује важније празнике који се у породици обележавају (рођендан, Нова година) Зна да на једноставан начин изрази честитке и лепе жеље	Усмено излагање Разговор Говорне вежбе аудио-лингвална, Илустративна Демонстративна		Слике Аудио материјали Наставни листићи Уџбеник Радна свеска	Посматрање Разговор Усмено излагање Домаћи задаци Задовољство ученика на часу	8	XII
My home	Именује делове намештаја и просторија Зна да именује активности у одређеним просторијама Описује положај и место предмета	Усмено излагање Разговор Говорне вежбе аудио-лингвална, Илустративна		Слике Аудио материјали Наставни листићи Уџбеник Радна свеска	Посматрање Разговор Усмено излагање Домаћи задаци	8	I
Food	Именује основне животне намирнице Зна да тражи храну и изрази захвалност Изражава допадање и недопадање	Усмено излагање Разговор Говорне вежбе аудио-лингвална, Илустративна Демонстративна	<u>Активности наставника:</u> Организује наставни процес Мотивише ученике Развија интересовања ученика	Слике Аудио материјали Наставни листићи Уџбеник Радна свеска	Посматрање Разговор Усмено излагање Домаћи задаци Задовољство ученика на часу	8	I, II
Clothes	Именује предмете из непосредног окружења, а односе се на одевање Користи научно и одговара на једноставна питања	Усмено излагање Разговор Говорне вежбе аудио-лингвална, Илустративна Демонстративна	Интерпретира, односно објашњава Демонстрира Поставља питања Показује на илустрацији	Слике Аудио материјали Наставни листићи Уџбеник Радна свеска	Посматрање Разговор Усмено излаг. Домаћи задаци Задовољство ученика на часу	8	II, III

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

I live here	Именује и описује животиње и кућне љубимце Разликује градску и сеоску средину и животиње у сеоском домаћинству и зоо врту	Усмено излагање Разговор Говорне вежбе аудио-лингвална, Илустративна Демонстративна	<u>Активности ученика</u> слуша опис слике уз показивање слуша кратке дијалоге уз понављање рецитује и пева уз гестикалацију игра игре погађања	Слике Аудио материјали Наставни листићи Уџбеник Радна свеска	Посматрање Разговор Усмено излагање Домаћи задаци Задовољство ученика на часу	8	IV
Остало	Именује годишња доба, месеце и делове дана Разликује активности у односу на делове дана Користи се терминима за уочавање и изражавање времена (часовник) Изражава способност и неспособност Уме да користи термине за подстицање на заједничку акцију	Усмено излагање Разговор Говорне вежбе аудио-лингвална, Илустративна Демонстративна	показује црта боји драматизуј	Слике Аудио материјали Наставни листићи Уџбеник Радна свеска	Посматрање Разговор Усмено излагање Домаћи задаци Задовољство ученика на часу	8	V, VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.1.5. Програм рада физичког васпитања за први разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Ходање и трчање	Циљ физичког васпитања је да разноврсним и систематским моторичким активностима, у повезаности са осталим васпитно-образовним подручјима и допринесе интегралном развоју личности ученика (когнитивном, афективном, моторичком), развоју моторичких способности, стицању, усавшавању и примени моторичких умења, навика и неопходних теоријских знања у свакодневним и специфичним условима живота и рада. Задаци: - Задовољавање основних дечјих потреба за кретањем и игром; - Развијање координације, гipкости, равнотеже и експлозивне снаге; - Стицање моторичких умења у свим природним (филогенетским) облицима кретања у различитим условима: елементарним играма, ритмици, плесним вежбама и вежбама на тлу; упознавање са кретним могућностима и ограничењима сопственог тела; - Стварање претпоставки за правилно држање тела, јачање здравља и развијање хигијенских навика; - Формирање и овладавање елементарним облицима кретања - "моторичко описмењавање"; - Стварање услова за социјално прилагођавање ученика на колективан живот и рад.	26	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
Скакања и прескакања		15	
Бацања и хватања		21	
Вишења, упори и пењања		9	
Вежбе (скакања и прескакања) упором рукама		5	
Вежбе равнотеже		5	
Вежбе реквизитима		10	
Ритмичке вежбе и народни плесови	17		

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Ходање и трчање - На различите начине, и пре елементима ходања и трчања	- Правилно држање тела приликом трчања и ходања - Изводи покрет кретања по задатку, различити облици ходања и трчања (познаје термине за положај тела) - Унапређена моторика - Испуњава захтеве брзог трчања на 20 м	Демонстративна Разговор Практична активност	<u>активност наставника</u> организатор и реализатор, мотивише ученике, прати напредовања ученика, информише их и оцењује њихова постигнућа, прати ефекте сопственог рада . - демонстрира вежбе, усмерава ученике на самостално извођење истих, организује рад	- Грета - Природне препреке - Клупа	- Подстицање - Праћење - Похвала - Извештавање о напредовању и развојним потребама ученика	26	IX, X, XI, I, III, IV, V
Скакања и	- Овладао природним облицима	Демонстративна		- Природне	- Посматрање	15	IX, X,

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

<p>прескакања -Поскоци у месту и кретању, скок у даљ и вис, прескакање дуге вијаче, игре</p>	<p>кретања -Успешно савладава препреке коришћењем различитих облика скока и прескока -Унапређена моторика -Повезује природне облике кретања -Испуњава захтеве скока у даљ и вис -Прескаче дугу вијачу</p>	<p>Разговор Практична активност Решавање проблема</p>	<p>у групама са различитим задацима, контролише шта је ученик од постављених задатака остварио, прилагођава вежбање индивидуалним могућностима ученика, подстиче моторичке способности ученика и упућује их да у слободно време самостално вежбају, развија физичку кондицију код ученика и поставља здравствено-хигијенске навике, води рачуна о безбедности ученика на вежбалишту.</p>	<p>препреке -Греда -Клупа -Вијача</p>	<p>-Похвала -Подстицање -Праћење</p>		<p>XI</p>
<p>Бацања и хватања -Бацање лоптице и лопте, додавање, вођење лопте, игре</p>	<p>-Успешно овладао техником бацања и хватања лопти различите величине на различите начине -Овладао техником додавања и вођења лопте</p>	<p>Демонстративна Разговор Практична активност</p>	<p><u>активности ученика:</u> -посматра, хода, трчи, скаче, прескаче, скаче удаљ и увис, баца, хвата, правилно користи справе, изводи вежбе на тлу и вежбе равнотеже, користи реквизите у различитим облицима вежби,</p>	<p>-Лопте различите величине и тежине</p>	<p>-Посматрање -Испитивање способности -Подстицање -Праћење</p>	<p>21</p>	<p>X, XI, I, II, III, IV, V</p>
<p>Вишења, упори и пењања -Пењања, висови, колут напред, полигони</p>	<p>-Правилно изводи тражене моторичке активности -Изводи колут напред, из чучања у чучањ -Истражује своје способности -Развојена координација</p>	<p>Демонстративна Разговор Практична активност</p>	<p><u>активност наставника</u> организатор и реализатор, мотивише ученике, прати напредовања ученика, информише их и оцењује њихова постигнућа, прати ефекте сопственог рада . - демонстрира вежбе, усмерава ученике на самостално извођење истих, организује рад</p>	<p>-Шведске лесте -Греда -Карице</p>	<p>-Посматрање -Праћење -Извештавање о напредовању ученика -Испитивања способности</p>	<p>9</p>	<p>IX, XII, II</p>
<p>Вежбе (скакања и прескакања) упором рукама -Боком поред шведске клупе, упор и суножним одскоком наскок у упор чучећи, исто, прескочити клупу.</p>	<p>-Правилно и вешто изводи покрете тела по налогу -Вешто изводи упоре рукама уз шведску клупу</p>	<p>Демонстративна Посматрање Разговор Подстицање Практична активност</p>	<p><u>активност наставника</u> организатор и реализатор, мотивише ученике, прати напредовања ученика, информише их и оцењује њихова постигнућа, прати ефекте сопственог рада . - демонстрира вежбе, усмерава ученике на самостално извођење истих, организује рад</p>	<p>-Шведска клупа</p>	<p>-Посматрање -Тестирање ученика -Разговор са ученицима -Праћење</p>	<p>5</p>	<p>V</p>

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

<p>Вежбе равнотеже -Ходање по црти и шведској клупи, лагано трчање, једноставна комбинација</p>	<p>-Одржава равнотежу при ходу по црти, шведској клупи, при лаганом трчању -Научио је и изводи једноставну комбинацију (састав на тлу)</p>	<p>Демонстративна Посматрање Разговор Подстицање Практична активност</p>	<p>у групама са различитим задацима, контролише шта је ученик од постављених задатака остварио, прилагођава вежбање индивидуалним могућностима ученика, подстиче моторичке способности ученика и упућује их да у слободно време смостално вежбају, развија физичку кондицију код ученика и поставља здравствено-хигијенске навике, води рачуна о безбедности ученика на вежбалишту.</p>	<p>-Шведска клупа</p>	<p>-Задовољство ученика на часу Посматрање -Подстицање -Праћење</p>	<p>5</p>	<p>II, IV</p>
<p>Вежбе реквизитима -Вежбе са палицама, обручима, вијачом, коцкама</p>	<p>-Вешто и правилно се користи различитим реквизитима у вежбама обликовања, ходању, трчању</p>	<p>Демонстративна Посматрање Разговор Подстицање Практична активност</p>	<p>о безбедности ученика на вежбалишту. <u>активности ученика:</u> -посматра, хода, трчи, скаче, прескаче, скаче удаљ и увис, баца, хвата, правилно користи справе, изводи вежбе на тлу и вежбе равнотеже, користи реквизите у различитим облицима вежби, усваја елементе ритмичких вежби и народних плесова.</p>	<p>-Вијаче -Палице -Обручи -Чуњеви -Коцке исл.</p>	<p>-Задовољство ученика на часу -Посматрање -Подстицање -Праћење</p>	<p>10</p>	<p>XII, I, II, III</p>
<p>Ритмичке вежбе и народни плесови -Ритмичко ходање и трчање, кружење и њихање вијаче, плес „Ја посејах лан“, једно коло по избору</p>	<p>-Усклађује ходање, трчање, покрете тела уз ритам (пљесак, музика) -Уме да изоди кратку вежбу са вијачом као обавезан састав -Уме да изведе музичку игру „Ја посејах лан“ и једно народно коло</p>	<p>Демонстративна Посматрање Разговор Подстицање Практична активност</p>	<p>активности ученика: -посматра, хода, трчи, скаче, прескаче, скаче удаљ и увис, баца, хвата, правилно користи справе, изводи вежбе на тлу и вежбе равнотеже, користи реквизите у различитим облицима вежби, усваја елементе ритмичких вежби и народних плесова.</p>	<p>-Вијача</p>	<p>-Задовољство ученика на часу -Посматрање -Подстицање -Праћење</p>	<p>17</p>	<p>XII, I, III</p>

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.1.6. Програм рада ликовне културе за први разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Облици и њихови квалитети	<p>Циљ васпитно-образовног рада у настави ликовне културе јесте да се подстиче и развија учениково стваралачко мишљење и деловање у складу са демократским опредељењем друштва и карактером овог наставног предмета.</p> <p>Задаци:</p> <p>-Оспособљавање ученика да се служе средствима и техникама ликовно - визуелног изражавања који су доступни узрасту;</p> <p>-Стварање услове за креативно опажање и тумачење предвиђених садржаја у првом разреду (облике и њихове квалитете, односе у видном пољу, светло и сенку, тактилно, цртани филм и стрип, разликовање појединих средина, дизајн, перформанс, преобликовање материјала или предмета њиховим спајањем);</p> <p>-Мотивисање ученика да се слободно ликовно-визуелно изражавају, својствено узрасту и индивидуалној способности и да маштовито представља свет око себе.</p>	5	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
Односи у видном пољу		8	
Временски и просторни низови		4	
Светло и сенка		4	
Тактилно		4	
Изглед употребних предмета		7	
Одређени предмети као подстицај за рад		2	
Преобликовање материјала или предмета њиховим спајањем		2	

Садржаји	Исходи	Методе	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Облици и њихови квалитети цело – део, велико – мало, високо – ниско, уско – широко, светло – тамно, обојено – безбојно, меко – тврдо, глатко – храпаво, обло – рогљасто.	-Препознаје и разликује облике и њихове квалитете: цело–део, велико–мало, високо–ниско, уско–широко, светло–тамно, обојено–безбојно, меко–тврдо, глатко–храпаво, обло–рогљасто. -Користи се техникама доступним за ликовно изражавање квалитета облика	Вербалне методе Демонстративна Практичан рад	<u>Активности наставника:</u> Усмерава, наводи, ствара ситуацију, сугерише, подстиче, дискутује, анализира, мотивише, координира,	Оловка Боје (воштане, темпере) глина Пластелин	Посматрање Разговор Продукти рада ученика Анализа и процена радова	5	IX, X
Односи у видном пољу лево – десно, горе – доле, испред – иза, више – ниже, између, успрвно – положено, косо, испод, у, на, дубоко – плитко, пуно – празно, отворено – затворено	-Препознаје и разликује односе међу предметима у простору: лево – десно, горе – доле, испред – иза, више – ниже, између, успрвно – положено, косо, испод, у, на, дубоко – плитко, пуно – празно, отворено – затворено - Успешно, ликовно изражава уочене просторне односе међу предметима	Вербалне методе Демонстративна Практичан рад		Оловка Боје (воштане, темпере) глина Пластелин	Посматрање Разговор Продукти рада ученика Анализа и процена радова	8	X, XI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Временски и просторни нивои Цртани филм, стрип	-Разликују појмове : цртани филм, стрип -Умеју да самостално, користећи слике и цртеже у низу, ликовно се изражавајући представе неки догађај, неки свој садржај	Вербалне методе Демонстратвна Практичан рад	развија кооперативност, планира, организује	Оловка Боје (воштане, темпере) Глина Пластелин	Посматрање Разговор Продукти рада ученика Анализа и процена радова	4	I, II
Светло и сенка променљивост облика и сенке у зависности од угла и даљине осветљења	-Разликује изворе светлости (природне и вештачке) -Уочава углове осветљења и променљивост облика и сенке у зависности од угла и даљине осветљења	Вербалне методе Демонстратвна Практичан рад	<u>Активности ученика:</u> Посматра, опишава, објашњава, црта, слика, изражава,	Оловка Боје (воштане, темпере) Графоскоп Репродукције, фотокопије		4	II, III
Тактилност Развијање осетљивости за разне материјале путем додиром	-Разликује квалитете разних облика и материјала и опажа их путем додиром -Изражава уочене квалитете различитим ликовним техникама	Вербалне методе Демонстратвна Практичан рад	ствара, дискутује, комуницира, закључује, мисли, креира	Оловка Боје (воштане, темпере) Разни природни и вештачки материјали		4	III, IV
Изглед употребних предмета дизајн	-Усвајање појма дизајна на узрасном нивоу ученика -Исказивање креативности у дизајнирању предмета прилагођених дечијем узрасту	Вербалне методе Демонстратвна Практичан рад		Цртачки и сликарски материјали Разни употребни предмети		7	XII, IV
Одређени предмет као подстицај за рад Акција, радња, доживљај, реч, забелешка	-Исказује умешност и мотивисаност за претварање предмета у акцију, доживљај -Разумевање појма перформанса на узрасном нивоу ученика	Вербалне методе Демонстратвна Практичан рад		Цртачки и сликарски материјали Разни предмети из непосредне околине		2	V
Пробликовање материјала или предмета њиховим спајањем Пробликовање материјала или предмета њиховим спајањем	-Исказује мотивисаност и умешност у преобликовању различитих материјала -Користи комбиноване технике у раду	Вербалне методе Демонстратвна Практичан рад		Глина Канап Тканина Жица Штапћи		2	V, VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.1.7. Програм рада музичке културе за први разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Извођење музике	<p>Циљ је развијање осетљивости за музичке вредности упознавањем уметничке традиције и културе свога и других народа и оспособљавање за разумевање могућности музичког изражавања</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Неговање способности извођења музике - Стицање навика слушања музике, подстицање доживљаја и оспособљавање за разумевање музичких порука - Подстицање стваралачког ангажовања у свим музичким активностима - Упознавање традиционалне и уметничке музике свога и других народа 	24	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
Слушање музике		6	
Стварање музике		6	

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
<p>Извођење музике</p> <ul style="list-style-type: none"> - певање: песама по слуху, певање и извођење музичких игара, певање једноставних модела; - свирање: упознавање ритмичких инструмената, прављење, разликовање 	<ul style="list-style-type: none"> -Певају самостално песме по слуху -Певају и изводе музичке игре -Умеју да певају једноставне музичке моделе -Познају музичке ритмичке дечије инструменте -Разликују инструменте по боји звука -Свирају претње за бројалице и песме на различитим изворима звука -На основу искустава препознају: звуке које ствара глас, степен јачине звука, различита темпа, трајање 	<ul style="list-style-type: none"> -Вербална -Демонстративна -метода стваралачког рада, -демонстративно - илустративна 	<p><u>активност наставника</u></p> <p>организатор и реализатор, мотивише ученике, прати напредовања ученика, информише их и оцењује њихова постигнућа, прати ефекте сопственог рада .</p> <ul style="list-style-type: none"> - демонстрира, свира, пева, подстиче ученике да певају, слушају, импровизује рукама, ногама, бројчано оцењује, прати напредовање ученика, развија естетски доживљај, машту, храбри... <p><u>активност ученика:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - певају (по скуху), слушају, свирају, изводе дечије народне и 	<ul style="list-style-type: none"> -Аудитивни уређаји (касетофон, ЦД) -Музички инструменти 	<ul style="list-style-type: none"> -Посматрање -Слушање -Подстицање ученика на лепе емоције 	24	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

<p>Слушање музике -Композиције за децу, инструменталне композиције, народне песме и игре</p>	<p>-Разликује људске гласове(мушки, женски, дечији) -Разликује музичке инструменте -Разликује степен јачине, темпо, трајање -Препознаје композицију коју је раније слушао на основу одломака</p>	<p>-Вербална -Демонстративна -метода стваралачког рада, -демонстративно - илустративна</p>	<p>уметничке музичке игре, повезују различите садржаје песама, препознају темпо, различите тонске боје (гласове и инструменте), опонашају звукове импровизацијом, креирају једноставне пратње за бројалице песме креирају покрете, драматизују, ликовно изражавају, праве дечије музичке инструменте...</p>	<p>-Аудитивни уређаји (касетофон, ЦД)</p>	<p>-Посматрање -Разговор са ученицима</p>	<p>6</p>	<p>X, XII, III, IV</p>
<p>Стварање музике</p>	<p>-Уме да опонаша звукове из околине импровизацијом -Користи различите изворе звука за креирање једноставних ритмичких и звучних ефеката -Смишља мале ритмичке целине -Саставља мале музичке игре уз покрет</p>	<p>-Вербална -Демонстративна -метода стваралачког рада, -демонстративно - илустративна</p>		<p>-Глас -Тело -Дечији ритмички инструменти</p>	<p>-Посматрање -Слушање -Подстицање -Задовољство и мотивисаност ученика</p>	<p>6</p>	<p>XI, XII, I, V, VI</p>

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.1.8. Програм рада грађанског васпитања за први разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
1. Олакшавање процеса адаптације на школску средину и подстицање социјалне интеграције	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Подстицање развоја личности и социјалног сазнања. ▪ Пружање могућности ученицима да постану активни учесници у процесу образовања и васпитања ▪ Подстицање сазнања, умења, способности и вредности неопходних за формирање аутономне, компетентне, одговорне и креативне личности, отворене за договор и сарадњу, која поштује себе и друге 	36	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
2. Подстицање развоја сазнања о себи, сопственим осећањима и потребама, свести о личном идентитету самопоштовања и самопоуздања			
3. Изражавање и комуникација осећања; проширивање знања за решавање индивидуалних проблема, учење техника за превладавање непријатних емоционалних стања			
4. Подстицање групног рада, договарања и сарадње			
5. Подстицање социјалног сазнања, разумевање и прихватање разлика; учење видова самопотврђивања, без агресивности			
6. Развијање комуникативних способности, конструктивног разрешавања сукоба са вршњацима и одраслим особама			
7. Упознавање ученика са дечјим правима и подстицање и оспособљавање ученика за активну партиципацију у животу школе			
8. Евалуација			

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.1.9. Програм рада православног катихизиса за први разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Увод	Упознавање садржаја програма и начина рада	1	IX
Бог је заједница личности Оца, Сина и Светог Духа (биће као заједница, као љубав)	да ученици стекну знања о томе: да је Бог љубав, јер је биће као заједница личности Оца, Сина и Светог Духа	5	IX,X
Црква је заједница свих људи ицеле природе, кроз Христа са Богом	да је Црква – Тело Христово, а да смо ми његови удови, а Бог нас у Њему види и воли као синове	7	X,XI
Исус Христос је посредник између Бога и створене природе	да без Исуса Христа, Сина Божијег није могућа заједница човека и створене природе са Богом	3	XII
Бог је из љубави створио свет заједно са Сином и Духом	да је Бог из љубави створио свет да вечно постоји у заједници са Њим	6	I,II
Човек као биће заједнице	да је Христова љубав према људима и свету основ човекољубља и љубави према природи	4	III,IV
Човек је икона Божија (човек има својство да љубављу чини нешто да постоји, слично као што то чини Бог јер Бог све ствара љубављу)	да човек има својство да љубављу чини нешто да постоји, слично као што то чини Бог, јер Бог све ствара љубављу	5	IV,V
Православна иконографија показује свет и човека у заједници са Богом	уче да православна иконографија показује свет и човека у заједници са Богом	5	V,VI

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Увод	Ученици упознати са темама Катихизиса	Дијалoшка, Демонстративна, Текст	Вероучитељ упознавање са темама и очекивањима -ученик прати излагање,коментарише теме	Уџбеник, Дидактички материјал	разговор посматрање задовољство ученика	1	IX
Бог је заједница личности Оца, Сина и Светог Духа. (биће као заједница, као љубав)	Ученик прихвата да је постојање израз заједнице	Дијалoшка, Демонстративна, Текст	Вероучитељ Предаје ,објашњава непознате појмове,примери кроз приче -ученикСлуша,црта,поставља питања	Уџбеник, Дидактички материјал	разговор посматрање самостални рад и задовољство учен	5	IX,X

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Црква је заједница свих људи и целе природе, кроз Христа са Богом	- ученик схвата да је Црква заједница свих људи и целе природе	Дијалoшка, Демонстративна, Текстуална	Верoучитељ Предаје ,објашњава непознате појмове,примери из Библије -ученик Слуша,записује, поставља питања	Уџбеник, Дидактички материјал	разговор испитивање посматрање самостални рад и задовољство ученика	7	X,XI
Исус Христос је посредник између Бога и створене природе	ученик је упознат са личношћу Исуса Христа	Дијалoшка, Демонстративна, Текстуална	Верoучитељ Предаје ,објашњава непознате појмове,примери из Библије -ученик Слуша,записује, поставља питања	Уџбеник, Дидактички материјал	разговор испитивање посматрање самостални рад и задовољство ученика	3	,XII
Бог је из љубави створио свет заједно са Сином и Духом	ученик примећује да Бог Отац највише воли свог сина и кроз њега све људе	Дијалoшка, Демонстративна, Текстуална	Верoучитељ Предаје ,објашњава непознате појмове,примери из Библије -ученик Слуша, црта, пева, поставља питања	Уџбеник, Дидактички материјал	разговор испитивање посматрање самостални рад и задовољство ученика	6	I,II
Човек као биће заједнице	ученик из личног искуства спознаје љубав према другом бићу као начин постојања	Дијалoшка, Демонстративна, Текстуална	Верoучитељ Предаје ,објашњава непознате појмове, -ученик Слуша, црта , поставља питања	Уџбеник, Дидактички материјал	разговор испитивање посматрање самостални рад и задовољство ученика	4	III,IV
Човек је икона Божија (човек има својство да љубављу чини нешто да постоји, слично као што то чини Бог јер Бог све ствара љубављу)	ученик на примеру схвата својом љубављу чини да нешто постоји	Дијалoшка, Демонстративна, Текстуална	-Верoучитељ Предаје ,објашњава непознате појмове,примери из Библије -ученик Слуша,записује, поставља питања Текстуална	Уџбеник, Дидактички материјал	разговор испитивање посматрање самостални рад и задовољство ученика	5	IV,V
Православна иконографија показује свет и човека у заједници са Богом	ученик препознаје иконе	Дијалoшка, Демонстративна, Текстуална	Верoучитељ Предаје ,објашњава непознате појмове,примери из Библије -ученик Слуша,записује,поставља питања	Уџбеник, Дидактички материјал	разговор испитивање посматрање самостални рад и задовољство учен	5	V,VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.1.10. Програм рада чувари природе за први разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Животна средина	Циљ је развијање свести о потреби и могућностима личног ангажовања у заштити животне средине, усвајање и примена принципа одрживости, етичности и права будућих генерација на очувану животну средину.	12	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
Природне појаве и промене у животној средини	Задаци: -Усвајање основних појмова везаних за животну средину разумевање појава везаних за непосредну животну средину уочавање узрочно-последичних веза у животној средини	6	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
Загађивачи животне средине	препознавање негативних појава у човековом односу према животној средини (квалитет воде, ваздуха, земљишта и хране) васпитавање ученика да чува и уређује простор у коме живи и учи	6	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
Заштита животне средине и заштита здравља	-Развијање интаресовања и способности за активно упознавање и чување животне средине -развијање правилног односа према себи и окружењу и стицање основа еколошке културе	12	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Животна средина -Појам и елементи животне средине, њихов значај и повезивање, улога човека на животној средини	-знати појам животне средине и њене елементе -знати међусобну повезаност и условљеност елемената животне средине -препознати неколико најчешћих биљних и животињских врста из непосредне околине	-демонстративна, -илустративна, -дијалогска, -практичног рад	<u>активност наставника</u> организатор и реализатор, мотивише ученике, прати напредовања ученика, информише их и оцењује њихова постигнућа, прати ефекте сопственог рада .	-уџбеници -слике -цртежи	-разговор -праћење -подстицање	12	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
Природне појаве и промене у животној средини	-препознати природне промене на биљкама и животињама	-демонстративна, -илустративна, - дијалогска,	-Посматра, дискутује, објашњава, води, усмерава, поставља	-уџбеници -слике -цртежи	-разговор -праћење -подстицање	6	IX, X, XI, XII, I, II, III,

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

-Природне промене у непосредној околини, промене настале деловањем човека на животну средину	-препознати промене настале деловањем човека на животну средину у најближој околини -бити у могућности да представи своју животну средину (вербално, ликовно)	-практичног рад	питања, предлаже огледе и начин њиховог извођења, представља резултате њиховог рада <u>Активност ученика:</u> Посматра, сакупља материјал, податке, упоређује, класификује, бележи, замишља и поставља оглед, објашњава, користи податке. Користи оно што је виђено и урађено, дискутује резултате	-природно окружење			IV, V, VI
Загађивачи животне средине -Извори загађена животне средине	-уочити како саобраћај, депоније смећа и фабрике загађују воду, ваздух и земљиште у непосредној околини	-демонстративна, -илустративна, -дијалогска, -практичног рад		-уџбеници -слике -цртежи -природно окружење	-разговор -праћење -подстицање	6	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
Заштита животне средине -Брига о биљкама и животињама у непосредној околини, очување природних ресурса, рециклажа, заштита здравља	-уочити да су природна богатства ограничена и да се зато морају рационално користити и штедети -упознати предност здраве хране -упознати добробит бављења физичким активностима - сазнати могуће последице болести зависности -Бринути о биљкама и животињама у окружењу -Бринути о изгледу и уређењу учионице	-демонстративна, -илустративна, -дијалогска, -практичног рад		-уџбеници -слике -цртежи -природно окружење -предмети из непосредне околине	-разговор -праћење -подстицање -активност ученика	12	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.1.11. Корелација програмских садржаја за обавезне наставне предмете у првом разреду

Корелација	Српски језик	Страни језик	Математика	Свет око нас	Ликовна култура	Музичка култура	Физичко васпитање
IX	Језичка култура	Школа		Ја и други			Ходање и трчање
			Класификација предмета према својствима		Облици и њихови квалитети		
X	Језичка култура			Жива и нежива природа			
			Предмети у простору и односи међу њима		Односи у видном пољу		
						Извођење музике	Ходање и трчање
XI	Језичка култура			Жива и нежива природа		Извођење и стварање музике	
XII	Језичка култура Књижевност				Изглед употребних предмета	Извођење музике	
I	Језичка култура Књижевност					Извођење музике	
II	Језичка култура			Жива и нежива природа			
III	Језичка култура Књижевност			Жива и нежива природа		Слушање музике	
IV	Језичка култура Књижевност			Жива и нежива природа		Слушање музике Извођење музике	
V	Језичка култура			Култура живљења			
						Извођење музике	Ритмичке вежбе и народни плесови
VI						Извођење музике	Ритмичке вежбе и народни плес

3.2. Школски програм за ДРУГИ разред основног образовања и васпитања

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.2.1. Програм рада српски језик за други разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Језик	<p>Циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика на којем ће се усмено и писмено правилно изражавати, да упознају, доживе и оспособе се да тумаче одабрана књижевна дела, позоришна, филмска и друга уметничка остварења из српске и светске баштине.</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Уочавање и схватање реченице као језичке категорије и разумевање главних реченичних делова - Савладавање нових програмских захтева из правописа - Овладавање техником читања и писања латиницом - Увежбавање читања у себи и наглас - Уочавање и тумачење битних чинилаца текста - Овладавање основним облицима језичког изражавања и даље усавршавање и неговање језичке културе 	61	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
Књижевност		61	
Језичка култура		58	

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
<p>Језик</p> <ul style="list-style-type: none"> - Граматика (реченица – обавештење, питање, заповест; потврдна и одрична; главни делови реченице; именице и глаголи); - Правопис (употреба великог слова, тачке две тачке, зареза, узвичник, упитник, усвајање латинице) 	<ul style="list-style-type: none"> -Разликује реченицу као обавештајну, упитну и узвичну изговором и у тексту -Уочава потврдну и одричну реченицу -Препознаје главне делове реченице (субјекат и предикат) -Уочава и препознаје именице и глаголе -Разликује основне глаголске облике за садашње, прошло, будуће време, потврдне и одричне глаголске облике, род и број именица -Разликује глас и слог, правилно раставља речи на слоге и крају реда (једноставнији примери) -Правилно употребљава велико слово, речце <i>ли</i> и <i>не</i>, скраћенице за мере -Користи две тачке и зарез у набрајању -Усвојио је читање и писање латиничним писмом 	<ul style="list-style-type: none"> -Вербалне Демонстративна -Рад на тексту -Говорне вежбе -Писане вежбе 	<p>активност наставника</p> <p>организатор и реализатор, мотивише ученике, прати напредовања ученика, информише их и оцењује њихова постигнућа, прати ефекте сопственог рада .</p> <ul style="list-style-type: none"> -прати, усмерава, вреднује, ствара ситуацију, сугерише, подстиче, дискутује, анализира, наводи на повезивање и примену знања 	<ul style="list-style-type: none"> -Модел -Словарица -Уџбеник -Радни листови -Наставни листићи 	<ul style="list-style-type: none"> -Посматрање -Разговор -Усмено излагање -Диктат -Писане вежбе -Домаћи задаци -Залагање ученика на часу 	61	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

<p>Књижевност -лектира (лирика, епика, драма); -читање текста; -тумачење текста; -књижевни појмови</p>	<p>-Усавршио је технику читања у глас и у себи -Усклађује интонацију и темпо читања са природом текста -Слободно саопштава утиске о прочитаном тексту -Разуме прочитани текст -Уочава просторне и временске односе и битне појединости у тексту -Уочава главне ликове -Открива и тумачи поруке у тексту -Схвата важне целине у тексту и одређује поднасловe -Тумачи изражајне функције речи у тексту -Препознаје основне књижевне појмове</p>	<p>-Усмено излагање -Разговор -Говорне и писане вежбе -Илустрација</p>	<p><u>активност ученика</u> посматра, разговара о посматраном, црта, чита, рецитиује, драматизује, смишља приче, користи дејчу штампу и непознате текстове, слуша, практично комуницира, слободно и усмерено препричава, прича, описује на основу онога што је видео, доживео, осетио, саставља реченице, пише по диктату и аутодиктат, разликује основне глаголске облике, дели речи на слоге (самогласници и сугласници) употребљавају велико слово у писању вишечланих географских имена, растављају речи на крају реда, правилно пишу речце ли и не, две тачке, запету у набрајању, скраћенице, усвајају латиницу, читају и пишу, решавају задатке препричавају текст у целини и по деловима, по датом плану, по заједничком или самостално сачињеном, причају, описују, извештавају</p>	<p>Текст Илустрације Аудио записи Подстицање</p>	<p>Посматрање Слушање Праћење Домаћи задаци Тестирање Разговор са ученицима</p>	<p>61</p>	<p>IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V</p>
<p>Језичка култура -Основни облици усменог и писменог изражавања; -усмена и писмена вежбања</p>	<p>-Слободно и усмерено препричава краће текстове, филмове, позоришне представе -Слободно и усмерено прича о темама које се односе на ближе и даље окружење, стварност и машта, непосредно доживљавање и сећање -Прича по низу слика изложених у целини -Описује предмете са којима се први пут среће, биљке и животиње -Ствара заједнички и индивидуални план описа -Правилно употребљава правописна правила у диктату и аутодиктату -Казује напамет научене текстове</p>	<p>-Усмено изагање -Разговор -Говорне и писане вежбе</p>	<p>употребљавају велико слово у писању вишечланих географских имена, растављају речи на крају реда, правилно пишу речце ли и не, две тачке, запету у набрајању, скраћенице, усвајају латиницу, читају и пишу, решавају задатке препричавају текст у целини и по деловима, по датом плану, по заједничком или самостално сачињеном, причају, описују, извештавају</p>	<p>Текст Слике Непосредно окружење</p>	<p>Разговор Писане вежбе Диктат Аутодиктат Домаћи задаци Задовољство и залагање ученика на часу</p>	<p>58</p>	<p>IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI</p>

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.2.2. Програм рада математика за други разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Природни бројеви до 100	<p>Циљ наставе математике је да ученици усвоје елементарна математичка знања која су потребна за схватање појава и зависности у животу и друштву; да оспособи ученике за примену усвојених математичких знања у решавању разноврсних задатака из животне праксе за успешно настављање математичког образовања и за самообразовање; да допринесе развијању менталних способности, формирању научног погледа на свет и свестраном развоју личности ученика.</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Савладавање сабирања и одузимања до 100 - Савладавање операција множења и дељења у оквиру 100 - Упознавање комутативности и асоцијативности (без употребе ових назива) - Стицање елементарних знања о прави, полуправи, дужи - Упознавање јединица за мерење дужине (м, дм, цм) и односа између јединица упознатих мера 	143	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
Геометријски облици		22	
Мерење и мере		15	

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
<p>Природни бројеви до 100</p> <p>-Сабирање и одузимање до 100, множење и сељење до 100, изрази, половина;</p>	<p>-Савладао је сабирање и одузимање до 100</p> <p>-Зна знаке за множење и дељење бројева, значење речи чиниоци, производ, дељеник, делилац, количник</p> <p>-Схвата улогу нуле и јединице као чиниоца и у дељењу</p> <p>-Зна таблицу множења једноцифрених бројева и одговарајуће случајеве дељења</p> <p>-Зна да одреди непознати број у једноставним једнакостима</p> <p>-Решава једноставније изразе са највише две операције, зна улогу заграде, редослед операција</p> <p>-Зна појам половине</p>	<p>-Вербалне методе,</p> <p>-Посматрачке методе (демонстративна, илустративна)</p> <p>- Метода практичног рада</p>	<p><u>активност наставника</u></p> <p>организатор и реализатор, мотивише ученике, прати напредовања ученика, информише их и оцењује њихова постигнућа, прати ефекте сопственог рада .</p> <p>- излаже градиво, објашњава, демонстрира, мотивише, подстиче, усмерава, храбри, помаже, прати, диктира, отклања нејасноће, даје упутства за рад, упућује на активно коришћење уџбеника и правилно коришћење прибора за рад, проверава ниво усвојености знања</p>	<p>-Апликације</p> <p>-Дидактички материјал</p> <p>-Уџбеник</p> <p>-Радни листови</p> <p>-Наставни листићи</p>	<p>-Посматрање</p> <p>-Разговор</p> <p>-Усмено излагање</p> <p>-Писане вежбе</p> <p>Домаћи задаци</p> <p>-Наставни листићи</p> <p>-Задовољство и залагање ученика на часу</p>	143	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

<p>Геометријски облици - Предмети облика лопте, ваљка, квадра и коцке; упоређивање по облику, ширини, висини, дебљини; дуж, полуправа, права</p>	<p>-Уочава и разликује предмете облика лопте, ваљка, коцке и квадра -Уме да упоређује предмете према облику, ширини, висини, дебљини -Уочава, препознаје и разликује дуж, полуправу, праву -Црта правоугаоник и квадрат на квадратној мрежи</p>	<p>-Вербалне методе, -Посматрачке методе (демонстративна, илустративна) - Метода практичног рада</p>	<p><u>активности ученика</u> решава једначине и неједначине, поставља и решава математичке изразе, примењује правилност у редоследу рачунских операција усваја и правилно примењује свако својство у рачунским операцијама,</p>	<p>Модел геометријских тека Дидактички материјал Уџбеник Радни листови Наставни листићи</p>	<p>-Посматрање -Разговор -Усмено излагање -Писане вежбе Домаћи задаци -Задовољство и залагање ученика на часу</p>	<p>22</p>	<p>XI, XII, VI</p>
<p>Мерење и мере - Мерење дужи; мере за време; однос између јединица</p>	<p>-Уме да мери дужи користећи се јединицама метар, дециметар, центиметар -Зна мере за време: час, минут, дан, седмица, месец -Зна односе између упознатих јединица</p>	<p>-Вербалне методе, -Посматрачке методе (демонстративна, илустративна) - Метода практичног рада</p>	<p>одређује половину датог броја, црта праве, дужи као и криве и изломљене линије, црта правоугаоник и квадрат на квадратној мрежи</p>	<p>Уџбеник Радни листови Метар Лењир Календар</p>	<p>-Посматрање -Разговор -Усмено излагање -Писане вежбе -Наставни листићи Домаћи задаци -Задовољство и залагање ученика на часу</p>	<p>15</p>	<p>XII, V, VI</p>

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.2.3. Програм рада свет око нас за други разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Жива и нежива природа	<p>Циљ је да усвајањем знања, умења и вештина деца развијају своје сазнајне, физичке, социјалне и креативне способности, а истовремено спознају и граде ставове и вредности средине у којој одрастају као и шире друштвене заједнице. Откривањем света код деце се развијају сазнајне способности, формирају се основни појмови и постепено се граде основе за систем појмова из области природе, друштва и културе. Истовремено стичу се знања, умења и вештине које им омогућавају даље учење, деца упознају себе, своје окружење и развију способности за одговоран живот у њему</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Развијање основних појмова о непосредном природном и друштвеном окружењу и повезивање тих појмова - Формирање елементарних научних појмова из природних и друштвених наука - Уочавање узрочно – последичних веза, појава и процеса, на основу различитих параметара - Развијање различитих социјалних вештина и прихватање основних људских вредности - Развијање одговорног односа према окружењу и спремности за његово очување 	29	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
Где човек живи		20	
Људска делатност		14	
Кретање у простору и времену		9	

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
<p>Жива и нежива природа</p> <p>- Жива природа, нежива природа, веза живе и неживе природе</p>	<p>-Зна заједничке особине живих бића</p> <p>-Уочава разлике између живих бића у зависности од средине у којој живе</p> <p>-Проширио је своја знања о води, ваздуху, земљишту и њиховим својствима</p> <p>-Уочава нераскидиве везе између живе и неживе природе</p> <p>-Препознаје промене у природи и активности људи у зависности од годишњих доба</p> <p>-Има елементарна знања о загађивању воде, ваздуха и земљишта (начини загађења и њихове последице) и</p>	<p>Дијалoшка, монолошка, демонстративна, посматрање, интерактивна, текстуална, илустративна, учење путем открића,</p>	<p><u>активност наставника:</u></p> <p>утиче мотивационо и подстицајно на развој способности ученика уз максимално коришћење диференцираних захтева и интересантних начина рада</p> <p>-преношење информација, излагање градива, презентација садржаја; вођење наставног процеса; постављање циљева часа: планирање садржаја, облика, метода и средстава рада; подстицање стручне интеракције у функцији ученичког сазнавања; пружање информација ученицима из дате области, примена разноврсних начина за развијање, подстицање и одржавање радозналости и интересовања; процењивање ученика и њиховог сазнајног</p>	<p>Непосредно окружење</p> <p>Слике</p> <p>Видео записи</p> <p>Електронски медији</p> <p>Једноставни експерименти</p> <p>Уџбеник</p> <p>Радни листови</p>	<p>Посматрање</p> <p>Усмено излагање</p> <p>Писане вежбе</p> <p>Наставни листићи</p> <p>Домаћи задаци</p> <p>Задовољство и залагање ученика на часу</p>	29	XI, XII, I, II, III

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

	могућностима заштите		напредовања, понашања и личности; процењивање наставног процеса процењивање сопственог рада; <u>активност ученика:</u> Посматра ради јасног запажања и уочавања света у окружењу - Описује - вербално или ликовно изражавање спољашњих и унутрашњих запажања; - Процењује - самостално одмерава; - Групише - уочава сличности и различитости ради класификовања; - Праћење - континуирано посматра ради запажања промена; - Бележи - записује графичко, симболичко, електронско бележење опажања; - Практиковање - у настави, свакодневном животу и спонтаној игри и раду; - Експериментисање - намерно модификоване активности, огледи које изводи сам ученик; - Истраживање - испитивање својстава и особина, веза и узрочно-последичних односа; - Сакупљање - прављење колекција, збирки, албума из природног и друштвеног окружења; - Стварање - креативна продукција; - Играње - дидактичке, едукативне и спонтане игре; - Активности у оквиру мини-пројекта - осмишљавање и реализација.				
Где човек живи -Релјеф, насеља, саобраћај	-Зна основне карактеристике релјефа и површинске воде у месту и околини -Зна појам и врсте насеља некад и сад -Познаје правила понашања у насељу, групи, улогу појединца и групе -Успешно се сналази у насељу -Поседује основна знања о саобраћају (значај, врсте, саобраћајна средства) -Зна основна правила за безбедност и културу понашања у саобраћају	Дијалогска, монологска, демонстративна, посматрање, метода писаних радова, интерактивна, текстуална, илустративна, учење путем открића,		Непосредно окружење Слике Видео записи Електронски медији Уџбеник Радни листови	Посматрање Усмено излагање Писане вежбе Наставни листићи Домаћи задаци Задовољство и залагање ученика на часу	20	IX, X, XI
Људска делатност -Човек ствара, материјали, рециклажа	-Препознаје и именује различите материјале -Зна основна својства материјала и њихов значај за људску делатност -Разликује и уочава топлотну и електричну проводљивост материјала -Зна појам и значај рециклаже					14	III, IV, V
Кретање у простору и времену - Елементи културе живљења, опасне ситуације, саобраћај	-Уме да одређује доба дана према Сунцу -Уочава кретање и шта све утиче на брзину кретања -Уме да се користи часовником -Познаје временске одреднице (дан, седмица, месец, година, годишња доба) и њихово трајање					9	V, VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.2.4. Програм рада енглески језик за други разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
UNIT 1 Welcome to school	<p>Циљеви :</p> <ul style="list-style-type: none"> - Развијање позитивних осећања према језику који се учи - Подстицање потребе за учењем страних језика - Олакшавање разумевања других и различитих култура и традиција - Стимулисање маште, креативности и радозналости <p>Задаци :</p> <ul style="list-style-type: none"> - Усвајање нових лексичких и граматичких структура - Употреба вокабулара у кратким изразима и реченицама - Упознавање ученика са културолошким разликама код нас и у земљама енглеског говорног подручја. - Утврђивање лексике - Развијање креативности припрема за игру. 	8	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
UNIT 2 Hello, friends		8	
UNIT 3 A happy family		8	
UNIT 4 We are happy		8	
UNIT 5 Home, sweet home		8	
UNIT 6 Let's eat		8	
UNIT 7 Get dressed		8	
UNIT 8 My world		8	
Остало		8	

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Welcome to school	Именује предмете и особе из непосредног окружења , а односе се на школски простор Научио је да броји до десет Користи научно и одговара на једноставна питања	Усмено излагање Разговор Говорне вежбе аудио-лингвална, Илустративна Демонстративна	<u>Активности наставника:</u> Организује наставни процес Мотивише ученике Развија интересовања ученика Интерпретира, односно	Слике Аудио материјали Наставни листићи Уџбеник Радна свеска	Посматрање Разговор Усмено излагање Домаћи задаци Задовољство ученика на часу	8	IX
Hello, friends	Именује предмете и особе из непосредног окружења , а односе се на дату тему (игра, играчке) Разликује и именује предмете из непосредног окружења помоћу боје	Усмено излагање Разговор Говорне вежбе аудио-лингвална, Илустративна		Слике Аудио материјали Наставни листићи Уџбеник Радна свеска	Посматрање Разговор Усмено излагање Домаћи задаци	8	X

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

	Зна да именује кућне љубимце Користи научено и одговара на једноставна питања	Демонстративна	објашњава Демонстрира Поставља питања		Задовољство ученика на часу		
A happy family	Зна да именује чланове породице Уме да представи себе и друге, одговара на једноставна питања о идентитету Именује делове теле Користи научено и одговара на једноставна питања	Усмено излагање Разговор Говорне вежбе аудио-лингвална, Илустративна Демонстративна	Показује на илустрацији <u>Активности ученика</u> слуша опис слике уз показивање слуша кратке дијалоге уз понављање рецитије и пева уз гестикалацију	Слике Аудио материјали Наставни листићи Уџбеник Радна свеска	Посматрање Разговор Усмено излагање Домаћи задаци Задовољство ученика на часу	8	XI
We are happy	Разликује и именује важније празнике који се у породици обележавају (рођендан, Нова година) Зна да на једноставан начин изрази честитке и лепе жеље	Усмено излагање Разговор Говорне вежбе аудио-лингвална, Илустративна Демонстративна	игра игре погађања показује црта боји драматизује дијалог	Слике Аудио материјали Наставни листићи Уџбеник Радна свеска	Посматрање Разговор Усмено излагање Домаћи задаци Задовољство ученика на часу	8	XII
Home, sweet home	Именује делове намештаја и просторија Зна да именује активности у одређеним просторијама Описује положај и место предмета	Усмено излагање Разговор Говорне вежбе аудио-лингвална, Илустративна Демонстративна		Слике Аудио материјали Наставни листићи Уџбеник Радна свеска	Посматрање Разговор Усмено излагање Домаћи задаци Задовољство ученика на часу	8	I
Let`s eat	Именује основне животне намирнице Зна да тражи храну и изрази захвалност Изражава допадање и недопадање	Усмено излагање Разговор Говорне вежбе аудио-лингвална, Илустративна Демонстративна	<u>Активности наставника:</u> Организује наставни процес Мотивише ученике Развија интересовања ученика Интерпретира, односно објашњава	Слике Аудио материјали Наставни листићи Уџбеник Радна свеска	Посматрање Разговор Усмено излагање Домаћи задаци Задовољство ученика на часу	8	I, II
Get dressed	Именује предмете из непосредног окружења, а односе се на одевање Користи научено и одговара на једноставна питања	Усмено излагање Разговор Говорне вежбе аудио-лингвална, Илустративна	Демонстрира Поставља питања Показује на илустрацији	Слике Аудио материјали Наставни листићи Уџбеник Радна свеска	Посматрање Разговор Усмено излагање Домаћи задаци	8	II, III

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

		Демонстративна	<u>Активности ученика</u> слуша опис слике уз показивање		Задовољство ученика на часу		
My world	Именује и описује животиње и кућне љубимце Разликује градску и сеоску средину и животиње у сеоском домаћинству и зоо врту	Усмено излагање Разговор Говорне вежбе аудио-лингвална, Илустративна Демонстративна	слуша кратке дијалоге уз понављање рецитије и пева уз гестикулацију игра игре погађања показује црта боји драматизује дијалог	Слике Аудио материјали Наставни листићи Уџбеник Радна свеска	Посматрање Разговор Усмено излагање Домаћи задаци Задовољство ученика на часу	8	IV
Остало	Именује годишња доба, месеце и делове дана Разликује активности у односу на делове дана Користи се терминима за уочавање и изражавање времена (часовник) Изражава способност и неспособност Уме да користи термине за подстицање на заједничку акцију	Усмено излагање Разговор Говорне вежбе аудио-лингвална, Илустративна Демонстративна		Слике Аудио материјали Наставни листићи Уџбеник Радна свеска	Посматрање Разговор Усмено излагање Домаћи задаци Задовољство ученика на часу	8	V, VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.2.5. Програм рада физичко васпитање за други разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Ходање и трчање	<p>Циљ физичког васпитања је да разноврсним и систематским моторичким активностима, у повезаности са осталим васпитно-образовним подручјима, допринесе интегралном развоју личности ученика (когнитивном, афективном, моторичком), развоју моторичких способности, стицању, усавршавању и примени моторичких умења, навика и неопходних теоријских знања у свакодневним и специфичним условима живота и рада.</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Задовољавање основних дечјих потреба за кретањем и игром; - Развијање координације, гipкости, равнотеже и експлозивне снаге; - Стицање моторичких умења у свим природним (филогенетским) облицима кретања у различитим условима: елементарним играма, ритмици, плесним вежбама и вежбама на тлу; - упознавање са кретним могућностима и ограничењима сопственог тела; - Стварање претпоставки за правилно држање тела, јачање здравља и развијање хигијенских навика; - Формирање и овладавање елементарним облицима кретања - "моторичко описмењавање"; - Стварање услова за социјално прилагођавање ученика на колективан живот и рад. 	22	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
Скакања и прескакања		5	
Вежбе (скакања и прескакања) упором рукама		15	
Бацања и хватања		17	
Вишења и пењања		8	
Вежбе на тлу		9	
Вежбе равнотеже		4	
Вежбе реквизитима		16	
Ритмичке вежбе и народни плесови		12	

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Ходање и трчање На различите начине, игре са елементима ходања и трчања	<ul style="list-style-type: none"> - Правилно држање тела приликом трчања и ходања - Изводи покрет кретања по задатку, различити облици ходања и трчања (познаје термине за положај тела) - Унапређена моторика - Испуњава захтеве брзог трчања до 30 м 	Демонстративна Разговор Практична активност	<u>Наставник:</u> демонстрира вежбе обликовања, усмерава ученике на самостално извођење истих, организује рад у групама са различитим задацима, контролише шта је ученик од постављених задатака остварио, прилагођава вежбање	Греда Природне препреке Клупа	Подстицање Праћење Похвала	22	IX, X, III, IV, VI
Скакања и прескакања Поскоци у месту и кретању, игре	<ul style="list-style-type: none"> - Овладао природним облицима кретања - Успешно савладава препреке коришћењем различитих облика скока и прескока - Унапређена моторика - Повезује природне облике кретања - Прескаче дугу вијачу 	Демонстративна Разговор Практична активност Решавање проблема		Природне препреке Греда Клупа Вијача	Посматрање Похвала Подстицање Праћење	5	XII, III
Вежбе (скакања и прескакања)	<ul style="list-style-type: none"> - Правилно и вешто изводи покрете тела по налогу - Вешто изводи упоре рукама уз шведску клупу - Овладао техником скокса у вис и даљ и испуњава 	Демонстративна Посматрање Разговор		Шведска клупа	Посматрање Тестирање ученика	15	IX, XI, IV

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

упором рукама Скок удаљ и у вис, прескакање кратке вијаче, припремна вежба за доскок	- захтеве скока на свом узрачном нивоу - Успешно изводи одскок у вис и доскок на тло	Подстицање Практична активност	индивидуалним могућностима ученика, подстиче моторичке способности ученика и упућује их да у слободно време самостално вежбају, развија физичку кондицију код ученика и поставља здравствено- хигијенске навике, води рачуна о безбедности ученика на вежбалишту		Разговор са ученицима Праћење		
Бацања и хватања Бацање лопте, додавање и вођење лопте у ходању, гађање лоптом, игре	- Успешно овладао техником бацања и хватања лопти различите величине на различите начине - Овладао техником вођења лопте и додавања лопте у пару у ходању - Уме да прецизно гађањем убаци лопту у кош или гол	Демонстративна Разговор Практична активност		Лопте различите величине и тежине	Посматрање Испитивање способности Подстицање Праћење	17	X, XI, XII, IV, V
Вишења и пењања Двохватно вратило, пењање уз лестве	- Правилно изводи тражене моторичке активности - Уме да изведе једноставне вежбе на двохватном вратиљу - Истражује своје способности, пење се на лестве на различите начине и са окретом - Развојена координација	Демонстративна Разговор Практична активност	<u>Ученик:</u> хода, трчи, скаче, прескаче, скаче удаљ и увис, баца, хвата, правилно користи справе, изводи вежбе на тлу и вежбе равнотеже, користи реквизите у различитим облицима вежби, усваја елементе ритмичких вежби и народних плесова.	Шведске лестве Двохватно вратило	Посматрање Похвала Праћење Испитивања способности	8	X, V
Вежбе на тлу Упор чучећи, упор лежећи, два везана колута	- Усвојио и изводи упор чучећи и упор лежећи - Уме да изведе два везана колута напред - Научио је и изводи обавезни састав на тлу са поменутиим елементима	Демонстративна Посматрање Разговор Подстицање Практична активност		Лопте Греда коцка	Посматрање Похвала Праћење Испитивања способности	9	XII, I, II, III
Вежбе равнотеже На тлу и греди, ниској греди, клути	- Уме да из упора клечећек изведе „малу вагу“ - Одржава равнотежу при ходу по црти, греди, при лаганом трчању, са окретом на крају - Научио је и изводи једноставну комбинацију проширену елементима савладаним у другом разреду (састав на тлу)	Демонстративна Посматрање Разговор Подстицање Практична активност		Греда	Задовољство ученика на часу Посматрање Подстицање Праћење	4	II
Вежбе реквизитима Вежбе са палицама, обручима, вијачом, коцкама	- Вешто и правилно се користи различитим реквизитима у вежбама обликовања, ходању, трчању	Демонстративна Посматрање Подстицање Практична активност		Вијаче Палице Обручи Чуњеви Коцке	Задовољство ученика на часу Посматрање Подстицање Праћење	16	XI, XII, I, II, III, V

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

<p>Ритмичке вежбе и народни плесови Дечији скок, вијача, плес: „Ми смо деца весела“, коло пизбору</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Усклађује ходање, трчање, покрете тела уз ритам (плесак, музика), успешно изводи дечији скок са докораком - Уме да изоди вежбе са вијачом, развијена координација покрета - Уме да изведе плес „Ми смо деца весела“ и коло 	<p>Демонстративна Посматрање Практична активност</p>		<p>Вијача Музичка пратња</p>	<p>Задовољство ученика на часу Посматрање Подстицање</p>	<p>12</p>	<p>XI, II, III</p>
--	--	--	--	----------------------------------	--	-----------	--------------------

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.2.6. Програм рада ликовна култура за други разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Кретање облика у простору	<p>Циљ васпитно-образовног рада у настави ликовне културе јесте да се подстиче и развија учениково стваралачко мишљење и деловање у складу са демократским опредељењем друштва и карактером овог наставног предмета.</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Схватање ликовно-визуелног рада као израза индивидуалног осећања, доживљаја и стваралачке имагинације; - Опажање, сећање, објашњавање и реконструкција појаве или ситуације; - Стицање искуства о: оплемењивању животног и радног простора, контрасту облика, карактеру облика, коришћењу материјала за рад, визуелним знаковима, опажањима облика у кретању, компоновању, рекомпоновању, дејству светлости на карактер облика; - Развијање навике лепог писања; - Развијање осетљивости за лепо писање (ћириличка и латиничка палеографија). 	6	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
Дејство светлости на карактер облика		4	
Амбијент – сценски простор		6	
Лепо писање са калиграфијом		14	
Контраст		12	
Индивидуално коришћење различитих материјала за рад		6	
Знаци и симболи		4	
Једнобојна комбинација употребних предмета (клуаж)		6	
Замишљања		10	
Преобликовањ материјала или предмета њиховим спајањем		4	

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Кретање облика у простору Кретање више облика у простору, кретање једног облика у простору	Уочава кретање облика у простору, једног или више Креира, користећи се комбинованом техником, композиције разних облика којима ће се дочарати кретање у простору Мотивисан је да кроз рад исказе своју креативност	Усмено излагање Разговор са ученицима Демонстративна	<u>Наставник:</u> усмерава, наводи, ствара ситуацију, сугерише, подстиче, дискутује, анализира, мотивише, координира, развија кооперативност, планира, организује <u>Ученик:</u> Посматра, опишава, објашњава, црта, слика, изражава, ствара, дискутује, комуницира, закључује, мисли	Папир Дрвени штапићи Канап Конац Конструкција старих кишобрана	Посматрање Разговор Подстицање	6	IX
Дејство светлости на карактер облика Природна и вештачка светлост, силуета, сенка, фигура и позадина, светло и сенка у фигури	Разликује изворе светлости (природне и вештачке) Уочава углове осветљења и променљивост облика и сенке у зависности од угла и даљине осветљења Ликовно – визуелно изражава учено дејство светлости на карактер облика	Усмено излагање Разговор са ученицима Демонстративна		Оловка Боје (воштане, темпере) Графоскоп Репродукције, фотокопије	Продукти рада ученика Анализа и процена радова	8	X

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Амбијент – сценски простор Израда маски, костима и сцене	Разликује различите амбијенте и уочавају и препознају карактеристике тих амбијената Кроз цртачке, сликарске, вајарске технике дочарава сценски амбијент Исказује своју креативност и схватање амбијента сцене кроз израду маски, костима	Усмено излагање Разговор са ученицима Демонстративна Практичан рад	<u>Наставник:</u> Усмерава, наводи, ствара ситуацију, сугерише, подстиче, дискутује, анализира, мотивише, координира, развија кооперативност, планира, организује	оловка боје (темпере) глина Пластелин папир, картон разни материјали	Посматрање Разговор Подстицање Продукти рада ученика Анализа и процена радова	4	X, XI
Лепо писање са калиграфијом Писање латиничних и ћириличних слова	Разликује слова ћириличног и латиничног писма Уме да прецизно, истрајно повлачи уске и широке линије, праве и криве, косе и положене Пише и повезује слова водећи рачуна о лепоти, стилу, прецизности			оловка боје (воштане) туш и перо пенкало		6	XI, XII
Контраст Природни вештачки облици, слагање – разлагање, вишебојан – једнобојан, испуцан – удубљен	Уочава контрасте у непосредној околини Изражава ликовно – визуелно уочене контрасте			оловка боје (воштане, темпере) разни природни и вештачки материјали		4	XII, I, II
Индивидуано коришћење различитих материјала за рад Обликовање необичних објеката	Исказивање креативности у преобликовању предмета прилагођених дечијем узрасту и обликовање необичних објеката			цртачки сликарски материјали разни потрошни материјали		4	II, III
Знаци и симболи Печат, грб, симболи, словни и нотни знаци	Уочава различите знаке и симболе и разуме њихово значење Креира знак или симбол са њему својственим значењем			цртачки сликарски материјали старе фотографије папир, картон		2	III
Једнобојна композиција употребних предмета (клуаж) Клуаж, једнобојан	Израђује једнобојне клуаже користећи отпадну амбалажу			амбалажа, картон, папир, оловке темпера (бела боја)		2	IV, V
Замисања Фотографија, текст	Изражена креативност, машта ученика			оловке Боје папира различитих облика и боја глина различити материјали			IX, V, VI
Преобликовање материјала или предмета везивање	Разуме различита значења појма везивање Ликовно – визуелно исказивање овог појма						V, VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.2.7. Програм рада музичке културе за други разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Извођење музике	Циљеви: - развијање интересовања, музичке осетљивости и креативности; - оспособљавање за разумевање могућности музичког изражавања; - развијање осетљивости за музичке вредности упознавањем уметничке традиције и културе свога и других народа Задаци: Усвајање народних и уметничких композиција различитих садржаја; Развијање извођачких вештина ученика и њихов стваралачки приступ певању/свирању; Развијање интелектуалних и моторичких способности ученика; Развијање и подстицање стваралачких могућности музичког изражавања ученика; Упознавање основне музичке писмености и изражајних средстава музичке уметности.	24	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
Слушање музике		6	
Стварање музике		6	

Садржаји	Исходи	Методе	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Извођење музике - певање: песама по слуху, певање и извођење музичких игара, певање једноставних модела; - свирање: пратњи за бројалице	-Певају песме учене по слуху традиционалне и уметничке музике која је гласовно примерена узрасту -Певају и изводе музичке игре уз покрет -Умеју да певају једноставне музичке моделе као звучну припрему за поставку музичке писмености -Свирају претње за бројалице и песме на дечијим ритмичким инструментима -На основу искустава у извођењу музике препознају: темпо, динамичке разлике, различита расположења трајање	Вербална Демонстративна	Наставник демонстрира, свира, пева, подстиче ученике да певају, слушају, импровизирује рукама, ногама, бројчано оцењује, прати напредовање ученика, развија естетски доживљај, машту, храбри... Ученици: певају (по скуху), скушају, свирају, изводе дечије народне и уметничке музичке игре, повезују различите садржаје песама, препознају темпо, различите тонске боје (гласове и инструменте), опонашају звукове импровизацијом, креирају једноставне пратње за бројалице песме креирају покрете, драматизују, ликовно изражавају, праве дечије музичке инструменте...	Аудитивни уређаји (касетофон, ЦД) Дечији музички инструменти	Посматрање Слушање Подстицање ученика на лепе емоције	24	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
Слушање музике Композиције за	-Препознаје различите тонске боје (гласове и инструменте)	Вербална Демонстративна	Наставник демонстрира, свира, пева, подстиче	Аудитивни уређаји	Посматрање Разговор са	6	IX, X, XI,

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

децу, инструменталне композиције, народне песме и игре	-Препознаје различита темпа -Уочава и препознаје динамичке разлике у слушаним композицијама -Препознаје различита расположења на основу изражајних елемената -Препознаје композицију коју је раније слушао на основу одломака	Илустрација	ученике да певају, слушају, импровизирује рукама, ногама, бројчано оцењује, прати напредовање ученика, развија естетски доживљај, машту, храбри... Ученици: певају (по скуху), скушају, свирају, изводе дечије народне и уметничке музичке игре, повезују различите садржаје песама, препознају темпо, различите тонске боје (гласове и инструменте), опонашају звукове импровизицијом, креирају једноставне пратње за бројалице песме креирају покрете, драматизују, ликовно изражавају, праве дечије музичке инструменте...	(касетофон, ЦД)	ученицима		XII, I, II, III, IV, V, VI
Стварање музике	-Уме да опонаша звукове из околине импровизицијом -Користи различите изворе звука за креирање једноставних ритмичких и звучних ефеката као пратња за бројалице, песме -Креира покрете уз музику коју пева или слуша -Смишља мале ритмичке целине -Импровизирује ритмички дијалог на различитим изворима звука	Вербалнае Демонстративна		Глас Тело Дечији ритмички инструменти	Посматрање Слушање Подстицање Задовољство и мотивисаност ученика	6	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.2.8. Програм рада грађанског васпитања за други разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
1. Подстицање групног рада, договарања и сарадње са вршњацима и одраслима	<ul style="list-style-type: none"> • Подстицање групног рада, договарања и сарадње са вршњацима и одраслима; • Развијати самосвест, самопоштовање и уважавање других; • Оспособити ученике да препознају сопствена осећања и потребе; • Развијати комуникативне способности код ученика и способности вербалне и невербалне комуникације; • Развијати код ученика вештине ненасилне комуникације; • Развијање креативног изражавања; • Упознавање ученика са непосредним друштвеним окружењем, препознавање сопственог места у њему; • Подстицати ученике да активно дају допринос школи по мери детета; • Развијање и неговање основних људских вредности 	2	IX
2. Подстицање развоја самосвести, самопоштовања и уважавања других		3	IX,X
3. Оспособљавање ученика да препознају и разумеју сопствена осећања и потребе, и њихову међусобну повезаност и да штите и остварују своје потребе на начин који не угрожава друге		7	X,XI
4. Развијање комуникативне способности, невербалне и вербалне комуникације, вештина ненасилне комуникације		4	XII
5. Оспособљавање ученика за примену вештина ненасилне комуникације у решавању сукоба и вршњачком посредовању		4	I, II
6. Оспособљавање ученика да упознају непосредно друштвено окружење и сопствено место у њему, и да активно доприносе развоју школе по мери детета		4	II, III
7. Осспособљавање ученика да упознају и уважавају дечја права и да буду способни да активно учествују у њиховом остваривању		6	III, IV
8. Развијање и неговање основних људских вредности		4	V
9. Евалуација		2	VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.2.9. Програм рада православног катихизиса за други разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
1. Увод	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање садржаја програма и начина рада 	1	IX
2. Бог је заједница личности Оца, Сина и Светога Духа (биће као заједница, као љубав)	<ul style="list-style-type: none"> да ученици развију свест о томе: да је Бог заједница конкретних личности: Оца, Сина и Светог Духа 	5	IX,X
3.Структура Литургије – Цркве (Епископ, свештеници, ђакони и народ)	<ul style="list-style-type: none"> да је структура Литургије утемељена на основу структуре будућег Царства Божјег 	7	X,XI
4.Литургија – Откривање Бога	<ul style="list-style-type: none"> да се Бог открива свету преко литургијске заједнице људи 	5	XI,XII
5-Литургија је присуство Христово и ишчекивање доласка Христовог (Љубављу према Христу чинимо да је Он присутан са нама на Литургији иако је физички одсутан)	<ul style="list-style-type: none"> да Бог није идеја и апстрактан појам, већ жива личност, који је постао човек и зато се среће преко човека у Литургији 	3	XII,I
6.Постојање природе је израз љубави Бога и човека	<ul style="list-style-type: none"> да ће природа вечно постојати само ако је човек унесе у љубавну заједницу са Богом – у Цркву. 	11	II,III,IV,V
7.Бог је створио свет да са њим има вечну заједницу љубави преко човека и да у тој заједници човек буде вечно и непоновљиво биће	<ul style="list-style-type: none"> да само у заједници са Богом и људима постајемо јединствена и непоновљива – вечна бића 	4	V,VI

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
1. Увод	Ученици упознати са темама Катихизиса	Дијалoшка, Демонстративна, Текст	- Вероучитељ упознавање са темама и очекивањима -ученик прати излагање,коментарише теме	Уџбеник, Дидактички материјал	разговор испитивање посматрање самостални рад ученика задовољство	1	IX

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

2. Бог је заједница личности Оца, Сина и Светога Духа (биће као заједница, као љубав)	уочава да на Литургији пројављује Бог као заједница личности: Оца, Сина – Христа и Светог Духа	Дијалoшка, Демонстрaтивнa, Текст	- Верoучитeљ Прeдaјe ,oбјaшњaвa нeпoзнaтe пoјмoвe,примeри из Библијe -ученик Слушa,зaписујe,пoстaвљaпитaњa	Учбeник, Дидaктички мaтeријaл	рaзгoвoр испитивaњe пoсмaтрaњe сaмoстaлнe рaд и зaдoвoљствo ученикa	5	IX,X
3.Структура Литургије – Црквe (Епископ, свештеници, ђакони и народ)	Дa јe ученик Нaучиo структуру Литургијe и рaзликују рaдњe нa Литургији	Дијалoшка, Демонстрaтивнa, Текстуaлнa	- Верoучитeљ Прeдaјe ,oбјaшњaвa нeпoзнaтe пoјмoвe,цртa -ученик Слушa,цртa ,пoстaвљa питaњa	Учбeник, Дидaктички мaтeријaл	рaзгoвoр пoсмaтрaњe сaмoстaлнe рaд и зaдoвoљствo ученикa	7	X,XI
4.Литургија – Откривање Бога	-дa јe ученик уочиo дa Литургијa нијe oбичaн дoгaђaј	Дијалoшка, Демонстрaтивнa, Текстуaлнa	- Верoучитeљ Прeдaјe ,oбјaшњaвa нeпoзнaтe пoјмoвe,примeри из црквeнoг живoтa -ученик Слушa,зaписујe,пoстaвљa питaњa	Учбeник, Дидaктички мaтeријaл	рaзгoвoр испитивaњe пoсмaтрaњe сaмoстaлнe рaд и зaдoвoљствo ученикa	5	XI,XII
5-Литургија је присуство Христово и ишчекивање доласка Христовог (Љубављу према Христу чинимо да је Он присутан са нама на Литургији иако је физички одсутан)	дa јe ученик изгрaдиo свeст дa јe Исус Христoс, иaкo физички oдсутaн, присутaн нa Литургији кaо плoд нaшe љубaви премa Њeму	Дијалoшка, Демонстрaтивнa, Текстуaлнa	- Верoучитeљ Прeдaјe ,oбјaшњaвa нeпoзнaтe пoјмoвe,примeри из Библијe -ученик Слушa,зaписујe,пoстaвљa питaњa	Учбeник, Дидaктички мaтeријaл	рaзгoвoр испитивaњe пoсмaтрaњe сaмoстaлнe рaд и зaдoвoљствo ученикa	3	XII,I
6.Постојање природе је израз љубави Бога и човека	ученик знa дa ћe прирoдa вeчнo пoстojити aкo пoстaнe дeо личнe зaјeдницe Бог и чoвeкa	Дијалoшка, Демонстрaтивнa, Текстуaлнa	- Верoучитeљ Прeдaјe ,oбјaшњaвa нeпoзнaтe пoјмoвe,примeри из Библијe -ученик Слушa,цртa ,пoстaвљa питaњa	Учбeник, Дидaктички мaтeријaл	рaзгoвoр пoсмaтрaњe сaмoстaлнe рaд и зaдoвoљствo ученикa	11	II,III,IV,V
7.Бог је створио свет да са њим има вечну заједницу љубави преко човека и да у тој заједници човек буде вечно и непоновљиво биће	уочaбa дa јe Бог ствoриo свeт дa сa њим имa вeчнy зaјeдницy љубaви прeкo чoвeкa и дa у тoј зaјeдницy чoвeк будe вeчнo и нeпoнoвљивo бићe	Дијалoшка, Демонстрaтивнa, Текстуaлнa	-Верoучитeљ Прeдaјe ,oбјaшњaвa нeпoзнaтe пoјмoвe,примeри из Библијe -ученик Слушa, цртa, пeвa, пoстaвљa питaњa	Учбeник, Дидaктички мaтeријaл	рaзгoвoр испитивaњe пoсмaтрaњe сaмoстaлнe рaд и зaдoвoљствo ученикa	4	V,VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.2.10. Програм рада чувара природе за други разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
1. Животна средина	<p>Циљ је развијање свести о потреби и могућностима личног ангажовања у заштити животне средине, усвајање и примена принципа одрживости, етичности и права будућих генерација на очувану њивотну средину.</p> <p>Задаци:</p> <p>Усвајање појмова и разумевање појава везаних за непосредну животну средину уочавање узрочно-последичних веза у животној средини</p> <p>препознавање негативних појава у човековом односу према животној средини (квалитет воде, ваздуха, земљишта и хране)</p> <p>васпитавање ученика да чува и уређује простор у коме живи и учи</p> <p>развијање интаресовања и способности за активно упознавање и чување животне средине</p> <p>развијање правилног односа према себи и окружењу и стицање основа еколошке културе</p>	12	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
2. Природне појаве и промене у животној средини		6	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
3. Загађивачи животне средине		6	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
4. Заштита животне средине и заштита здравља		12	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
1. Животна средина Појам и елементи животне средине, њихов значај и повезивање, утицај човека на животну средину	<ul style="list-style-type: none"> - зна појам животне средине и њене елементе - зна међусобну повезаност и условљеност елемената животне средине - препознаје неколико најчешћих биљних и животињских врста из непосредне околине 	демонстративна, илустреативна, дијалогска, практичног рад	<p>активност наставника организатор и реализатор, мотивише ученике, прати напредовања ученика, информише их и оцењује њихова постигнућа, прати ефекте сопственог рада .</p> <p>-Посматра, дискутује, објашњава, води, усмерава, поставља питања, предлаже огледе и начин њиховог извођења, представља резултате њиховог рада</p>	учбеници слике цртежи	разговор праћење -подстицање	12	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
2. Природне појаве и промене у животној средини Природне промене у непосредној околини, промене настале деловањем човека на животну средину	<ul style="list-style-type: none"> - препознаје природне промене на биљкама и животињама - препознаје промене настале деловањем човека на животну средину у најближој околини уме да представи своју животну средину (вербално, ликовно) 	демонстративна, илустреативна, дијалогска, практичног рад	Активност ученика: Посматра, сакупља материјал, податке, упоређује, класификује, бележи, замишља и	-учбеници слике цртежи природно окружење	разговор праћење -подстицање -активност ученика	6	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
3. Загађивачи животне средине Извори загађења животне средине	уочава како саобраћај, депоније смећа и фабрике загађују воду, ваздух и земљиште у непосредној околини	демонстративна, илустреативна, дијалогска, практичног рад	Активност ученика: Посматра, сакупља материјал, податке, упоређује, класификује, бележи, замишља и	-учбеници слике цртежи природно	разговор праћење -подстицање	6	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

<p>4. Заштита животне средине Брига о биљкама и животињама у непосредној околини, очување природних ресурса, рециклажа, заштита здравља</p>	<p>уочава да су природна богатства ограничена и да се зато морају рационално користити иштедети упознао предност здраве хране упознао добробит бављења физичким активностима сазнао могуће последице болести зависности Брине о биљкама и животињама Брине о изгледу и уређењу учионице</p>	<p>демонстративна, илустративна, дијалогска, практичног рад</p>	<p>поставља оглед, објашњава, користи податке. Користи оно што је виђено и урађено, дискутује резултате</p>	<p>-уџбеници слике цртежи предмети из непосредне околине</p>	<p>разговор праћење -подстицање -активност ученика</p>	<p>12</p>	<p>IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI</p>
---	---	---	---	--	---	-----------	--

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.2.11. Корелација програмских садржаја за обавезне наставне предмете за други разред

Корелација	Српски језик	Страни језик	Математика	Свет око нас	Ликовна култура	Музичка култура	Физичко васпитање
IX	Језичка култура	Школа		Где човек живи			
X	Књижевност Језичка култура				Амбијент – сценски простор		
	Језичка култура					Извођење музике	
XI				Где човек живи		Извођење музике	
						Извођење музике	Ритмичке вежбе и народни плес
XII	Језик				Лепо писање са калиграфијом		
	Језичка култура					Извођење музике Слушање музике	
I	Језичка култура Књижевност					Извођење музике	
II				Жива и нежива природа		Извођење музике	
		Природни бројеви до 100				Извођење музике	
III	Језичка култура Књижевност			Људска делатност			
IV	Језичка култура					Извођење музике	
V	Језичка култура			Кретање у времену и простору			
	Књижевност				Замишљања		
VI	Језичка култура			Жива и нежива природа			

3.3. Школски програм за ТРЕЋИ разред основног образовања и васпитања

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.3.1. Програм рада српског језика за трећи разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Језик	Циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика на којем ће се усмено и писмено правилно изражавати, да упознају, доживе и оспособе се да тумаче одабрана књижевна дела, позоришна, филмска и друга уметничка остварења из српске и светске баштине. Задаци: - Овладавање техником читања и писања на оба писма - Савладавање просте реченице (појам, главни делови) - Стицање основних појмова о именицама, придевима и глаголима - Постепено увођење у тумачење основне предметности књижевног дела - Овладавање усменим и писменим изражавањем према захтевима програма - Постепено упознавање методологије израде посменог састава	44	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
Књижевност		72	
Језичка култура		64	

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Језик -Грамматика (именице, глаголи, придеви, реченица); - Правопис (употреба великог слова, писање датума, улица, бројева, речце <i>не</i> и <i>ли</i> , писање сугласника <i>ј</i> , скраћеница); -ортоепија (правилно изговарање гласова, интонација реченице)	-Зна властите и заједничке именице, род и број -Разликује глаголе, облике којима се означава садашњост, прошлост и будућност -Разликује лица и број глагола, потврдни и одрични облик -Разликује род и број придева, описне и присвојне -Зна главне делове реченице -Уочава управни говор у тексту, потврдни и одрични облик реченице -Правилно употребљава велико слово -Зна да правилно пише датуме, називе улица, бројеве, речце <i>ли</i> и <i>не</i> -Изговара напамет азбуку и абецеду и уочава примену -Правилно пише сугласник <i>ј</i> и скраћенице -Правилно изговара гласове <i>ч</i> , <i>ћ</i> , <i>џ</i> , <i>х</i> -Има правилну интонацију реченице	Вербалне Демонстративна Рад на тексту Говорне вежбе Писане вежбе	<u>Наставника:</u> разговара, подстиче, мотивише, прати, пружа помоћ, показује, диктира, снима казивање и читање, анализира и вреднује, поставља питања, објашњава, отклања нејасноће, двосмислености, подстиче и развија машту ученика, развија културу усменог изражавања подстиче и храбри ученике, даје упутства за рад, упућује на активно коришћење речника, пружа сталну систематску помоћ, ако је неопходна ученицима у раду, развија хигијенске навике	Модели Азбука абецеда Уџбеник Радни листови Наставни листићи	Посматрање Разговор Усмено излагање Диктат Писане вежбе Домаћи задаци Залагање ученика на часу	44	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

<p>Књижевност лектира (лирика, епика, драма); читање текста; тумачење текста; књижевни појмови</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Усклађује интонацију и темпо читања са природом текста (изражајно чита) -Слободно саопштава утиске о прочитаном тексту -Разуме прочитани текст -Уочава просторне и временске односе и битне појединости у тексту -Уочава главне ликове -Открива и тумачи поруке у тексту -Схвата важне целине у тексту и одређује поднаслов -Тумачи изражајне функције речи у тексту -Препознаје основне књижевне појмове 	<p>Усмено излагање Разговор Говорне и писане вежбе Илустрација Рад на тексту</p>	<p><u>Ученик:</u> читање наглас и у себиусмереночитање уочавање језичко - стилских слика истражују -казују напамет научене стихове и целине -сценски импровизију текст -тумаче текст (уочавају, запажају, именују целине уочавање нових појмова: субјекат, предикат, потврдне и одричне реченице, именице, (род и број) глаголи, прошлостсадашњост, будућност, разликовање основних глаголских облика, лице и број глагола, употребљавају велико слово у писању вишечла. географских имена, празника, наслова књига, часописа и новина, правилно пишу речце ли и не, писање датума назива улица, скраћенице, препричавају текст у целини и по деловима, по датом плану, по заједничком или самостално сачињеном, причају, описују, извештавају</p>	<p>Текст Илустрације Аудио записи</p>	<p>Посматрање Слушање Праћење Домаћи задаци Тестирање Разговор са ученицима</p>	<p>72</p>	<p>IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI</p>
<p>Језичка култура Основни облици усменог и писменог изражавања; усмена и писмена вежбања</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Самостално препричава текстове, филмове, позоришне представе - детаљно -Слободно и усмерено прича о темама које се односе на ближе и дање окружење, стварност и машта, непосредно доживљавање и сећање -Прича према слици са целовитим догађајем Уме да настави причу подстакнут датим почетком -Описује људе истичући њихова спољна обележја, карактерне црте и понашање -Ствара план описа -Уме да сажето информише о себи (кратка аутобиографија) -Правилно употребљава правописна правила у диктату и аутодиктату -Казује напамет научене текстове -Сценско приказивање драмских текстова 	<p>Усмено изагање Разговор Говорне и писане вежбе</p>	<p>Ученик: читање наглас и у себиусмереночитање уочавање језичко - стилских слика истражују -казују напамет научене стихове и целине -сценски импровизију текст -тумаче текст (уочавају, запажају, именују целине уочавање нових појмова: субјекат, предикат, потврдне и одричне реченице, именице, (род и број) глаголи, прошлостсадашњост, будућност, разликовање основних глаголских облика, лице и број глагола, употребљавају велико слово у писању вишечла. географских имена, празника, наслова књига, часописа и новина, правилно пишу речце ли и не, писање датума назива улица, скраћенице, препричавају текст у целини и по деловима, по датом плану, по заједничком или самостално сачињеном, причају, описују, извештавају</p>	<p>Текст Слике Непосредно окружење</p>	<p>Разговор Писане вежбе Диктат Аутодиктат Домаћи задаци Два писмена задатка Задовољство и залагање ученика на часу</p>	<p>64</p>	<p>IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI</p>

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.3.2. Програм рада математике за трећи разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Блок бројева до 1000	<p>Циљ наставе математике у основној школи јесте: да ученици усвоје елементарна математичка знања која су потребна за схватање појава и зависности у животу и друштву; да оспособи ученике за примену усвојених математичких знања у решавању разноврсних задатака из животне праксе, за успешно настављање математичког образовања и за самообразовање; као и да допринесе развијању менталних способности, формирању научног погледа на свет и свестраном развоју личности ученика.</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Савладавање читања, писања и упоређивања бројева до 1000 -Усвајање свих основних рачунских операција (сабирање, одузимање, множење, дељење), њихових својства и примена у решавању задатака -Усвајање основних знања о геометријским фигурама примерено програмским захтевима -Проширивање раније стечених знања о мерама и јединицама мера 	130	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
Геометријске фигуре и њихови међусобни односи		34	
Мерење и мере		16	

Садржаји	Исходи	Методе	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
<p>Блок бројева до 1000 Бројеви до 1000, рачунске операције, изрази, разломци</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Чита, пише, упоређује бројеве до 1000 -Пише бројеве римским цифрама -Врши четири основне операције у оквиру прве хиљаде -Израчунава вредност бројевног израза са највише три операције -Уме да користи знаке за скуп и припадност елемената скупу -Решава једначине и неједначине наведене у програму -Записује разломке наведене у програму -Успешно решава текстуалне задатке 	Усмено излагање Разговор Демонстративна Практичан рад	<p><u>Наставника:</u> излаже градиво, објашњава, демонстрира, мотивише, подстиче, усмерава, храбри, помаже, прати, диктира, отклања нејасноће, даје упутства за рад, упућује на активно коришћење уџбеника и правилно коришћење прибора за рад, проверава ниво усвојености знања</p> <p><u>Ученика:</u> Стичу знања, математичку културу; посматрају, опажају и логички закључују, показују културне, радне, етичке и</p>	Апликације Дидактички материјал Уџбеник Радни листови Наставни листићи	Посматрање Разговор Усмено излагање Писане и контролне вежбе Домаћи задаци Наставни листићи Задовољство и залагање ученика на часу	130	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
<p>Геометријске фигуре и њихови међусобни</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Уочава и уме да црта прав, оштар и туп угао -Уме да црта паралелелне и нормалне праве помоћу одговарајућег прибора 	Демонстративна Разговор Практичан рад	Стичу знања, математичку културу; посматрају, опажају и логички закључују, показују културне, радне, етичке и	Модели Дидактички материјал Геометријски	Посматрање Разговор Усмено излагање	34	II, III, V, VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

<p>односи Дуж , полуправа, права, кружница, угао, правоугаоник, квадрат, тругао, обим</p>	<p>-Уме да црта кружницу, правоугаоник, квадрат и тругоа користећи се лењиром, труглом и шестаром -Уме да пореди и графички надовезује дужи -Зна да одреди обим правоугаоника, квадрата и тругла</p>		<p>естетске навике; стичу способност изражавања математичким језиком у усменом и писменом облику</p>	<p>прибор Уџбеник Радни листови Наставни листићи</p>	<p>Писане и контролне вежбе Домаћи задаци Задовољство и залагање ученика на часу</p>		
<p>Мерење и мере Милиметар, километар; мере за време, масу, запремину, однос између јединица</p>	<p>-Упознао је и зна нове јединице за дужину (милиметар, километар) -Зна јединице за масу (килограм) и запремину (литар) -Зна мере за време: година и век -Зна односе између упознатих јединица који остају у оквиру блока бројева до 1000</p>	<p>Демонстративна Разговор Практичан рад</p>		<p>Уџбеник Радни листови Лењир Календар Вагице, тегови Посуде за мерење запреmine</p>	<p>Посматрање Разговор Усмено излагање Писане и контролне вежбе Наставни листићи Домаћи задаци Задовољство и залагање ученика на часу</p>	<p>16</p>	<p>XII, V, VI</p>

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.3.3. Програм рада природе и друштва за трећи разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Природа, човек, друштво	Циљ програмских садржаја природе и друштва је упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему Задаци: Развијање основних појмова о ширем природном и друштвеном окружењу – завичају Формирање елементарних научних појмова из природних и друштвених наука Оспособљавање за сналажење у простору и времену Разумевање и уважавање сличности и разлика међу појединцима и групама Развијање различитих социјалних вештина и прихватање основних људских вредности Развијање одговорног односа према себи, окружењу и културном наслеђу	38	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
Кретање у простору и времену		11	
Наше наслеђе		9	
Материјали и њихова употреба		6	
Људска делатност	8		

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Природа, човек, друштво Мој завичај, нежива природа, веза живе и неживе природе	-Зна облике рељефа и облике појављивања вода у окружењу, завичају -Уочава и зна животне заједнице (копнене, култивисане и водене), њихове карактеристике, значај и заштиту -Проширио је своја знања о води, ваздуху, земљишту и њиховим својствима -Уочава значај својстава земљишта, воде и ваздуха на живи свет и људску делатност -Уочава утицај временских прилика на живот у окружењу -Уочава и уме да објасни кружење воде у природи	Усмено излагање Разговор Рад на тексту Демонстративна	Наставник: преношење информација, излагање градива, презентација садржаја; вођење наставног процеса; постављање циљева часа: планирање садржаја, облика, метода и средстава рада; подстицање стручне интеракције у функцији ученичког сазнавања; пружање информација ученицима из дате области, без обзира да ли су предвиђене наставним програмом или не; примена разноврсних начина за развијање, подстицање и одржавање радозналости и интересовања за интелектуални рад код ученика;	Непосредно окружење Слике Видео записи Електронски медији Уџбеник Радни листови	Посматрање Усмено излагање Писане вежбе Наставни листићи Домаћи задаци Задовољство и залагање ученика на часу	38	IX, X, XI, XII, I
Кретање у простору и времену	-Уочава и препознаје различите облике кретања и узроке њиховог настанка	Усмено излагање Разговор Рад на тексту		Непосредно окружење Слике	Посматрање Усмено излагање	11	II, III

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Различити облици кретања, оријентација у простору и времену	-Оријентише се према Сунцу и уме да одреди стране света -Успешно се оријентише помоћу плана насеља и на географској карти Републике Србије -Познаје временске одреднице (датум, година, деценија, век – ближа и даља прошлост)	Демонстративна	процењивање ученика и њиховог сазнајног напредовања, понашања и личности; процењивање наставног процеса процењивање сопственог рада; Ученик: ради јасног запажања и уочавања света у окружењу (уочавање видних карактеристика); Описивање – вербално или ликовно изражавање спољашњих и унутрашњих запажања; Процењивање - самостално одмеравање; Груписање - уочавање сличности и различитости ради класификовања; Праћење - континуирано посматрање ради запажања промена;	Видео записи Електронски медији План насеља и географска карта Уџбеник Радни листови	Испитивање Разговор Писане вежбе Наставни листићи Задовољство и залагање ученика на часу		
Наше наслеђе Како откривамо прошлост, некад и сад	-Препознаје и тумачи материјалне, писане, усмене и обичајне трагове прошлости -Зна да одреди ближу и даљу прошлост -Познаје културну и историјску прошлост завичаја -Зна да именује знамените људе свог краја	Усмено излагање Разговор Рад на тексту Демонстративна	Бележење - записивање графичко, симболичко, електронско бележење опажања; Практиковање - у настави, свакодневном животу и спонтаној игри и раду; Експериментисање - намерно модификоване активности, огледи које изводи сам ученик; Истраживање - испитивање својстава и особина, веза и узрочно-последичних односа; Сакупљање - прављење	Непосредно окружење Слике Видео записи Електронски медији Уџбеник Радни листови	Посматрање Подстицање Усмено излагање Разговор Испитивање Писане вежбе Задовољство и залагање ученика на часу	9	III, IV
Материјали и њихова употреба Својства и промене материјала	-Препознаје специфичне промене материјала под топлотним и механичким утицајима -Уочава електричну проводљивост и магнетна својства неких материјала -Зна употребу материјала у зависности од њихових својстава	Усмено излагање Разговор Рад на тексту Демонстративна		Различити материјали Слике Видео записи Електронски медији Уџбеник Радни листови	Посматрање Подстицање Усмено излагање Разговор са ученицима Испитивање Писане вежбе Задовољство и залагање ученика на часу	6	IV, V
Људска делатност Становништво, делатности, саобраћај у крају	-Зна сличности, разлике, суживот становништва у крају -Познаје, уважава и живи у складу са правилима групе -Разликује производне и непроизводне делатности и њихову повезаност	Усмено излагање Разговор Рад на тексту Демонстративна			Испитивање Писане вежбе Задовољство и залагање ученика на часу	8	V, VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

	<p>-Разликује село и град и уочава њихову повезаност и међузависност</p> <p>-Стекао је основна знања и културу понашања у саораћају</p>		<p>колекција, збирки, албума из природног и друштвеног окружења;</p> <p>Стварање - креативна продукција;</p> <p>Играње – дидактичке, едукативне и спонтане игре.</p>				
--	---	--	--	--	--	--	--

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.3.4. Програм рада енглеског језика за трећи разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
School - Школа	<p>Циљеви :</p> <ul style="list-style-type: none"> - Развијање позитивних осећања према језику који се учи - Подстицање потребе за учењем страних језика - Олакшавање разумевања других и различитих култура и традиција - Стимулисање маште, креативности и радозналости <p>Задаци :</p> <ul style="list-style-type: none"> - Усвајање нових лексичких и граматичких структура - Употреба вокабулара у кратким изразима и реченицама - Упознавање ученика са културолошким разликама код нас и у земљама енглеског говорног подручја. - Утврђивање лексике - Развијање креативности припрема за игру. - Упознавање ученика са енглеским алфабетом, увежбавање латиничних слова, упознавање са новим планом и програмом и основним разликама у писму и писању на енглеском језику. 	72	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
Family and home - Породица и кућа			
Fun - Забава			
Animals and places - Животиње и места			

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
<p>SCHOOL</p> <p>Unit 1 Learning to write</p> <ul style="list-style-type: none"> - Greetings, The English Alphabet - Colours, Classroom objects - Classroom furniture - Names <p>Unit 2 Let's count and play</p> <ul style="list-style-type: none"> - Numbers 1-20, Age, People at school - Numbers - Activities in the classroom - Activities in the classroom <p>Unit 3 What time is English</p> <ul style="list-style-type: none"> - The Time - The Time 	<ul style="list-style-type: none"> - препознаје енглеске гласове, препознаје и пише слова енглеског алфабета, речи и реченице везане за тему школа. - Разуме кратке дијалоге и учествује у њима. Разуме значење кратких текстова и уме да их чита. Реагује адекватно на личне поруке везане за тему. - Учествује у свим активностима на часу. - Даје основне информације о себи и окружењу самостално и уз помоћ. - Казује време на сату, 	<ul style="list-style-type: none"> Усмено излагање Разговор Говорне вежбе аудио-лингвална, Илустративна Демонстративна комуникативна интерактивна кооперативна ТПР Језичке игре 	<p><u>Активности наставника:</u></p> <p>Организује наставни процес, мотивише ученике, развија интересовања ученика, итерпретира, демонстрира, поставља питања, показује на илустрацијама, чита, пише на табли, користи аудио запис. Уводи нове језичке садржаје користећи слике, апликације, илустрације, писани текст и ЦД. Подстиче обнављање језичких садржаја кроз различите активности ученика. Иницира рад у пару</p>	<ul style="list-style-type: none"> Слике Аудио материјали Наставни листићи Уџбеник Радна свеска 	<ul style="list-style-type: none"> Посматрање Разговор Усмено излагање Домаћи задаци Задовољство ученика на часу 	72	IX-VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

<ul style="list-style-type: none"> - School subjects - Timetables <p>Unit 4 School friends</p> <ul style="list-style-type: none"> - Days in a week - Games in the playground - Physical features – face - A story - Homework 	<p>идентификује предмете у учионици, представља себе и другове.</p> <p>-Поштујући правопис преписује, допуњава и пише краће реченице у вези са темом школа. Препознаје основне граматичке елементе.</p> <p>-Схвата везу између свог залагања и постигнућа</p>		<p>и групи, надгледа и усмерава активности ученика. Оцењује</p> <p><u>Активности ученика</u></p> <p>Учествује у креирању правила понашања на часу, слуша инструкције, понавља речи и изразе које наставник уводи и коригује изговор, сарађује са другим ученицима у заједничким активностима, разликује енглески алфабет од српске азбуке, памти нове речи и богати речник. Црта, увежбава писање, чита хорски и индивидуално. Прати, понавља и вежба. Преписује, допуњава. Учи и прикупља информације. Уочава културолошке разлике. Развија позитиван став према страном језику. Учествује у групном раду и раду у пару. Труди се да што више учествује у свим активностима на часу. Поштује правила енглеског правописа и вежба и код куће.</p>				
<p>FAMILY AND HOME</p> <p>Unit 5 Together at home</p> <ul style="list-style-type: none"> - Family members, Numbers 30- 100 - Jobs - House and rooms - Furniture <p>Unit 6 It's December</p> <ul style="list-style-type: none"> - Months - Christmas, New Year - Santa Claus and presents - Winter sports <p>Unit 7 Morning to night</p> <ul style="list-style-type: none"> - Morning at home -Afternoon at home -Evening at home, A telephone call -Cutlery and crockery <p>Unit 8 I'm hungry</p> <ul style="list-style-type: none"> -Food -Meals -Sweets, Shopping -A party 	<p>Ученик именује, чита и пише речи које означавају чланове породице, занимања, бројеве до 100, собе и намештај, празнике, зимске спортове, посуђе, храну, оброке,месеце у години. У стању је да усмено излаже самостално или уз помоћ о наведеним темама. Учествује у интеракцији на часу и препознаје основне принципе граматичке и социо лингвистичке компетенције. Чита са разумевањем кратке писане текстове. Ученик је у стању да направи спискове различите намене – куповина, прослава итд. Води рачуна да правилно изговара гласове енглеског језика и прави разлику у односу на матерњи језик. У стању је да самостално или уз помоћ другова и наставника пева, рецитије и глуми на енглеском језику</p>	<p>Усмено излагање Разговор Говорне вежбе аудио-лингвална, Илустративна Демонстративна</p>	<p>Уочава шта треба више да вежба. Активно учествује у интеракцији на часу и отворен је за комуникацију. Ради у пару и групи у складу са својим могућностима. Повезује рад на часу са искуствима ван школе,</p>	<p>Слике Аудио материјали Наставни листићи Уџбеник Радна свеска</p>	<p>Посматрање Разговор Усмено излагање Домаћи задаци Задовољство ученика на часу</p>		
<p>FUN</p> <p>Unit 9 Dressing up</p> <ul style="list-style-type: none"> -A fancy dress party - Clothes - Clothes - Physical features - body <p>Unit 10 Playing at home</p> <ul style="list-style-type: none"> - Indoor games and toys 	<ul style="list-style-type: none"> - разуме кратке дијалоге, приче и песме које чује на часу и труди се да их понови или креира сличне. - Чита и пише слова, речи и реченице везане за теме одећа, празници, забава. - Разговетно изговара гласове 	<p>Усмено излагање Разговор Говорне вежбе аудио-лингвална, Илустративна</p>		<p>Слике Аудио материјали Наставни листићи Уџбеник Радна</p>	<p>Посматрање Разговор Усмено излагање Домаћи задаци Задовољство</p>		

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

<p>-Indoor games -Easter -Seasons Unit 11 Playing in the park - In the park - Games in the park - Games in the park - The weather Unit 12 Let's have fun - TV - Cinema and films - Sports - A story - circus</p>	<p>поштујући акценат, ритам и интонацију. -Даје основне информације о себи и свом окружењу самостално и уз наставникову помоћ. -Описује укратко познату радњу или ситуацију поштујући реченичне моделе. -Са саговорницима размењује неколико основних исказа везаних за одећу, време, игру, прославе. -Препознаје кад нешто не разуме, пита и тражи објашњење. -Допуњава и пише краће реченице на тему. - може да уради граматичка вежбања типа допуни, изабери, пребаци у други облик.</p>	<p>Демонстративна</p>	<p>користи енглески језик на инернету, обраћа пажњу приликом гледања телевизије.</p>	<p>свеска</p>	<p>ученика на часу</p>		
<p>ANIMALS AND PLACES Unit 13 We like animals - Pet animals - Farm animals - Zoo animals - Animal world Unit 14 Where do you live? - A village - A farm -A town - A bi city – London Unit 15 This is my street - Street and shops - Street and traffic -Public transport - A weekend Unit 16 Going on holiday -Summer holidays - Holiday in the village - Holiday at the seaside - Going to the mountains</p>	<p>-именује домаће и дивље животиње и говори о њима, описује их и даје основне податке. - зна да описује село, град, улицу самостано и уз помоћ водећи рачуна о односима у простору. - уме да чита и пише обрађене речи и реченице. Усваја и коригује граматичке моделе и труди се да напредује својим темпом.</p>	<p>Усмено излагање Разговор Говорне вежбе аудио-лингвална, Илустративна Демонстративна</p>		<p>Слике Аудио материјали Наставни листићи Уџбеник Радна свеска</p>	<p>Посматрање Разговор Усмено излагање Домаћи задаци Задовољство ученика на часу</p>		

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.3.5. Програм рада физичког васпитања за трећи разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Атлетика	<p>Циљ физичког васпитања јесте да разноврсним и систематским моторичким активностима, у повезаности са осталим васпитно образовним подручјима, допринесе интегралном развојуличности ученика (когнитивном, афективном, моторичком), развоју моторичких способности, стицању, усавршавању и примени моторичких умења, навика и неопходних теоријских знања у свакодневним и специфичним условима живота и рада.</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Задовољавање основних дечјих потреба за кретањем и игром; -Развијање координације, гipкости, равнотеже и експлозивне снаге; -Стицање моторичких умења у свим природним (филогенетским) облицима кретања у различитим условима: елементарним играма, ритмици, плесним вежбама и вежбама на тлу; упознавање са кретним могућностима и ограничењима сопственог тела; -Стварање претпоставки за правилно држање тела, јачање здравља и развијање хигијенских навика; -Формирање и овладавање елементарним облицима кретања - "моторичко описмењавање"; -Стварање услова за социјално прилагођавање ученика на колективан живот и рад. 	45	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
Вежбе на справама и тлу		21	
Ритмичка гимнастика и народни плесови		16	
Основи тимских игара		26	

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Атлетика Техника трчања, скокови, бацања	<p>Правилно држи тело приликом трчања</p> <p>Изводи покрет кретања по задатку, различити облици трчања(познаје термине за положај тела)</p> <p>Унапређена моторика</p> <p>Испуњава захтеве брзог трчања до 40 м</p> <p>Овладао техником скока у</p>	<p>Демонстративна</p> <p>Разговор</p> <p>Практична активност</p>	<p>Активност наставника:</p> <p>демонстрира вежбе обликовања, усмерава ученике на самостално извођење истих, организује рад у групама са различитим задацима, контролише шта је ученик од постављених задатака остварио, прилагођава вежбање индивидуалним могућностима ученика, подстиче моторичке способности ученика и упућује их да у слободно време самостално вежбају,</p>	<p>Лоптица</p> <p>Сопствено тело</p>	<p>Задовољство ученика на часу</p> <p>Посматрање</p> <p>Подстицање</p> <p>Праћење</p> <p>Испитивање способности</p>	45	IX, X, XI, IV, V

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

	вис прекорачном техником и скока у даљ згрчном техником и испуњава захтеве скока на свом узрасном нивоу Успешно овладао техником бацања лоптице у циљ левом и десном руком		развија физичку кондицију код ученика и поставља здравствено- хигијенске навике, води рачуна о безбедности ученика на вежбалишту Активност ученика: хода, трчи, скаче, прескаче, скаче удаљ и увис, баца, хвата, правилно користи справе, изводи вежбе на тлу и вежбе равнотеже, користи реквизите у различитим облицима вежби, усваја елементе ритмичких вежби и народних плесова				
Вежбе на справама и тлу Вежбе на тлу, прескок, вратило, клупа, ниска греда, паралелни разбој, дохватни кругови	Правилно изводи научене вежбе на справама и тлу у складу са програмским захтевима и узрасним могућностима Изводи научени обавезни састав на тлу Унапређена моторика	Демонстартивна Посматрање Разговор Подстицање Практична активност		Козлић Греда Клупа Вратило Паралелни разбој Дохватни кругови	Посматрање Испитивање способности Подстицање Праћење	21	XII, I, II, III, V
Ритмичка гимнастика и народни плесови Окрети, скокови, вијача, лопта, плесови	Савладао основне елементе ритмичке гимнастике предвиђене програмским захтевима Изводи научени обавезни састав са лоптом Уме да изведе плес „Савила се бела лоза винова“ и једно народно коло	Демонстартивна Посматрање Разговор Подстицање Практична активност		Вијача Лопта	Задовољство ученика на часу Посматрање Подстицање Праћење Испитивање способности	16	XI, XII, I, II
Основи тимских игара Рукомет, кошарка одбојка	Овладао основним ставовима у месту и кретању Правилно држи лопту у рукомету и кошарци, изводи додавање, вођење лопте Правилно изводи подбацивање, одбијање и хватање у одбојци Познаје основна правила игре	Демонстартивна Посматрање Разговор Подстицање Практична активност		Лопте	Задовољство ученика на часу Посматрање Подстицање Праћење Испитивање способности	26	XI, XII, III, IV, V, VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.3.6. Програм рада ликовне културе за трећи разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Коришћење разних материјала за компоновање	Циљ васпитно-образовног рада у настави ликовне културе јесте да сеподстиче и развија учениково стваралачко мишљење и деловање у складу са демократским опредељењем друштва и карактером овог наставног предмета. Задаци: - Ликовно изражавање ученика у функцији развијања мишљења и визуелног ликовног естетског сензибилитета за медије, уз коришћење разних материјала за компоновање, покрет у композицији, орнаментику, простор, одабирање случајно добијених ликовних односа по личном избору, плакат и ликовне поруке као могућност споразумевања - Увођење ученика у различите могућности комуникација - Стварање услова за развијање свести о потреби чувања човекове природне и културне околине	8	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
Композиција и покрет у композицији		20	
Орнаментика		8	
Простор (повезивање разних облика у целину)		18	
Одабирање случајно добијених ликовних односа по личном избору ученика		4	
Плакат, билборд, реклама		6	
Ликовне поруке као могућност споразумевања		6	
Ликовна дела и споменици културе; дела савремених медијума		2	

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Коришћење разних материјала за компоновање медијуми и проширени медијуми	-Вешто користи различите материјале за компоновање, дораду и преобликовање започетих облика -Мотивисан је да кроз дораду искаже своју креативност и иновативност	-Усмено излагање -Разговор са ученицима -Демонстративна	<u>Наставника:</u> упућује, објашњава, мотивише, подстиче, прати, обилази и усмерава у циљу подстицања креативности,	-Различити материјали -Боје папир	-Посматрање -Разговор -Подстицање -Продукти рада ученика -Анализа и процена радова	8	IX
Композиција и покрету композицији Композиција линија, боја, облика, светлина и сенки	-Уочава композиције линија, боја, облика, светлина и сенки у непосредном окружењу -Схвата појам композиције и ликовно - визуелно је дочарава -Уочава и ликовно представља покрет у композицији -Мотивисан је да кроз рад искаже своју креативност	-Усмено излагање -Разговор са ученицима -Демонстративна	демонстрира, храбри, помаже, коментарише њихов приказ естетско доживљаја, упућује на правилно коришћење	-Оловка -Боје (темпере) -Глина -Пластелин -Папир, -картон -Разни материјали	-Посматрање -Разговор -Продукти рада ученика -Анализа и процена радова	20	X, XI, XII

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

<p>Орнаментика Линеарна, површинска, тродимензионална орнаментика</p>	<p>Уочава и препознаје орнамент у непосредном окружењу -Сачњавају сами свој орнамент – попуњавају, украшавају празан простор</p>	<p>-Усмено излагање -Разговор са ученицима -Демонстративна</p>	<p>материјала и средстава за рад, оспособљава за правилно оцењивање степена успешност урађеног, подстиче групни рад и рад у пару, као и развој љубави и интересовања за ликовну културу</p>	<p>Оловка Боје (темпере) Туш, перо</p>	<p>-Посматрање -Разговор -Подстицање -Продукти рада ученика -Анализа и процена радов</p>	<p>8</p>	<p>XII, I</p>
<p>Простор (повезивање разних облика у целину) Субјективно осећање простора, илузија простора, линије, површине...</p>	<p>-Успешно повезује облике, линије, боје у простору у целину -Приказује субјективно осећање простора -Изражава своју креативност</p>	<p>-Усмено излагање -Разговор са ученицима -Демонстративна</p>	<p><u>Ученика:</u> опажа, уочава, креативно изражава,</p>	<p>Оловка Боје (темпере, воштане)</p>	<p>-Посматрање -Разговор -Подстицање -Продукти рада ученика -Анализа и процена радова</p>	<p>18</p>	<p>I, II, III</p>
<p>Одабирање случајно добијених ликовних односа по личном избору ученика Слика случај, машта</p>	<p>-Опажа и издваја детаље свог рада -Повезује издвојене детаље у нову целину изражавајући при томе своју креативност и машту</p>	<p>-Усмено излагање -Разговор са ученицима -Демонстративна</p>	<p>демонстрира, црта, слика, ваја, слаже, разлаже, лепи, облаже, комбинује, процењује и естетски вреднује</p>	<p>Оловка Боје (воштане, темпере) Сопствени ликовни радови</p>	<p>-Посматрање -Разговор -Продукти рада ученика -Анализа и процена радова</p>	<p>4</p>	<p>IV</p>
<p>Плакат, билборд, реклама Визуелне информације, поруке, препоруке</p>	<p>-Уочава и схвата значај и сврху визуелних порука (плаката, билборда, реклама) -Налази идејно решење за преношење визуелних информација из окружења у складу са узрасним могућностима</p>	<p>-Усмено излагање -Разговор са ученицима -Демонстративна</p>	<p>радове других ученика, изводи огледе, сенчи, машта, израђује маске и костиме, прави играчке, црта укра прави разгледнице и позивнице и исказује естетски доживљај на дату тему сна слова,</p>	<p>Цртачки и сликарски материјали Разни материјали</p>	<p>-Посматрање -Разговор -Продукти рада ученика -Анализа и процена радова -Задовољство и залагање ученика</p>	<p>6</p>	<p>IV, V</p>
<p>Ликовне поруке као могућност споразумевања Препознавање карактеристика инсеката, животиња, професија код људи</p>	<p>-Повезују знања из разних области Уочава карактеристике инсеката, животиња, професија... -Симболично, у некој од ликовних техника, изражавају уочене карактеристике -Шаљу ликовну поруку</p>	<p>-Усмено излагање -Разговор са ученицима -Демонстративна</p>		<p>Цртачки и сликарски материјали</p>	<p>-Посматрање -Разговор -Продукти рада ученика -Анализа и процена радова</p>	<p>6</p>	<p>V</p>

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Ликовна дела и споменици културе; дела савремених медијума	-Препознају дела и споменике културе у складу са захтевима програма и узрастим могућностима	-Разговор са ученицима -Демонстративна		Слике, фотографије репродукције	-Задовољство и залагање ученика	2	VI
--	---	---	--	---------------------------------	---------------------------------	---	----

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.3.7. Програм рада музичке културе за трећи разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Извођење музике	<p>Циљ је развијање интересовања, музичке осетљивости и креативности;</p> <ul style="list-style-type: none"> - оспособљавање за разумевање могућности музичког изражавања; - развијање осетљивости за музичке вредности упознавањем музичке традиције и културе свога и других народа. <p>Задаци:</p> <p>Неговање способности извођења музике певањем и свирањем</p> <p>Стицање навике слушања музике, подстицање доживљаја и оспособљавање за разумевање музичких порука</p> <p>Подстицање стваралачког ангажовања</p> <p>Упознавање традиционалне и уметничке музике свог и других народа</p> <p>Развијање критичког мишљења</p> <p>Упознавање основа музичке писмености и изражајних средстава музичке уметности</p>	20	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
Слушање музике		10	
Стварање музике		6	

Садржаји	Исходи	Методе	активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
<p>Извођење музике</p> <ul style="list-style-type: none"> - певање: песама по слуху и учење песме са нотног текста, певање и извођење музичких игара, певање модела; - свирање: пратњи за бројалице, једноставних песама 	<p>Певају песме учених по слуху и са нотног текста традиционалне и уметничке музике која је гласовно примерена узрасту</p> <p>Певају и изводе музичке игре уз покрет</p> <p>Умеју да певају једноставне музичке моделе као звучну припрему за поставку музичке писмености</p> <p>Свирају претње за бројалице и песме на дечијим ритмичким инструментима</p> <p>Уме са свира једноставне песме на мелодијским инструментима Орфовог инструментарија</p> <p>На основу искустава у извођењу музике препознају и свирају делове песама</p>	<p>Вербална</p> <p>Демонстративна</p> <p>Певање по слуху</p> <p>Свирање</p> <p>Импровизација</p> <p>Слушање</p>	<p><u>Наставника:</u></p> <p>демонстрира, свира, пева, подстиче ученике да певају, слушају, импровизује рукама, ногама, бројчано оцењује, прати напредовање ученика, развија естетски доживљај, машту</p> <p><u>Ученици:</u></p> <p>певају (по слуху), слушају, свирају, изводе дечије народне и уметничке музичке игре, повезују различите садржаје песама, препознају темпо, различите тонске боје</p>	<p>Аудитивни уређаји (касетофон, ЦД)</p> <p>Нотни текст</p> <p>Дечији музички инструменти</p> <p>Орфов инструментариј</p>	<p>Посматрање</p> <p>Слушање</p> <p>Подстицање ученика на лепе емоције</p>	20	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
<p>Слушање музике</p> <ul style="list-style-type: none"> -Композиције за децу, инструменталне 	<p>Препознаје различите тонске боје (гласове и инструменте)</p> <p>Препознаје различита темпа</p> <p>Уочава и препознаје динамичке разлике у слушаним композицијама</p>	<p>Вербалнае</p> <p>Демонстративна</p> <p>Слушање</p> <p>Илустрација</p>	<p>Аудитивни уређаји (касетофон, ЦД)</p>	<p>Аудитивни уређаји (касетофон, ЦД)</p>	<p>Посматрање</p> <p>Разговор са ученицима</p>	10	IX, X, XI, I, II, III, IV, V

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

композиције, народне песме и игре	Препознаје различита расположења на основу изражајних елемената Препознаје композицију коју је раније слушао на основу одломака Наводе примере присуства музике у свакодневном животу		(гласове и инструменте), опонашају звукове импровизацијом, креирају једноставне пратње за бројалице песме креирају покрете, драматизују, ликовно изражавају, праве дечије музичке инструменте...				
Стварање музике Ритмички и звучни ефекти, покрет уз музику	Користи различите изворе звука за креирање једноставних ритмичких и звучних ефеката као пратња за бројалице, песме Креира покрете уз музику коју пева или слуша Смишља мале музичка питања и одговоре, мелодијске допуњаљке Импровизује дијалог на мелодијским инструментима Орфовог инструментарија	Вербалнае Демонстративна Слушање Импровизација говором, телом, на музичким инструментима, покретом		Глас Тело Дечији ритмички инструменти	Посматрање Слушање Подстицање Задовољство и мотивисаност ученика	6	IX, X, XI, II, V

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.3.8. Програм рада православног катихизиса за трећи разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
1.Увод	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање садржаја програма и начина рада 	1	IX
2.Бог је створио јединствени свет и то као многе конкретне врсте ни из чега	<ul style="list-style-type: none"> да ученици стекну знања о томе: да узрок постојања света јесте Божја слобода 	9	IX,X
3.Последице створености по природу и њено постојање	<ul style="list-style-type: none"> да је последица створености раздјељеност –индивидуалност, али и потенцијална пропадљивост, смртност 	4	X,XI
4.Стварање човека на крају свега створеног по „икони и подобију“ Божијем	<ul style="list-style-type: none"> да човек по створеној природи ни из чега није вечан, али може постати бесмртно биће по својој личности, ако своју слободу пројави као љубав према Богу и према другим људима 	5	XII,I
5.Евхаристија као свет у малом	<ul style="list-style-type: none"> да је Литургија сједињење свих створења преко човека Исуса Христа с Богом Оцем 	12	II,III,IV
6.Стварање света и човека у православној иконографији	<ul style="list-style-type: none"> да православна иконографија увек доводи природу у везу са човеком и зависност од човека 	5	V,VI

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
1. Увод	<ul style="list-style-type: none"> Ученици упознати са темама Катихизиса 	<ul style="list-style-type: none"> Дијалoшка, Демонстративна, Текст 	<ul style="list-style-type: none"> Вероучитељ упознавање са темама и очекивањима -ученик прати излагање коментарише теме 	<ul style="list-style-type: none"> Уџбеник, Дидактички материјал 	<ul style="list-style-type: none"> разговор испитивање посматрање самостални рад ученика задовољство ученика 	1	IX
2.Бог је створио јединствени свет и то као многе конкретне врсте ни из чега	<ul style="list-style-type: none"> ученик је спознао да је Бог из љубави створио свет за вечност 	<ul style="list-style-type: none"> Дијалoшка, Демонстративна, Текст 	<ul style="list-style-type: none"> Вероучитељ Предаје ,објашњава непознате појмове,примери из 	<ul style="list-style-type: none"> Уџбеник, Дидактички материјал 	<ul style="list-style-type: none"> разговор испитивање посматрање самостални рад 	9	IX,X

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

			Библије -ученик Слуша,црта , поставља питања		ученика - задовољство ученика		
3.Последнице створености по природу и њено постојање	- Ученик је уочио конкретност врста и њихову међусобну раздјеленост – индивидуалност, али и њихову потенцијалну пропадљивост, смрт, зато што су створене ни из чега	- Дијалогска, - Демонстративна, - Текстурална	- Вероучитељ Предаје ,објашњава непознате појмове,примери из Библије -ученик Слуша,записује, - поставља питања	- Уџбеник, - Дидактички материјал	- разговор - испитивање - посматрање - самостални рад ученика - задовољство ученика	4	X,XI
4.Стварање човека на крају свега створеног по „икони и подобју“ Божијем	-ученик уочава разлику између природе и личности код човека	- Дијалогска, - Демонстративна, - Текстурална	- Вероучитељ Предаје ,објашњава непознате појмове,примери из Библије -ученик Слуша,записује, - поставља питања	- Уџбеник, - Дидактички материјал	- разговор - испитивање - посматрање - самостални рад ученика - задовољство ученика	5	XII,I
5.Евхаристија као свет у малом	- уочава да се структура створеног света огледа у Литургији	- Дијалогска, - Демонстративна, - Текстурална	- Вероучитељ Предаје ,објашњава непознате појмове,примери из Библије -ученик Слуша,записује, - поставља питања	- Уџбеник, - Дидактички материјал	- разговор - испитивање - посматрање - самостални рад ученика - задовољство ученика	12	II,III,IV
6.Стварање света и човека у православној иконографији	- ученик препознаје начин представљања стварања света и човека у православној иконографији	- Дијалогска, - Демонстративна, - Текстурална	- Вероучитељ Предаје ,објашњава непознате појмове,примери из иконографије стварања Ученик Слуша,записује,	- Уџбеник, - Дидактички материјал	- разговор - испитивање - посматрање - самостални рад ученика - задовољство ученика	5	V,VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.3.9. Програм рада грађанског васпитања за трећи разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
1. Подстицање групног рада, договарања и сарадње са вршњацима и одраслима	<ul style="list-style-type: none"> • Подстицати групни рад и сарадњу; • Подстицање развоја самопоуздања и личне осговорности; • Оспособљавање ученика да препознају и разумеју сопствене потребе и потребе других, и да штите и остварују своје потребе на начин који не угрожава друге; • Развијање свести о потреби уважавања различитости и особености; • Оспособљавање ученика за ненасилно разрешавање сукоба; • Развијање појма пријатељства; • Оспособљавање ученика да разумеју неопходност постојања правила која регулишу живот у заједници и да кроз договарање активно доприносе поштовању или мењању правила сагласно са потребама; • Оспособљавање ученика да упознају и уважавају дечја права и да буду способна да активно учествују у њиховом остваривању; • Развијање и неговање еколошке свести; • Развијање моралног расуђивања; 	2	IX
2. Уочавање различитости и особености, уочавање и превазилажење стереотипа везаних за пол, узраст, изглед, понашање, порекло		9	IX, X, XI
3. Пријатељство и моралне дилеме у вези са тим; развијање појма пријатељства и моралног расуђивања (крађа, лаж)		5	XI, XII
4. Појединац и заједница, правила која регулишу живот у заједници; права и одговорности; договарање		9	XII, I, II, III
5. Заштита од насиља и ненасилно решавање сукоба		3	III, IV
6. Развијање моралног расуђивања		4	IV, V
7. Развијање еколошке свести, брига о животињама и болкама		3	V, VI
8. Евалуација		1	VI

Садржаји	Исходи	Методе-активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
1. Подстицање групног рада, договарања и сарадње са вршњацима и одраслима	- групни рад, договарање и сарадња	- Интерактивни метод - Искусствено учење	- папир А4 формата, - велики пак папир, - фломастери, - дрвене бојице, - маказе, - лепак.	- Ученици се не оцењују класичним школским оценама нити пореде. - Свака лична експресија подједнако је драгоцене. - Задатак наставника је да истакне позитивне	2	IX
2. Уважавање различитости и особености; уочавање и превазилажење стереотипа везаних за пол, узраст, изглед, понашање, порекло	- уважавање различитости и превазилажење стереотипа - поштовање слободе избора - лична одговорност	- Игровни контекст - Посматрање, - слушање, - цртање, - играње, - игра улога, - пантомима, - игра покрета, - вербални исказ, - глума,			9	IX, X, XI
3. Пријатељство и моралне дилеме у вези са тим; развијање појма пријатељства и	- изграђен појам пријатељства - усаглашавање ставова у				5	XI, XII

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

моралног расуђивања	вези са пријатељством - лаж као морални прекршај	- размишљање, - закључивање.		потенцијале у сваком од ученика, дајући лични, конкретни подстицај сваком ученику.		
4. Појединац и заједница; правила која регулишу живот у заједници; права и одговорности; договарање	- уважавање права и прихватање одговорности - прихватање и поштовање правила која регулишу живот у заједници - договарање				9	XII, I, II, III
5. Заштита од насиља; ненасилно решавање сукоба	- ненасилно решавање сукоба				3	III, IV
6. Развијање моралног расуђивања	- морално расуђивање и понашање				4	IV, V
7. Развијање еколошке свести; брига о животињама и биљкама	- развијенија еколошка свест и савест - брига о биљном и животињском свету				3	V, VI
8. Евалуација	- самопроцењивање и самокритичност, однос према пређеним садржајима				1	VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.3.10. Програм рада чувара природе за трећи разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
1. Животна средина	<ul style="list-style-type: none"> Усвајање појмова и разумевање појава везаних за непосредну животну средину учавање узрочно-последичних веза у животној средини препознавање негативних појава у човековом односу према животној средини (квалитет воде, ваздуха, земљишта и хране) васпитавање ученика да чува и уређује простор у коме живи и учи развијање интаресовања и способности за активно упознавање и чување животне средине развијање правилног односа према себи и окружењу и стицање основа еколошке културе 	6	IX, X, XI, XII, II, III, IV, V, VI
2. Природне појаве и промене у животној средини		10	IX, X, XI, XII, II, III, IV, V, VI
3. Загађивачи животне средине		8	IX, X, XI, XII, II, III, IV, V, VI
4. Заштита животне средине и заштита здравља		12	IX, X, XI, XII, II, III, IV, V, VI

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
1. Животна средина Елементи животне средине, њихов значај и повезивање, утицај човека на животну средину	<ul style="list-style-type: none"> знати појам животне средине и њене елементе знати међусобну повезаност и условљеност елемената животне средине 	демонстративна, илустративна, дијалoшка, практичног рад	<p><u>Наставник:</u> упућује, објашњава, мотивише, подстиче, прати, развија код ученика интересовање и способност за активно упознавање и чување животне средине</p>	уџбеници слике цртежи	разговор праћење подстицање	6	IX, X, XI, XII, II, III, IV, V, VI
2. Природне појаве и промене у животној средини Природне промене у непосредној околини, промене настале деловањем човека на животну средину, ланци исхране	<ul style="list-style-type: none"> препознати природне промене на биљкама и животињама препознати промене настале деловањем човека на животну средину у најближој околини знати да су сва жива бића међусобно повезана 	демонстративна, илустративна, дијалoшка, практичног рад	<p><u>Ученик:</u> посматра, слуша, уочава, описује, црта.. развија правилан однос према себи и окружењу</p>	уџбеници слике цртежи природно окружење	разговор праћење -подстицање -активност ученика	10	IX, X, XI, XII, II, III, IV, V, VI
3. Загађивачи животне средине	<ul style="list-style-type: none"> знати изворе и последице загађења 	демонстративна, илустративна,		уџбеници слике	разговор праћење	8	IX, X, XI, XII, II, III, IV, V, VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Извори загађења животне средине	<p>воде, ваздуха и земљишта</p> <ul style="list-style-type: none"> - препознати могуће изворе загађења у непосредној околини - препознати неке од опасних материја у домаћинству 	дијалoшка, практичног рад		цртежи природно окружење	-подстицање		
<p>4. Заштита животне средине Брига о биљкама и животињама у непосредној околини, очување природних ресурса, рециклажа, заштита здравља</p>	<ul style="list-style-type: none"> - знати да су природна богатства ограничена и да се зато морају рационално користити и штедети - упознати предност здраве хране - упознати добробит бављења физичким активностима - сазнати могуће последице болести зависности - Бринути о биљкама и животињама у окружењу - Бринути о изгледу и уређењу учионице - Знати да се већ употребљене сировине могу више пута користити рециклирати 	демонстративна, илустративна, дијалoшка, практичног рад		уџбеници слике цртежи природно окружење предмети из непосредне околине	разговор праћење -подстицање -активност ученика	12	IX, X, XI, XII, II, III, IV, V, VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.3.11. Програм рада корелације обавезних наставних садржаја за трећи разред

Корелација	Српски језик	Страни језик	Математика	Природа и друштво	Ликовна култура	Музичка култура	Физичко васпитање
IX	Књижевност Језичка култура					Извођење музике	
X	Књижевност			Човек, природа, друштво			
XI	Књижевност			Наше наслеђе			
XII	Језичка култура				Орнаментика	Извођење музике	
I	Књижевност					Слушање музике	
	Језичка култура			Човек, природа, друштво		-	
II	Књижевност					Извођење и слушање музике	
						Извођење музике	Ритмичка гимнастика и народни плесови
III	Језичка култура				Простор	-	
IV	Књижевност					Извођење музике	
V	Књижевност			Наше наслеђе			

3.4. Школски програм за ЧЕТВРТИ разред основног образовања и васпитања

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.4.1. Програм рада српског језика за четврти разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Језик	<p>Циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика на којем ће се усмено и писано правилно изражавати,</p> <p>-уознавање, доживљавање и оспособљавање за тумачење одабраних књижевних дела, позоришних, филмских и других уметничких остварења из српске и светске баштине</p> <p>Задаци:</p> <p>- Оспособљавање за изражајно читање и казивање</p> <p>- Оспособљавање за самостално тумачење књижевног текста и сценских дела</p> <p>- Навикавање на сажето и јасно усмено и писано изражавање према захтевима програма</p> <p>- Савладавање основа методологије израде писмених састава</p> <p>- Оспособљавање ученике да своје ставове и утиске аргументовано износе</p> <p>- Оспособљавање ученика за критичко размишљање и просуђивање</p> <p>- Развијати жељу за учењем, радозналост, љубав према књигама</p>	44	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
Књижевност		72	
Језичка култура		64	

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
<p>Језик</p> <p>Граматика</p> <p>Правопис</p>	<p>-Уочава променљиве речи без дефиниција и захтева за променом по падежима и временима</p> <p>-Уочава непроменљиве речи без именовања врста тих речи</p> <p>-Зна појам глаголског предикта, речи у функцији објекта, појам субјекта</p> <p>-Зна појам и основна значења презента, перфекта и футура; увежбао у реченици замену глаголских облика у времену, лицу и броју.</p> <p>-Зна појам збирних и градивних именица, род и број именица</p> <p>-Разликује род и број придева, описне и присвојне придеве</p> <p>-Препознаје и зна појам личних заменица</p> <p>-Препознаје и зна појам главних (основних) и редних бројева</p> <p>-Правилно употребљава велико слово у писању имена држава и покрајина и њихових становника, имена насеља и њихових становника</p>	<p>Вербалне</p> <p>Демонстративна</p> <p>Рад на тексту</p> <p>Говорне вежбе</p> <p>Писане вежбе</p>	<p><u>Наставника:</u></p> <p>-организује наставни процес</p> <p>-подстиче ученике на стваралаштво</p> <p>-интерпретира и усмено објашњава</p> <p>-даје практичне инструкције са повратном информацијом како би се исправиле грешке</p> <p>-развија интересовања ученика</p> <p>-разговара, подстиче, мотивише, прати, даје сугестије, пружа помоћ, показује, диктира, снима казивање и читање, анализира и вреднује, поставља питања, објашњава, отклања</p>	<p>-Модел</p> <p>-Уџбеник</p> <p>-Радни листови</p> <p>-Наставни листићи</p>	<p>Посматрање</p> <p>Разговор</p> <p>Усмено излагање</p> <p>Диктат</p> <p>Писане вежбе</p> <p>Домаћи задаци</p> <p>Залагање ученика на часу</p>	44	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

	<p>-Зна да правилно пише управни и неуправни говор (сва три модела)</p> <p>-Употребљава правилно наводнике, заграде</p> <p>-Правилно пише сугласник ј и скраћенице</p> <p>-Уочава наглашене и ненаглашене речи</p> <p>-Правилно изговара гласове ч, ћ, ц, ђ, х</p> <p>-Уочава функцију акцента у речима истог гласовног састава</p>		<p>нејасноће, двосмислености, подстиче и развија машту ученика, развија културу усменог изражавања подстиче и храбри ученике, даје упутства за рад, пружа сталну систематску помоћ у раду, развија хигијенске навике</p>				
<p>Књижевност</p> <p>-лектира (лирика, епика, драма);</p> <p>- читање текста (научно-популарни и информативни текстови);</p>	<p>-Зна да чита наглас и у себи као увод у разговор о тексту</p> <p>-Зна да чита усмерено: открива карактеристике ликова, радњи, догађаја, природних појава и оиса</p> <p>-Зна да чита усклађено са врстом и природом текста</p> <p>-Зна да чита усмерено у себи: брзо схвата садржину, тражи одговарајуће податке о лику, опису, осећањима и начину њиховог приказивања</p> <p>-Уочава и тумачи песничке слике, ток радње, главне ликове и основне поруке књижевног дела</p> <p>-Уочава и именује садржинске целине у прозном тексту, ствара план</p> <p>-Препознаје основне књижевне појмове</p> <p>-Схвата и усваја појмове: главно, споредно, машта, збиља, утисак, расположење, љубав</p>	<p>Вербалне Демонстративна Рад на тексту Говорне вежбе</p>	<p><u>Ученик:</u></p> <p>чита наглас и у себи, усмерено чита, уочава језичко - стилске слике, истражује, казује напамет научене стихове и целине</p> <p>тумачи текст (уочавају, запажају, именује целине уочава нове појмове: субјекат, предикат, потврдне и одричне реченице, именице, (род и број) глаголе, прошлост, садашњост, будућност, разликује основне глаголске облике, лице и број глагола, употребљава велико слово у писању вишечл. географских имена, празника, наслова књига, часописа и новина, правилно пише речце ли и не, датуме, називе улица, скраћенице, препричава текст у целини и по деловима, по датом плану, по заједничком или самостално сачињеном, прича, описује, извештава</p>	<p>-Текст Илустрације -Аудио записи</p>	<p>Посматрање Слушање Праћење Домаћи задаци Тестирање Разговор са ученицима</p>	72	<p>IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI</p>
<p>Језичка култура</p> <p>-усмено изражавање</p> <p>- писано изражавање</p>	<p>-Препричава текст са променом граматичког лица, изменом завршетка фабуле, по датом плану</p> <p>-Прича у дијалогској форми по заједнички и самостално сачињеном плану</p> <p>-Уме да настави причу подстакнут датим почетком</p> <p>-Описује слике које приказују пејзаже, ентеријере, портрете</p> <p>-Уме да извештава о обављеном и необављеном задатку у облику одговора на питања</p> <p>-Правилно употребљава правописна правила у диктату и аутодиктату</p> <p>-Казује напамет научене текстове</p>	<p>Вербалне Демонстративна Рад на тексту Говорне вежбе Писане вежбе</p>	<p>облике, лице и број глагола, употребљава велико слово у писању вишечл. географских имена, празника, наслова књига, часописа и новина, правилно пише речце ли и не, датуме, називе улица, скраћенице, препричава текст у целини и по деловима, по датом плану, по заједничком или самостално сачињеном, прича, описује, извештава</p>	<p>-Текст -Слике Непосредно окружење</p>	<p>Разговор Писане вежбе Диктат Аутодиктат Домаћи задаци Четири писмена задатка Задовољство и залагање уч. на часу</p>	64	<p>IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI</p>

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.4.2. Програм рада математике за четврти разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Скуп природних бројева	Циљ наставе математике у основној школи јесте: да ученици усвоје елементарна математичка знања која су потребна за схватање појава и зависности у животу и друштву; да оспособи ученике за примену усвојених математичких знања у решавању разноврсних задатака из животне праксе, за успешно настављање математичког образовања и за самообразовање; као и да допринесе развијању менталних способности, формирању научног погледа на свет и свестраном развоју личности ученика.	132	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
Мерење и мере	Задаци: - Савладавање читања и писања природних бројева у декадном бројевном систему, оспособити ученике да самостално броје, записују цифрама и речима бројеве до 100 000 и одређују претходнике и следбенике задатих бројева; - Усвајање рачунских операција сабирање и одузимање вишецифрених бројева; множење и дељење бројева, њихових својства и примена у решавању задатака, самосталном решавању непознатог броја, самосталном решавању задатака са више рачунских операција; - Усвајање основних знања о геометријским фигурама примерено програмским захтевима	10	
Површина	- Проширивање раније стечених знања о мерама и јединицама мера, примена знања о мерењу и израчунавању површине; - Оспособљавати ученике за манипулисање словима по законима рачунских операција и користити правила о неједнакости. -Развијати мишљење, пажњу, памћење, закључивање, запажање односа међу бројевима, критичност у процени резултата; - да ученици стичу знања неопходна за разумевање квантитативних и просторних односа и законитости у разним појавама у природи, друштву и свакодневном животу - Развијати способност тачне, брзе и прецизне примене усвојених правила, формула и поступака, стеченог знања, математичких појмова у свакодневном животу	30	

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Скуп природних бројева Природни бројеви, бројевна полуправа,	- Чита и пише природне бројеве у декадном систему - Зна да природне бројеве приказује тачкама бројевне полуправе - Упозао је разломке наведене у програму, њихово читање, писање и значење, уз коришћење одговарајућих термина	Усмено излагање Разговор Демонстративна Практичан рад	<u>Наставника:</u> излаже градиво, објашњава, демонстрира, мотивише, подстиче, усмерава, храбри, помаже, прати, диктира,	Апликације Дидактички материјал Уџбеник Радни листови Наст листићи	Посматрање Разговор Усмено излагање Писане и контролне вежбе Домаћи задаци Наставни	132	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

рачунске операције, изрази, разломци	<ul style="list-style-type: none"> - Врши четири основне операције у скупу природних бројева - Уочава зависност између резултата и компонената операције (зависност збира, разлике и производа) - Примењује упозната својства рачунских операција при трансформисању изрази и у случају рачунских олакшица - Зна да чита, саставља и израчунава вредност изрази са више операција - Решава једначине и неједначине наведене у програму - Успешно решава текстуалне задатке 		<p>отклања нејасноће, даје упутства за рад, упућује на активно коришћење уџбеника и правилно коришћење прибора за рад, проверава ниво усвојености знања</p> <p>Ученика: Стичу знања, математичку културу; посматрају, опажају и логички закључују, показују културне, радне, етичке и естетске навике; стичу способност изражавања математичким језиком у усменом и писменом облику, -савладава читање и писање вишецифрених бројева, усваја рачунске операције, самостално решава задатке са више рачунских операција,</p>		листићи Задовољство и залагање ученика на часу		
Мерење и мере Мере за површину	<ul style="list-style-type: none"> - Зна јединице мера за површину и примењује их при израчунавању површине квадрата, правоугаоника, коцке и квадра 	Усмено излагање Разговор Демонстративна Практичан рад	<p>израчунава непознати број, примењује усвојено знање о цртању, мерењу и израчунавању површине, Посматра, запажа, памти, закључује, примењује знање у свакодневном животу.</p>	Модел Дидактички материјал Геометријски прибор Уџбеник Радни листови Наставни листићи	Посматрање Разговор Усмено излагање Писане и контролне вежбе Домаћи задаци Задовољство и залагање ученика на часу	10	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
Површина Површина правоугаоника и квадрата; површина коске и квадра	<ul style="list-style-type: none"> - Уме да израчунава површину квадрата и правоугаоника - Уме да црта мреже и прави моделе квадра и коцке - Уме да израчунава површину коцке и квадра - Зна формуле за израчунавање површине квадрата, правоугаоника, коцке и квадра 	Усмено излагање Разговор Демонстративна Практичан рад		Модел Дидактички материјал Геометријски прибор Уџбеник Радни листови Наставни листићи	Посматрање Разговор Усмено излагање Писане и контролне вежбе Наставни листићи Домаћи задаци Задовољство и залагање на часу	30	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.4.3. Програм рада природе и друштва за четврти разреда

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
1. Моја домовина део света	<p>Циљ програмских садржаја природе и друштва јесте да усвајањем знања, умења и вештина деца развијају своје сазнајне, физичке, социјалне и креативне способности, а истовремено спознају и граде ставове и вредности средине у којој одрастају, као и шире друштвене заједнице. Циљ је упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Развијање основних појмова о ширем природном и друштвеном окружењу – завичају и домовини - Формирање елементарних научних појмова из природних и друштвених наука - Оспособљавање за сналажење у простору и времену - Разумевање и уважавање сличности и разлика међу појединцима и групама - Развијање различитих социјалних вештина и прихватање основних људских вредности - Развијање одговорног односа према себи, окружењу и културном наслеђу 	17	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
2. Сусрет са природом		10	
3. Истражујемо природне појаве		12	
4. Рад, енергија, производња и потрошња		18	
5. Освтр уназад – прошлост		15	

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
1. Моја домовина део света Република Србија, рељеф, демократски односи	Зна појам и основне одреднице државе Зна основне одреднице Републике Србије, њен стратешки положај, природно-географске одлике (рељеф, воде и климу), Упознао је природно кретање и структуру становништва Републике Србије Уочава узајамна права и обавезе државе и грађана и препознаје их у правилима која те односе регулишу Упознао је Конвенцију о правима детета и организације које су „гарант“ дечијих права	Усмено излагање Разговор Рад на тексту Демонстративна	<u>Наставника:</u> преношење информација, излагање градива, презентација садржаја; вођење наставног процеса; постављање циљева часа: планирање садржаја, облика, метода и средстава рада; подстицање стручне интеракције у функцији ученичког сазнавања; пружање информација ученицима из дате области, без обзира да ли су предвиђене наставним програмом или не; примена разноврсних начина за	Слике Географска карта Видео записи Електронски медији Уџбеник Радни листови	Посматрање Усмено излагање Писане вежбе Наставни листићи Домаћи задаци Задовољство и залагање ученика на часу	17	IX, X
2. Сусрет са природом	Групише живи свет на основу сличности и разлика (подела на	Усмено излагање Разговор		Непосредно окружење	Посматрање Усмено	10	III, IV

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Биљни и животињски свет у Србији, човек део природе	царства) Упознао је флору и фауну наше земље Запажа природне појаве и неке облике адаптације живог света као услов опстанка Сагледава човека као део природе – свесно и друштвено биће Има развијен одговоран однос према себи и другима	Рад на тексту Демонстративна	развијање, подстицање и одржавање радозналости и интересовања за интелектуални рад код ученика; процењивање ученика и њиховог сазнајног напредовања, понашања и личности; процењивање наставног процеса процењивање сопственог рада;	Слике Видео записи Електронски медији Уџбеник Радни листови	излагање Испитивање Разговор Писане вежбе Наставни листићи Домаћи задаци Задовољство и залагање на часу		
3. Истражујемо природне појаве Узрочно – последичне везе, испитивање својства материјала, промене материјала	Уочава правила која важе за све врсте кретања Опзнао је основна својства материјала: механичка, топлотна, електрична, магнетна, растворљивост Уме да идентификује и описује смеше у окружењу и раздвајање састојака смеша Уочава повратне и неповратне промене материјала Уочава промене при сагоревању материјала и запаљиве материјале (ознаке, заштита и гашење пожара)	Усмено излагање Разговор Рад на тексту Демонстративна	<u>Ученика:</u> – Посматра са усмереном и концентрисаном пажњом ради јасног запажања и уочавања света у окружењу (уочавање видних карактеристика); – Описује– вербално или ликовно изражавање спољашњих и унутрашњих запажања; – Процењује – самостално одмеравање; – Групише – уочавање сличности и различитости – Прати – континуирано посматрање ради запажања промена; – Бележи – графичко, симболичко, електронско бележење опажања; – Практикује у настави, свакодневном животу и спонтаној игри и раду; – Експериментише – намерно модификоване активности, огледи које изводи	Непосредно окружење Слике Видео записи Електронски медији Уџбеник Радни листови	Посматрање Подстицање Усмено излагање Разговор са ученицима Испитивање Писане вежбе Задовољство и залагање ученика на часу	12	XI, XII
4. Рад, енергија, производња и потрошња Рад, природна богатства, извори енергије, делатност људи	Уочава утицај природних и друштвених фактора на живот и рад људи Упознао је природна богатства и њихово коришћење Уочава и препознаје обновљиве и необновљиве изворе енергије, њиховорационално коришћење Упознао је делатности људи у различитим крајевима Србије Разликује производњу и потрошњу Увиђа везе између рада производње, потрошње и одрживог развоја	Усмено излагање Разговор Рад на тексту Демонстративна	– Групише – уочавање сличности и различитости – Прати – континуирано посматрање ради запажања промена; – Бележи – графичко, симболичко, електронско бележење опажања; – Практикује у настави, свакодневном животу и спонтаној игри и раду; – Експериментише – намерно модификоване активности, огледи које изводи	Различити материјали Слике Видео записи Електронски медији Уџбеник Радни листови	Посматрање Подстицање Усмено излагање Разговор са ученицима Испитивање Писане вежбе Задовољство и залагање ученика на часу	18	XII, I, II

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

<p>5. Осврт уназад - прошлост Временска лента, живот у средњем веку, прошлост српског народа</p>	<p>Препознаје и тумачи материјалне, писане, усмене и обичајне трагове прошлости Уме да лоцира догађаје – датуме на временској ленти Информисан је о различитим животним ситуацијама људи у средњем веку на територији Србије Упознат је са значајним догађајима из националне прошлости: сеоба Срба, Први и Други српски устанак Уочава везу између историјских збивања у свету и код нас (Први и Други светски рат)</p>	<p>Усмено излагање Разговор Рад на тексту Демонстративна</p>	<p>сам ученик; – Истражује – испитивање својстава и особина, веза и узрочнопоследичних односа; – Сакупља – прављење колекција, збирки, албума са материјалом из природног и друштвеног окружења; – Ствара – креативна продукција; – Активности у оквиру мини-пројекта – осмишљавање, реализација и презентација. (Већина циљева и задатака овог наставног предмета постиже се кроз непосредну истраживачку активност деце уз ненаметљив подстицај и подршку учитеља)</p>	<p>Непосредно окружење Сlike Видео записи Електронски медији Уџбеник Радни листови</p>	<p>Посматрање Подстицање Разговор са ученицима Писане вежбе Задовољство и залагање ученика на часу</p>	<p>15</p>	<p>V, VI</p>
--	--	---	---	---	--	-----------	--------------

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.4.4. Програм рада енглеског језика за четврти разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Topic 1 SCHOOL - Школа	Циљеви : - Развијање позитивних осећања према језику који се учи - Подстицање потребе за учењем страних језика - Олакшавање разумевања других и различитих култура и традиција - Стимулисање маште, креативности и радозналости Задаци : - Усвајање нових лексичких и граматичких структура - Употреба вокабулара у кратким изразима и реченицама - Упознавање ученика са културолошким разликама код нас и у земљама енглеског говорног подручја. - Утврђивање лексике - Развијање креативности припрема за игру. - Упознавање ученика са енглеским алфабетом, увежбавање латиничних слова, упознавање са новим планом и програмом и основним разликама у писму и писању на енглеском језику.	72	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
Topic 2 HOME AND FAMILY - Породица и кућа			
Topic 3 THE WORLD AROUND ME – Свет око мене			
Topic 4 FUN - Забава			

Садржаји	Исходи	Методе	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
SCHOOL	-Разуме кратке дијалоге и учествује у њима. Разуме значење кратких текстова и уме да их чита. Реагује адекватно на личне поруке везане за тему. -Учествује у свим активностима на часу. -Даје основне информације о себи , описује себе и друга, развија вештину описивања особа као и просторија, нпр. учионице или школе; описивање школског дана као и хобија. -Казује време на сату, употребљава бројеве -Употребљава Simple Present Tense-а глагола бити и компаратива и суперлатива кратких придева; -Поштујући правопис преписује, допуњава и	Усмено излагање Разговор Говорне вежбе аудио-лингвална, Илустративна Демонстративна комуникативна интерактивна кооперативна ТПР Језичке игре	<u>Активности наставника:</u> Организује наставни процес, мотивише ученике, развија интересовања ученика, итерпретира, демонстрира, поставља питања, показује на илустрацијама, чита, пише на табли, користи аудио запис. Уводи нове језичке садржаје користећи слике, апликације, илустрације, писани текст и ЦД. Подстиче обнављање језичких садржаја кроз различите активности ученика. Иницира	Сlike Аудио материјали Наставни листићи Уџбеник Радна свеска	Посматрање Разговор Усмено излагање Домаћи задаци Задовољство ученика на часу	72	IX-VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

	пише краће реченице у вези са темом школа. Препознаје основне граматичке елементе. -Схвата везу између свог залагања и постигнућа		рад у пару и групи, надгледа и усмерава активности ученика. Оцењује				
HOME AND FAMILY	Ученик именује, чита, пише речи које означавају и описују чланове породице, занимања, собе и намештај, празнике, зимске спортове, посуђе, храну, оброке, месеце у години. У стању је да усмено излаже самостално или уз помоћ о наведеним темама. Разговара о активностима и обавезама у породици. Учествује у интеракцији на часу и препознаје основне принципе граматичке и социо лингвистичке компетенције. Чита са разумевањем кратке писане текстове. Обнавља називе намерница и оброка. Изражава допадање или непопадање. Уочава разлику између <u>Simple Present</u> и <u>Present Cont. Tense-a</u> . Употребљава <u>may</u> и <u>must</u> . Води рачуна да правилно изговара гласове енглеског језика и прави разлику у односу на матерњи језик. У стању је да самостално или уз помоћ другова и наставника пева, рецитије и глуми на енглеском језику	Усмено излагање Разговор Говорне вежбе аудио-лингвална, Илустративна Демонстративна	<u>Активности ученика</u> Учествује у креирању правила понашања на часу, слуша инструкције, понавља речи и изразе које наставник уводи и коригује изговор, сарађује са другим ученицима у заједничким активностима, разликује енглески алфавет од српске азбуке, памти нове речи и богати речник. Црта, увежбава писање, чита хорски и индивидуално. Прати, понавља и вежба. Преписује, допуњава. Учи и прикупља информације. Уочава културолошке разлике. Развија позитиван став према страном језику. Учествује у групном раду и раду у пару. Труди се да што више учествује у свим активностима на часу. Поштује правила енглеског правописа и вежба и код куће.	Слике Аудио материјали Наставни листићи Уџбеник Радна свеска	Посматрање Разговор Усмено излагање Домаћи задаци Задовољство ученика на часу		
THE WORLD AROUND ME	- разуме кратке дијалоге, приче и песме које чује на часу и труди се да их понови или креира сличне. - Чита и пише слова, речи и реченице везане за теме. Разговорно изговара гласове поштујући акценат, ритам и интонацију. -негује позитиван однос према човековој околини; Упознаје се са главним градом Енглеске и његовим знаменитостима; разговара о причи из новина; говори о догађајима из прошлости и поставља питања о њима;	Усмено излагање Разговор Говорне вежбе аудио-лингвална, Илустративна Демонстративна	Уочава шта треба више да вежба. Активно учествује у интеракцији на часу и отворен је за комуникацију. Ради у пару и групи у складу са својим могућностима. Повезује рад на часу са искуствима ван школе, користи енглески језик на инернету, обраћа пажњу приликом гледања телевизије.	Слике Аудио материјали Наставни листићи Уџбеник Радна свеска	Посматрање Разговор Усмено излагање Домаћи задаци Задовољство ученика на часу		

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

FUN	<p>Усваја вокабулар везан за распуст, слободно време, спортове, филмове, телевизију, Самостално казује кратке приче. Усваја и увежбава Simple Future Tense и I going to plus infinitive за планирану будућу радњу</p>	<p>Усмено излагање Разговор Говорне вежбе аудио-лингвална, Илустративна Демонстративна</p>		<p>Слике Аудио материјали Наставни листићи Уџбеник Радна свеска</p>	<p>Посматрање Разговор Усмено излагање Домаћи задаци Задовољство ученика на часу</p>		
-----	---	--	--	---	--	--	--

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.4.5. Програм рада физичког васпитања за четврти разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
1. Атлетика	<p>Циљ физичког васпитања јесте да разноврсним и систематским моторичким активностима, у повезаности са осталим васпитно образовним подручјима, допринесе интегралном развоју личности ученика (когнитивном, афективном, моторичком), развоју моторичких способности, стицању, усавршавању и примени моторичких умења, навика и неопходних теоријских знања у свакодневним и специфичним условима живота и рада.</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Подстицање раста, развоја и утицање на правилно држање тела - Развијање и усавршавање моторичких способности - Стицање моторичких умења и теоријских знања неопходних за њихово усвајање - Формирање морално – вољних квалитета личности - Оспособљавање ученика да стечена умења, знања и навике користе у свакодневним условима живота и рада - Стицање и развијање свести о потреби очувања здравља 	34	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
2. Вежбе на справама и тлу		38	
3. Ритмичка гимнастика и народни плесови		10	
4. Основи тимских игара		26	

Садржаји	Исходи	Методе	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
<p>1. Атлетика Техника трчања, скокови, бацања</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Правилно држање тела приликом трчања - Изводи покрет кретања по задатку, различити облици трчања(познаје термине за положај тела) - Унапређена моторика - Овладао техником високог и ниског старта и спринта на деоницама до 50м - Усавршио прекорачну технику скока у вис на већим висинама - Усавршио скока у даљ згрчном техником и испуњава захтеве скока на свом узрасном нивоу - Успешно овладао техником бацања лоптице у циљ левом и десном руком 	<p>Демонстративна Разговор Практична активност</p>	<p><u>Наставник:</u> -организује наставни процес -сваког ученика усмерава на оне програмске садржаје у часовној, ванчасовној и ваншколској организацији рада који одговарају његовим индивидуалним интересовањима и могућностима -ученицима пружа потребне информације у вези са конкретним задатком -Ученицима, који услед ослабљеног здравља, смањених физичких или функционалних способности, лошег држања тела и телесних деформитета не могу да прате обавезни</p>	<p>Лоптица Сопствено тело</p>	<p>Задовољство ученика на часу Посматрање Подстицање Праћење Испитивање способности</p>	34	IX, X, XI, IV, V

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

	<ul style="list-style-type: none"> - овладао техником бацања медицинке до 2 кг са једном и две руке на различите начине - испуњава захтеве штафетног трчања кроз игре, деонице до 20 м са додиром 		<p>програм, обезбеђује корективно-педагошки рад, који се реализује у сарадњи са одговарајућом здравственом установом</p> <p>-упућују ученике да у слободно време самостално вежбају, јер се садржаји у највећој мери савладавају само на часу физичког васпитања</p> <p>-ствара радну и ведру атмосферупрати ток рада и указује на грешке</p> <p>- објашњава које садржаје су увежбавали и у којој мери су их савладали</p> <p>-пригодним речима треба да процену рада током протеклог часа и ученике упозна са наредним садржајем</p>				
<p>2. Вежбе на тлу и справама</p> <p>Вежбе на тлу, прескокодвисински разбој, греда, паралелни разбој, вратило, кругови, коњ са хваталкама</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Правилно изводи научене вежбе на справама и тлу у складу са програмским захтевима и узрасним могућностима - Изводи научени обавезни састав на тлу - Унапређена моторика 	<p>Демонстартивна</p> <p>Посматрање</p> <p>Разговор</p> <p>Подстицање</p> <p>Практична активност</p>	<p>-похваљује и истиче добре примере извођења и рада и одговорности</p> <p><u>Ученик:</u></p> <p>-посматра</p> <p>-описује</p>	<p>Коњ са хваталкама</p> <p>Греда</p> <p>Вратило</p> <p>Двовисински разбој</p> <p>Паралелни разбој</p> <p>Дохватни кругови</p>	<p>Посматрање</p> <p>Испитивање способности</p> <p>Подстицање</p> <p>Праћење</p>	36	<p>XII, I,</p> <p>II, III, V</p>
<p>3. Ритмичка гимнастика и народни плесови</p> <p>Окрети, скокови, вијача, лопта, обручи, плесови</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Савладао основне елементе ритмичке гимнастике предвиђене програмским захтевима - Изводи научени обавезни састав - Уме да изведе српско коло и једно коло из краја у коме се налази школа 	<p>Демонстартивна</p> <p>Посматрање</p> <p>Разговор</p> <p>Подстицање</p> <p>Практична активност</p>	<p>-процењује</p> <p>-групише</p> <p>-прати</p> <p>-примењује</p> <p>-изводи вежбеде</p> <p>-изражава се покретом и кретањем</p> <p>-игра</p> <p>-трчи, скаче, баца, игра,...</p>	<p>Вијача</p> <p>Лопта</p> <p>Обруч</p>	<p>Задовољство ученика на часу</p> <p>Посматрање</p> <p>Подстицање</p> <p>Праћење</p> <p>Испитивање способности</p>	10	<p>XI, XII,</p> <p>I, II</p>
<p>4. Основи тимских игара</p> <p>Рукомет, кошарка, одбојка, фудбал</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Познаје основна правила игре кошарке, рукомета, одбојке и фудбала - Успешно учествује и испуњава захтеве игре поштујући правила - Развијен спортски дух и ферплеј игра 	<p>Демонстартивна</p> <p>Посматрање</p> <p>Разговор</p> <p>Подстицање</p> <p>Практична активност</p>		<p>Лопте</p>	<p>Задовољство ученика на часу</p> <p>Посматрање</p> <p>Подстицање</p> <p>Праћење</p> <p>Испитивање способности</p>	26	<p>XI, XII,</p> <p>III, IV,</p> <p>V, VI</p>

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.4.6. Програм рада ликовне културе за четврти разред

Теме	Циљ	Оријентациони број часова	Време
1. Колаж, фротаж, деколаж и асамблаж	<p>Циљ васпитно-образовног рада у настави ликовне културе јесте да се подстиче и развија учениково стваралачко мишљење и деловање у складу са демократским опредељењем друштва и карактером овог наставног предмета.</p> <p>Задачи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Развијање способности за опажање облика, величина, светлина, боја, положаја облика у природи - Стварање услова да ученици користе технике и средства ликовно-уметничког изражавања - Развијање способности за препознавање традиционалне, модерне, савремене уметности - Развијање ученикових потенцијала у области ликовности и визуелности и смосталности у изражавању коришћењем примерених техника и средстава - Развијање љубави према вредностима израженим у делима свих облика уметности 	10	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
2. Везивање облика у тродимензионалном простору и у равни		10	
3. Сликарски материјали и технике		10	
4. Основне и изведене боје		10	
5. Линија, површина, волумен, боја, простор		22	
6. Амбијент – сценски простор		10	

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
1. Колаж, фротаж, деколаж, асамблаж	<ul style="list-style-type: none"> - Вешто користи различите материјале за компоновање, дораду и преобликовање започетих облика кроз израду колажа и деколажа - Вешто повезује тродимензионалне облике у нове за ученике смисаоне целине - Мотивисан је да кроз дораду искаже своју креативност и иновативност 	<p>Усмено излагање</p> <p>Разговор са ученицима</p> <p>Демонстратвна</p> <p>Практичан рад</p>	<p><u>Наставник:</u></p> <p>упућује, објашњава, мотивише, подстиче, прати, обилази и усмерава у циљу подстицања креативности, маштовитости, демонстрира, хабри, помаже, коментарише њихов приказ естетског доживљаја, упућује на правилно коришћење материјала и средстава за рад, оспособљава за правилно оцењивање степена успешност</p>	<p>Различити матријали</p> <p>Боје</p> <p>папир</p>	<p>Посматрање</p> <p>Разговор</p> <p>Подстицање</p> <p>Продукти рада ученика</p> <p>Анализа и процена радова</p>	10	IX
2. Везивање облика у тродимензионалном простору и у равни Компоновање апстрактних облика, бојених облика, тродимензионал. облика	<ul style="list-style-type: none"> - Компонује апстрактне облике у простору према положеној, косој или усправној линији - Организује бојене облике у односу на раван у простору - Мотивисан је да кроз рад искаже своју креативност 	<p>Усмено излагање</p> <p>Разговор са ученицима</p> <p>Демонстратвна</p> <p>Практичан рад</p>	<p><u>Наставник:</u></p> <p>упућује, објашњава, мотивише, подстиче, прати, обилази и усмерава у циљу подстицања креативности, маштовитости, демонстрира, хабри, помаже, коментарише њихов приказ естетског доживљаја, упућује на правилно коришћење материјала и средстава за рад, оспособљава за правилно оцењивање степена успешност</p>	<p>Оловка</p> <p>Боје (темпере)</p> <p>Разни материјали</p>	<p>Посматрање</p> <p>Разговор</p> <p>Продукти рада ученика</p> <p>Анализа и процена радова</p>	10	X, XI, XII

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

<p>3. Сликарски материјали и технике Акварел, пастел, темпера</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Зна карактеристике акварел технике, пастелних боја, темпера боја и успешно их примењује у ликовном изражавању 	<p>Усмено излагање Разговор са ученицима Демонстратвна Практичан рад</p>	<p>урађеног, подстиче групни рад и рад у пару, као и развој љубави и интересовања за ликовну културу</p> <p><u>Ученик:</u> -посматра -описује -процењује -групише -прати -примењује -изводи вежбе,огледе,експерименте</p>	<p>Разне врсте боја</p>	<p>Посматрање Разговор Подстицање Продукти рада ученика Анализа и процена радова</p>	<p>10</p>	<p>XII, I</p>
<p>4. Основне и изведене боје Основне боје, изведне боје</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Зна основне и изведене боје - Уме да мешањем основних добија изведене боје - Изражава своју креативност 	<p>Усмено излагање Разговор са ученицима Демонстратвна Практичан рад</p>	<p>-користи различите сликарске технике -сакупља -ствара -комбинује -истражује и експериментише</p>	<p>Боје (темпере)</p>	<p>Посматрање Разговор Подстицање Продукти рада ученика Анализа и процена радова</p>	<p>10</p>	<p>I, II, III</p>
<p>5. Линија, површина, волумен, боја, простор</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Повезује икуства о линијама, површинама и волумену у одређеном простору - Уме да посматрајући природне облике и боје ликовно се изражава 	<p>Усмено излагање Разговор са ученицима Демонстратвна Практичан рад</p>	<p>-користи различите сликарске технике -сакупља -ствара -комбинује -истражује и експериментише</p>	<p>Оловка Боје (темпере)</p>	<p>Посматрање Разговор Продукти рада ученика Анализа и процена радова</p>	<p>22</p>	<p>IV</p>
<p>6. Амбијент–сценски простор Маска, сцена</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Уочава карактеристике разних амбијената у окружењу и своја искуства и запажања изражава кроз израду маски, сцена - Налази идејно решење за преношење визуелних информација из окружења у складу са узрасним могућностима - Изражава своју креативност 	<p>Усмено излагање Разговор са ученицима Демонстратвна Практичан рад</p>	<p>-користи различите сликарске технике -сакупља -ствара -комбинује -истражује и експериментише</p>	<p>Цртачки и сликарски материјали Разни материјали</p>	<p>Посматрање Разговор Продукти рада ученика Анализа и процена радова Задовољство и залагање ученика</p>	<p>10</p>	<p>IV, V</p>

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.4.7. Програм рада музичке културе за четврти разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Извођење музике	<p>Циљ је развијање интересовања, музичке осетљивости и креативности, оспособљавање за разумевање могућности музичког изражавања, развијање осетљивости за музичке вредности упознавањем музичке традиције и културе свога и других народа.</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Неговање способности извођења музике певањем и свирањем - Стицање навике слушања музике, подстицање доживљаја и оспособљавање за разумевање узичких порука - Подстицање стваралачког ангажовања - Упознавање традиционалне и уметничке музике свог и других народа - Развијање критичког мишљења - Упознавање основа музичке писмености и изражајних средстава музичке уметности, развијање осетљивости за музичке вредности упознавањем музичке традиције и културе свог и других народа 	20	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
Слушање музике		10	
Стварање музике		6	

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
<p>Извођење музике</p> <ul style="list-style-type: none"> - певање: песама по слуху и учење песме са нотног текста, певање и извођење музичких игара, певање наменских песама; - свирање: пратњи за бројалице, једноставних песама 	<p>Певају песме учених по слуху и са нотног текста традиционалне и уметничке музике која је гласовно примерена узрасту</p> <p>Певају и изводе музичке игре уз покрет</p> <p>Умеју да певају наменске песме као звучну припрему за поставку музичке писмености</p> <p>Свирају претње за бројалице и песме на дечијим ритмичким инструментима</p> <p>Уме са свира песме на мелодијским инструментима Орфовог инструментарија</p> <p>На основу искустава у извођењу музике препознају и свирају делове песама</p>	<p>Вербална</p> <p>Демонстративна</p> <p>Слушање</p> <p>Певање</p> <p>Свирање</p>	<p><u>Наставника:</u></p> <p>демонстрира, свира, пева, подстиче ученике да певају, слушају, импровизије рукама, ногама, бројчано оцењује, прати напредовање ученика, развија естетски доживљај, машту</p> <p><u>Ученици:</u></p> <p>певају (по слуху), слушају, свирају, изводе дечије народне и уметничке музичке игре, повезују различите садржаје песама, препознају темпо, различите тонске боје (гласове и инструменте), опонашају</p>	<p>Аудитивни уређаји (касетофон, ЦД)</p> <p>Нотни текст</p> <p>Дечији музички инструменти</p> <p>Орфов инструментариј</p>	<p>Посматрање</p> <p>Слушање</p> <p>Подстицање ученика на лепе емоције</p>	20	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

<p>Слушање музике Композиције за децу, инструменталне композиције, народне песме и игре</p>	<p>Препознаје различите тонске боје (гласове и инструменте) Препознаје различита темпа Уочава и препознаје динамичке разлике у слушаним композицијама Препознаје различита расположења на основу изражајних елемената Препознаје композицију коју је раније слушао на основу одломака Наводе примере присуства музике у свакодневном животу</p>	<p>Вербалнае Демонстративна Слушање Илустрација</p>	<p>звукове импровизацијом, креирају једноставне пратње за бројалице песме креирају покрете, драматизују, ликовно изражавају, праве дечије музичке инструменте...</p>	<p>Аудитивни уређаји (касетофон, ЦД)</p>	<p>Посматрање Разговор са ученицима</p>	<p>10</p>	<p>IX, X, XI, I, II, III, IV, V</p>
<p>Стварање музике Ритмички и звучни ефекти, покрет уз музику</p>	<p>Користи различите изворе звука за креирање једноставних ритмичких и звучних ефеката као пратња за бројалице, песме Креира покрете уз музику коју пева или слуша Смишља мале музичка питања и одговоре, мелодијске допуњаљке Импровизује мелодије на задати текст Импровизује дијалог на мелодијским инструментима Орфовог инструментарија</p>	<p>Вербалнае Демонстративна Слушање Импровизација говором, телом, на музичким инструментима, покретом</p>		<p>Глас Тело Дечији ритмички инструменти</p>	<p>Посматрање Слушање Подстицање Задовољство и мотивисаност ученика</p>	<p>6</p>	<p>IX, X, XI, II, V</p>

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.4.8. Програм рада грађанског васпитања за четврти разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Подстицање групног рада, договарања и сарадње са вршњацима и одраслима	<ul style="list-style-type: none"> Разумевање и усвајање појмова: дечја и људска права и слободе, идентитет, друштвена одговорност, различитост култура, једнакост, право и правда, мир, сигурност, стабилност, демократија; Примена појмова – примерена употреба појмова у комуникацији; Развијање критичког мишљења; Исказивање личних ставова; Самостално доношење одлука и извођење закључака; Развијање саосећајне комуникације; Истраживање; Тимски рад; Ненасилно решавање сукоба; Приврженост демократским начелима и поступцима; Приврженост мирољубивом, партиципативном и конструктивном решавању проблема; Спремност на заступање и заштиту својих и туђих права; Спремност за преузимање одговорности за поступке Спремност за супростављање предрасудама 	2	IX
Дечја права су универзална, једнака за све		8	IX, X, XI
Заједно стварамо демократску атмосферу у нашем разреду		10	XI, XII, I, II
Живим демократију, демократска акција		11	II, III, IV, V
Људско биће је део целог света – развијање еколошке свести		3	V
Евалуација		2	VI

Садржаји	Исходи	Методе-активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Подстицање групног рада, договарања и сарадње са вршњацима и одраслима	групни рад, сарадња и договарање	Интерактивни метод Искусствено учење Игровни контекст	Папир А4 формата, велики пак папир, фломастери, дрвене бојице, маказе, лепак.	<ul style="list-style-type: none"> Ученици се не оцењују класичним школским оценама нити пореде. Свака лична експресија подједнако је драгоцена. Задатак наставника је да истакне позитивне потенцијале у 	2	IX
Дечја права су универзална, једнака за све	познавање дечијих права	Посматрање, слушање,			8	IX, X, XI
Заједно стварамо демократску атмосферу у нашем разреду	демократски начин договарања, схватање права, дужности, правила...	цртање, играње, игра улога,			10	XI, XII, I, II
Живим демократију, демократска акција	планирање и спровођење акције за решавање проблема који су одабрали	пантомима, игра покрета, вербални исказ,			11	II, III, IV, V
Људско биће је део целог света – развијање еколошке свести	унапређење еколошке свести	глума, размишљање, закључивање.			3	V

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Евалуација	процењивање програма који су прошли и сопствено напредовање			сваком од ученика, дајући лични, конкретни подстицај сваком ученику.	2	VI
------------	---	--	--	--	---	----

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.4.9. Програм рада православног катихизиса за четврти разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
1. Увод	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање садржаја програма и начина рада 	1	IX
2. Циљ због кога је Бог све створио	<ul style="list-style-type: none"> да ученици стекну знања о томе да постојање света има свој циљ Тај циљ је есхатолошка као литургијска заједница; 	2	IX
3. Црква је конкретна литургијска заједница	<ul style="list-style-type: none"> да ученици стекну знања о томе да је Црква конкретна литургијска заједница 	2	X
4. Литургија је заједница многих људи и природе с Богом Оцем преко једног човека - Христа	<ul style="list-style-type: none"> да се истина света смешта у есхатон као заједницу свих створених бића с Богом Оцем преко Христа и да је она мерило свих историјских догађаја у којима суделује Бог 	6	X, XI
5. Структура Литургије	<ul style="list-style-type: none"> да је човек одговоран за историју и постојање природе и да ту одговорност истински остварује једино ако живи таквим начином живота који је утемељен на будућем Царству Божијем и његовој структури 	2	XI
6. Црква као икона будућег Царства	<ul style="list-style-type: none"> да је Литургија икона Царства Божијег које ће се тек у будућности остварити; да су Бог и човек у Христу, односно у Литургији, неодвојиви 	5	XII
7. Одбијање првог човека Адама да сједини створену природу с Богом	<ul style="list-style-type: none"> да ученици стекну знања о томе да првородни грех наших прародитеља Адама и Еве представља промашај циља због кога су свет и човек створени 	11	II, III, IV
8. Црква у хришћанској архитектури	<ul style="list-style-type: none"> да ученици стекну знања о томе да изглед православног храма следује литургијској структури 	6	V, VI

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
1. Увод	- Ученике упознати са темама Катихизиса	- Дијалoшка, - Демонстративна, Текст	- Вероучитељ упознавање са темама и очекивањима - ученик	- Уџбеник, - Дидактички материјал	- разговор - испитивање - посматрање - самостални рад	1	IX

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

			прати излагање коментарише		ученика - задовољство ученика		
2. Циљ због кога је Бог све створио	- ученик схвата да Бог општи са светом кроз човека Христа	- Дијалoшка, - Демонстративна, - Текст	- Вероучитељ Предаје, објашњава непознате појмове, примери из Библије -ученик Слуша, записује, поставља питања	- Уџбеник, - Дидактички материјал	- разговор - испитивање - посматрање - самостални рад ученика - задовољство ученика	2	IX
3. Црква је конкретна литургијска заједница	- ученик запажа да у Цркви нико не може да постоји сам за себе, без заједнице са свима	- Дијалoшка, - Демонстративна, - Текстурална	- Вероучитељ Предаје, објашњава непознате појмове, примери из Библије -ученик Слуша, записује, поставља питања	- Уџбеник, - Дидактички материјал	- разговор - испитивање - посматрање - самостални рад ученика - задовољство ученика	2	X
4. Литургија је заједница многих људи и природе с Богом Оцем преко једног човека - Христа	- ученик је стекао појам о бићу као заједници	- Дијалoшка, - Демонстративна, - Текстурална	- Вероучитељ Предаје, објашњава непознате појмове, примери из Библије -ученик Слуша, записује, поставља питања	- Уџбеник, - Дидактички материјал	- разговор - испитивање - посматрање - самостални рад ученика - задовољство ученика	6	X, XI
5. Структура Литургије	- Ученик разликује структуре Литургије	- Дијалoшка, - Демонстративна, - Текстурална	- Вероучитељ Предаје, објашњава непознате појмове, -ученик Слуша, записује, поставља питања	- Уџбеник, - Дидактички материјал	- разговор - испитивање - посматрање - самостални рад ученика - задовољство ученика	2	XI
6. Црква као икона будућег Царства	- ученик схвата да Црква, односно Литургија иконизује Царство Божје као стварност будућег века	- Дијалoшка, - Демонстративна, - Текстурална	- Вероучитељ Предаје, објашњава непознате појмове, - ученик слуша, записује, поставља	- Уџбеник, - Дидактички материјал	- разговор - испитивање - посматрање - самостални рад ученика	5	XII

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

			питања		- задовољство ученика		
7.Одбијање првог човека Адама да сједини створену природу с Богом	- ученик схвата да је извор сваког греха егоизам, индивидуализам	- Дијалoшка, - Демонстративна, - Текстурална	-Вероучитељ Предаје,објашњава непознате појмове,примери из Библије -ученик Слуша,записује, поставља питања	- Уџбеник, - Дидактички материјал	- разговор - испитивање - посматрање - самостални рад ученика - задовољство ученика	11	II,III,IV
8.Црква у хришћанској архитектури	- ученик се сналази у православном храму	- Дијалoшка, - Демонстративна, - Текстурална	-Вероучитељ Предаје,објашњава непознате појмове,обилазимо храм -ученик слуша, црта, поставља питања	- Уџбеник, - Дидактички материјал	- разговор - испитивање - посматрање - самостални рад ученика - задовољство ученика	6	V,VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.4.10. Програм рада чувара природе за четврти разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
1. Животна средина	- Усвајање појмова и разумевање појава везаних за непосредну животну средину - уочавање узрочно-последичних веза у животној средини	6	IX, X, XI, XII, II, III, IV, V, VI
2. Природне појаве и промене у животној средини	- препознавање негативних појава у човековом односу према животној средини (квалитет воде, ваздуха, земљишта и хране) - васпитавање ученика да чува и уређује простор у коме живи и учи	12	IX, X, XI, XII, II, III, IV, V, VI
3. Заштита животне средине и заштита здравља	- развијање интаресовања и способности за активно упознавање и чување животне средине - развијање правилног односа према себи и окружењу и стицање основа еколошке културе	18	IX, X, XI, XII, II, III, IV, V, VI

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
1. Животна средина Елемнти животне средине, њихов значај и повезивање, утицај човека на животну средину	-знати појам животне средине и њене елементе -знати међусобну повезаност и условљеност елемената животне средине	демонстративна, илустративна, дијалoшка, практичног рад	<u>Наставник:</u> упућује, објашњава, мотивише, подстиче,	-уџбеници слике цртежи	разговор праћење подстицање	6	IX, X, XI, XII, II, III, IV, V, VI
2. Природне појаве и промене у животној средини Природне промене у непосредној околини, промене настале деловањем човека на животну средину, ланци исхране	-препознати природне промене на биљкама и животињама -препознати промене настале деловањем човека на животну средину у најближој околини -знати да су сва жива бића међусобно повезана -упознати неки од ланаца исхране из непосредне околине -знати да неке биљке имају лековита својства	демонстративна, илустративна, дијалoшка, практичног рад	прати, развија код ученика интересовање и способност за активно упознавање и чување животне средине <u>Ученик:</u> посматра, слуша, уочава, описује,	-уџбеници слике цртежи природно окружење материјали из непосредне околине	разговор праћење подстицање активност ученика	12	IX, X, XI, XII, II, III, IV, V, VI
3. Заштита животне средине Брига о биљкама и животињама у непосредној околини, очување	-препознати могуће изворе загађења у непосредној околини -препознати неке од опасних материја у домаћинству -препознати неке изворе буке и њене штетне последице на живи свет	демонстративна, илустративна, дијалoшка, практичног рад	црта.. развија правилан однос према себи и окружењу	-уџбеници слике цртежи природно окружење предмети из	разговор праћење подстицање активност ученика	18	IX, X, XI, XII, II, III, IV, V, VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

природних ресурса, рециклажа, заштита здравља	<ul style="list-style-type: none"> -знати да су природна богатства ограничена и да се зато морају рационално користити и штедети -упознати предност здраве хране упознати добробит бављења физичким активностима -сазнати могуће последице болести зависности -Бринути о биљкама и животињама у окружењу -Бринути о изгледу и уређењу учионице -Знати да се већ употребљене сировине могу више пута користити рециклирати 			непосредне околине			
---	--	--	--	--------------------	--	--	--

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.4.11. Корелација програмских садржаја за обавезне наставне предмете за ЧЕТВРТИ разред

Корелација	Српски језик	Страни језик	Математика	Природа и друштво	Ликовна култура	Музичка култура	Физичко васпитање
IX	Књижевност Језичка култура					Извођење музике	
X	Књижевност			Човек, природа, друштво			
XI	Књижевност			Наше наслеђе			
XII	Језичка култура				Орнаментика	Извођење музике	
I	Књижевност					Слушање музике	
	Језичка култура			Човек, природа, друштво			
II	Књижевност					Извођење и слушање музике	
						Извођење музике	Ритмичка гимнастика и народни плесови
III	Језичка култура				Простор		
IV	Књижевност					Извођење музике	
V	Књижевност			Наше наслеђе			

Други циклус обавезног образовања и васпитања

За ученике V разреда образовно-васпитни рад спроводи се на основу Националног образовног програма.

Напомена:

Навођењем циљева и задатака предмета за V разред, неопходно је напоменути да ће се све активности у оквиру свих обавезних предмета спроводити кроз примену **ИОП-2**, и у том смислу, јасно су дефинисани циљеви, задаци и исходи, а план и програм допунске наставе креирају сами наставници.

За ученике од VI до VIII разреда образовно-васпитни рад спроводи се на основу Наставног плана и програма васпитно-образовног рада за образовање и васпитање ученика лако ментално ометених у развоју.

Напомена:

неопходно је напоменути да ће се за ученике, којима је утврђена потреба за додатном подршком, све активности у оквиру свих обавезних предмета спроводити кроз примену **ИОП-а**, и у том смислу, јасно су дефинисани циљеви, задаци и исходи, а план и програм допунске наставе креирају сами наставници.

3.5. Школски програм за ПЕТИ разред основног образовања и васпитања

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.5.1. Програм рада српског језика за пети разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Језик	<p>Циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика на којем ће се усмено и писмено правилно изражавати, да упознају, доживе и оспособе се да тумаче одабарана књижевна дела, позоришна, филмска и друга уметничка остварења из српске и светске баштине.</p> <p>Задаци наставе српског језика:</p> <ul style="list-style-type: none"> - развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује; - поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика. 	64	IX-VI
Књижевност		69	
Језичка култура		47	

Садржаји	Исходи	Методе	активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
<p>Језик</p> <ul style="list-style-type: none"> - Граматика - правопис - ортоепија <p>Књижевност</p> <ul style="list-style-type: none"> - лектира - тумачење текста - књижевно теоријски појмови - читање 	<ul style="list-style-type: none"> -разумеју прочитан текст -уочавају сличности и разлике између бајки и новела -повезују претходно стечена знања из граматике са новим појмовима -разумеју прочитан текст -примењују стечено знање -повезују претходно стечена знања из граматике са новим појмовима -примењују научена 	<ul style="list-style-type: none"> дијалошка, монолошка текст метода комбинована метода самосталних ученичких радова метод наставних листића 	<p>Активности наставника</p> <p>Организатор и реализатор наставног процеса и мултимедијалне наставе</p> <p>Партнер у педагошкој и афективној комуник</p> <p>Подстиче на размишљање, закључивање и развијање критичког става</p> <p>Мотивише, подржава и развија интересовања ученика</p>	<p>Читанка,</p> <p>Радна свеска,</p> <p>ученичке веске,</p> <p>табла, креда,</p> <p>звучна читанка за 5 разред</p> <p>Граматика</p>	<p>течност у излагању,</p> <p>активност на часу,</p> <p>повезивање стечених знања,богаћење речника,</p> <p>разликовање граматичких категорија,</p> <p>примена знања у комуникацији,</p>	180	IX-VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

<p>Језичка култура -основни облици усменог и писменог изражавања - усмена и писмена вежбања</p>	<p>правописна правила -развијају машту и авантуристички дух -повезују историјску личност и личност књижевника -уочавају и повезују различите књижевне врсте -ефикасно комуницирају користећи се разним вербалним и визуелним средствима -усвајају и изграђују знање -примењују и размењују стечена знања према позоришту -разумеју и примењују различите глаголске облике</p>		<p>активности ученика слушање ,писање, читање,препричавање, рецитовање,описивање, усмена драматизација, анализирање композиције и ликова,игра асоцијација, квиз</p>		<p>самостално усмено и писмено изражавање, употреба нових сазнања у одређеним ситуацијама</p>		
--	---	--	--	--	---	--	--

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.5.2. Програм рада историје за пети разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Увод (Шта је историја?)	<p>Циљ је разумевање основних појмова историјске науке (периодизације, историјских извора, хронологије...); разумевање друштва и друштвених односа у праисторији; разумевање појма држава и њеног развоја у времену и простору. Познавање веровања и обичаја и повезаности вере и културе у прошлости и садашњости.</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> - дефинисање историје као науке; - научити ученике како да разликују узрок од повода одређеног историјског догађаја; - научити ученике како да разликују историјске изворе и процењују њихов значај; - главни циљ је да препознају поделу праисторије на камено и метално доба; - разликују начин живота појединца у каменом и металном добу; - схвате и процењују значај проналаска ватре, точка... - да ученици науче и препознају најбитније догађаје у историји Старог истока, Грчке и Рима; - упоређују значај и улогу култура држава Старог истока, Грчке и Рима и њихов утицај на савремене културе; - рангирају по значају догађаје који су утицали на даљи ток развоја државе и људског друштва у Грчкој и Риму. 	36	IX-VI
Праисторија			
Стари век			

Садржаји	Исходи	Методe	активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Увод - Шта је историја?	Разуме и објашњава појмове: прошлост, историјски извори, хронологија и историја.	Монолошка, дијалoшка, демонстративна, илустративна	Активности наставника планира извођење наставе, осмишљава наставне активности, презентује, објашњава и демонстрира наставну материју, коригује рад ученика на часу, процењује могућности	Уџбеник, табла, креда, лаптоп, пројектор, карте, историјски атлас	Вредновање активности ученика кроз дискусију, анкете, дебату свих учесника, путем квизова,	36	IX-VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Праисторија	Развио представу о животу првих људи.		ученика, вреднује степен усвојености знања: усменог изражавања, залагање на часу, упућује ученике на истраживање, усвајање и примењивање стеченог знања, прати све новине у васпитно-образовном процесу активности ученика		мини-тестова.		
Стари век	Зна основна обележја Старог истока (разуме географски појам, набраја најпознатије државе)		посматрају, уочавају и реагују на команде наставника, откривају и истражују наставне садржаје дате на часу, примењују стечена знања на часу, кроз појединачну или групну интеракцију, уче путем игре, богате речник, раде на изради паноа, зидних новина, постера (групно), одговарају на питања везана за наставну јединицу, активно учествују у раду на часу				

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.5.3. Програм рада ликовне културе за пети разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Слободне ритмичко компоновање	<p>Циљ Слободно експериментисање ликовним елементима, упознавање са линијом, врстама и карактеристикама. Упознавање са појмом и врстама облика и препознавање орнаменталних форми. Коришћење различитих техника и материјала у ликовном изражавању. Познавање основа дизајна и моћ перцепције. Активно уочавање правих ликовних вредности уметничких дела.</p> <p>Задаци: Упознавање ликовних техника. Опажање и визуелно повезивање линија. Комбиновање разноврсних облика. Стварање орнамената помоћу линије облика и боја. Упознавање са врстама материјала и њихова примена у раду. Препознавање визуелних порука у окружењу. Познавање различитих врста облика, структуре и текстуре</p>	72	IX-VI
Линија			
Облик			
Орнамент			
Светлосни објекти и колаж			
Визуелно споразумевање			
Преобликовање употребних предмета			

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Слободно ритмичко компоновање	Поседовање знања и вештине у стварању складне игре облика.	Показивање репродукција Демонстрација Разговор Самостални рад Комбинована техника Описивање Усмена анализа дела Цртање на великом формату Показивање завршених радова Групна дискусија	<p>Активност наставника: Демонстрација, илустровање. Организација аставног процеса. Пружање практичних инструкција. Пружање мотивације у раду. Анализа ученичких радова. Групна естетска анализа. Праћење напретка ученика у раду</p> <p>Активност ученика: Игра линијама и облицима Цртање, израда линеарног цртежа Стварање различитих врста облика Посматрање, истраживање Комбиновање и анализирање</p>	Репродукције познатих уметника Фотографије Завршени дечији радови Графофолије Предмети из природе Литература, књиге Слике познатих манастира Вајарска дела Геометријски облици	Анализа и естетска процена дечијих радова, Изложба дечијих радова,	72	IX-VI
Линија	Израда линеарне композиције						
Облик	Уочавање облика на уметничким делима.						
Орнамент	Поседовање вештине и знања у декорацији и украшавању композиције.						
Светлосни објекти и колаж	Примена различитих врста материјала и повезивање форме у ликовну композицију.						
Визуелно споразумевање	Успешно стварање идејног решења за визуелни знак или симбол.						

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Преобликовање употребних предмета	Успешна и креативна израда декоративних предмета.		Израда и декорација предмета различитих облика				
-----------------------------------	---	--	--	--	--	--	--

3.5.4. Програм рада музичка култура за пети разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Слушање музике	<p>Циљ Упознавање са музичким саставима и соло инструментима. Упознавање музичких примера кроз свирање и певање. Упознавање са Оровим инструметаријумом, као и осмишљавање музичких целина.</p> <p>Задаци: Упознавање са уметничком музиком и фолклором нашег, али и других народа. Упознавање са различитим музичким репертоаром кроз певање и свирање. Упознавање са музичким стваралаштвом композитора ради лакшег сопственог музицирања Развијање емоционалног осећаја за класичну, али и другу врсту музике, као и препознавање водећих инструмената. Развијање способности ученика за извођење музичких садржаја. Неговања смисла за заједничко музицирање. Развијање репродуктивне изражајне способности.</p>	72	IX-VI
Музичко извођење			
Музичко стваралаштво			

Садржаји	Исходи	Методе	активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Слушање музике	<p>Познавање и разликовање музичких састава, као и врсте музике. Поседовање знања у смислу познавања основа музичке писмености, као и њихове примене у извођењу. Креативна израда и импровизација краћих музичких целина.</p>	<p>демонстративна дијалогска репродуковање (аудио-визуелно) певање и свирање индивидуални групни фронтални</p>	<p>Активност наставника: Мотивација ученика у раду, Демонстрација, илустрација Анализа ученичких радова</p> <p>Активност ученика: Посматрање, истраживање Певање и свирање песама различитог музичког карактера Стварање краћих мелодија на задати текст</p>	<p>Табла Музички инструмент ЦД плејер Пано</p>	<p>Ученик препознаје врсту музике Свира и пева одређене песме Примењује музичке облике у стварању</p>	72	
Музичко извођење							
Музичко стваралаштво							

3.5.5. Програм рада географије за пети разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Предмет проучавања, подела и значај	<p>Циљ: Развијати истраживачки дух код ученика, да ученици савладају картографску писменост и да се оспособе за коришћење географске карте; подстаћи радозналост ученика при посматрању и уочавању природних појава и процеса у локалној средини и у свету</p> <p>Задаци: Ученици треба да упознају предмет проучавања, поделу и значај географије као наставног предмета. Стећи најосновнија знања о Вациони, Сунчевим систему, Земљи планети. Да се упознају са географском мрежом, поделом карата, мерењем и оријентацијом. Ученици треба да стекну основна знања о ротацији и револуцији, о унутрашњој грађи Земље, рељефу и ваздушном омотачу Земље. Подстицање на рад и учење, развијање радних способности, самопоуздања, организационих вештина, радних навика. Стицање тачности, прецизности и уредности у раду. Подстицање радозналости.</p>	36	IX-VI
Васиона и земља			
Географска карта			
Планета земља			

Садржаји	Исходи	Методе	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Предмет проучавања, подела и значај	Ученик разуме предмет и значај географије и њену поделу	Монолошки дијалошки комбиновани показивање рад на тексту илустративни графички метод	Активности наставника планира извођење наставе, осмишљава наставне активности, презентује, објашњава и демонстрира наставну материју, коригује рад ученика на часу, процењује могућности ученика, вреднује степен усвојености знања: усменог изражавања, залагање на часу, усвајање и примењивање стеченог знања	карте графоскоп и фолије глобуси	Вредновање активности наставника и ученика вршиће се кроз дискусију, анкете, разговора свих учесника у овом процесу. На основу сазнања добијених на тај начин уложиће се напор да се недостаци отклоне и настава побољша. Вредновање стечених знања ученика	36	IX-VI
Васиона и земља Звезде, сазвежђа, галаксије, Сунце, сателити, континенти, океани, глобус	Ученик зна да распознаје васионска тела и појам васионе Ученик зна да користи географску карту и друге врста карата, познаје картографске знаке и уме да се сналази на карти						
Географска карта Меридијани, паралеле, географска ширина и дужина, географска карта, оријентација карте.	Ученик разуме земљина кретања и њихове последице, зна унутрашњу грађу земље и облике рељефа, зна шта је атмосфера, време, клима и познаје климатске типове. Зна значај заштите атмосфере од загађивања.						

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

<p>Планета земља - Земљина кретања: ротација и револуција. Унутрашња грађа и рељеф: стене, вулкани и земљотреси, обликовање рељефа. Ваздушни омотач Земље: атмосфера, време, клима, загађивање атмосфере.</p>			<p>активности ученика посматрају, уочавају, откривају и истражују наставне садржаје дате на часу, примењују стечена знања на часу, кроз појединачну или групну интеракцију уче путем игре богате речник, раде на изради паноя, зидних новина, постера групно одговарају на питања везана за наставну јединицу, активно учествују у раду на часу</p>		<p>вршиће се кроз свакодневни рад са ученицима , путем квизова, мини- тестова, кроз дискусију.</p>		
--	--	--	--	--	--	--	--

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.5.6. Програм рада биологије за пети разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Особине живих бића и разноврсност живог света	<p>Циљ</p> <ul style="list-style-type: none"> - да ученици схвате појам биологије као науке значајне за напредак људског друштва и заштиту природе - усвојити појам и значај изучавања биологије као биолошке дисциплине, као и примењене научне дисциплине, значај експеримената, огледа у истраживањима у лабораторијама <p>Задаци</p> <ul style="list-style-type: none"> - да буду оспособљени за руковање лупом и микроскопом - да упознају основну јединицу грађе живих бића тј. ћелију - да упознају разноврсност живих бића - да схвате разлику између бактерија и вируса и начине борбе против болести које изазивају - да схвате појам ботанике као научне области биологије - да упознају и знају да објасне основну спољашњу и унутрашњу грађу грађу вегетативних биљних органа (корен, стабло лист) - да упознају и знају да објасне спољашњу и унутрашњу грађу репродуктивних биљних органа (цвет, плод, семе) - да схвате процесе и начине опрашивања и оплођења - да упознају царство биљака и најзначајније групе - да схвате најважније животне процесе биљака (фотосинтеза, дисање и транспирација) - да упознају царство гљива и њихове основне карактеристике - да упознају основне елементе заштите и степене угрожености биљака деловањем човек <p>пробудити код ученика љубопитљивост, изазвати заинтересованост и спремност за самостално решавање задатака,</p> <ul style="list-style-type: none"> - развијати љубав према природи и очувању животне средине - разликовање живе и неживе природе, схватање њихове међусобне условљености и променљивости у времену и простору 	72	IX - VI
Царство биљака - грађа и животно процеси биљака			
Разноврсност биљака, значај и заштита			
Царство гљива			

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Особине живих бића и разноврсност живог света	Ученик уме да наведе основне карактеристике живог света, разликује живу и неживу природу у непосредном окружењу - препознаје основне сличности и разлике у изгледу и понашању биљака и животиња - познаје основну организацију органа у којима се	демонстративно-илустративна дијалогска фронтална индивидуални облик рада	активности наставника наставник презентује наставни садржај, усмерава	збирке природног материјала микроскопски препарати лабораторијски	извештај свеска за праћење ученика активност праћење	72	IX-VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Царство биљака - грађа и животни процеси биљака	<p>одвијају различити животни процеси,</p> <ul style="list-style-type: none"> - разуме да су поједини процеси заједнички за сва жива бића (дисање, надражљивост, покретљивост, растење, развиће, размножавање), - зна да организми функционишу као независне целине у сталној интеракцији са околином, - разуме да јединка једне врсте даје потомке исте врсте, - зна основне мере за одржавање личне хигијене и хигијене околине и разуме зашто је важно да их се придржава, - разуме значај примене хигијенских навика у исхрани и посебно значај термичке обраде хране, - зна да постоје просторне и временске промене код живих бића и познаје основне чињенице о томе, - зна да су најмањи организми саграђени од једне ћелије у којој се одвијају сви карактеристични животни процеси и зна основне карактеристике грађе такве ћелије, - зна да је ћелија најмања јединица грађе свих вишећелијских организама у чијим одељцима се одвијају разноврсни процеси, и зна основне карактеристике грађе тих ћелија, -зна основне карактеристике грађе биљака, животиња и човека и основне функције које се обављају на нивоу организма, - разуме да је за живот неопходна енергија коју организми обезбеђују исхраном, -зна да организми функционишу као независне целине у сталној интеракцији са околином, - зна основне појмове о процесима размножавања - уме да наведе називе пет царстава и познаје типичне представнике истих и зна основне карактеристике грађе ћелије, - уме на задатом примеру да одреди материјалне и енергетске токове у екосистему, чланове ланца исхране и правце кружења најважнијих супстанци (воде, угљеника, азота), - разуме утицај човека на биолошку разноврсност (нестанак врста, сеча шума, интензивна пољопривреда, отпад), 	<p>рад у паровима</p> <p>полупрограмирана настава</p> <p>мултимедијална настава</p>	<p>активности ученика,</p> <p>подстиче на размишљање,</p> <p>подстиче развој свести о очувању животне средине</p>	<p>прибор</p> <p>микроскоп</p> <p>лупа</p> <p>компјутер</p> <p>видео-бим</p> <p>едукативни CD-и</p> <p>едукативни филмови</p> <p>хербарски материјал</p>	<p>вештина</p> <p>описивање</p> <p>упоређивање</p> <p>примена</p> <p>знања</p>		
Разноврсност биљака, значај и заштита	<p>- зна да постоје просторне и временске промене код живих бића и познаје основне чињенице о томе,</p> <p>- зна да су најмањи организми саграђени од једне ћелије у којој се одвијају сви карактеристични животни процеси и зна основне карактеристике грађе такве ћелије,</p> <p>- зна да је ћелија најмања јединица грађе свих вишећелијских организама у чијим одељцима се одвијају разноврсни процеси, и зна основне карактеристике грађе тих ћелија,</p> <p>-зна основне карактеристике грађе биљака, животиња и човека и основне функције које се обављају на нивоу организма,</p> <p>- разуме да је за живот неопходна енергија коју организми обезбеђују исхраном,</p> <p>-зна да организми функционишу као независне целине у сталној интеракцији са околином,</p> <p>- зна основне појмове о процесима размножавања</p> <p>- уме да наведе називе пет царстава и познаје типичне представнике истих и зна основне карактеристике грађе ћелије,</p> <p>- уме на задатом примеру да одреди материјалне и енергетске токове у екосистему, чланове ланца исхране и правце кружења најважнијих супстанци (воде, угљеника, азота),</p> <p>- разуме утицај човека на биолошку разноврсност (нестанак врста, сеча шума, интензивна пољопривреда, отпад),</p>		<p>активности ученика</p> <p>слушају,</p> <p>посматрају,</p> <p>причају,</p> <p>рукују микроскопом,</p> <p>рукују лупом,</p> <p>описују,</p> <p>упоређују,</p> <p>истражују,</p> <p>уочавају</p>				
Царство гљива	<p>одвијају различити животни процеси,</p> <ul style="list-style-type: none"> - разуме да су поједини процеси заједнички за сва жива бића (дисање, надражљивост, покретљивост, растење, развиће, размножавање), - зна да организми функционишу као независне целине у сталној интеракцији са околином, - разуме да јединка једне врсте даје потомке исте врсте, - зна основне мере за одржавање личне хигијене и хигијене околине и разуме зашто је важно да их се придржава, - разуме значај примене хигијенских навика у исхрани и посебно значај термичке обраде хране, - зна да постоје просторне и временске промене код живих бића и познаје основне чињенице о томе, - зна да су најмањи организми саграђени од једне ћелије у којој се одвијају сви карактеристични животни процеси и зна основне карактеристике грађе такве ћелије, - зна да је ћелија најмања јединица грађе свих вишећелијских организама у чијим одељцима се одвијају разноврсни процеси, и зна основне карактеристике грађе тих ћелија, -зна основне карактеристике грађе биљака, животиња и човека и основне функције које се обављају на нивоу организма, - разуме да је за живот неопходна енергија коју организми обезбеђују исхраном, -зна да организми функционишу као независне целине у сталној интеракцији са околином, - зна основне појмове о процесима размножавања - уме да наведе називе пет царстава и познаје типичне представнике истих и зна основне карактеристике грађе ћелије, - уме на задатом примеру да одреди материјалне и енергетске токове у екосистему, чланове ланца исхране и правце кружења најважнијих супстанци (воде, угљеника, азота), - разуме утицај човека на биолошку разноврсност (нестанак врста, сеча шума, интензивна пољопривреда, отпад), 						

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

	<p>-препознаје основне процесе важне у заштити и очувању животне средине (рециклажу, компост) и у заштити биодиверзитета (националних паркова, природних резервата),</p> <p>- зна шта може лично предузети у заштити свог непосредног животног окружења,</p> <p>- разуме предности и недостатке употребе додатака у храни и исхрани и опасности до којих може да доведе неуравнотежена и познаје основне принципе правилног комбиновања животних намирница</p>						
--	--	--	--	--	--	--	--

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.5.7. Програм рада техничког образовања за пети разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Увод	<p>- Ученици су упознају са техничко-технолошким развијеним окружењем, кроз стицање основне техничке и информатичке писмености, техничке културе, радних вештина и културе рада.</p> <p>- Стекли су основна знања о правилима и прописима кретања пешака и бициклиста у јавном саобраћају (тежиште је на друмски саобраћа). Ученици су се упознали са правилима и прописима кретања пешака и бицикла у јавном саобраћају, начине регулисања саобраћаја и безбедно кретање од школе до куће.</p> <p>- Упознали су основне елементе техничког цртања: формат, врсте линија, приказивање предмета, котирање и размеру. Научили су да прикажу своје идеје помоћу скице и техничког цртежа, да правилно користе прибор за техничко цртање и развију вештину његовог коришћења.</p> <p>Знају називе и функцију основних и допунских уређаја рачунара, да их укључе као функцију тастатуре. Умеју да испишу текст и једноставније техничке цртеже без програмирања. Примењују рачунара у свакодневном животу. Као и повезивање рачунара са периферним уређајима. Реализација сопствених идеја употребом конструкторских комплета. Упознају врсте и карактеристична својства лако обрадивих материјала: дрво, картон, кожа, пластичне масе. Упознају алате и приборе за ручну обраду. Значај разних видова енергије за човечанство. Начин коришћења енергије и претварање једног облика енергије у други. Указати ученицима на значај, врсте и основне изворе енергије. Да упознају могућност коришћења енергије сунца, ветра и воде. Да се навикавају на штедњу енергије. Ученици су упознали основне принципе механичке обраде материјала. Науче правилно да користе алат за механичку обраду материјала. Науче самостално да израде једноставније предмете по својој идеји помоћу одговарајућих прибора и ручног алата за одговарајући лако обрадиви материјал.</p>	72	IX-VI
Саобраћај			
Графичке комуникације			
Информатичке технологије			
Од идеје до реализације			
Материјали и технологије			
Енергетика			
Конструкторско моделовање			

Садржаји	Исходи	Методe	активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Увод	Ученик уме да укључи рачунар и покрене одговарајући програм; користи рачунар за исписивање текста и једноставније техничке	Монолошка Дијалoшка Демонстративна Графичка	Наставник: организује реализује прича	Уџбеник Слике, постери Енциклопедије Интернет	Задовољство ученика на часу Разговор са ученицима	72	IX-VI
Саобраћај							
Графичке комуникације							

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Информатичке технологије	<p>цртеже, без програмирања; Ученик уме да састави једноставније статичке и динамичке моделе и макете од делова из конструкторског комплета, према одговарајућим упутствима и својим идејама; ученик зна да уради план радних поступака.</p> <p>Ученик разликује природне и вештачке материјале, зна битне карактеристике материјала погодних за механичку обраду; Ученик зна изворе енергије, начине искоришћавања енергије Сунца, воде и ветра; Ученик уме самостално да изради једноставније предмете од лако обрадивих материјала, по својој идеји, помоћу одговарајућег прибора и ручног алата, применом основних радних операција;</p>	<p>Метода практичних радова- Експериментална Употреба рачунара Текстуална Активне методе</p>	<p>пита пише црта мотивише прати активности ученика подстиче објашњава демонстрира показује Ученици: слушају посматрају причају описују упоређују цртају праве одговарају на питања дискутују предлажу користе алатеобрађују материјале експериментишу истражују користе рачунаре</p>	<p>Прибор за техничко цртање Алат за обраду папира Алат за обраду текстила Алат за обраду дрвета Рам и тестерице Алат за резање и сењчење Разне четке боје Алат за завршну обраду Рачунари и пратећа рачунарска опрема Разне врсте софтвера</p>	<p>Посматрање ангажованости на часу Анализа рада на рачунару Анализирање часа са ученицима Анализа цртежа Анализа практичних радова</p>		
Од идеје до реализације							
Материјали и технологије							
Енергетика							
Конструкторско моделовање							

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.5.8. Програм рада енглеског језика за пети разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Introduction Who are you?	<p>Циљ наставе страног језика заснива се на потребама ученика које се остварују овладавањем комуникативних вештина и развијањем способности и метода учења страног језика.</p> <p>Задаци на нивоу језичких вештина:</p> <p>1) разумевање говора</p> <p>2) разумевање писаног текста</p> <p>3) писано изражавање</p> <p>Развијање комуникативне компетенције везане за описивање себе и других особа. Представљање себе и особа из окружења, сусрет са њима, њиховим пословима и интересовањима, поздрављање, идентификација и именовање боја, предмета у учионици, животиња, дана у недељи, месеца у години, итд.</p> <p>Развијање позитивног односа према школи, школским обавезама, наставницима, навикама; културолошке разлике школског система код нас и у Великој Британији.</p> <p>Развијање љубави према спорту и спортским активностима, дружењу, заједничким играма. Бављење спортом као један од важних животних циљева и здравих животних навика.</p> <p>Неговање присних односа у породици, исказивање позитивног односа према кућним пословима, помоћ у кући, извршавању свакодневних активности. Именовање активности у току распуста и активности у кући.</p> <p>Развијање позитивног односа према свом дому и онога што он заправо чини. Активности у кући, уочавање разлике између традиционални оброка у нашој земљи и у Великој Британији.</p>	72	IX-VI
Unit 1 Meeting new friends			
Unit 2 School life			
Unit 3 School Activities			
Test 1 Revision 1			
Unit 4 Housework			
Unit 5 The house			
Unit 6 Family			
Unit 7 Health			
Unit 8 Food			
Unit 9 Clothes			
Unit 10 Travelling			
The Second Written Schoolwork			
Unit 11 Holidays			
Unit 12 Free time			
Test 4 Revision 4			

Садржаји	Исходи	Методе	активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Introduction Who are you?	<p>- оспособљен ученик за давање података о себи и другом.</p> <p>- утврђивање граматичких и лексичких конструкција,</p> <p>- усвиј називе предмета, бројева, придева итд.,...</p> <p>- примењује познате речи у комуникацији са другима, пише их, успешно вежбе са познатим вокабуларом.</p> <p>- утврђена граматичка структура везана за Simple Present и Present Continuous Tense.</p> <p>- утврђена језичка и граматичка структура везаних за</p>	<p>комуникативна,</p> <p>интерактивна,</p> <p>директна</p>	<p>Активности наставника:</p> <p>-организује наставни процес, мотивише ученике, развија интересовања</p>	<p>Уџбеник,</p> <p>радна свеска,</p> <p>алфабет,</p> <p>вежбанке</p>	<p>Писмено оцењивање путем тестова и писмене вежбе.</p> <p>Провера усвојености знања</p>	72	IX-VI
Unit 1 Meeting new friends							
Unit 2 School life							

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Unit 3 School Activities	компарација придева, делове намештаја као и послове у кући.		ученика, демонстрира, поставља питања, даје упутства;		глаголских времена и пређеног вокабулара.		
Test 1 Revision 1	- користи компарацију придева, упоређивање различитих особа, ствари, појмова и going to футур за изражавање блиског будућег времена.						
Unit 4 Housework	- користи компарацију сложених придева, множину именица (правилну и неправилну), предлоге <i>above, under, behind</i> , егзистенцијално <i>there is/there are</i> .		активности ученика: слушање, понављање, читање, рецитовање, певање, писање, постављање питања, попуњавање реченица;				
Unit 5 The house	- користи лексику везану за тему породице, прошло време глагола <i>to be</i> , присвојне придеве, употреба одређеног члана уз презимена у множини.						
Unit 6 Family	- Ученик изражава своја осећања о свом здравственом стању, одласку код лекара и непохађању наставе.						
Unit 7 Health	-развијање креативности код ученика.						
Unit 8 Food	- Оспособљен ученик за изражавање свог мишљења о различитим врстама хране, месту њиховог припремања П.О. Кувар						
Unit 9 Clothes	Развијен позитиван однос према различитим местима у свету, њиховим специфичностима и људима који тамо живе.						
Unit 10 Travelling	Зна да тражи и даваје информације о земљама и градовима у свету, поштовање правила понашања.						
The Second Written Schoolwork	-усвојио језичку и граматичку грађу (писменим путем)						
Unit 11 Holidays							
Unit 12 Free time							
Test 4 Revision 4							

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.5.9. Програм рада математике за пети разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентацион и број часова	Време
Скупови	<p>Циљ наставе математике у основној школи јесте:</p> <p>да ученици усвоје елементарна математичка знања која су потребна за схватање појава и зависности у животу и друштву;</p> <p>да оспособи ученике за примену усвојених математичких знања у решавању разноврсних задатака из животне праксе, за успешно настављање математичког образовања и за самообразовање;</p> <p>као и да допринесе развијању менталних способности, формирању научног погледа на свет и свестраном развоју личности ученика; обраде, вежбају, утврде, продубљују и примењују стечена знања; напредовање према способностима;</p> <p>развијање запажања и критичког мишљења; формирање позитивних ставова према раду.</p> <p>Задаци:</p> <p>Усвајање основних чињеница о скуповима, релацијама и пресликавањима; савлађивање основних операција са природним, позитивним рационалним бројевима, као и усвајање основних својстава тих операција; упознавање најважнијих геометријских фигура; оспособљавају се за прецизност у мерењу, цртању и геометријским конструкцијама; стичу више сигурности и самоконтроле у самосталном решавању задатака, развијати марљивост код ученика, уредност, упорност; изграђивати позитиван однос према раду; развијати вољу, истрајност и задовољство при решавању задатака; самопоуздање и поверење у властите математичке способности. Развијати интелектуалне функције код ученика (перцепција, пажња, закључивање, логичко, стваралачко и апстрактно мишљење); повезивања знања и његове примене у свакодневном животу</p>	144	IX-VI
Скупови тачака			
Делљивост бројева			
Угао			
Разломци			
Осна симетрија			

Садржаји	Исходи	Методе	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Скупови	<p>Зна да прочита и запише дате бројеве, уме да упореди бројеве по величини и прикаже број на бројевној полуправој;</p> <p>Рачуна вредност бројевног израза са највише две операције сабирања и одузимања у оквиру прве хиљаде;</p> <p>Множи и дели без остатка (троцифрене бројеве једноцифреним) у оквиру прве хиљаде; уме на основу текста правилно да</p>	<p>Метода разговора</p> <p>метода усменог излагања</p> <p>метода писаних радова</p> <p>Метода рада с текстом</p> <p>Метода</p>	<p>Активности наставника</p> <p>Предавање, контрола и праћење рада ученика, развијање љубави према предмету;</p> <p>упознати ученике са циљевима и садржајима програма;</p> <p>упознати их са правилима рада; упознати их са критеријумима оцењивања по</p>	<p>Модел</p> <p>Веновог дијаграма</p> <p>Модел разломка</p> <p>Модел углова</p> <p>Уџбеник</p>	<p>посматрањем слушањем бележењем одговора увид у успешност решених задатака процењивањем</p>	144	IX-VI
Скупови тачака							
Делљивост бројева							

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Угао	постави израз са једном рачунском операцијом; уме да рачуна једноставне операције у оквиру прве хиљаде;	демонстрације	областима;	Збирка задатака	подржавањем оцењивањем		
Разломци	Уме да именује геометријске објекте у равни(квадрат, круг, угао, правоугаоник, тачка, дуж, права, полуправа и угао); Зна јединице за мерење дужине и њихове односе; користи поступак мерења објекта, приказаној на слици, при чему је дата мерна јединица; Уме да прочита и формално запише разломак и препозна његов графички приказ; уме да израчуна половину, четвртину и десетину неке целине; Уме да изрази одређену суму новца преко различитих апоена и рачуна новцем у једноставним ситуацијама (основни ниво)	Метода писмених и графичких радова	упознати ученике, одредити њихово претходно искуство, снимити иницијално стање; редовно пратити рад и залагање ученика на часу; водити рачуна о индивидуализацији приступу ученику; подстицати код ученика развој мишљења и разумевања; активност ученика активан приступ при излагању новог градива и изради задатака на часу; практична примена стечених знања; активно учешће у раду; самопроцењивање напретка; запажа, упоређује, примењује, повезује, решава проблем, организује, повезује знања са другим областима, ослања се на претходно искуство....)	Цртежи и слике			

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.5.10. Програм рада физичког васпитања за пети разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
1. Остале активности	<ul style="list-style-type: none"> • Стимулисати телесни развитак повећањем снаге мишића и даљем развоју способности; • Подмирити примарни биомоторички мотив изражен у потребу за кретањем, игром, борбом • Утицати на развој моторичких способности, а посебно на развој брзине, координације, гipкости и експлозивне снаге; • Развити зглобно мишићне (кинетичке) осетљивости које се манифестују свесним и самосталним, управљањем, својим кретањем; • Задовољавати потребе ученика и ученица за групном идентификацијом која у знатној мери убрзава процес социјализације личности; • Развијати способности за посматрање, доживљавање и стварање естетских вредности (лепота кретања, лепота спорске игре и лепота природе); • Уводити ученике ученице у организовани систем припрема за игре, сусрете и манифестације; 	72	IX, V и VI
2. Атлетика			IX, X, IV, V и VI
3. Гимнастика			XI, XII, I, II и III
4. Спортске игре - Рукомет			X, XI, III, IV и V
5. Мерења моторичких способности			IX и VI

Садржаји	Исходи	Методе	активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
1. Техника истрајног трчања 2. Спринтерско трчање 3. Скок увис (маказице) 4. Скок удаљ (увинуће) 5. Бацања	<ul style="list-style-type: none"> - Стиче навике за сталним вежбањем - Развија позитиван став према базичном спорту - Константно се припрема за такмичења 	Метод демонстрације Метод практичног вежбања Метод живе речи	<u>Активност наставника</u> организатор и реализатор, мотивише ученике – подржава и развија њихова интересовања, организује активности, одређује саставе екипа, суди, води записнике, набавља реквизите <u>Активност ученика</u> слушају, сарађују са одраслима и вршњацима, активно учествују, усвајају правила понашања на такмичењима, асистирају	- Кугла, ластич, јама за скокове...	- Разговор, праћење и посматрање, анализа, извођење закључака, вредновање и оцењивање.	72	IX, X, IV, V и VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

<p>6. Тло 7. Прескок 8. Греда 9. Довисински разбој 10. Коњ са хватаљкама 11. Кругови 12. Паралелни разбој 13. Вратило 14. Вијача: 15. Лопта: 16. Обруч: 17. Плесови: Дивна, Дивна. Моравац (прва варијанта).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Развија позитиван став према базичном спорту - Унапређује моторичке способности - Стиче навике за сталним вежбањем 	<p>Метод демонстрације Метод практичног вежбања Метод живе речи</p>	<p><u>Активности наставника</u> Едукује, планира, прати, мотивише, посматра, помаже, усмерава, припрема, објашњава, упућује, подстиче, демонстрира, коригује, показује, кординира, вреднује. <u>Активности ученика</u> Посматра, прати, упоређује, уочава, замишља, припрема, слуша, сарађује, препознаје активно учествује, користи информације, закључује, процењује, планира.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Струњаче, козлић, цд плејер, вијача, лопта, обруч 	<ul style="list-style-type: none"> - Разговор, праћење и посматрање, анализа, извођење закључака, вредновање и оцењивање. 		<p>XI, XII, I, II и III</p>
<p>18. Техника 19. Тактика 20. Правила</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Усваја фер-плеј понашање - Стиче навике за сталним вежбањем 	<p>Метод демонстрације, Метод практичног вежбања</p>	<p><u>Активности наставника</u> организатор и реализатор, мотивише ученике, организује активности, одређује саставе екипа, суди утакмице, води записнике, набавља реквизите <u>Активности ученика</u> Активно учествују у активностима, примењује стечена знања у реалним ситуацијама</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Лопте... 	<ul style="list-style-type: none"> - Разговор, праћење и посматрање, анализа, извођење закључака, вредновање и оцењивање. 		<p>X, XI, III, IV и V</p>
<p>21. Мерења моторичких способности</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Утврђивање моторичког статуса ученика 	<p>Метод практичног вежбања Метод живе речи</p>	<p><u>Активности наставника</u> Организује, мери, набавља мерне инструменте <u>Активности ученика</u> Активно учествују у активностима</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Штоперница, метар.... 	<ul style="list-style-type: none"> - Разговор, праћење и посматрање, анализа, извођење закључака, вредновање и оцењивање. 		<p>IX и VI</p>

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.5.11. Програм рада грађанског васпитања за пети разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Упознавање основних елемената програма	<p>Циљ предмета је оспособљавање ученика за активно учешће у животу школе и локалне заједнице, проширивањем знања о демократији, њеним принципима и вредностима кроз практично деловање.</p> <p>Задаци: Упознавање ученика са Конвенцијом о правима детата; Упознавање ученика са школским правилима и процедурама; Упознавање ученика са правима и одговорностима свих актера на нивоу школе; Упознавање ученика са инструментима за прикупљање података, за истраживање и слично; Развијање Развијање комуникациј. вештина неопходних за сарадничко понашање; аргументовање ставова и изражавање мишљења; Навикавање ученика да поштују правила понашања у школи; Оспособљавање ученика да поштују туђе мишљење; Оспособљавање ученика за поштовање различитости међу ученицима; Подстицање и оспособљавање ученика за активно учешће у животу школе; Развијање комуникацијских вештина критичког мишљења; Увођење ученика у разумевање функционисања органа управљања школе и стручних тела; Увођење ученика у технике групног рада; Развијање вештина за унапређење услова школског живота кроз праксу; Развијање способности критичког мишљења, аргументовања и залагања за сопствене ставове; Оспособљавање ученика да процењује и вреднује;</p>	36	IX-VI
Сагледавање услова школског живота			
Избор проблема на коме ће се радити			
Сакупљање података о изабраном проблему			
Активизам и партиципација			
Јавна презентација плана акције			
Осврт на научено - евалуација			

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Упознавање основних елемената програма	Добро схвата права и одговорности појединаца у породици, школи и заједници; Ученик је развио знања и способности неопходна за схватање, анализирање и деловање у школском и свакодневном животу;	Методe посматрања Метода усменог излагања (објашњавање, образложење) Метода разговора	Активности наставника Дискутује; Координира; Презентује; Посматра; Даје инструкције; Подстиче на активност; Поставља питања; Слуша;	Папир Фломастери Хамер Стикери Анкетни листићи Пројектор	Разговор са ученицима; Посматрање; Евалуационе листе; Продукти ученика	36	IX-VI
Сагледавање услова школског живота	Ученик разуме различите мере које се у школи / локалној заједници						

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Избор проблема на коме ће се радити	предузимају у циљу решавања проблема; Ученик поседује ставове и вредности које су потребне за решавање проблема;	(дијалогска метода) Метода демонстрације (показивања) Метода практичних радова Метода писаних и цртаних радова	Помаже; Процењује; Вреднује; Подстиче дискусију Активност иченика Дискутује, анализира, истражује, игра се, учи, разговара, анкетира, аргументује, осмишљава, одлучује, гласа, активно учествује, симулира, прави план, прави презентацију, креативно се изражава, износи и размењује мишљење са осталима, процењује, вреднује;	Филмови			
Сакупљање података о изабраном проблему	Ученик активно учествује и ради у тиму; Ученик је унапредио вештине комуникације у школи и ван ње; Ученик је развио свест о значају активног учествовања појединаца у друштву као и свест о значају поседовања сопственог мишљења;						
Активизам и партиципација	Ученик се слободно изражава и мисли о отвореним питањима и проблемима које су сами идентификовали;						
Јавна презентација плана акције	Ученик повезује властито искуство са потребама школске/локалне заједнице и активно учествује.						
Осврт на научно - евалуација	Ученик је оспособљен да вреднује своје и туђе поступке и да критички размишља.						

3.5.12. Програм рада православног катихизиса за пети разред

Теме	Циљ	Оријентациони број часова	Време
Увод	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање садржаја програма и начина рада 	2	IX
Припрема света за долазак Сина Божјег	<ul style="list-style-type: none"> да ученици на примеру старозаветне историје уоче да Бог није одустао од остварења свог првобитног плана о свету, који се огледа у сједињењу свих створених бића са Богом преко човека, и поред тога што је то први човек Адам одбио да испуни 	2	IX
Избор Аврама и његових потомака као почетак Цркве	<ul style="list-style-type: none"> На основу позива Божијег Авраму и оснивања старозаветне Цркве, треба показати да се и старозаветна Црква, као новозаветна, темељи на вери у Христа и будући догађај сабрања око Њега и сједињења с Богом у њему, што ће донети бесмртност свима и целој природи. 	5	X,XI
Аврам и јеврејски народ као праслика Христа и Цркве	<ul style="list-style-type: none"> да ученици уоче да су Аврам и јеврејски народ праслика Христа и Цркве 	6	XI,XII
Десет Божјих заповести	<ul style="list-style-type: none"> да ученици уоче да су десет Божијих заповести дате јеврејском народу да би регулисале однос старозаветне Цркве са Богом, као и односе међу члановима Цркве, тј. подвлаче значај другог, Бога и човека, за живот нас самих 	11	I,II
Људски напори у циљу проналажења спасења од смрти	<ul style="list-style-type: none"> да ученици кроз литургијско искуство уоче да хришћанство остварење тежње превазилажења смрти види у слободи Бога и слободи човека и њиховом личном јединству, док нехришћанске теорије нуде решење утемељено или на свемогућству Божијем и нужности, или на створеној природи, односно на тражењу лека против смрти у природи. 	6	III,IV
Старозаветни мотиви у православној иконографији	<ul style="list-style-type: none"> да ученици уоче да православна иконографија показује јединство старозаветне и новозаветне цркве 	4	V,VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Садржаји	Исходи	Методе	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Увод	Ученици упознати са темама Катихизиса	Дијалoшка, Демонстративна, Текст	Вероучитељ упознавање са темама и очекивањима -ученик прати излагање коментарише теме	Уџбеник, Дидактички материјал	разговор испитивање посматрање самостални рад ученика задовољство ученика	2	IX
Припрема света за долазак Сина Божјег	Да је ученика - развио способност учовања да су грех и зло у свету последица погрешног изражавања човекове слободе; - развио способност учовања да Бог поштује човекову слободу али да не одустаје да свет доведе у вечно постојање	Дијалoшка, Демонстративна, Текст	Вероучитељ Предаје ,објашњава непознате појмове,примери из Библије -ученик Слуша,записује, поставља питања	Уџбеник, Дидактички материјал	разговор испитивање посматрање самостални рад ученика задовољство ученика	2	IX
Избор Аврама и његових потомака као почетак Цркве	- изградио свест о томе да Бог воли човека и свет и да их никад не напушта, али вечни живот зависи и од слободе човека и његове заједнице с Богом; - развио способност спознавања да Бог није одустао од првобитног циља због кога је створио свет, а то је да се свет сједини с Њим посредством човека и да тако живи вечно	Дијалoшка, Демонстративна, Текстуална	Вероучитељ Предаје ,објашњава непознате појмове,примери из Библије -ученик Слуша,записује, поставља питања	Уџбеник, Дидактички материјал	разговор испитивање посматрање самостални рад ученика задовољство ученика	5	X,XI
Аврам и јеврејски народ као праслика Христа и Цркве	- развије способност учовања сличности у структури старозаветне и новозаветне Цркве	Дијалoшка, Демонстративна, Текстуална	Вероучитељ Предаје ,објашњава непознате појмове,примери из Библије -ученик Слуша,записује, пита	Уџбеник, Дидактички материјал	разговор испитивање посматрање самостални рад и задовољство	6	XI,XII
Десет Божјих заповести	- изградио свест о томе да суштина заповести није њихово индивидуално упражњавање и испуњење, већ да оне имају	Дијалoшка, Демонстративна, Текстуална	Вероучитељ Предаје ,објашњава непознате појмове,примери из Библије	Уџбеник, Дидактички материјал	разговор испитивање посматрање	11	I,II

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

	смисао у односу човека према Богу и другом човеку		-ученик Слуша,записује, поставља питања		самостални рад ученика задовољство ученика		
Људски напори у циљу проналажења спасења од смрти	- изградио свест о томе да су разни народи и људи чинили напоре да кроз различите религије, философију и науку нађу начин за превазилажење смрти	Дијалoшка, Демонстративна, Текстуална	Вероучитељ Предаје ,објашњава непознате појмове,примери из Библије -ученик Слуша,записује, поставља питања	Уџбеник, Дидактички материјал	разговор испитивање посматрање самостални рад ученика задовољство ученика	6	III,IV
Старозаветни мотиви у православној иконографији	- развијо способност уочавања старозаветних мотива у православној иконографији с обзиром на новозаветно открочење	Дијалoшка, Демонстративна, Текстуална	Вероучитељ Предаје ,објашњава непознате појмове,примери из Библије -ученик Слуша,записује, поставља питања	Уџбеник, Дидактички материјал	разговор испитивање посматрање самостални рад ученика задовољство ученика	4	V,VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.5.13. Програм рада чувара природе за пети разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Основни појмови из области животне средине.	<p>Циљ наставе изборног предмета чувари природе јесте развијање функционалне писмености из области заштите животне средине, усвајање и примена концепта одрживог развоја и остваривање образовања о квалитету живота.</p> <p>Задаци наставе предмета чувари природе су да ученици:</p> <p>развијају образовање за заштиту животне средине; развијају вредности, ставове, вештине и понашање у складу са одрживим развојем; развијају здрав однос према себи и другима; умеју да на основу стечених знања изаберу квалитетне и здраве стилове живота; примењују рационално коришћење природних ресурса; препознају изворе загађивања и уочавају последице; стичу способност за уочавање, формулисање, анализирање и решавање проблема; развијају радозналост, активно учествовање и одговорност; поседују развијену свест о личном ангажовању у заштити и очувању животне средине, природе и биодиверзитета</p>	36	IX-VI
Утицаји човека на животну средину			
Концепт одрживог развоја			
Природна равнотежа			
Спровођење акција у заштити и очувању животне средине (мали пројекти).			
Вођење сопствене економије и економије природе (мали пројекти).			
Квалитетан и здрав стил живота (мали пројекти).			

Садржаји	Исходи	Методе	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Основни појмови из области животне средине	<p>-упознали су и усвојили појмове природни ресурси (богатства) - дефиниција подела и значај.</p> <p>- Схватили који су то обновљиви и необновљиви природни ресурси.</p> <p>- схватили појам - жива бића као природни ресурс.</p> <p>-Одрживо коришћење ресурса.</p> <p>-уочили ко су извори и последице загађивања животне средине</p> <p>- Појам, извори и врсте загађивања.</p>	<p>Методе посматрања</p> <p>Метода усменог излагања (објашњавање, образложење)</p> <p>Метода разговора (дијалогска метода)</p> <p>Метода демонстрације (показивања)</p> <p>Метода практичних радова</p>	<p>Активности наставника</p> <p>Дискутује;</p> <p>Координира;</p> <p>Презентује;</p> <p>Посматра;</p> <p>Даје инструкције;</p> <p>Подстиче на активност;</p> <p>Поставља питања;</p> <p>Слуша;</p> <p>Помаже;</p> <p>Процењује;</p> <p>Вреднује;</p>	<p>Слике, цртежи, текстови, зидни пано, дигитални кабинет</p>	<p>посматрањем слушањем бележењем одговора увид у успешност решених задатака процењивањем подржавањем оцењивањем</p>	36	IX-VI
Утицаји човека на животну средину							
Концепт одрживог развоја							
Природна равнотежа							
Спровођење акција у заштити и очувању животне средине (мали пројекти)							

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Вођење сопствене економије и економије природе (мали пројекти)	Глобалне промене и глобалне последице. Глобално загревање и последице. Озонске рупе и последице. Смањење загађења од отпада. Рециклажа. Биодиверзитет - биолошка разноврсност Дефиниција и појам биодиверзитета. Угрожавање биодиверзитета. Нестајање врста и заштита.	Метода писаних и цртаних радова	Подстиче дискусију Активност иченика Дискутује, анализира, истражује, игра се, учи, разговара, анкетира, аргументује, осмишљава, одлучује, гласа, активно учествује, симулира, прави план, прави презентацију, креативно се изражава, износи и размењује мишљење са осталима, процењује, вреднује;				
Квалитетан и здрав стил живота (мали пројекти)							

3.5.14. Корелација обавезних садржаја за пети разред

Ликовна култура, музичка култура, историја, географија, енглески језик, информатика – српски језик

Корелација са предметима српски језик, географија, историја, верска настава, грађанско васпитање, физичко васпитање, енглески језик

Биологија, Музичка култура, Математика, Историја, Географија, Техничко образовање, ликовна култура, географија, физика, математика, ликовна култура и грађанско васпитање, историја, суисторија, физика, математика, ликовна култура и грађанско васпитање, географија

Географија, Историја, Ликовно, Математика биологија примери скупова из свакодневне праксе, из природног окружења, ТИО, Физика и хемија за наредне разреде математика

Ради што успешније корелације одговарајућих наставних садржаја, усклађивања терминологије, научног осмишљавања садржаја и рационалног стицања знања, умења и навика неопходна је стална сарадња са наставницима физике, математике, хемије, биологије, ликовне културе, информатике и рачунарства техничко образовање

Историја, Језик и комуникација, Ликовна култура; Информатика физичко васпитање

Језик и комуникација, Ликовна култура; Историја, Информатика грађанско васпитање

Историја, географија, српски језик, ликовна култура веронаука

3.6. Школски програм за ШЕСТИ разред основног образовања и васпитања

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.6.1. Програм рада српског језика за шести разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Усмено изражавање	<p>Циљ је да се ученици упознају с најосновнијим карактеристикама српског књижевног језика како би њиме овладали, да могу да се усмено и писмено изражавају, да уочавају и доживљавају вредности књижевних остварења и дела других уметности, да буђењем и развијањем осећања ученика делују на изграђивање личности ученика.</p> <p>Задаци су: Оспособљавање ученика да се правилно, јасно и тачно усмено и писмено изражавају; Богаћење и развијање говорне и писане културе ученика, и оспособљавање да разумеју, правилно и јасно интерпретирају и процењују говорну и писану реч других; Упознавање ученика са најзначајнијим делима народне и уметничке књижевности, Развијање интересовања ученика и љубави према књизи.</p>	72	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Писмено изражавање		42	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Језик и правопис		20	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Лектира		10	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Усмено изражавање	зна да течно, правилно и логички чита штива из читанке, дечјег листа, литературе, у говорним вежбама се изражава јасно, правилно и прецизно, уме да описује, прича и препричава, зна напамет песме и казује их, уочава вредност књижевних дела током слушања снимака, учествује у разговору о тексту из дечије штампе.	Вербалне методе Аналитичко – синтетичка метода Посматрачке методе (демонстративна, илустративна)	<u>активност наставника</u> (организатор и реализатор, мотивише ученике – подржава и развија њихова интересовања, партнер у педагошкој комуникацији и афективној комуникацији, прати напредовања ученика, информише их и оцењује њихова постигнућа, регулише социјалне односе у одељењу, прати ефекте сопственог рада . <u>активност ученика</u> слушају, уочавају, читају, пишу (мислиоци – размишљају о својим поступцима, решаваоци проблема, активни посматрачи, партнери, активни учесници, самопроцењивачи и партнери – знају да сарађују и саодраслима и вршњацима)	читанка, текстови, дечија штампа, слике, касетофон, наставни листић	разговор, испитивање, подстицање, показивање, похвале, усмено и писмено проверавање вредновање залагања, самооцењивање домаћи задаци систематско праћење и посматрање знања и напредовања ученика годишњим планом предвиђена су четири писмена задатка	72	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

<p>Писмено изражавање</p>	<p>јасно и прецизно изражава мисли описујући доживљај, пишући писмени састав према плану, састављајући причу по сликама, зна да препише с једног писма на друго, одговора на питања, пише диктат латиницом, разликује међусобно и међушколско дописивање и уме да напише писмо, ради четири школска писмена задатка.</p>	<p>Аналитичко – синтетичка метода</p>	<p><u>активност наставника</u> (организатор и реализатор, мотивише ученике – подржава и развија њихова интересовања, партнер у педагошкој комуникацији и афективној комуникацији, прати напредовања ученика, информише их и оцењује њихова постигнућа, регулише социјалне односе у одељењу, прати ефекте сопственог рада . <u>активност ученика</u> -слушају, уочавају, читају, пишу (мислиоци – размишљају о својим поступцима, решаваоци проблема, активни посматрачи, партнери, активни учесници, самопроцењивачи и партнери – знају да сарађују и саодраслима и вршњацима)</p>	<p>читанка, текстови, дечија штампа, слике, вежбанке.</p>	<p>разговор, испитивање, подстицање, показивање, похвале, усмено и писмено проверавање вредновање залагања, самооцењивање, домаћи задаци, систематско праћење и посматрање знања и напредовања ученика, посматрање залагања на часу годишњим планом предвиђена су четири писмена задатка</p>	<p>42</p>	<p>IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI</p>
<p>Језик и правопис - именице</p>	<p>Ученик зна шта су именице, разликује и зна заједничке и властите именице, зна шта је род именица, зна шта је број именица, има осећај за границу слога.</p>	<p>Метод обраде појмова о језику и правопису индуктивни метод, дедуктивни метод</p>	<p><u>активност наставника</u> (организатор и реализатор, мотивише ученике – подржава и развија њихова интересовања, партнер у педагошкој комуникацији и афективној комуникацији, прати напредовања ученика, информише их и оцењује њихова постигнућа, регулише социјалне односе у одељењу, прати ефекте сопственог рада . <u>активност ученика</u> слушају, уочавају, читају, пишу (мислиоци – размишљају о својим поступцима, решаваоци проблема, активни посматрачи, партнери, активни учесници, самопроцењивачи и партнери – знају да сарађују и саодраслима и вршњацима)</p>	<p>текстови, наставни листић, читанка, боје, фломастери, слике.</p>	<p>праћење, испитивање, активности ученика, наставни листић, домаћи задаци.</p>	<p>20</p>	<p>IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI</p>
<p>Лектира</p>	<p>Разуме појам и функцију књижевности познаје песме Драгана</p>	<p>дијалогско – монолошко аудитивна метода</p>	<p><u>активност наставника</u> (организатор и реализатор, мотивише ученике – подржава и развија њихова</p>	<p>књиге школске лектире,</p>	<p>разговор, усмено излагање, домаћи задаци, подстицање</p>	<p>10</p>	<p>IX, X, XI, XII, I, II, III,</p>

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

	<p>Лукића, изражава став о прочитаном, схвата значај читања. Има развијену свест о потреби неговања сопствене књижевне културе</p>	<p>метода самосталног излагања ученика.</p>	<p>интересовања, партнер у педагошкој комуникацији и афективној комуникацији, прати напредовања ученика, информисе их и оцењује њихова постигнућа, регулише социјалне односе у одељењу, прати ефекте сопственог рада . <u>активност ученика</u> слушају, уочавају, читају, пишу (мислиоци – размишљају о својим поступцима, решаваоци проблема, активни посматрачи, партнери, активни учесници, самопроцењивачи и партнери – знају да сарађују и са одраслима и вршњацима)</p>	<p>читанка.</p>	<p>активности ученика.</p>		<p>IV, V и VI</p>
--	--	---	---	-----------------	----------------------------	--	-------------------

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.6.2. Програм рада математике за шести разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Множење и дељење до 1000	<p>Циљеви су:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да усвоје елементарна математичка знања неопходна за схватање појава у природи и друштву - оспособљавање ученика за разумевање квантитативних и просторних односа реалног света - стицање нових знања неопходних за даљу професионалну оријентацију и примену у пракси и интегрисање у животну средину <p>Задаци су:</p> <ul style="list-style-type: none"> - савлађивање основних рачунских операција, - оспособљавање ученика за практичну примену математичких знања у решавању разних задатака и проблема у животу - развијање способности посматрања, опажања и логичког мишљења - Оспособљавање ученика за мерење и геометријско цртање, - Развијање упорности, систематичности, уредности и одговорности у раду, - развијање радозналости и самосталности - развијање свести о сопственим знањима и способностима 	107	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Геометријске фигуре		37	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI

Садржаји	Исходи	Методе	активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
<p>Множење и дељење до 1000</p> <p>Множење са 10 и 100</p> <p>Множење једноцифреним бројем</p> <p>Дељење са 10 и 100</p> <p>Дељење једноцифреним бројем</p> <p>Изрази,заграде,редослед опрација</p> <p>Задаци са једном и две рачунске операције</p>	<p>успешно множи са 10 и 100</p> <p>множи једноцифреним бројем</p> <p>савладао дељење са 10 и 100</p> <p>Уме да дели једноцифреним бројем</p> <p>Зна да прочита,састави и израчуна бројевне изразе са једном и две рачунске операције</p>	<p>Монолошко-дијалогска метода</p> <p>метода рада на тексту</p> <p>демонстративна метода</p>	<p><u>активност наставника</u></p> <p>(организатор и реализатор, мотивише ученике – подржава и развија њихова интересовања, партнер у педагошкој комуникацији и афективној комуникацији, прати напредовања ученика, информише их и оцењује њихова постигнућа, регулише социјалне односе у одељењу, прати ефекте сопственог рада</p> <p><u>активност ученика</u></p> <p>-слушају,уочавају,читају, пишу,цртају,(мислиоци –</p>	<p>прсти, плодови, новац, штапићи, слике, цртежи, рачунаљке, таблице, наставни листићи</p>	<p>разговор са ученицима усмено и писмено</p> <p>проверавање вредновање залагања, самооцењивање домаћи задаци систематско праћење и посматрање знања и напредовања ученика</p> <p>годишњим планом</p>	107	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Једноставни текстуални задаци Разломци: 1/10, 1/100, 1/1000	Зна да прочита и запише разломке и разуме њихово значење		размишљају о својим поступцима, решаваоци проблема, активни посматрачи, партнери, активни учесници, самопроцењивачи и партнери – знају да сарађују и саодраслима и вршњацима)		предвиђена су четири писмена задатка		
Геометријске фигуре Угао, прав, оштар, туп Цртање угла, мерење угла угломером Троугао: елементи троугла Врсте троуглова (према страницама и угловима) Цртање троуглова	Уочава и црта угао (прав, оштар, туп) Зна да користи угломер Разликује троуглове и елементе троугла Зна да нацрта троуглове датих страница	Монолошко-дијалогска метода демонстративна метода практичан рад	<u>активност наставника</u> (организатор и реализатор, мотивише ученике – подржава и развија њихова интересовања, партнер у педагошкој комуникацији и афективној комуникацији, прати напредовања ученика, информише их и оцењује њихова постигнућа, регулише социјалне односе у одељењу, прати ефекте сопственог рада . <u>активност ученика</u> -слушају, уочавају, читају, пишу, мере, цртају (мислиоци – размишљају о својим поступцима, решаваоци проблема, активни посматрачи, партнери, активни учесници, самопроцењивачи и партнери – знају да сарађују и саодраслима и вршњацима)	лењери, угломер, троугаони лењир, шестар, наставни листићи	посматрање усмено и писмено проверавање процена уредности и прецизности у цртању, вредновање залагања, самооцењивање	37	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI

3.6.3. Програм рада природе и друштва за шести разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Земља као планета	<p>Циљ је да ученици упознају природну и друштвену средину, да нађу своје место и улогу у њој и да обезбеде основу за даље изучавање природних услова за живот и рад становништва, места, регије и ширег завичаја, земље некад и сад.</p> <p>Задаци су:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Разумевање природних појава, узајамност односа природних промена и кретања -Стицање знања о земним природним ресурсима, њиховој ограничености, потреби рационалног експлоатисања и заштите природе од загађења -Познавање богатства и разноврсности биљног и животињског света, развијање способности опажања, -Разумевање значаја опасности угрожавања биљних и животињских врста, позитиван и одговоран однос према природи -Стицање знања о положају, географским карактеристикама и организацији Републике Србије -Стицање знања о друштвеном животу и раду, познавање врста делатности и производње -Стицање основних знања о историјској прошлости и освајањима простора Балканског полуострва, развијење свести о друштвено-историјској припадности, разумевање и поштовање културно-историјске баштине. 	14	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Богатства земљине коре		20	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Животне заједнице		24	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Заштита природе		3	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Република Србија		17	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Живот и рад људи Републике Србије		23	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Завичај и Србија у прошлости		7	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI

Садржаји	Исходи	Методe	активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
<p>Земља као планета:</p> <p>облик Земље, кретање Земље, смењивање дана и ноћи, годишња доба, календар рељеф</p>	Разумео облик и рељеф планете Земље, схватио је основне промене у природи, као последице кретања Земље око Сунца и око своје осе	Метода живе речи монолошко-дијалoшка Метода демонстрације	<p><u>активност наставника</u> (организатор и реализатор, мотивише ученике – подржава и развија њихова интересовања, партнер у педагошкој комуникацији и афективној комуникацији, прати напредовања ученика, информише их и оцењује њихова постигнућа, регулише социјалне односе у одељењу, прати ефекте сопственог рада .</p>	<p>глобус географска карта рељефна карта слике модел пресека земљишта модел небеских</p>	<p>посматрање усмено и писмено проверавање вредновање залагања мисаоности и радне делатности самооцењивање</p>	14	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
<p>Богатства земљине коре:</p>	Разуме геоморфолошки изглед и састав земљине коре, богатство земљине коре			<p>слике модел пресека земљишта</p>	<p>посматрање усмено и писмено проверавање</p>	20	IX, X, XI, XII, I,

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Руде, метали и неметали, горива	рудама метала и неметала Упознат је са основним рудама метала и неметала, технологијом и употребном вредношћу метала и неметала у животу и раду	Метода живе речи монолошко-дијалогска Метода демонстрације	<u>активност ученика</u> слушају,очавају,читају, пишу, цртају (мислиоци – размишљају о својим поступцима,решаваоци проблема,активни посматрачи, партнери,активни учесници, самопроцењивачи и партнери – знају да сарађују и саодраслима и вршњацима)	филм узорци руда и материјала (метали и неметали)	вредновање залагања мисаоности и радне делатности самооцењивање		II, III, IV, V и VI
Животне заједнице: Шума, ливада, бара, море животне заједнице биљака и животиња и њихов међусобни однос значајне биљке индустријске биљке	Разликује животне заједнице Уочио је основне географске и климатске прилике Зна и разликује разноврсност и распрострањеност биљног и животињског света по животним заједницама у завичају Уме да разликује индустријске биљке и схватио је њихов значај			тематске слике–илустрације филм		24	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Заштита природе: Ретке и угрожене врсте	Упознат са ретким и угроженим биљним и животињским врстама Разумео однос узрочно-поледичне везаности биљног и животињског света („ланац исхране“) Разуме последице угрожавања ретких врсте Схватио је значај равнотеже у природи			тематске слике илустрације филм		3	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Република Србија: Име, географски положај, Београд – главни град, уређење државе	зна основна обележја Републике Србије, територију, географски положај и карактеристике уме да користи географску карту	Метода живе речи (монолошко-дијалогска)	<u>активност наставника</u> (организатор и реализатор, мотивише ученике – подржава и развија њихова	географска карта грб, застава, химна слике	посматрање усмено и писмено проверавање вредновање залагања мисаоности и радне делатности самооцењивање	17	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Србије, симболи државе Србије, природне географске одлике, рељеф, хидрографија, становништво		Метода демонстрације Метод илустрације	интересовања, партнер у педагошкој комуникацији и афективној комуникацији, прати напредовања ученика, информише их и оцењује њихова постигнућа, регулише социјалне односе у одељењу, прати ефекте сопственог рада .				
Живот и рад људи Републике Србије: услови за развој пољопривреде пољопривредна производња врсте енергетски извори рудно богатство индустрија, саобраћај, трговина, размена добара	зна појмове становништва, народа и нација разликује карактеристике и услове живота у урбаној и руралној средини познаваје делатност и занимања људи на селу, врсте и гране пољопривредне производње упознао је рудна и хидролошка богатства Србије, делатности у рударству и енергетици		<u>активност ученика</u> слушају, уочавају, читају, пишу, цртају (мислиоци – размишљају о својим поступцима, решаваоци проблема, активни посматрачи, партнери, активни учесници, самопроцењивачи и партнери – знају да сарађују и саодраслима и вршњацима)	географска карта економска карта слике насеља сике и филма енергетски извори различите руде слике различитих индустрија организационе шеме поделе филм село/град - трговина	посматрање усмено и писмено проверавање вредновање залагања мисаоности и	23	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V VI
Завичај и Србија у прошлости: остаци прошлости, долазак наших предака, борба против Турака, Косовски бој	зна најважније догађаје и личности у историјској прошлости зна о насељавању Балканског полуострва и борби против окупације Турака разуме историјске догађаје и њихов значај за развој краја зна важне културно-историјске споменике и трагове прошлих догађаја развио је поштовање и неговање културно-историјске вредности и баштине			фотографије текстови и историјска документа историјске карте локалитети културно-историјских споменика музејске поставке	радне делатности самооцењивање	7	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.6.4. Програм рада ликовне културе за шести разред

Теме	Циљ	Оријентациони број часова	Време
Спонтани ритам бојених мрља, линија, светлости	<p>Циљ да подстиче и развија ученикове способности и осећај за естетско изражавање, оликовање и примену стечених естетских изражавања, обликовања и примену стечених естетских искустава, у животу и раду.</p> <p>Задатак:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Подстицање развоја визуелних, моторних, емоционалних доживљаја, опажања, памћења виђеног, маштовито представљање и јачање осетљивости за облик, боје и просторне односе; - Упознавање са законитостима у природи које се могу односити на личне активности; - Упознавање са различитим материјалима за рад, подстицање и развијање имагинације и неговање интересовања за културну баштину и савремена кретања у уметности; - Развијање способности ученика за аналитичко посматрање; - Подстицање на развој спонтаног ритма бојених мрља, линија, светлина, психолошко деловање - Корекција пажње на усвајање и деловање непознатих знакова - Развој перцепције и усвајање - Симбола савременог света - Текстуалне вредности површине и облика, - Карактер и врсте текстуре - Тонске разлике светлотамно, степен светлине и затамњености, - Градација светлости у односу на одређеност извора - Развој перцепције за комплементарне боје, - Развој перцепције за топле и хладне боје, - Контраст тоналитета, - Слојевито сликање - Развој перцепције и аперцепције 	10	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Визуелно споразумевање		12	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Текстура		14	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Валер		12	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Боја		14	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Свет уобразиље у ликовним делима		10	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Садржаји	Исходи	Методе	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Спонтани ритам бојених мрља, линија, светлости Правилан однос боја и материјала за ритам мрље, линије и светлост	Схватање односа боја и материјала, подстицај за игру и развој маште за комбиновање техника	монолошко дијалогско, показивање	<u>активност наставника</u> (организатор и реализатор, мотивише ученике – подржава и развија њихова интересовања, партнер у педагошкој комуникацији и афективној комуникацији, прати напредовања ученика, информише их и оцењује њихова постигнућа, регулише социјалне односе у одељењу, прати ефекте сопственог рада . <u>активност ученика</u> слушају, уочавају, читају, пишу (мислиоци – размишљају о својим поступцима, решаваоци проблема, активни посматрачи, партнери, активни учесници, самопроцењивачи и партнери – знају да сарађују и саодраслима и вршњацима)	комбинована техника, темпере и други природни и вештачки материјали	корекција, истицање најбољих, изложба	10	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Визуелно споразумевање Организовање и препознавање знакова у нашој околини	уме да препозна и разуме знакове у нашој околини, да науче да стварају и декодирају визуелне шифре			графитне оловке, темпера		12	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Текстура Схватање слојевитости, технолошка својства и природни материјали	Схватање квалитета, слојевитости технолошких материјала Уочавање обојености природних материјала и имитација			комбинована техника графитне оловке, природни угљен за цртање, темпера		14	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Валер Овладавање тонским разликама у односу на одређеност извора	Уочавање тонских разлика, светло, тамног, степена светлости и затамљености, Да науче да постигају градације у светлости у односу на одређени извор			графитна оловка, угљен, темпере, гваш, пластелин		12	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Боја Схватање и мешање основних и изведених боја	Стицање знања о мешању боја, о основним и изведеним бојама, Стицање знања о контрасту боја			акварел, темпера, пастел		14	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Свет уобразиље у ликовним делима Анализа репродукција сликање бајки	Нова знања о свету уобразиље у ликовним делима, разумевање и тумачење репродукција и сликање снова и смештај у нови неубичајени простор			репродукција уметничких дела и оригинали		10	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.6.5. Програм рада техничког образовања за шести разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Грађевинарство	<p>Циљ је да ученици стекну радно и политехничко образовање и васпитање, развијање постојећих и подстицање нових интересовања за поједине технике, развијање радних вештина и друштвено корисних навика, као и неговање склоности, способности и одговорности.</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> • стицање основних знања о процесима и производима различитих технологија; • стицање одговарајућег радно – техничког образовања, упознавање са различитим материјалима који се најчешће користе и овладавање одређеним техникама рада у једноставнијим производним процесима, правилну употребу алата и материјала. • стицање одговарајућег радно-техничког образовања и опште припреме за касније образовање, оспособљавање за рад и укључивање у друштвени живот; • развијање функционалне писмености (читање симбола и података са техничког цртежа); • увођење ученика у културу рада и примену одговарајућих мера и средства заштите на раду; • развијање самосталности и радозналости; • развијање свести о сопственим знањима, интересовањима и способностима и даљој професионалној оријентацији; • развијање навика за правилан однос према раду и друштвеној имовини; • стицање основних знања и навика понашања у саобраћају; • развијање другарства и емоционалне стабилности. 	12	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Познавање материјала		9	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Основи пољопривреде		22	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Обрада лима и жице		28	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Обликовање материјала		50	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Саобраћај	28	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI	

Садржаји	Исходи	Методe	активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Грађевинарство Грађевински објекти; делатности у грађевинарству; употреба машина; основна занимања	упознао делатност из области грађевинарства; зна одлике и намену машина у грађевинарству; познаје основна занимања људи у грађевинарству	вербалне; илустративно-демонстративне; активно слуша; посматра; црта	<u>активност наставника</u> (организатор, реализатор, мотивише ученике – подржава и развија њихова интересовања, партнер у педагошкој комуникацији и афективној	цртеж; слике	разговор праћење испитивање	12	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

<p>Познавање материјала Основна својства и примена материјала у грађевинарству</p>	<p>зна основна својства и намену материјала који се користе у грађевинарству; повезује изглед и функционалност ових материјала са потребама средине у којој се користе</p>		<p>комуникацији, прати напредовања ученика, информише их и оцењује њихова постигнућа, регулише социјалне односе у одељењу, прати ефекте сопственог рада . <u>активност ученика</u></p>	<p>цртеж; сlike узорци</p>		<p>9</p>	<p>IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V VI</p>
<p>Основи пољопривреде Гране и процеси пољопривредне производње; основне машине и оруђа; практичан рад</p>	<p>упознао пољопривреду као делатност (гране, процесе производње); зна намену и значај примене машина; разуме међузависност природне средине и људског рада; развио правилане радне навике</p>		<p>слушају, уочавају, читају, пишу, цртају (мислиоци – размишљају о својим оступцима, решаваоци проблема, активни посматрачи, партнери, активни учесници, самопроцењивачи и партнери – знају да сарађују и саодраслима и вршњацима)</p>	<p>цртеж; сlike природни материјали</p>		<p>22</p>	<p>IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V VI</p>
<p>Обрада лима и жице Добијање и својства лима и жице; обликовање лима и жице</p>	<p>међузависност природне средине и људског рада; развио правилане радне навике</p>		<p>слушају, уочавају, читају, пишу, цртају (мислиоци – размишљају о својим оступцима, решаваоци проблема, активни посматрачи, партнери, активни учесници, самопроцењивачи и партнери – знају да сарађују и саодраслима и вршњацима)</p>	<p>цртеж; сlike природни материјали</p>		<p>22</p>	<p>IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI</p>
<p>Обликовање материјала Израда макета и модела грађевинских објеката; комбиновани практични радови</p>	<p>зна називе и својства различитих материјала; зна основне операције при њиховој обради; уме да тумачи податке дате техничким цртежом; уме да правилно користи одговарајуће машине и алате; формирао правилне радне навике (прецизност, уредност); придржава се мера заштите на раду</p>	<p>вербалне; илустративно – демонстративна; практичног рада посматра; практично ради (мери, обележава, сече, спаја)</p>	<p><u>активност наставника</u> (организатор и реализатор, мотивише ученике – подржава и развија њихова интересовања, партнер у педагошкој комуникацији и афективној комуникацији, прати напредовања ученика, информише их и оцењује њихова постигнућа, регулише социјалне односе у одељењу, прати ефекте сопственог рада . <u>активност ученика</u></p>	<p>технички цртеж потребан материјал потребан прибор и алат</p>	<p>разговор праћење продукт рада ученика</p>	<p>50</p>	<p>IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI</p>
<p>Саобраћај Правила кретања возила; правила за безбедну вожњу бицикла</p>	<p>зна правила понашања у саобраћају и придржавати их се; усвојио вештину управљања и одржавања бицикла зна правила кретања возила као безбедну вожњу бицикла</p>	<p>вербалне; илустративно-демонстративне; практичног увежбавања посматра, увежбава вербалне; илустративно – демонстративна;</p>	<p>слушају, уочавају, читају, пишу, цртају (мислиоци – размишљају о својим оступцима, решаваоци проблема, активни посматрачи, партнери, активни учесници, самопроцењивачи и партнери – знају да сарађују и саодраслима и вршњацима)</p>	<p>Сlike саобраћајни објекти Полигон бицикл</p>	<p>разговор праћење учениково демонстрирање</p>	<p>28</p>	<p>IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI</p>

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.6.6. Програм рада практичног рада за шести разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Основни хигијенски захтеви становања	<p>Циљ практичног рада је да путем непосредног практичног учешћа ученика у одржавање, побољшање услова за живот и рад у школи и средини доприноси изграђивању културе рада.</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> да се ученик непосредно и практично ангажују у одржавању и стварању повољних услова за живот и рад у школи да се ученици непосредно ангажују у одржавању зелених површина, значајних објеката и заштити животне средине ученици практично упознају разноврсне облике производног и друштвено – корисног рада стицање основних знања о процесима и производима човековог рада стицање знања о потреби заштите и унапређења животне средине развијање свести о важности хигијене за психофизичко здравље развијање способности за извођење једноставних радних операција путем разноврсних активности буду обавештени о избору позива, што успешније професионалне оријентације развијање радозналости и самосталности 	6	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Уређење стана		12	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Одевање		5	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Одржавање личне хигијене		4	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Уређење животног и радног простора		6	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Сарадња са друштвеном заједницом		3	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI

Садржаји	Исходи	Методe	активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Уређење и одржавање зелених површина Уређење школ. простора и зелених површина у дворишту	разуме важност и могућност личног учешћа у заштити и уређењу животне средине; има развијене манипулативне вештине у руковању алатом; активно учествује у процесу рада;	вербалне; демонстративне; практичног рада посматра, практично ради	<u>активност наставника</u> (организатор и реализатор, мотивише ученике – подржава и развија њихова интересовања, партнер у педагошкој комуникацији и афективној комуникацији, прати напредовања ученика, информише их и оцењује њихова постигнућа, регулише социјалне односе у одељењу, прати ефекте сопственог рада .	природни материјали (земља, семе, биљке) прибор и алат за рад	разговор праћење	6	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Основни принципи правилне исхране Састојци хране	Познаје основне принципе правилне исхране човека; зна основне састојке хране; разуме значај правилне исхране за очување здравља;	вербалне, илустративне посматра, активно слуша		цртеж амбалажа прехранбених производа	разговор праћење резултати вежби	12	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

<p>Познавање и припремање намирница Основне животне намирнице, припремање једноставних јела</p>	<p>Познаје намирнице, њихову хранљиву вредност и начине на које их човек користи у својој исхрани; Зна начине припремања и сервирања хране, посуђе и прибор који се користи у домаћинству; уме да припреми једноставна јела; примењује знања у свакодневном животу</p>	<p>вербалне; демонстративне; практичног рада, активно слуша, посматра, практично ради</p>	<p><u>активност ученика</u> слушају, уочавају, читају, цртају (мислиоци – размишљају о својим поступцима, решаваоци проблема, активни посматрачи, партнери, активни учесници, самопроцењивачи и партнери – знају да сарађују и саодраслима и вршњацима</p>	<p>потребне намирнице прибор и посуђе за припрему јела</p>	<p>разговор праћење подстицање испитивање</p>	<p>5</p>	<p>IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI</p>
<p>Активности у библиотеци Активности у школској и градској библиотеци</p>	<p>Познаје основну делатност библиотеке; разуме значај библиотеке као друштвене институције; зна и активно учествује у активностима у библиотеци</p>	<p>вербалне; демонстративне; практичног увежбавања активно слуша, посматра, практично вежба</p>	<p><u>активност наставника</u> (организатор и реализатор, мотивише ученике – подржава и развија њихова интересовања, партнер у педагошкој комуникацији и афективној комуникацији, прати напредовања ученика, информише их и оцењује њихова постигнућа, регулише социјалне односе у одељењу, прати ефекте сопственог рада . <u>активност ученика</u> слушају, уочавају, читају, пишу, цртају (мислиоци – размишљају о својим поступцима, решаваоци проблема, активни посматрачи, партнери, активни учесници, самопроцењивачи и партнери – знају да сарађују и саодраслима и вршњацима</p>	<p>инвентар библиотеке</p>	<p>разговор праћење процењивање ангажованости ученика</p>	<p>4</p>	<p>IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI</p>
<p>Уређење животног и радног простора Уређење школског дворишта и просторија</p>	<p>Разуме важност и могућност личног учешћа у заштити и уређењу животне средине; има развијене манипулативне вештине у руковању алатом; активно учествује у процесу рада</p>	<p>вербалне; практичног рада практично ради</p>	<p><u>активност ученика</u> слушају, уочавају, читају, пишу, цртају (мислиоци – размишљају о својим поступцима, решаваоци проблема, активни посматрачи, партнери, активни учесници, самопроцењивачи и партнери – знају да сарађују и саодраслима и вршњацима</p>	<p>природни материјал (цвеће, земљиште алат за рад)</p>	<p>разговор праћење процењивање ангажованости ученика</p>	<p>6</p>	<p>IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI</p>
<p>Сарадња са друштвеном заједницом Сарадња са друштвеним организацијама</p>	<p>Зна с ким и како да комуницира у вези предложеним акцијама и решавања проблема; активно учествује у акцијама од ширег друштвеног значаја</p>	<p>вербалне; практична активност ученика активно учествује у предложеним акцијама</p>	<p><u>активност ученика</u> слушају, уочавају, читају, пишу, цртају (мислиоци – размишљају о својим поступцима, решаваоци проблема, активни посматрачи, партнери, активни учесници, самопроцењивачи и партнери – знају да сарађују и саодраслима и вршњацима</p>	<p>друштвене организације</p>	<p>разговор праћење процењивање ангажованости ученика</p>	<p>3</p>	<p>IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI</p>

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.6.7. Програм рада музичке културе за шести разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Извођење музике певањем, свирањем, покретом и увођење у музичку писменост	Циљ је позитивно утицање на емотивно – ефективну сферу личности ученика и поступно развијање елементарних музичких способности. Задаци: - буђење интересовања према музичкој уметности у музичким активностима;	21	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Основе музичке писмености	- оспособљавање ученика да правилно реагују на музику, да опажају карактер музичког дела и разумеју садржај програмских композиција;	4	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Упознавање музичких дела слушањем музике	- неговање способности ученика да музички доживљај изразе и средствима других уметности(ритмичка- плесно , драмска,..); - перманентно развијати музичку перцепцију уз основне музичке способности – ритам, слух и меморију;	11	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Дечије музичко стваралаштво	- опажање и разликовање особина тонова и њихово бележење; - неговање вокалних способности певањем народних и уметничких садржаја; - оспособљавање ученика за музицирање на ритмичким и мелодијским инструментима орфовог инструментарија; - упознавање са основним музичким појмовима који представљају саставни део опште музичке културе; - подстицање стваралачких музичких способности сваког ученика; - упознавање ученика са одабраним делима нашег народног и уметничког стваралаштва и формирање правилног односа према уметничкој баштини;	Примењује се на свим часовима	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI

Садржаји	Исходи	Метод	активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Извођење музике певањем, свирањем, покретом и увођење у музичку писменост	оспособљен ученик за певање песама у складу са текстом и мелодијом; развијене и неговане вокалне способности ученика; оспособљен ученик за свирање обрађених песама; развијен осећај за ритам кроз покрет; препознаје обрађене појмова из музичке писмености ;	рад на тексту, писање, певање песама, дијалогска метода ритмички покрети	<u>активност наставника</u> (организатор и реализатор, мотивише ученике – подржава и развија њихова интересовања, партнер у педагошкој комуникацији и афективној комуникацији, прати напредовања ученика, информише их и оцењује њихова постигнућа,	табла, креда музички инструменти текстови песама	разговор похвале оцењивање	21	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Основе музичке писмености	проширен c-dig лествице испод c1 до мало a и изнад c2 до e2; усвајање основних карактеристика a-moll (природне) лествице усвајање појмова прима и секунда волта- значење и обележавање; усвајен појам: темпо и развој осећаја за препознавање умерено спорог и умерено брзог темпа;	демонстрација певањем и свирањем слушање карактеристичних композиција	регулише социјалне односе у одељењу, прати ефекте сопственог рада <u>активност ученика</u> слушају,уочавају,читају, пишу, цртају (мислиоци – размишљају о својим поступцима,решаваоци проблема,активни посматрачи,партнери,активни	мелодијски инструменти касетофон, касете цд, цд плејер	посматрање похвале праћење оцењивање	4	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Упознавање музичких дела слушањем музике	слуша и препознаје композиције ; развија музичку меморију, перцепцију и слуха; опажа карактер музичког дела	слушање музике монолошко-дијалогска метода;	учесници,самопроцењивачи и партнери – знају да сарађују и саодраслима и вршњацима	касетофон, касете цд плејер илустрације	слушање разговор похвале	11	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Дечије музичко стваралаштво	изражава музички доживљај средствима других уметности (ликовна култура); развој стваралачких музичких способности (импровизације гласа, мелодијске импровизације)	монолошко-дијалогска метода илустративна метода певање свирање		илустрације ритмички инструменти мелодијски инструменти	похвале праћење разговор	Примењује се на свим часовима	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.6.8. Програм рада физичког васпитања за шести разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Стројеве вежбе	<p>Циљ је да допринесе свестраном развоју ученика и његовом оспособљавању за стваралачку примену физичке културе у животу, ради отклањања заостајања, јачања здравља, радне и одбрамбене способности. Оспособити ученика за слободно стваралачко изражавање у игри, спорту, гимнастици и другим облицима физичке културе, што доприноси хуманизацији личности и потврђивању њених људских вредности.</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Задовољење природних потреба ученика за кретањем и игром остварујући истовремено и позитиван утицај на свестран телесни развој и развоју функционалних способности; - кориговање недостатака у телесном и моторном развоју; - очување и учвршћивање здравља, изграђивање хигијенских навика и превентивно деловање настајања телесних деформитета; - омогућити задовољење социјалних потреба ученика за животом и радом у колективу, стваралаштвом и афирмацијом; - развијање позитивних, моралних и вољних особина, радних навика и смисла за естетским вредностима; - сталном побољшању физичких способностима, развијање психофизичких особина, снаге, брзине, окретности, гipкости и издржљивости, као и образовању моторних умења и навика неопходних за свакодневни рад и живот, као и моторних умења и навика потребних за бављење спортом и рекреацијом; - овладати основним појмовима и терминологијом; 	2	IX
Природни облици кретања		10	X, XII, II, V
Атлетика		20	IX, V
Спортска и ритмичко - спортска гимнастика		25	I, II
Тимске игре (фудбал, рукомет, кошарка)		51	X, XI, II, IV, V

Садржаји	Исходи	Метод-	активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Стројеве вежбе	усвојена елементарна знања; познаје термине основних ставова, правилно извођење покрета тела.	Метод демонстрације Метод практичног вежбања Метод живе речи	<u>Активност наставника</u> организатор и реализатор, мотивише ученике – подржава и развија њихова интересовања, организује активности, одређује саставе екипа, суди, води записнике, набавља реквизите	огледала	Разговор, праћење и посматрање, анализа, извођење закључака, похвале, вредновање и оцењивање.	2	IX
Атлетика	развијене моторичке способности			атлетска стаза, кугла, сталак за скок у вис,	Разговор,	20	IX, V

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Спортска и ритмичко - спортска гимнастика	задовољене основне потребе за кретањем; истраживање сопствених способности; правилно извођење покрета тела по налогу	Метод демонстрације Метод практичног вежбања	<u>Активност ученика</u> слушају, сарађују са одраслима и вршњацима, активно учествују, усвајају правила понашања на такмичењима, асистирају	струњаче, козлић, шведски сандук, обручи, музика ...	праћење и посматрање, анализа, извођење закључака, похвале, вредновање и оцењивање.	25	I, II
Тимске игре (фудбал, рукомет, кошарка)	развијени манипулативни покрети; познаје правила игре и поштује их.	Метод живе речи		лопте, кош, глави....		51	X, XI, II, IV, V

Програми рада – обавезни изборни предмети

3.6.9. Програм рада грађанског васпитања за шести разред

Теме	Циљ	Оријентациони број часова	Време
Упознавање основних елемената програма	<ul style="list-style-type: none"> • Подстицање и оспособљавање за активно учешће у животу локалне заједнице; • Разумевање функционисања нивоа и органа власти; • Упознавање мера власти; • Упознавање права и одговорности грађана на нивоу заједнице; • Развијање комуникацијских вештина неопходних за сарадничко понашање, аргументовање ставова и изражавање мишљења; • Обучавање за тимски начин рада; • Развијање способности критичког расуђивања и одговорног одлучивања и делања; 	6	IX, X
Први корак – уочавање проблема у заједници		4	X, XI
Други корак – избор проблема		1	XI
Трећи корак – сакупљање података о изабраном проблему		8	XI, XII, I, II
Четврти корак – израда студије		12	II, III, IV, V
Пети корак – јавна презентација студије		1	V
Шести корак – осврт на научено		4	V, VI

Садржаји	Исходи	Методе	активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Упознавање основних елемената програма	Упознао најзначајније појмове везане за пројекат грађанин	Интерактивни метод, Искусствено учење, Игровни контекст, Посматрање, слушање, цртање, играње, игра улога, пантомима, игра покрета, вербални исказ, глума, размишљање, закључивање.	<u>активност наставника</u> (организатор и реализатор, мотивише ученике – подржава и развија њихова интересовања, партнер у педагошкој комуникацији и афективној комуникацији, прати напредовања ученика, информира их и оцењује њихова постигнућа, регулише социјалне односе у одељењу, прати ефекте сопственог рада .	Папир А4 формата, велики пак папир, фломастери, дрвене бојице, маказе, лепак.	Ученици се не оцењују класичним школским оценама нити пореде. Свака лична експресија подједнако је драгоцен. Задатак наставника је да	6	IX, X
Сагледавање услова школског живота	уочава и препознаје проблеме у друштвеној заједници					4	X, XI
Избор проблема на коме ће се радити	Зна да реши проблем на основу процене, дискусије и прикупљених података					1	XI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Сакупљање података о изабраном проблему	Сакупља податке о изабраном проблему, истраживачки рад		<u>активност ученика</u> слушају, уочавају, читају, пишу, цртају (мислиоци – размишљају о својим поступцима, решаваоци проблема, активни посматрачи, партнери, активни учесници, самопроцењивачи и партнери – знају да сарађују и саодраслима и вршњацима		истакне позитивне потенцијале у сваком од ученика, дајући лични, конкретни подстицај сваком ученику.	8	XI, XII, I, II
Активизам и партиципација – план акције	Успешно изводи студију о изабраном проблему					6	II, III, IV, V
Јавна презентација плана акције	припрема и јавно презентује студију					2	V
Осврт на научено – евалуација	ученици самостално бележе утиске о личном и заједничком раду и напредовању	Интерактивни метод, Искусствено учење, Игровни контекст, Посматрање, слушање, цртање, играње, игра улога, пантомима, игра покрета, вербални исказ, глума, размишљање, закључивање.	<u>активност наставника</u> (организатор и реализатор, мотивише ученике – подржава и развија њихова интересовања, партнер у педагошкој комуникацији и афективној комуникацији, прати напредовања ученика, информише их и оцењује њихова постигнућа, регулише социјалне односе у одељењу, прати ефекте сопственог рада . <u>активност ученика</u> слушају, уочавају, читају, пишу, цртају (мислиоци – размишљају о својим поступцима, решаваоци проблема, активни посматрачи, партнери, активни учесници, самопроцењивачи и партнери – знају да сарађују и саодраслима и вршњацима	Папир А4 формата, велики пак папир, фломастери, дрвене бојице, маказе, лепак.	Ученици се не оцењују класичним школским оценама нити пореде. Свака лична експресија подједнако је драгоценост. Задатак наставника је да истакне позитивне потенцијале у сваком од ученика, дајући лични, конкретни подстицај сваком ученику.	5	V, VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.6.10. Програм рада православног катихизиса за шести разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Увод	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање садржаја програма и начина рада 	1	IX
Тајна Христова – јединство Бога и човека	<ul style="list-style-type: none"> да ученици развију свест о томе: да је Исус Христос истинити Бог и истинити Човек 	6	IX,X
Рођење Христово од Духа Светог и Марије Дјеве	<ul style="list-style-type: none"> која је улога слободе Марије Дјеве у рођењу Спаситеља: девичанство Богородице 	3	X
Христос је Син Божји који је постао човек, нови Адам, да би сјединио створену природу с Богом (одлуке 1. и 4. Вас. сабора; Символ вере)	<ul style="list-style-type: none"> да је Христос Син Божји који је постао човек, нови Адам, да би сјединио створену природу са Богом 	8	XI,XII
Улога Бога у спасењу света	<ul style="list-style-type: none"> да свет не може да постоји без заједнице с Богом, али Бог не врши насиље над човеком 	6	I,II
Улога човека у спасењу света	<ul style="list-style-type: none"> да је слобода човека пресудна за спасење света 	2	III
Христово страдање и васкрсење	<ul style="list-style-type: none"> да је Христово страдање израз његове слободе као љубави према Богу Оцу, а да је васкрсење Христово израз слободе, љубави Бога Оца према Христу 	5	III,IV
Христов живот у православној иконографији	<ul style="list-style-type: none"> да православна иконографија показује да је Христос, Бог и човек и као личност везан за Бога Оца, а не као западна уметност да је обичан човек 	5	V,VI

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Увод	Ученике упознати са темама Катихизиса	Дијалoшкa, Демонстрaтивнa, Текст	Верoучитeљ упознавањe сa темaмa и очекивањимa ученик прaти излaгaњe коментaришe темe	Уцбеник, Дидактички мaтеријaл	Разгoвoр, испитивањe посмaтрaњe сaмoстaлни рaд ученикa зaдoвoљствo ученикa	1	IX

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Тајна Христова – јединство Бога и човека	ученик схвата Да је Исус Христос истинити Бог и истинити човек	Дијалoшка, Демонстративна, Текст	Вероучитељ упознавање са темама и очекивањима ученик прати излагање коментарише	Уџбеник, Дидактички материјал	Разговор, испитивање посматрање самостални рад ученика задовољство ученика	6	IX,X
Рођење Христово од Духа Светог и Марије Дјеве	ученик запажа која је улога Марије Дјеве у рођењу Спаситеља	Дијалoшка, Демонстративна, Текст	Вероучитељ упознавање са темама и очекивањима ученик прати излагање коментарише	Уџбеник, Дидактички материјал	Разговор, испитивање посматрање самостални рад ученика задовољство ученика	3	X
Христос је Син Божји који је постао човек, нови Адам, да би сјединио створену природу с Богом (одлуке 1. и 4. Вас. сабора; Символ вере)	ученик је стекао појам о Христу као новом Адаму	Дијалoшка, Демонстративна, Текст	Вероучитељ упознавање са темама и очекивањима ученик прати излагање коментарише	Уџбеник, Дидактички материјал	Разговор, испитивање посматрање самостални рад ученика задовољство ученика	8	XI,XII
Улога Бога у спасењу света	ученик схвата улогу Бога у спасењу света	Дијалoшка, Демонстративна, Текст	Вероучитељ упознавање са темама и очекивањима ученик прати излагање коментарише	Уџбеник, Дидактички материјал	Разговор, испитивање посматрање самостални рад ученика задовољство ученика	6	I,II
Улога човека у спасењу света	Ученик схвата да да је слобода човека пресудна за спасење света	Дијалoшка, Демонстративна, Текст	Вероучитељ упознавање са темама и очекивањима ученик прати излагање коментарише	Уџбеник, Дидактички материјал	Разговор, испитивање посматрање самостални рад ученика задовољство ученика	2	III
Христово страдање и васкрсење	Ученик зна да преприча Христов живот	Дијалoшка, Демонстративна, Текст	Вероучитељ упознавање са темама и очекивањима ученик прати излагање коментарише	Уџбеник, Дидактички материјал	Разговор, испитивање посматрање самостални рад ученика задовољство ученика	5	III,IV
Христов живот у православној иконографији	ученик се сналази у препознавању Христових икона	Дијалoшка, Демонстративна, Текстурална	Вероучитељ упознавање са темама и очекивањима ученик прати излагање коментарише	Уџбеник, Дидактички материјал	Разговор, испитивање посматрање самостални рад ученика задовољство ученика	5	V,VI

3.6.11. Програм рада чувара природе за шести разред

Теме	Циљ	Оријентациони број часова	Време
Одрживост, животна средина и утицај човека	<ul style="list-style-type: none"> разумевање појава и појмова везаних за животну средину учавање узрочно-последичних веза у животној средини развијање вредности, ставова, вештина и понашања у складу са одрживим развојем препознавање извора загађења и учавање последица примељивање стечених знања у избору квалитетног и здравог стила живота развијање потребе за личним ангажовањем у заштити животне средине 	8	IX, X
Одговоран однос према одрживости животне средине		10	X, XI, XII
Одговоран однос према здрављу		6	I, II
Одговоран однос према животињама		4	III, IV
Одговоран однос према разноврсности живог света		8	V, VI

Садржаји	Исходи	Методе	активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Одрживост, животна средина и утицај човека Основни појмови из области животне средине, узајамна повезаност живог света, утицај човека	зна појам „животна средина“ и издваја њене елементе; разуме међузависност човека и животне средине; зна како човек утиче на квалитет животне средине;	демонстративна, илустративна, дијалогска, посматра слуша, уочава, описује	<u>активност наставника</u> (организатор и реализатор, мотивише ученике – подржава и развија њихова интересовања, партнер у педагошкој комуникацији и афективној комуникацији, прати напредовања ученика, информише их и оцењује њихова постигнућа, регулише социјалне односе у одељењу, прати ефекте сопственог рада . <u>активност ученика</u> слушају, уочавају, читају, пишу, цртају (мислиоци – размишљају о својим поступцима, решаваоци проблема, активни посматрачи, партнери, активни учесници, самопроцењивачи и партнери – знају да сарађују и саодраслима и вршњацима	учбеници сlike цртежи природно окружење	разговор праћење подстицање	8	IX, X
Одговоран однос према одрживости животне средине Загађење – извори и последице, понашања која не нарушавају одрживост животне средине, рециклажа	зна узроке и могуће изворе загађења животне средине разликује позитивне и негативне утицаје човека на животну средину; схвата потрбу рационалног коришћења природних ресурса; зна да се неки ресурси могу користити више пута; зна да се неки производи могу рециклирати;		разговор праћење подстицање активност ученика		10	X, XI, XII	

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

<p>Одговоран однос према здрављу Правила понашања која доприносе очувању здравља</p>	<p>уознао предност здраве хране;уознао и схватио добробит свакодневног бављења физичким активностима;сазнао могуће последице болести зависности;</p>	<p>демонстративна, илустративна, дијалогска, посматра, слуша, уочава, описује</p>	<p><u>активност наставника</u> (организатор и реализатор, мотивише ученике – подржава и развија њихова интересовања, партнер у педагошкој комуникацији и афективној комуникацији, прати напредовања ученика, информише их и оцењује њихова постигнућа, регулише социјалне односе у одељењу, прати ефекте сопственог рада .</p>	<p>уџбеници слике цртежи природно окружење</p>	<p>разговор праћење подстицање активност ученика</p>	<p>6</p>	<p>I, II</p>
<p>Одговоран однос према животињама Животиње, њихова угроженост и брига о животињама</p>	<p>разуме права и угроженост животиња;зна да се брине о кућним љубимцима и осталим животињама у непосредној околини</p>	<p>демонстративна, илустративна, дијалогска- посматра, слуша, уочава, описује, истражује, сакупља</p>	<p><u>активност ученика</u> слушају, уочавају, читају, пишу, цртају (мислиоци – размишљају о својим поступцима, решаваоци проблема, активни посматрачи, партнери, активни учесници, самопроцењивачи и партнери – знају да сарађују и саодраслима и вршњацима</p>	<p>уџбеници слике цртежи природно окружење</p>	<p>разговор праћење подстицање</p>	<p>4</p>	<p>III, IV</p>
<p>Одговоран однос према разноврсности живог света Билке и животиње нашег краја, заштићене врсте Србије</p>	<p>репознаје биљне и животињске врсте у непосредној околини; зна и препознаје заштићене биљке и животиње у Србији</p>	<p>демонстративна, илустративна, дијалогска- посматра, слуша, уочава, описује, истражује, сакупља</p>	<p><u>активност ученика</u> слушају, уочавају, читају, пишу, цртају (мислиоци – размишљају о својим поступцима, решаваоци проблема, активни посматрачи, партнери, активни учесници, самопроцењивачи и партнери – знају да сарађују и саодраслима и вршњацима</p>	<p>уџбеници слике цртежи природно окружење</p>	<p>разговор праћење подстицање</p>	<p>8</p>	<p>V, VI</p>

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.6.12. Програм рада допунске наставе српског језика за шести разред

Теме	Циљ	Оријентациони број часова	Време
Усмено изражавање	Допунска настава треба да помогне појединим ученицима у савладавању одређених програмских садржаја у случају да је дошло до заостајања услед објективних или субјективних фактора (изостајање, несигурност, породични проблеми, недовољна активност ученика)	18	IX, X, XI, I, II, III, IV, V и VI
Писмено изражавање			
Језик и правопис			
Лектира			
	<ul style="list-style-type: none"> • Отклањање недостатака у читању и репродуковању појединих текстова • Отклањање сметњи и погрешки у говорно-језичкој комуникацији • Превазилађење проблема одступања од језичког стандарда • Отклањање типичних правописних погрешки • Самостално писање краћег састава • Решавање проблема неуредне и нередовне израде домаћих задатака • Усвајање, утврђивање и примена знања о врстама речи • Синтетизовање знања о реченици и употреби великог слова • Буђење интересовања за читањем садржаја из епске народне књижевности и дружење с' књигом 		

3.6.13. Програм рада допунске наставе математике за шести разред

Теме	Циљ	Оријентациони број часова	Време
Множење и дељење до 1000	- да усвоје елементарна математичка знања неопходна за схватање појава у природи и друштву; - оспособљавање ученика за разумевање квантитативних и просторних односа реалног света; - стицање нових знања неопходних за даљу професионалну оријентацију и примену у пракси и интегрисање у животну средину;	12	IX, X, XI, XII, I
Геометријске фигуре	- оспособљавање ученика за практичну примену математичких знања у решавању разних задатака и проблема у животу; - развијање способности посматрања, опажања и логичког мишљења; - развијање радозналости и самосталности; - развијање свести о сопственим знањима и способностима;	6	II, III, IV, V, VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.6.14. Корелација програмских садржаја за шести разред

Корелација	Српски језик	Математика	Природа и друштво	Техничко образовање	Практичан рад	Ликовна култура	Музичка култура	Физичко васпитање
IX	Усмено изражавање		Земља као планета			Текстура, Спонтани ритам бојених мрља, линија, светлости		
X			Богатство земљине коре, Србија са покрајинама	Обрада материјала		Спонтани ритам бојених мрља, линија и светлости	Војвођанска народна песма	
IX					Лична хигијена	Спонтани ритам бојених мрља, линија, светлости		
XII			Богатство земљине коре (неметали)	Грађевинарство	Уређење стана	Текстура (Обликовање предмета за употребу)		
I				Обликовање материјала		Текстура		
II	Лектира	Решавање задатака	Животна заједница	Обликовање материјала	Уређење стана	Текстура		
III	Усмено изражавање		Живот и рад људи	Обликовање материјала	Уређење стана			
IV	Усмено изражавање, Лектира	Множење и дељење	Живот и рад људи, Заштита природе, правилан однос према природи	Основи пољопривреде		Боја		
V	Усмено изражавање	Троугао		Основи пољопривреде, Обликовање материјала	Уређење школског дворишта			
VI		Троугао		Основи пољопривреде, Саобраћај	Хигијена стана			

3.7. Школски програм за СЕДМИ разред основног образовања и васпитања

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.7.1. Програм рада српског језика за седми разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Усмено изражавање	<p>Циљ образовно – васпитног рада је оспособљавање ученика за усмено и писмено изражавање и општење; овладавање српским књижевним језиком; уочавање и доживљавање вредности књижевних остварења и других уметничких дела; изграђивање личности ученика кроз буђење и развој естетских, моралних и друштвених осећања.</p> <p>Задаци Оспособљавање ученика да се правилно, јасно, лепо и течно усмено и писмено изражавају; богаћење и развијање говорне и писмене културе ученика и оспособљавање да разумеју, правилно и јасно интерпретирају и процењују говорну и писану реч других; упознавање ученика с најосновнијим карактеристикама и правилима књижевног језика; отклањање нелогичности, нејасности и неправилности у говорном и писменом изражавању ученика; упознавање ученика с најзначајнијим делима народне и уметничке књижевности народа и народности СРЈ; развијање интересовања ученика и љубави према књизи, навикавање и оспособљавање да се њоме самостално служе; буђење и развијање естетских, моралних и друштвених осећања ученика, формирање моралног лика</p>	72	IX, X, XI, I, II, III, IV, V и VI
исмено изражавање		32	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
Језик и правопис		32	IX, X, XI, I, II, III, IV, V и VI
Лектира		8	IX, X, XI, II, III, IV и V

Садржаји	Исходи	Методе	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Усмено изражавање	<ul style="list-style-type: none"> - зна и може да течно, правилно и логички чита текст, са интересовањем чита примерену дневну штампу; -упућен је на коришћење библиотеке; -јасно и правилно се изражава, -усвојио напамет једноставне песме, - зна да користи текст у говорним вежбама, -учествује у дискусији, драматизацији и чита текст по улогама, -пажљиво слуша снимак књижевног дела, разговара о тексту из штампе за децу и гледаном филму 	<ul style="list-style-type: none"> вербално-текстуалне, илустративно – демонстративне, метода самосталног излагања ученика, метода репродуктивног излагања, метода подстицајне речи. 	<p>Активности наставника адекватно осмишљава и реализује активности у складу са захтевима наставе и своје професионалне улоге; партнер је у комуникацији са децом; мотивише ученике, развија њихова осећања; прати напредовање ученика</p> <p>активности ученика развијају о својим поступцима, повезују претходно стечена знања са новим; јасно закључују на основу опажања; активни су слушаоци и учесници у</p>	читанка, текстови из штампе и дечије литературе, слике, креда у боји, зидни панои, наставни листићи, снимци одломака књижевних дела.	разговор, испитивање, посматрање, самосталан рад ученика, задовољство ученика.	72	IX, X, XI, I, II, III, IV, V и VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Писмено изражавање	-зна да напише кратак писмени састав у вези с доживљајима и искуством,као и самосталан писмени састав на задату тему, - пише једноставне и кратке поруке с личним потписом,краћа писма, -уме да напише дописницу (са поруком, обавештењем, позивом),честитку и захвалницу, -зна да састави списак ученика, књига, предмета по азбучном реду, -уме да напише четири школска писмена задатка.	вербално-текстуалне, демонстративне, метода писмених радова, метода објашњења.	комуникацији;знају да сарађују и узимају у обзир туђе мишљење,повезују претходно стечена знања са новим;јасно закључују на основу опажања;знају да усмере своју пажњу, знају да сарађују и узимају у обзир туђе мишљење; Активности наставника	текстови из штампе за децу, коверат, дописница, честитка, оловка, табла, наставни листић, зидни пано, свеска.	посматрање, испитивање, самосталан рад ученика, израда писмених задатака, домаћи задатак.	32	IX, X, XI, I, II, III, IV, V и VI
Језик и правопис	- зна шта су личне заменице, бројеви (основни и редни бројеви), глаголи (садашње и будуће време), сложена реченица, схвата поређење придева, разликује присвојне придеве, - зна да употреби велико слово (имена припадника народа, држава, покрајина, места, назив улица)	дедуктивни поступак, индуктивни поступак, вербално – текстуалне.	адекватно осмишљава и реализује активности у складу са захтевима наставе и своје професионалне улоге;партнер је у комуникацији са децом;мотивише ученике, развија њихова осећања; прати напредовање ученика	наставни листићи, фломастери, сличице, текстови, зидни плакат, свеска.	испитивање; израда домаћих задатака.	32	IX, X, XI, I, II, III, IV, V и VI
Лектира	-чита изабране песме Мирослава Антића из збирке „Плави чуперак“, изражава став о прочитаном и схвата значај читања.	интерпретативно читање уметничких дела, дијалогска, монолошка.	активности ученика размишљају о својим поступцима, повезују претходно стечена знања са новим;јасно закључују на основу опажања;активни су слушаоци и учесници у комуникацији;знају да сарађују и узимају у обзир туђе мишљење,повезују претходно стечена знања са новим;јасно закључују на основу опажања;знају да усмере своју пажњу, знају да сарађују и узимају у обзир туђе мишљење	књига „Плави чуперак“.	испитивање, рад ученика.	8	IX, X, XI, I, II, III, IV, V и VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.7.2. Програм рада математике за седми разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Природни бројеви до 1000000	Циљеви: - да усвоје елементарна математичка знања неопходна за схватање појава у природи и друштву - оспособљавање ученика за разумевање квантитативних и просторних односа реалног света - стицање нових знања неопходних за даљу професионалну оријентацију и примену у пракси и интегрисање у животну средину Задаци: - савлађивање основних рачунских операција, - оспособљавање ученика за практичну примену математичких знања у решавању разних задатака и проблема у животу - развијање способности посматрања, опажања и логичког мишљења - Оспособљавање ученика за мерење и геометријско цртање, - Развијање упорности, систематичности, уредности и одговорности у раду, - развијање радозналости и самосталности - развијање свести о сопственим знањима и способностима	14	IX
Сабирање и одузимање до 1000000		26	IX, X, XI
Множење и дељење до 1000000		65	XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
Мерење и мере		12	XII, I, II, V
Квадрат, правоугаоник, троугао		27	X, XI, XII, II, III, V, VI

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Природни бројеви до 1000000	-успешно овладао читањем и писањем природних бројева -уознао уређеност скупа N , односно N_0 -научио да природним бројевима придружује тачке бројевне праве	дијалoшка метода; монолошка метода; метода рада на тексту;	Активност наставника: Ствара прилике за учење, представља садржаје, омогућује примену стечених	наставни листићи слике природна, очигледна наставна	систематско праћење и посматрање знања, напредовања и залагања на часу	14	IX

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

<p>Сабирање и одузимање до 1000000</p>	<p>-успешно савладао сабирање и одузимање бројева до 1000000 -примењује у задацима законитости у рачунским операцијама (комутативност и асоцијативност) -чита, саставља и израчунава вредност израза са више операција -решава једноставније задатке дате у текстуалној форми</p>	<p>илустративна метода; демонстративна метода</p>	<p>знања, помаже ученику да организује своја размишљања, прати напредовање ученика и мотивише их оцењује постигнућа ученика, истражује могућности за унапређење свог рада</p>	<p>средства изграђена(m2)</p>	<p>домаћи задаци -годишњим планом предвиђена су четири писмена задатка</p>	<p>26</p>	<p>IX, X, XI</p>
<p>Множење и дељење до 1000000</p>	<p>-успешно савладао множење и дељење бројева до 1000000 (декадном јединицом, једноцифреним и двоцифреним бројем) -примењује у задацима законитости ових рачунских операција -израчунава вредност израза са 2 операције</p>		<p>Активности ученика: повезују претходно стечена знања са новим, опажају и јасно закључују, усмеравају пажњу и активно слушају, организују свој рад, знају да сарађују</p>			<p>65</p>	<p>XI, XII, I, II, III, IV, V, VI</p>
<p>Мерење и мере</p>	<p>-упознао јединице за површину и примењује их у решавању задатака -примењује стечена знања у животној пракси</p>					<p>12</p>	<p>XII, I, II, V</p>
<p>Квадрат, правоугаоник, троугао</p>	<p>-уме да самостално конструише квадрат, правоугаоник, троугао -израчунава површину квадрата, правоугаоника, троугла -разликује две геометријске фигуре -развио мануелне вештине у руковању прибором</p>			<p>слике геометријски прибор наставни листићи</p>		<p>27</p>	<p>X, XI, XII, II, III, V, VI</p>

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.7.3. Програм рада природе и друштва за седми разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Кретање и сила	Циљ да ученици упознају природну и друштвену средину, нађу своје место и улогу у њој и да обезбеде основу за даље изучавање природних услова за живот и рад становништва, места, регије и ширег завичаја, земље некад и сад. Задаци: Разумевање физичких појава у механици, узајамност односа кретања и силе и стицање знања о једноставним механизмима	18	IX, X
Топлота	Разумевање физичких појава у термодинамици, промене тела под утицајем температуре и кретање температуре	7	XI
Светлост	Стицање знања о светлости као физичкој појави, извори и врсте светлости, разумевање светлосних појава у природи и знање у коришћењу једноставних оптичких апарата	13	XI, XII
Звук	Стицање знања о звуку као физичкој појави, о његовом настајању и просторању у простору	3	I
Магнетизам	Стицање знања о магнетизму као физичкој појави руде магнетита и особини намагнетисаних гвоздених предмета, разумевање односа поларитета и развој вештине у коришћењу компасом	5	I, II
Својства супстанце	Стицање основних знања о супстанцама, врсте супстанци, смеше и једињења, разумевање односа физичких и хемијских промена и елементарно познавање неметала: киселина, база и соли	12	II, III
Ћелија	Стицање елементарних знања о ћелији (биљнј и животињској), као основној јединици организма, познавање грађе и разликовање ћелијских организама	5	IV, V
Живи свет и његов развитак	Познавање и разумевање развитака биљака и животиња, развој опажања и вештине препознавања биљних и животињских врста	15	V, VI
Заштита животне средине	Разумевање значаја опасности буке, светлости и високе температуре на здравље човека и остали живи свет и познавање мера заштите од штетних утицаја	2	VI
Република Србија	Стицање знања о основним обележјима, територијалној орагнизацији, становништву, народима и нацијама	13	IX, X, XI, IV, V
Основне природне и географске одлике	Познавање географских карактеристика, геоморфологија и хидрологија, познавање територијалних области и разумевање разлика природних услова и утицаја на живот и рад људи	24	XII, I, II, III, IV
Из прошлости наших народа	Стицање основних знања о историјској прошлости у периоду I Светског рата, важне битке у окупацији и ослобађању Србије и стварање Краљевине Срба-Хрвата и Словенаца, разумевање односа историјских догађаја	27	IX, X, XI, XII, III, IV, V, VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Кретање и сила: Кретање, маса тела, трење, механизми и машине, мерење,	-зна основне физичке појаве, промене и кретања у механици (сила, трење, кретање мировање) -разуме принцип рада једноставних механизма машина -зна мерење теразијама и мерну јединицу (kg, gr)	разговор (хеуристички) посматрање показивање метода открића метод ученичких радова	Активност наставника: Ствара прилике за учење, представља садржаје, води циљани разговор, партнер је у педагошкој комуникацији, мотивише ученике и развија њихова интересовања, прати напредовање ученика Активности ученика: Повезује претходно стечена знања, активни су посматрачи, слушаоци и учесници у процесу, организују свој рад и учење, знају да сарађују, прихватају туђе мишљење	тела различитих маса/специфичне тежине теразије тегови динамометар котур и канап полуга	ученичка активност и учешће у разговорима усмено испитивање ученички радови	18	IX, X
Топлота: Температура и термометри	-зна основне термодинамичке појаве, простирање и утицај температуре на физичка тела -разуме промене величине и својства под утицајем температуре -зна мерење термометром и мерну јединицу ($^{\circ}\text{C}$)			термометар извори топлоте посуде са водом		7	XI
Светлост: Извори светлости, врсте светлости, оптички апарати	-зна врсте и изворе светлости -разуме светлосно кретање (простирање, правац, одбијање и упијање), основне светлосне појаве у природи -користи једноставне оптичке инструменте (лупа, микроскоп)			извори светлости огледало лупа и сочива оптички апарати		13	XI, XII
Звук: Звук, особине, простирање	-зна врсте и изворе звука -разуме кретање звука (простирање, правац, одбијање и упијање)			звучна виљушка музички инструменти са резонатором		3	I
Магнетизам: Магнет, својства, полови, дејство, компас	-зна магнет и појаву магнетизма -разуме утицај магнетизма и поларитета на предмете и објекте -вешт у коришћењу компаса и оријентише се у простору уз помоћ компаса			магнети компас гвоздени предмети и гвоздена пиљевина		5	I, II
Својства супстанце: Супстанце, смеше, једињења	-познаје појмове супстанце, смеше и једињења -разуме основна својства и разлике између супстанце, смеше и једињења -уочава и разуме разлику физичких и			разни материјали извори топлоте лабораторијско посуђе узорци киселина,		12	II, III

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

	хемијских промена материје -вешт у извођењу једноставних експеримената			база и соли Менделеејев систем природних елемената			
Ћелија: Једноћелијски и вишећелијски организми	-познаје ћелију, њену грађу и улогу -разликује биљну од животињске ћелије -познаје основне ћелијске организме	разговор (хеуристички) посматрање показивање метода открића метод ученичких радова	Активност наставника: Ствара прилике за учење, представља садржаје, води циљани разговор, партнер је у педагошкој комуникацији, мотивише ученике и развија њихова интересовања, прати напредовање ученика Активности ученика: Повезује претходно стечена знања, активни су посматрачи, слушаоци и учесници у процесу, организују свој рад и учење, знају да сарађују, прихватају туђе мишљење	илустрација биљне и животињске ћелија микроскоп са хистолошким препаратима	ученичка активност и учешће у разговорима усмено испитивање ученичких радови	5	IV, V
Живи свет и његов развитак: Развитак биљака, развитак животиња	-познаје развитак биљака -познаје развитак животиња -вешт у опажању, сакупљању и изради колекције биљака - хербаријум			тематске слике – илустрације биљака и животиња хербаријум, инсектаријум модели биљака/животиња грађе у 2Д организационе шеме поделе		15	V, VI
Заштита животне средине: Температура, бука, светлост, мере заштите од штетних утицаја	-зна физичке изворе опасности по здравље људи и осталог живог света (температура, светлост, бука) -разуме штетно дејство температуре светлости, буке по здравље људи и осталог живог света -познаје основне мере заштите и свестан важности опрезног понашања			тематске слике – илустрације филм симболи знакова за опасност од буке, температуре, утицаја штетних материја		2	VI
Република Србија: Име, географски положај, границе, уређење државе Србије, симболи државе Србије, етнички састав, језици	-зна основна обележја Републике, њену територијалну организацију и поделеност -разликује појмове становништва, народа и нације, језике којима говоре			географска карта грб, застава, химна слике/слајдови организационе шеме		13	IX, X, XI, IV, V
Основне природне и географске одлике: Равничарски и	-зна географске карактеристике, геоморфологију терена, хидрологију -разуме природне ралике и услове			географска карта слике/слајдови филмски запис-		24	XII, I, II, III, IV

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

планински предели, положај и простирање, хидрографија	живота по територијалним целинама -познаје важне географске локалитете -сналази се на географској карти, -разуме симболе и конвенцију за картографску писменост			тематски о природним ресурсима Србије			
Из прошлости наших народа: Први светски рат, живот између два рата	-зна најважније догађаје и личности у историјској прошлости у периоду I Светског рата, важне битке у окупацији и ослобађању Србије и стварање Краљевине Срба-Хрвата -разуме повезаност историјских догађаја и њихов значај за развој наше државе -зна важне културно-историјске споменике и трагове прошлих догађаја -поштује и негује културно- историјске вредности и баштину			фотографије текстови и историјска документа историјске карте локалитети културно- историјских споменика музејске поставке	ученичка активност и учешће у разговорима усмено испитивање ученички радови	27	IX, X, XI, XII, III, IV, V, VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.7.4. Програм рада техничког образовања за седми разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентацион и број часова	Време
Читање техничких цртежа	<p>Циљ је да ученици стекну радно и политехничко образовање и васпитање, развијање постојећих и подстицање нових интересовања за поједине технике, развијање радних вештина и друштвено корисних навика, као и неговање склоности, способности и одговорности.</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> • стицање основних знања о процесима и производима различитих технологија; • стицање одговарајућег радно – техничког образовања, упознавање са различитим материјалима који се најчешће користе и овладавање одређеним техникама рада у једноставнијим производним процесима, правилну употребу алата и материјала. • стицање одговарајућег радно-техничког образовања и опште припреме за касније образовање, оспособљавање за рад и укључивање у друштвени живот; • развијање функционалне писмености (читање симбола и података са техничког цртежа); • увођење ученика у културу рада и примену одговарајућих мера и средства заштите на раду; • развијање самосталности и радозналости; • развијање свести о сопственим знањима, интересовањима и способностима и даљој професионалној оријентацији; • развијање навика за правилан однос према раду и друштвеној имовини; • стицање основних знања и навика понашања у саобраћају; • развијање другарства и емоционалне стабилности. 	8	IX
Метали		9	X
технологија обраде метала		48	X, XI, III
Основе машинства		23	XII, I, II
Обрада коже и текстила		37	III, IV, V
Саобраћај		19	IX, V, VI

Садржаји	Исходи	Методе	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Читање техничких цртежа Читање и коришћење техничког цртежа	-зна елементе техничког цртања; -чита техничке податке на основу цртежа; -служи се прибором за цртање	вербалне; илустративно-демонстративне; практичног вежбања	Активности наставника: Ствара прилику за учење и примену стечених вештина, помаже ученицима да да примене стечене вештине и развију своја интересовања, прати напредовање ученика	прибор за цртање технички цртеж	разговор праћење продукт практичних вежби	8	IX
Метали Метали и полупроизводи од метала	-зна врсте и карактеристике природних ресурса и начине њиховог коришћења (гвожђе,	вербалне; илустративно-демонстративне		слике илустрације узорци	праћење разговор испитивање	9	X

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

	бакар, алуминијум); -разуме технологију добијања и прераде метала; -зна својства полупроизвода од метала и њихову примену у окружењу		Активности ученика: Повезују претходна знања са новим, активни су посматрачи, слушаоци и учесници, организују свој рад, сарађују са вршњацима и воде рачуна једни о другима		продукти рада ученика		
Технологија обраде метала Поступци обраде метала; коришћење машина и алата; инсталације водовода и канализације	-упознао основне технолошке операције при обради метала и правила организације рада; -служи се прибором, алатом и машинама за обраду метала; -примењује мере заштите на раду; -развио радне навике; -разуме основну намену, елементе и принципе постављања санитарних инсталација			илустрације потребан материјал потребан прибор и алати		48	X, XI, III
Основе машинства Основни елементи машина и механизма; преносни механизми	-упознао називе, одлике и елементе основних машина и опреме -разуме принцип рада преносних механизма; -развио интересовање за избор будуће професије			цртеж модел узорци		23	XII, I, II
Обрада коже и текстила Обрада коже; обрада текстила	-познаје технологију обраде коже и текстила; -служи се прибором, алатом и машинама за обраду; -развио радне навике -развио интересовање за избор будуће професије			потребан материјал потребан прибор и алат		37	III, IV, V
Саобраћај Правила за коришћење бицикла у јавном саобраћају; посебни услови организације саобраћаја	-зна основна правила за коришћење бицикла у јавном саобраћају; -зна основне принципе организације и понашања у ванредним ситуацијама			слике полигон бицикл		19	IX, V, VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.7.5. Програм рада практичног рада за седми разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Уређење и одржавање зелених површина	<p>Циљ практичног рада је да путем непосредног практичног учешћа ученика у одржавање, побољшање услова за живот и рад у школи и средини допринеси изграђивању културе рада.</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> да се ученик непосредно и практично ангажују у одржавању и стварању повољних услова за живот и рад у школи да се ученици непосредно ангажују у одржавању зелених површина, значајних објеката и заштити животне средине ученици практично упознају разноврсне облике производног и друштвено – корисног рада стицање основних знања о процесима и производима човековог рада стицање знања о потреби заштите и унапређења животне средине развијање свести о важности хигијене за психофизичко здравље развијање способности за извођење једноставних радних операција путем разноврсних активности буду обавештени о избору позива, што успешније професионалне оријентације развијање радозналости и самосталности 	14	IX, I, III, IV, VI
Основни принципи правилне исхране		9	IX
Познавање и припремање намирница		44	X, XI, XII, I, II, III, V, VI
Активности у библиотеци		5	X

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
<p>Уређење и одржавање зелених површина</p> <p>Уређење школског простора и зелених површина у дворишту</p>	-разуме важност и могућност личног учешћа у заштити и уређењу животне средине; -развијене манипулативне вештине у руковању алатом; ативно и учествовати у процесу рада	вербалне; демонстративне; практичног рада	<p>Активности наставника Реализује наставни процес, мотивише ученике и развија њихова интересовања, прати напредовање ученика, истражује могућности унапређења рада</p> <p>Активности ученика Решавају задатке као истраживачки изазов, активни су учесници у раду, организују свој рад, знају да сарађују, воде рачуна једни о другима</p>	природни материјали (земља, семе, биљке) прибор и алат за рад	разговор праћење процењивање залагања ученика	14	IX, I, III, IV, VI
<p>Основни принципи правилне исхране</p> <p>Састојци хране</p>	- зна основне састојке хране; -разуме значај правилне исхране за очување здравља	вербалне; демонстративне; практичног рада		цртеж амбалажа прехранбених производа	разговор праћење испитивање	9	IX

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

<p>Познавање и припремање намирница</p> <p>Основне животне намирнице, припремање једноставних јела</p>	<p>- познаје намирнице, њихову хранљиву вредност и начине на које их човек користи у својој исхрани; -зна начине припремања и сервирања хране, посуђе и прибор који се користи у домаћинству; -уме да припреми једноставна јела; -примену знања у свакодневном животу</p>		<p>Активности наставника Реализује наставни процес, мотивише ученике и развија њихова интересовања, прати напредовање ученика, истражује могућности унапређења рада</p> <p>активности ученика Решавају задатке као истраживачки изазов, активни су учесници у раду, организују свој рад, знају да сарађују, воде рачуна једни о другима</p>	<p>потребне намирнице прибор и посуђе за припрему јела</p>	<p>разговор праћење подстицање резултати рада ученика</p>	<p>44</p>	<p>X, XI, XII, I, II, III, V, VI</p>
<p>Активности у библиотеци</p> <p>Активности у школској и градској библиотеци</p>	<p>-познаје основну делатност библиотеке; -разуме значај библиотеке као друштвене институције; -зна и активно учествује у активностима у библиотеци</p>			<p>инвентар библиотеке</p>	<p>разговор праћење процењивање учениковог залагања резултати вежби</p>	<p>5</p>	<p>X</p>

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.7.6. Програм рада музичке културе за седми разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Извођење музике певањем и свирањем	Циљ је позитивно утицање на емотивно – ефективну сферу личности ученика и поступно развијање елементарних музичких способности. Задаци: - буђење интересовања према музичкој уметности у музичким активностима; - оспособљавање ученика да правилно реагују на музику, да опажају карактер музичког дела и разумеју садржај програмских композиција; - неговање способности ученика да музички доживљај изразе и средствима других уметности(ритмичка- плесно , драмска,..); - перманентно развијати музичку перцепцију уз основне музичке способности – ритам, слух и меморију; - опажање и разликовање особина тонова и њихово бележење; - неговање вокалних способности певањем народних и уметничких садржаја; - оспособљавање ученика за музицирање на ритмичким и мелодијским инструментима орфовог инструментарија; - упознавање са основним музичким појмовима који представљају саставни део опште музичке културе; - подстицање стваралачких музичких способности сваког ученика; - упознавање ученика са одабраним делима нашег народног и уметничког стваралаштва и формирање правилног односа према уметничкој баштини;	19	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
Упознавање музичких дела слушањем музике		17	IX, X, XI, XII, II, III, IV, V, VI

Садржаји	Исходи	Методе	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Извођење музике певањем и свирањем	- ученици су оспособљени за певање песама у складу са текстом и мелодијом - неговање вокалних способности ученика - оспособљени су за свирање обрађених песама - знају називе тонова проширене с-диг лествице, као и нотних трајања и пауза и начина њиховог обележавања, а све кроз певање и музицирање - развили су осећаја за ритам	илустративна метода дијалогска метода	Активности наставника рад на тексту писање певање песама свирање песама Активности ученика слушање музике	табла, креда музички инструменти текстови песама илустрације	слушање разговор похвале оцењивање	19	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

<p>Упознавање музичких дела слушањем музике</p>	<p>- упознати су са делима нашег и туђег народног и уметничког стваралаштва -развили музичку меморију, перцепцију -оспособљени су за препознавање музичког дела - разликује карактер музичког дела -изграђивање музичког укуса ученика</p>	<p>слушање музике монолошко-дијалошка метода</p>	<p>Активности наставника рад на тексту писање певање песама свирање песама Активности ученика слушање музике</p>	<p>касетофон, касете цд, цд плејер илустрације</p>	<p>праћење похвале</p>	<p>17</p>	<p>IX, X, XI, XII, II, III, IV, V, VI</p>
--	--	--	--	--	------------------------	-----------	---

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.7.7. Програм рада ликовне културе за седми разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Разноврсни и истоврсни облици у природи-околини и уметничким делима	Циљ да подстиче и развија ученикове способности и осећај за естетско изражавање, оликовање и примену стечених естетских изражавања, обликовања и примену стечених естетских искустава, у животу и раду. Задатак: - Подстицање развоја визуелних, моторних, емоционалних доживљаја, опажања, памћења виђеног, маштовито представљање и јачање осетљивости за облик, боје и просторне односе; - Упознавање са законитостима у природи које се могу односити на личне активности;	24	IX, X, XI
Пропорције	- Упознавање са различитим материјалима за рад, подстицање и развијање имагинације и неговање интересовања за културну баштину и савремена кретања у уметности; - Развијање способности ученика за аналитичко посматрање; - Подстицање на развој спонтаног ритма бојених мрља, линија, светлина, психолошко деловање	26	XII, I, II, III
Композиција, распоређивање облика и масе у површини и простору	- Корекција пажње на усвајање и деловање непознатих знакова - Развој перцепције и усвајање - Симбола савременог света - Текстуалне вредности површине и облика, - Карактер и врсте текстуре - Тонске разлике светлотамно, степен светлине и затамњености, - Градација светлости у односу на одређеност извора - Развој перцепције за комплементарне боје, - Развој перцепције за топле и хладне боје, - Контраст тоналитета, - Слојевито сликање - Развој перцепције и аперцепције	22	IV, V, VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Садржаји	Исходи	Методе	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Разноврсни и истоврсни облици у природи-околини и уметничким делима: опажање и представљање карактеристика везаних за облике у природиперцепција	- научили су да правилно посматрају и представљају одређене облике	монолошко дијалoшка	<u>активност наставника</u> (организатор и реализатор, мотивише ученике – подржава и развија њихова интересовања, партнер у педагошкој комуникацији и афективној комуникацији, прати напредовања ученика, информише их и оцењује њихова постигнућа, регулише социјалне односе у одељењу, прати ефекте сопственог рада . <u>активност ученика</u> слушају, уочавају, читају, пишу (мислиоци – размишљају о својим поступцима, решаваоци проблема, активни посматрачи, партнери, активни учесници, самопроцењивачи и партнери – знају да сарађују и саодраслима и вршњацима)	темпере, боје, глина	корекција радова и припремање изложбе	24	IX, X, XI
Пропорције човек, предмет, простор, однос величина	- правилно представљају фигуру, примерено и пропорцијално		угљен, оловка, хартија, глинамол, боја	корекција радова и припремање изложбе	26	XII, I, II, III	
Композиција, распоређивање облика и масе у површини и простору: равнотежа облика, масе, боје, величина, опажање и представљање	- знају да представљају различите облике, сређивање облика, масе, боје, - схватили су како да правилно примењују понављање, степеновање и контраст у композицији		комбиноване технике, угљен, оловка, пластелин, разни материјали	корекција радова и припремање изложбе	22	IV, V, VI	

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.7.8. Програм рада физичког васпитања за седми разред

Теме	Циљ	Оријентациони број часова	Време
Стројеве вежбе	<p>Циљ је да допринесе свестраном развоју ученика и његовом оспособљавању за стваралачку примену физичке културе у животу, ради отклањања заостајања, јачања здравља, радне и одбрамбене способности. Оспособити ученика за слободно стваралачко изражавање у игри, спорту, гимнастици и другим облицима физичке културе, што доприноси хуманизацији личности и потврђивању њених људских вредности.</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Задовољење природних потреба ученика за кретањем и игром остварујући истовремено и позитиван утицај на свестран телесни развој и развоју функционалних способности; - кориговање недостатака у телесном и моторном развоју; - очување и учвршћивање здравља, изграђивање хигијенских навика и превентивно деловање настајања телесних деформитета; - омогућити задовољење социјалних потреба ученика за животом и радом у колективу, стваралаштвом и афирмацијом; - развијање позитивних, моралних и вољних особина, радних навика и смисла за естетским вредностима; - сталном побољшању физичких способностима, развијање психофизичких особина, снаге, брзине, окретности, гipкости и издржљивости, као и образовању моторних умења и навика неопходних за свакодневни рад и живот, као и моторних умења и навика потребних за бављење спортом и рекреацијом; - овладати основним појмовима и терминологијом; 	2	IX
Природни облици кретања		11	IX, III, VI
Атлетика		14	X
Спортска и ритмичко - спортска гимнастика		23	XII, I, II, III
Тимске игре (фудбал, рукомет, кошарка)		52	XI, XII, III, IV, V, VI
Народна кола и друштвени плес		6	III

Садржаји	Исходи	Метод-	активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Стројеве вежбе	-усвојена елементарна знања; - познаје термина основних ставова и правилно извођење покрета тела.	Метод демонстрације Метод практичног вежбања	<p>Активност наставника организатор и реализатор, мотивише ученике – подржава и развија њихова интересовања, организује активности,</p>	огледала	<p>Разговор, праћење и посматрање, анализа, извођење закључака, похвале, вредновање и оцењивање.</p>	2	IX
Природни облици кретања	- задовољење основне потребе за кретањем.	Метод живе речи		струњаче, греде, клупице, обручи ...		11	IX, III, VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Атлетика	-развој моторичких способности	Метод демонстрације Метод практичног вежбања Метод живе речи	одређује саставе екипа, суди, води записнике, набавља реквизите Активност ученика слушају, сарађују са одраслима и вршњацима, активно учествују, усвајају правила понашања на такмичењима, асистирају	атлетска стаза, кугла, сталак за скок у вис, струњаче, козлић, шведски сандук, обручи, музика ... лопте, кош, голови.... Музика - касетофон		14	X
Спортска и ритмичко - спортска гимнастика	-задовољење основних потреба за кретањем; -развој сопствених способности; -правилно извођење покрета тела по налогу.					23	XII, I, II, III
Тимске игре (фудбал, рукомет, кошарка)	-развијени манипулативни покрети - познаје и усвојио је правила игре и придржавање истих.					52	XI, XII, III, IV, V, VI
Народна кола и друштвени плес	- правилно извођење задатих покрета телом.					6	III

3.7.9. Програм рада допунске наставе из српског језика за седми разред

Теме	Циљ	Оријентациони број часова	Време
Усмено изражавање	<p>Допунска настава треба да помогне појединим ученицима у савладавању одређених програмских садржаја у случају да је дошло до заостајања услед објективних или субјективних фактора (изостајање, несигурност, породични проблеми, недовољна активност ученика)</p> <p>Задаци :</p> <ul style="list-style-type: none"> - Отклањање недостатака у читању и репродуковању појединих текстова - Отклањање сметњи и погрешки у говорно-језичкој комуникацији - Превазилажење проблема одступања од језичког стандарда - Отклањање типичних правописних погрешки - Самостално писање краћег састава - Решавање проблема неуредне и нредовне израде домаћих задатака - Усвајање, утврђивање и примена знања о врстама речи - Синтетизовање знања о реченици и употреби великог слова - Буђење интересовања за читањем и дружење с' књигом 	18	IX, X, XI, I, II, III, IV, V и VI
Писмено изражавање			
Језик и правопис			
Лектира			

3.7.10. Програм рада допунског рада из математике за седми разред

Теме	Циљ	Оријентациони број часова	Време
Природни бројеви до 1000000	<p>Допунска настава треба да помогне појединим ученицима у савладавању одређених програмских садржаја у случају да је дошло до заостајања услед објективних или субјективних фактора (изостајање, несигурност, породични проблеми, недовољна активност ученика)</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> - развијање функционалне писмености (математичке) - познавање скупа природних бројева и операција у њему - разумевање квантитативних и просторних односа у природи и друштву - правилно формирање математичких појмова и стицање основних математичких знања и вештина - стицање способности за уочавање, формулисање, анализирање и решавање проблема - развијање радозналости и самосталност - развијање способности за извођење једноставних истраживања - развијање логичког и апстрактног мишљења и критичког става у мишљењу - развијање свести о сопственим знањима, способностима и даљој професионалној оријентацији 	2	IX
Сабирање и одузимање до 1000000		3	IX, X, XI
Множење и дељење до 1000000		8	XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
Мерење и мере		2	XII, I, II, V
Квадрат, правоугаоник, троугао		3	X, XI, XII, II, III, V, VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.7.11. Програм рада грађанског васпитања за седми разред

Теме	Циљ	Оријентациони број часова	Време
Увод	<ul style="list-style-type: none"> Разумевање значења кључних појмова који се односе на грађанина, државу и власт; Схватање историјског развоја грађанских права и слобода; Упознавање са карактеристикама одговорног и активног грађанина; 	2	IX
Грађанин	<ul style="list-style-type: none"> Разумевање места и улоге детета као грађанина у друштву; 	19	IX, X, XI, XII, I, II
Држава и власт	<ul style="list-style-type: none"> Разумевање односа између грађанских права, појединаца и општег добра; 	7	II, III, IV
Ђачки парламент и иницијатива	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање са начинима развијања грађанске одговорности; Разумевање волонтерског покрета и значаја волонтерских акција; 	5	IV, V
Завршни део	<ul style="list-style-type: none"> Подстицање ученика да се ангажују у различитим иницијативама и акцијама; Разумевање неопходности постојања власти; Упознавање са институцијом Ђачког парламента 	3	V, VI

Садржаји	Исходи	Метод	активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Увод	<ul style="list-style-type: none"> -утврђивање садржаја програма грађанског васпитања за 5. и 6. разред -упознати ученике са циљевима, садржајима и методама рада 	Интерактивни метод Искусствено учење	Активности наставника Партнер је у педагошкој комуникацији, мотивише и подржава ученике, развија интересовања ученика, прати напредовање ученика, настоји да унапреди свој рад. Активности ученика Активно посматрају, слушају и учествују у комуникацији, организују свој рад, знају да сарађују, воде рачуна једни о другима	Папир А4 формата, велики пак папир, фломастери, дрвене бојице, маказе, лепак.	Ученици се не оцењују класичним школским оценама нити пореде. Свака лична експресија подједнако је драгоцен. Задатак наставника је да истаке позитивне потенцијале у сваком од ученика, дајући лични, конкретни подстицај сваком ученику.	2	IX
Грађанин	- упознат је са појмовима: политика, грађанин, држава, права		Активности наставника Партнер је у педагошкој комуникацији, мотивише и подржава ученике, развија интересовања ученика, прати напредовање ученика, настоји да унапреди свој рад.		19	IX, X, XI, XII, I, II	
Држава и власт	-схватио, разумео појмове државе и власти				7	II, III, IV	
Ђачки парламент и иницијатива	- разумео улогу ђачког парламента по одредбама Закона о основама система образовања и васпитања				5	IV, V	

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Завршни део	<ul style="list-style-type: none"> - израђен је речник кључних појмова са којима су се упознали на часовима - размена искустава 		<p>Активности ученика Активно посматрају, слушају и учествују у комуникацији, организују свој рад, знају да сарађују, воде рачуна једни о другима</p>		3	V, VI
--------------------	---	--	---	--	---	-------

3.7.12. Програм рада православног катихизиса за седми разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Увод	Упознавање садржаја програма и начина рада	1	IX
Бог у кога хришћани верују јесте Света Тројица	да се код ученика изгради свест о томе: да је носилац постојања природе личност	6	IX,X
Отац, Син и Дух Свети су три вечне, конкретне личности	да божанска природа не постоји безлично, већ као три вечне, конкретне Божанске личности: Отац, син и Св. Дух	2	X
Света Тројица је један Бог	да Бог има једну нераздељиву Божанску природу и несливеност Божанских личности	2	XI
Узрок Божјег постојања је љубав	да је личност Бога Оца узрок Божјег постојања (постојања Св. Тројице)	4	XI,XII
Бог Отац изражава своје слободно постојање као љубав према Сину и Светоме Духу	да је личност израз заједнице слободе с другом личношћу	5	XII,I
Хришћанска онтологија	да је постојање бића (личности) израз заједнице слободе с другом личношћу	2	II,III,
Антрополошке последице вере у Свету Тројицу	да човек слично Тројичном Богу, ако изрази своју слободу као љубав према другој личности-Богу, може да обожи своју створену и смртну природу	4	III,IV
Кроз Литургију се пројављује Света Тројица	да је Црква у својој литургијској пројави икона начина постојања Св.Тројице	4	IV
Крштење и Литургија као практично исповедање вере у Бога који је Св. Тројица	да се Св. Тројица у литургијском догађају пројављује преко човека као личности - иконе Божје, и преко служби које људи пројављују у односу један према другом	2	V
Света Тројица у православној иконографији	да постоји разлика у иконографском приказивању Св.Тројице у православној и римокатоличкој традицији	4	V,VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Увод	ученике упознати са темама Катихизиса	Дијалoшка, Демонстративна, Текст	Верoучитељ упознавање са темама и очекивањима ученик прати излагање коментарише теме	Уџбеник, Дидактички материјал	разговор испитивање посматрање самостални рад ученика задовољство ученика	1	IX
Бог у кога хришћани верују Јесте Света Тројица	ученик схвата је Бог у кога хришћани верују Св. Тројица					6	IX,X
Отац, Син и Дух Свети су три вечне, конкретне личности	ученик запажа да природа не постоји без личности					2	X
Света Тројица је један Бог	ученик је научио да је Света Тројица један Бог					2	XI
Узрок Божјег постојања је љубав	ученик је научио да личност у Богу претходи природи и љубави као израз слободe					4	XI,XII
Бог Отац изражава своје слободно постојање као љубав према Сину и Светоме Духу	ученик запажа да је слобода Божија онтолошка, и да се изражава само као љубав према другој личности					5	XII,I
Хришћанска онтологија	ученик уочава да у створеном свету људска природа претходи човеку као личности у онтолошком смислу					2	II,III,
Антрополошке последице вере у Свету Тројицу	ученик зна све што постоји израз је Божије слободe, љубави					4	III,IV
Кроз Литургију се пројављује Света Тројица	ученик запажа зап да се кроз Литургију пројављује Св. Тројица и наше истинско постојање у будућности					4	IV
Крштење и Литургија као практично исповедање вере у Бога који је Св. Тројица	ученик зна да се кроз Крштење и Литургију практично исповеда вера у Бога који је Света Тројица	Дијалoшка, Демонстративна, Текст	Верoучитељ упознавање са темама и очекивањима ученик прати излагање коментарише теме	Уџбеник, Дидактички материјал	разговор испитивање посматрање самостални рад ученика задовољство ученика	2	V
Света Тројица у православној иконографији	ученик зна разлику између иконографског приказивања Св.Тројице у православној и римокатоличкој традицији					4	V,VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.7.13. Програм рада домаћинства за седми разред

Теме	Циљ	Оријентациони број часова	Време
Савремено домаћинство и породица	<ul style="list-style-type: none"> • Стицање нових знања о улози породице у формирању културе понашања, становања, исхране, одевања и рада • Обједњавање и унапређивање претходно стечених знања и вештина, усвајање вредности и формирање навика у вази с` важним активностима у свакодневном животу 	6	IX - VI
Култура становања		10	IX – VI
Култура одевања		10	IX – VI
Култура понашања		10	IX - VI

Садржаји	Исходи	Методе-активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Савремено домаћинство и породица	<p>Разуме значење појмова: домаћинство, породица, култура</p> <p>Разуме улогу породице у формирању културних потреба, као и формирању навика, интересовања</p> <p>Разуме фазе породичног живота, односе у породици и потребе савремене породице</p>	<p>метода живе речи</p> <p>метод демонстрације</p> <p>метод ученичких радова и вежбања</p>	<p>слике и илустрације</p> <p>видео материјали</p>	<p>разговор</p> <p>испитивање</p> <p>посматрање</p> <p>самостални рад ученика</p> <p>задовољство ученика</p>	6	IX - VI
Култура становања	<p>Познаје просторије у стану (кући) и разуме њихову намену и начин коришћења</p> <p>Разуме значај навика хигијенског одржавања стамбениг простора и околине</p>	<p>метода живе речи</p> <p>метод демонстрације</p> <p>метод ученичких радова и вежбања</p>	<p>опрема и намештај у стану</p> <p>средства и реквизити за одржавање хигијене стамбеног простора</p> <p>дидактички материјал и средства за графичко приказивање и моделовање</p>	<p>разговор</p> <p>испитивање</p> <p>посматрање</p> <p>самостални рад ученика</p> <p>задовољство ученика</p>	10	IX – VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Култура одевања	Разуме улогу одеће и обуће у животу савременог човека Зна изабрати материјале према намени одеће Познаје вештине одржавања одеће	метода живе речи метод демонстрације метод ученичких радова и вежбања	различите врсте текстилних материјала и влакана комади различите одеће по врсти и намени средства за поправку и одржавање хигијене одеће	разговор испитивање посматрање самостални рад ученика задовољство ученика	10	IX – VI
Култура понашања	Познаје и влада навикама културног понашања у различитим облицима социјалних интеракција (куповина, комуникација, путовања) Уме да планира куповину према расположивим средствима Уме да користи средства комуникације на рационалан и сврсисходан начин	метода живе речи метод демонстрације метод ученичких радова и вежбања	слике и илустрације видео материјали планер за буџетирање рачунар	разговор испитивање посматрање самостални рад ученика задовољство ученика	10	IX - VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.7.14. Корелација садржаја за обавезне наставне предмете за седми разред

Корелација	Српски језик	Математика	Природа и друштво	Техничко образовање	Практичан рад	Ликовна култура	Музичка култура	Физичко васпитање
IX		Мерење и мере	Кретање и сила	Основи машинства		Пропорције		
X			Топлота		Познавање и припремање намирница			
XI	Усмено и писмено изражавање		Светлост			Композиција, распоређивање облика и масе у површини и простору		-
XII	Усмено и писмено изражавање		Звук				Упознавање музичких дела и слушање музике	Ритмичко-спортска гимнастика Друштвени плес
I	Усмено и писмено изражавање		Живи свет и његов развитак			Пропорције	Упознавање музичких дела и слушање музике	-
II	Усмено и писмено изражавање		Заштита животне средине		Уређење животног и радног простора	Пропорције		
III	Усмено и писмено изражавање Језик и правопис	Природни бројеви	Република Србија			Композиција	Извођење музичких дела певањем и свирањем	
IV	Усмено и писмено изражавање Језик и правопис	Мерење и мере	Основне природне и географске одлике			Пропорције	Извођење музичких дела певањем и свирањем	
V	Усмено и писмено изражавање Језик и правопис		Из прошлости наших народа			Композиција	Извођење музичких дела певањем и свирањем	Друштвени плес
VI		Мерење и мере Геометријске фигуре		Технички цртеж	Технички цртеж			

3.8. Школски програм за ОСМИ разред основног образовања и васпитања

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.8.1. Програм рада српског језика за осми разред

Теме	Циљ	Оријентациони број часова	Време
Усмено изражавање	<p>Циљ образовно – васпитног рада је овладавање српским књижевним језиком; усмено и писмено изражавање и општење; доживљавање и учовање вредности књижевности и других остварења; изграђивање личности ученика.</p> <p>Задаци су:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Оспособљавање ученика да се правилно, јасно и тачно усмено и писмено изражавају; - Богађење и развијање говорне и писане културе ученика, и оспособљавање да разумеју, правилно и јасно интерпретирају и процењују говорну и писану реч других; - Упознавање ученика са најзначајнијим делима народне и уметничке књижевности, - Развијање интересовања ученика и љубави према књизи. 	68	IX, X, XI, I, II, III, IV, V
Писмено изражавање		30	IX, X, XI, I, II, III, IV, V
Језик и правопис		28	IX, X, XI, I, II, III, IV, V
Лектира		10	IX, X, XI, I, II, III, IV, V

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Усмено изражавање	<p>Ученик зна да самостално усмено излаже, да прича и описује према писменом плану, да се чисто, правилно, јасно изражава, зна да дискутује и реферише о прочитаном, уме да самостално јавно наступа, зна да даје обавештења, састави оглас и извештај, уме да чита текст по улогама, зна да разговара о филму, представи, уме да води разговор о тексту из дечије штампе.</p>	<p>вербално-текстуалне, илустративно демонстративне, метода самосталног излагања ученика, репродуктивно – стваралачка.</p>	<p><u>Активност наставника</u> организатор и реализатор мотивише ученике ,подржава и развија њихова интересовања,партнер у педагошкој комуникацији,прати напредовања ученика,информише их и оцењује њихова постигнућа, регулише социјалне односе у одељењу,прати ефекте сопственог рада .</p> <p><u>Активност ученика</u> слушају,учавају,читају,пишу,мислиоци-размишљају о својим поступцима,решаваоци проблема,активни посматрачи,партнери, активни учесници,самопроцењивачи</p>	<p>читанка, текстови, дечија штампа, слике, наставни листић.</p>	<p>разговор, праћење, испитивање, подстицање, показивање, похвале.</p>	68	IX, X, XI, I, II, III, IV, V

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Писмено изражавање	Ученик може да самостално преприча кратка штива (у којима су дати описи предела, излета, екскурзије, посете), уме да напише приватно писмо (члану породице, пријатељу, рођаку), зна да изрази саучешће, зна да напише кратку аутобиографију, напише молбу, састави пријаву, испуни формулар, напише реверс, признаницу, потврду, да састави извештај. да уради четири писмена задатка.	метода подстицајне речи, метода објашњења, метода писмених радова.	<u>Активност наставника</u> организатор и реализатор мотивише ученике ,подржава и развија њихова интересовања,партнер у педагошкој комуникацији и афективној комуникацији,прати напредовања ученика,информише их и оцењује њихова постигнућа, регулише социјалне односе у одељењу,прати ефекте сопственог рада .	текстови, читанка, слике, дечија штампа, формулари и образци; вежбанке.	испитивање, праћење, подстицање, разговор, похвале, писмени задатак.	30	IX, X, XI, I, II, III, IV, V
Језик и правопис	Ученик поседује знања о променљивим врстама речи и показује их током понављања и утврђивања, поседује знање о речи у реченици и показује га током синтезе, има знања о врстама речи и реченица и исказује их при систематизацији, зна правописна правила и уме да их примени током систематизације, зна како се пишу речце не, ли и нај,уме да правилно пише наслове књига.	метода обраде појмова о језику и правопису, индуктивни поступак, дедуктивни поступак.	<u>Активност ученика</u> слушају, уочавају, читају, пишу, мисли оци-размишљају о својим поступцима, решава оци проблема, активни посматрачи, партнери, активни учесници, самопроцењивачи	текстови, наставни листић, читанка, боје, слике, панони.	праћење, испитивање, активности ученика, домаћи задаци.	28	IX, X, XI, I, II, III, IV, V
Лектира	Ученик уме да препозна епску народну поезију, јасно и прецизно изражава мисли у вези садржаја, препричава садржај, уочава идеје и изражава став о прочитаном.	метода самосталног излагања, дијалогско – монолошко.		књиге школске лектире, музичка читанка.	разговор, усмено излагање, подстицање активности	10	IX, X, XI, I, II, III, IV, V

3.8.2. Програм рада математике за осми разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Скуп природних бројева већих од 1000000	Циљеви су: <ul style="list-style-type: none"> - да усвоје елементарна математичка знања неопходна за схватање појава у природи и друштву - оспособљавање ученика за разумевање квантитативних и просторних односа реалног света - стицање нових знања неопходних за даљу професионалну оријентацију и примену у пракси и интегрисање у животну средину 	78	IX, X, XI, XII, I
Разломци	Задаци су: <ul style="list-style-type: none"> - савлађивање основних рачунских операција, - оспособљавање ученика за практичну примену математичких знања у решавању разних задатака и проблема у животу - развијање способности посматрања, опажања и логичког мишљења - Оспособљавање ученика за мерење и геометријско цртање, - Развијање упорности, систематичности, уредности и одговорности у раду, - развијање радозналости и самосталности - развијање свести о сопственим знањима и способностима 	58	II, III, IV, V

Садржаји	Исходи	Методе	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Скуп природних бројева већих од 1000000	<ul style="list-style-type: none"> -успешно овладао приказивањем бројева на бројној оси; -савладао и успешно обавља сабирање и одузимање природних бројева; -савладао и успешно обавља множење природних бројева (множење једноцифреним и вишецифреним бројем); -савладао и успешно обавља дељење природних бројева (дељење једноцифреним 	<ul style="list-style-type: none"> монолошка метода дијалогска метода метода рада на тексту 	<p><u>Активност наставника</u> организатор и реализатор мотивише ученике ,подржава и развија њихова интересовања,партнер у педагошкој комуникацији и афективној комуникацији,прати напредовања ученика,информише их и оцењује њихова постигнућа, регулише социјалне односе у одељењу,прати ефекте сопственог рада .</p> <p><u>Активност ученика</u> слушају,учавају,читају,пишу,мислиоци-размишљају о својим поступцима,решаваоци</p>	наставни листићи	систематско праћење и посматрање знања и напредовања ученика,свестрано вредновање(оцењивање знањакрозразговор,усменим и писменим испитивањем, оцењивање мисаоности уз уважавањеинтересовања, залагања,способности и услова за рад ученика) писмени задаци домаћи задаци	78	IX, X, XI, XII, I

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

	бројем); -употребљава и користи математичке термине и симболе; -решава задатаке са једном или две рачунске операције; -решава једноставније текстуалне задатке;		проблема,активни посматрачи,партнери, активни учесници,самопроцењивачи		самооцењивање		
Разломци	-упознао и усвојио појам разломака (писање, читање, врсте и упоређивање) упознао и примењује децимални запис разломака; појам процента -савладао сабирање, одузимање и множење децималних бројева -савладао дељење децималних бројева целим бројем -решава једноставне текстуалне задатаке	монолошка метода дијалогска метода метода рада на тексту	<u>Активност наставника</u> организатор и реализатор мотивише ученике подржава и развија њихова интересовања,партнер у педагошкој комуникацији и афективној комуникацији,прати напредовања ученика,информише их и оцењује њихова постигнућа, регулише социјалне односе у одељењу,прати ефекте сопственог рада . <u>Активност ученика</u> слушају,уочавају, читају,пишу,мислиоци-размишљају о својим поступцима,решаваоци проблема,активни посматрачи,партнери, активни учесници,самопроцењивачи	наставни листићи	писмено и усмено испитивање посматрање залагања на часу вредновање знања, мисаоности и радне делатности писмени задаци домаћи задаци самооцењивање годишњим планом предвиђена су четири писмена задатка	58	II, III, IV, V

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.8.3. Програм рада природе и друштва за осми разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Живот и рад људи у Републици Србији	Циљ да ученици упознају природну и друштвену средину, нађу своје место и улогу у њој и да обезбеде основу за даље изучавање природних услова за живот и рад становништва, места, регије и ширег завичаја, земље некад и сад. Стицање знања о друштвеном животу и радупрема територијалним областима у Републици Србији, познавање природних богатства, привредне развијености и организованости	40	IX, X, XI, I, II, III, IV, V
Прошлост наших народа	Стицање основних знања о историјској прошлости и периоду II Светског рата, важне битке у окупацији и ослобађању и стварање нове Југославије, разумевање односа историјских догађаја	12	XI, XII, II, III, V
Електрицитет и електрична струја	Познавање основних својства електрицитета и електричне струје, разумевање основних електричних појава и дејства електричне струје, користи и практична примена електричне стурје у савакодневном животу, опасности и заштита од електричне струје	15	IX, X, XI, XII, II, IV
Човек и његово здравље	Стицање основних знања о људском организму, здрављу и заштити здравља. Разумевање значаја репродуктивног здравља и планирања породице	69	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V

Садржаји	Исходи	Методе	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Живот и рад људи у Републици Србији: Пољопривредна производња, шумарство, рудна богатства, индустрија, туризам, саобраћај,	-зна основне територијалне области у Републици Србији, услове живота и рада -зна природна богатства и стање привредне развијености и организованости у Републици Србији	вербалне (монологска, дијалогска) метода открића илустративно-демонстративне метод ученичких радова	<u>Активност наставника</u> организатор и реализатор мотивише ученике ,подржава и развија њихова интересовања, партнер у педагошкој комуникацији и афективној комуникацији,	географска карта економска карта слике насеља организационе шеме поделе филмске секвенце о привреди наше земље, наших крајева	ученичка активност и учешће у разговорима усмено испитивање ученички радови	40	IX, X, XI, I, II, III, IV, V
Прошлост наших народа: Други светски рат, окупација и ослободилачки рат, стварање нове Југославије	-зна најважније догађаје и личности у историјској прошлости у периоду II Светског рата, важне битке у окупацији и ослобађању и стварање нове Југославије	вербалне (монологска, дијалогска) метода открића илустративно-демонстративне метод ученичких радова	прати напредовања ученика,информише их и оцењује њихова постигнућа регулише социјалне односе у одељењу,прати ефекте сопственог рада .	фотографије текстови и историјска документа историјске карте филмски материјали	ученичка активност и учешће у разговорима усмено испитивање ученички радови	12	XI, XII, II, III, V

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

	-разуме повезаност историјских догађаја и њихов значај за развој наше државе -зна важне културно историјске споменике и трагове прошлих догађаја -поштује и негује културно-историјске вредности и баштину		<u>Активност ученика</u> слушају, уочавају, читају, пишу, мисли оци-размишљају о својим поступцима, решаваоци проблема, активни посматрачи, партнери активни учесници, самопроцењивачи	локалитети културно-историјских споменика музејске поставке			
Електрицитет и електрична струја: Врсте електрицитета, електрична струја, дејство електричне струје, коришћење, опасности и заштита	-разуме електрицитет и електричне појаве -зна врсте електрицитета, изворе и дејство струје, употребну вредност струје -свестан је опасности и познаје мере опреза у коришћењу струје	вербалне (молошка, дијалоска) метода открића илусративно-демонстативне метод ученичких радова		пластични чешаљ, папирни и синтетичка тканина батерија, сијалица комад жице, исправљач струје на 12 V комад ексера и метална пиљевина	ученичка активност и учешће у разговорима усмено испитивање ученички радови	15	IX, X, XI, XII, II, IV
Човек и његово здравље: Системи органа, нега и здравље органа, зрелост за брак и породицу	-познаје основе анатомске и физиолошке организације људског органа, физиолошки процеси) -разуме значај репродуктивног здравља, познаје мере заштите и методе планирања породице -свестан је ризичног понашања по здравље	вербалне (молошка, дијалоска) метода открића илусративно-демонстативне метод ученичких радова		тематске слике/илустрације анатомски модели човековог органа у 2Д 3Д модел хуманог скелета модели људских органа и ткива микроскоп и хистолошки препарати контрацептивна средства	ученичка активност и учешће у разговорима усмено испитивање ученички радови	69	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.8.4. Програм рада физичког васпитања за осми разред

Теме	Циљ	Оријентациони број часова	Време
Стројеве вежбе	<p>Циљ је да допринесе свестраном развоју ученика и његовом оспособљавању за стваралачку примену физичке културе у животу, ради отклањања заостајања, јачања здравља, радне и одбрамбене способности. Оспособити ученика за слободно стваралачко изражавање у игри, спорту, гимнастици и другим облицима физичке културе, што доприноси хуманизацији личности и потврђивању њених људских вредности.</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Задовољење природних потреба ученика за кретањем и игром остварујући истовремено и позитиван утицај на свестран телесни развој и развоју функционалних способности; - кориговање недостатака у телесном и моторном развоју; - очување и учвршћивање здравља, изграђивање хигијенских навика и превентивно деловање настајања телесних деформитета; - омогућити задовољење социјалних потреба ученика за животом и радом у колективу, стваралаштвом и афирмацијом; - развијање позитивних, моралних и вољних особина, радних навика и смисла за естетским вредностима; - сталном побољшању физичких способностима, развијање психофизичких особина, снаге, брзине, окретности, гипкости и издржљивости, као и образовању моторних умења и навика неопходних за свакодневни рад и живот, као и моторних умења и навика потребних за бављење спортом и рекреацијом; - овладати основним појмовима и терминологијом; 	2	IX
Природни облици кретања		10	X, XII, II, V
Атлетика		19	IX, V
Спортска и ритмичко - спортска гимнастика		23	I, II
Тимске игре (фудбал, рукомет, кошарка)		48	X, XI, II, IV, V

Садржаји	Исходи	Метод-	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Стројеве вежбе	-усваја елементарна знања; -познаје термине основних ставова, -правилно изводи покрета тела.	Метод демонстрације	Активност наставника организатор и реализатор, мотивише ученике – подржава и развија њихова интересовања, организује активности, одређује саставе екипа, суди,	огледала	Разговор, праћење и посматрање, анализа, извођење закључака, похвале, вредновање и оцењивање.	2	IX
Природни облици кретања	-задовољене основне потребе за кретањем.	Метод практичног вежбања		струњаче, греде, клупице, обручи		10	X, XII, II, V
Атлетика	-развио моторичке способности	Метод живе речи		атлетска стаза, кугла, сталак за скок у вис,		19	IX, V

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Спортска и ритмичко - спортска гимнастика	-задовољење основних потреба за кретањем; -истражио сопствене способности; -правилно изводи покрет тела по налогу.		води записнике, набавља реквизите <u>Активност ученика</u> слушају, сарађују са одраслима и вршњацима, активно учествују, усвајају правила понашања на такмичењима, асистирају	струњаче, козлић, шведски сандук, обручи, музика ...		23	I, II
Тимске игре (фудбал, рукомет, кошарка)	-развио манипулативне покрете; -познаје правила игре и придржава се истих.			лопте, кош, глави....		48	X, XI, II, IV, V

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.8.5. Програм рада техничког образовања за осми разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Погонске машине и мотори	Циљ је да ученици стекну радно и политехничко образовање и васпитање, развијање постојећих и подстицање нових интересовања за поједине технике, развијање радних вештина и друштвено корисних навика, као и неговање склоности, способности и одговорности.	18	IX, X
Електричне инсталације у кући и стану	Задаци: <ul style="list-style-type: none"> • стицање основних знања о процесима и производима различитих технологија; • стицање одговарајућег радно – техничког образовања, упознавање са различитим материјалима који се најчешће користе и овладавање одређеним техникама рада у једноставнијим производним процесима, правилну употребу алата и материјала. 	32	X, XI, I
Електрични уређаји	<ul style="list-style-type: none"> • стицање одговарајућег радно-техничког образовања и опште припреме за касније образовање, оспособљавање за рад и укључивање у друштвени живот; 	19	XII
Комбиновани радови	<ul style="list-style-type: none"> • развијање функционалне писмености (читање симбола и података са техничког цртежа); • увођење ученика у културу рада и примену одговарајућих мера и средства заштите на раду; • развијање самосталности и радозналости; 	47	II, III, IV
Саобраћај	<ul style="list-style-type: none"> • развијање свести о сопственим знањима, интересовањима и способностима и даљој професионалној оријентацији; • развијање навика за правилан однос према раду и друштвеној имовини; • стицање основних знања и навика понашања у саобраћају; • развијање другарства и емоционалне стабилности. 	20	IX, V

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Погонске машине и мотори Енергетски извори; хидроелектране и термоелектране	-зна врсте и карактеристике природних ресурса (воде) и начин њиховог коришћења; -разуме принцип рада хидроелектрана и термоелектрана; -уме да тумачи техничке податке на основу илустрација и пројекција	вербалне (монологска, дијалогска) и илустративно-демонстративне метод ученичких радова	<u>Активност наставника</u> организатор и реализатор мотивише ученике, подржава и развија њихова интересовања, партнер у педагошкој комуникацији и афективној комуникацији, прати напредовања ученика, информише их и оцењује њихова постигнућа регулише социјалне односе у одељењу, прати ефекте сопственог рада .	сlike илустрације пројекције	разговор праћење испитивање	18	IX, X
Електричне инсталације у кући и стану Електроинсталациони материјал; електрично коло	-разуме основна својства и намену електроинсталационог материјала; -уме да чита техничке податке на основу симбола (шеме); -разуме принцип рада и примену струјног кола;			цртеж шеме потребан материјал потребан алат	разговор праћење испитивање продукти практичних вежби	32	X, XI, I

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

	-уме да се служи прибором и алатом; -развио правилне радне навике (опрезност, прецизност); -уме да примени стечена знања у свом окружењу		<u>Активност ученика</u> слушају, уочавају, читају, пишу, мислиоци-размишљају о својим поступцима, решаваоци проблема, активни посматрачи, партнери активни учесници, самопроцењивачи				
Електрични уређаји Електрични уређаји у домаћинству; магнет и електромагнет	-схвата принцип рада техничких уређаја, њихове конструкције и начин управљања; -уме да стечена знања примени (једноставне оправке); -уме да се служи потребним алатом; -развио правилне радне навике; -примењује мере заштите од струје; -разуме принцип рада и дејства магнета и електромагнета			цртеж илустрације потребан материјал потребан алат	разговор праћење испитивање ученикова демонстрација	19	XII
Комбиновани радови Обрада различитих материјала	-зна назив, одлике и примену материјала; -зна основне операције и поступке при обликовању различитих материјала; -уме да правилно користи одговарајући прибор и алат; -уме да чита техничке податке са цртежа; -примењује одговарајуће мере заштите; -развио правилне радне навике	вербалне (монологска, дијалогска) илустративно-демонстративне метод ученичких радова		потребан материјал потребан прибор и алат	разговор праћење продукти рада ученика	47	II, III, IV
Саобраћај Вожња и одржавање бицикла	-познаје називе и функцију основних делова бицикла; -зна правилан поступак одржавања бицикла; -има вештину управљања бициклом			слике полигон бицикл	разговор праћење испитивње ученикова демонстрација	20	IX, V

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.8.6. Програм рада практичног рада за осми разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Уређење школског простора	<p>Циљ практичног рада је да путем непосредног практичног учешћа ученика у одржавање, побољшање услова за живот и рад у школи и средини допринеси изграђивању културе рада.</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> да се ученик непосредно и практично ангажују у одржавању и стварању повољних услова за живот и рад у школи да се ученици непосредно ангажују у одржавању зелених површина, значајних објеката и заштити животне средине ученици практично упознају разноврсне облике производног и друштвено – корисног рада стицање основних знања о процесима и производима човековог рада стицање знања о потреби заштите и унапређења животне средине развијање свести о важности хигијене за психофизичко здравље развијање способности за извођење једноставних радних операција путем разноврсних активности буду обавештени о избору позива, што успешније професионалне оријентације <ul style="list-style-type: none"> развијање радозналости и самосталности 	4	IX, I, IV
Руковање техничким средствима и уређајима у школи		4	I, II
Израда употребних и украсних предмета		8	XI, XII
Исхрана људи		16	IX, X
Чување и заштита намирница		10	X
Чување здравља и нега болесника		10	II, III
Вођење домаћинства		16	IV, V

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Уређење школског простора Уређење учионица и дворишта	-разуме важност и могућност личног учешћа у заштити и уређењу средине; -има развијене мануелне вештине у руковању алатом; -активно учествује у процесу рада	вербалне, демонстративне, практичног рада	<u>Активност наставника</u> организатор и реализатор мотивише ученике, подржава и развија њихова интересовања, партнер у педагошкој комуникацији и афективној	потребан прибор и алат за уређење	праћење процењивање ангажовања ученика	4	IX, I, IV
Руковање техничким средствима и уређајима у школи	-зна називе, намену и начин управљања техничким уређајима; -има развијене вештине управљања техничким уређајима; -примењује стечена знања у животу	вербалне, демонстративна, практичног увежбавања		техничка средства и уређаји у школи	праћење подстицање резултати вежбања ученика	4	I, II

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Израда употребних и украсних предмета	-зна називе и технологију обраде појединих материјала; -уме да се правилно користи прибором и алатом; -има формиране правилне радне навике	вербалне, демонстративна, практичног рада	комуникацији, прати напредовања ученика, информише их и оцењује њихова постигнућа	потребан материјал, прибор и алати	праћење подстицање продукти рада ученика	8	XI, XII
Исхрана људи Правилна исхрана деце и одраслих	-разуме значај правилне исхране за развој деце, живот и рад одраслих; -примењује стечена знања у свакодневном животу (прављење јеловника)	вербалне, илустративно-демонстративне	регулише социјалне односе у одељењу, прати ефекте сопственог рада	слике јеловник (примери)	разговор праћење испитивање	16	IX, X
Чување и заштита намирница Методe конзервирања намирница	-зна поступке конзервирања намирница; -разуме значај конзервације за очување намирница; -примењује стечена знања у свакодневном животу	вербалне, практичног увежбавања	<u>Активност ученика</u> слушају, уочавају, читају, пишу, мисли оци-размишљају о својим поступцима, решава оци проблема, активни посматрачи, партнери активни учесници, самопроцењивачи	слике узорци потребне намирнице	разговор испитивање резултат вежби	10	X
Чување здравља и нега болесника Заразне болести, болести зависности, нега болесника, здравствена заштита	-стекао сазнања о заразним болестима, болестима зависности (узроцима, превенцији и лечењу; -разуме значај здравственог осигурања и заштите; -примењује стечена знања	вербалне, илустративна		слике, илустрације	разговор праћење испитивање	10	II, III
Вођење домаћинства Економисање у домаћинству, помоћ друштва породици	-зна начине и значај економисања у домаћинству (рационална потрошња, куповина); -стекао знања о начинима помоћи друштва при вођењу домаћинства; -примењује стечена знања	вербалне, илустративна		слике, цртежи, илустрације	разговор праћење испитивање	16	IV, V

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.8.7. Програм рада ликовне културе за осми разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Слободно компоновање	<p>Циљ да подстиче и развија ученикове способности и осећај за естетско изражавање, оликовање и примену стечених естетских изражавања, обликовања и примену стечених естетских искустава, у животу и раду.</p> <p>Задатак:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Подстицање развоја визуелних, моторних, емоционалних доживљаја, опажања, памћења виђеног, маштовито представљање и јачање осетљивости за облик, боје и просторне односе; - Упознавање са законитостима у природи које се могу односити на личне активности; - Упознавање са различитим материјалима за рад, подстицање и развијање имагинације и неговање интересовања за културну баштину и савремена кретања у уметности; - Развијање способности ученика за аналитичко посматрање; - Подстицање на развој спонтаног ритма бојених мрља, линија, светлина, психолошко деловање - Корекција пажње на усвајање и деловање непознатих знакова 	18	IX, X
Контраст, јединство и доминанта	<ul style="list-style-type: none"> - Развој перцепције и усвајање - Симбола савременог света - Текстуалне вредности површине и облика, - Карактер и врсте текстуре - Тонске разлике светлотамно, степен светлине и затамњености, - Градација светлости у односу на одређеност извора 	16	XI, XII, II
Пројектовање одеће	<ul style="list-style-type: none"> - Развој перцепције за комплементарне боје, - Развој перцепције за топле и хладне боје, - Контраст тоналитета, - Слојевито сликање - Развој перцепције и аперцепције 	20	X, XI, XII, I
Визуелно споразумвање естетске и комуникативне вредности		14	III, IV, V

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Слободно компоновање јединство акције и доживљаја	-разуме дејство спонтаног и контролисаног	монолошко дијалoшка	<u>активност наставника</u> (организатор и реализатор, мотивише ученике – подржава и развија њихова интересовања, партнер у педагошкој комуникацији и афективној комуникацији, прати напредовања	оловка , фломастер, темпера, пластелин	корекција, изложбе и друге комуникације	18	IX, X
Контраст, јединство и доминанта: синтеза мрља и линија насталих акцијом	-разликује између кантраста, јединства и доминанте у стварању ликовне композиције	монолошко дијалoшка	ученика, информише их и оцењује њихова постигнућа, регулише социјалне односе у одељењу, прати ефекте сопственог рада . <u>активност ученика</u> слушају, уочавају, читају, пишу (мислиоци – размишљају о својим поступцима, решаваоци проблема, активни посматрачи, партнери, активни учесници, самопроцењивачи и партнери – знају да сарађују и саодраслима и вршњацима)	природни и вештачки материјали, оловка, угљен	корекција, изложбе и друге комуникације	16	XI, XII, II
Пројектовање одеће: разлике у пројектовању одеће за разна човекова занимања	-научио да примењују стечена знања у пројектовању и креирању одеће	монолошко дијалoшка		боје, оловка, природни и вештачки материјали; разни сликарски и несликарски материјали	корекција, изложбе и друге комуникације	20	X, XI, XII, I
Визуелно споразумвање естетске и комуникативне вредности: изражавање лепог, ружног, веселог и тужног човека	-научио да примењују стечена знања у ликовном изражавању	монолошко дијалoшка		темпера, репродукције, постери	корекција, изложбе и друге комуникације	14	III, IV, V, VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.8.8. Програм рада музичке културе за осми разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Извођење музике певањем и свирањем	Циљ је позитивно утицање на емотивно – ефективну сферу личности ученика и поступно развијање елементарних музичких способности. Задаци: - буђење интересовања према музичкој уметности у музичким активностима; - оспособљавање ученика да правилно реагују на музику, да опажају карактер музичког дела и разумеју садржај програмских композиција; - неговање способности ученика да музички доживљају изразе и средствима других уметности(ритмичка- плесно , драмска,..); - перманентно развијати музичку перцепцију уз основне музичке способности – ритам, слух и меморију; - опажање и разликовање особина тонова и њихово бележење; - неговање вокалних способности певањем народних и уметничких садржаја; - оспособљавање ученика за музицирање на ритмичким и мелодијским инструментима орфовог инструментарија; - упознавање са основним музичким појмовима који представљају саставни део опште музичке културе; - подстицање стваралачких музичких способности сваког ученика; - упознавање ученика са одабраним делима нашег народног и уметничког стваралаштва и ормирање правилног односа према уметничкој баштини;	15	IX, XI, XII, I, III, IV, V
Упознавање музичких дела слушањем музике		11	IX, X, XI, II, III, IV
Примери за слушање музике, стицање музичке културе и музикотерапију		8	X, XII, III, V

Садржаји	Исходи	Методе	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Слободно компоновање јединство акције и доживљаја	-делује спонтано и контролисано, -изражава се непосредно и правилно	монолошко-дијалоска практичан рад Текст метода	активност наставника (организатор и реализатор, мотивише ученике – подржава и развија њихова интересовања, партнер у педагошкој комуникацији и афективној комуникацији, прати напредовања ученика, информише их и оцењује њихова постигнућа, регулише	Аудитивна средства (музички инструмент и носач звука-ЦД плејер) Аудио-визуелна средства (снимци концерата или музичко-сценских представа на ДВД запису, ТВ емисије) Визуелна средства (плакати, панои, слике, мултимедијални компјутерски садржаји, фотографије) Текстовна средства (учбеници, чланци, енциклопедије) Помоћно-техничка средства (табла, апликатори, показивачи и др.)	корекција, изложбе и друге комуникације	9	IX, X

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

<p>Извођење музике певањем и свирањем</p>	<p>-пева песме у складу са текстом -негује вокалне способности ученика -способљен за свирање обрађених песама -развио осећај за ритам</p>	<p>Метода рада на тексту певање песама свирање песама илустративна метода дијалoшка метода интерактивна метода перцепција музичких примера слушање аудио примера</p>	<p>социјалне односе у одељењу, прати ефекте сопственог рада .</p> <p>активност ученика слушају, уочавају, читају, пишу (мислиоци – размишљају о својим поступцима, решаваоци проблема, активни посматрачи, партнери, активни учесници, самопроцењивачи и партнери – знају да сарађују и саодраслима и вршњацима</p>		<p>слушање разговор похвале оцењивање</p>	<p>8</p>	<p>XI, XII, II</p>
<p>Упознавање музичких дела слушањем музике</p>	<p>-препознаје композиције -створио навике за активно слушање музике -развио музичку меморију, перцепција и слух -изградио музички укус -уме да опажа карактер музичког дела</p>	<p>монолошко-дијалoшка метода илустративна метода интерактивна метода перцепција музичких примера слушање аудио примера</p>		<p>Аудитивна средства (музички инструмент и носач звука-ЦД плејер) Аудио-визуелна средства(снимци концерата или музичко-сценских представа наДВД запису, телевизијске емисије) Визуелна средства (плакати, панои, слике, мултимедијални компјутерски садржаји, фотографије) Текстовна средства(учбеници, чланци, енциклопедије) Помоћно-техничка средства(табла, апликатори, показивачи и др.)</p>	<p>праћење похвале</p>	<p>10</p>	<p>X, XI, XII, I</p>
<p>Примери за слушање музике, стицање музичке културе и музикотерапију</p>	<p>- препознаје композиције -развио музичку меморију, перцепцију и слух -уме да опажа карактер музичког дела -стекао музичку културу кроз упознавање са духовном, џез, поп, рок и електро музиком -изградио музички укус</p>	<p>монолошко-дијалoшка метода илустративна метода интерактивна метода перцепција музичких примера слушање аудио примера</p>			<p>праћење похвале разговор</p>	<p>7</p>	<p>III, IV, V</p>

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.8.9. Програм рада грађанског васпитања за осми разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Увод	<ul style="list-style-type: none"> Разумевање концепта универзалности права детета; Стицање знања о узроцима различитог степена остварености права детета у савременом свету; 	2	IX
Деца у савременом свету	<ul style="list-style-type: none"> Подстицање развоја критичког односа према појавама злоупотребе права детета; Упознавање са неопходним условима за остваривање најбољег интереса детета; Упознавање са местом, улогом и значајем међународних организација које се у свом раду баве унапређивањем положаја деце у Републици Србији; 	18	IX, X, XI, XII, I, II
Медији у савременом друштву	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање са националним законодавном оквиром чији је циљ заштита интереса деце; 	11	II, III, IV, V
Завршни део	<ul style="list-style-type: none"> Разумевање места, улоге и одговорности државе, друштва, породице и детета у унапређивању положаја деце у друштву; Идентификовање особина, знања и вештина код деце које су значајне за њихову активну улогу у унапређивању положаја деце у друштву; Разумевање улоге и значаја медија у савременом друштву; Унапређивање вештина критичког разматрања информација добијених преко различитих медија; Упознавање са улогом медија у креирању слике детета у друштву; 	3	V

Садржаји	Исходи	Метод	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Увод	подсећање на садржаје програма из предходних разреда (5., 6., 7. раз.) представљање циљева, задатака и метода рада	Интерактивни метод Искуствено учење Игровни контекст	<u>Активност наставника</u> организатор и реализатор мотивише ученике, подржава и развија њихова интересовања, партнер у педагошкој комуникацији и афективној комуникацији, прати напредовања ученика, информира их и оцењује њихова постигнућа регулише социјалне односе у	папир А4 формата, велики пак папир, фломастери, дрвене бојице, маказе, лепак.	Ученици се не оцењују класичним школским оценама нити пореде. Свака лична експресија подједнако је драгоцена. Задатак наставника је да истакне позитивне потенцијале у сваком од ученика, дајући лични, конкретни подстицај сваком ученику.	2	IX
Деца у савременом свету	ученици разумеју концепт универзалности права детета познају чиниоце који утичу на оствареност дечијих права ученици су упознати са местом, улогом и значајем међународних организација које се у свом раду баве унапређивањем положаја деце у РС					18	IX, X, XI, XII, I, II

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

	уознавање са националним законодавним оквиром чији је циљ заштита интереса деце		одељењу, прати ефекте сопственог рада				
Медији у савременом друштву	разумеју улогу и значај медија у савременом друштву критичко разматрање информација добијених преко различитих медија узнати су са улогом медија у креирању слике детета у друштву		<u>Активност ученика</u> слушају, уочавају, читају, пишу, мисли оци- размишљају о својим поступцима, решава оци проблема, активни посматрачи, партнери активни учесници, самопроцењивачи			11	II, III, IV, V
Завршни део	узнати место и улогу ђачког парламента по одредбама Закона о основама система образовања и васпитања	Интерактивни метод Искусствено учење Игровни контекст		папир А4 формата, велики пак папир, фломастери, дрвене бојице, маказе, лепак.		3	V

3.8.10. Програм рада православног катихизиса за осми разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Увод	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање садржаја програма и начина рада 	2	IX
Учење о личности на основу православне тријадологије	<ul style="list-style-type: none"> да се код ученика изгради свест о томе: да је онтолошко начело на основу православног учења о Богу као Св. Тројици личност, а не природа 	6	IX,X
Разлика између природе и личности у Богу	<ul style="list-style-type: none"> да је природа нешто опште, заједничко свим личностима, а да је личност носилац и начин постојања те исте заједничке природе 	2	X
Човек као личност	<ul style="list-style-type: none"> да је човек створен као личност и да је позван да постоји на начин на који постоји Св. Тројица ако жели да превазиђе ограничења своје природе, што се остварује у Христу, односно у Литургији 	3	X,XI
Сједињење тварне и нетварне природе у једној личности Христовој	<ul style="list-style-type: none"> да је сједињење сварне и нетварне природе јрдино могуће у једној Христовој личности, који је истинити Бог и истинити Човек 	4	XI
Обожјење створене природе у Христовој личности	<ul style="list-style-type: none"> да је обожење циљ постојања створене природе и једино је могуће у личности Христовој, Сина Божјег 	5	XII,I,II
Црква као Тело Христово	<ul style="list-style-type: none"> да је Црква Тело Христово, јер је Христова личност носилац постојања створене природе која постоји као заједница многих у Христу, тј. као литургијска заједница 	6	III,IV
Будуће Царство Божје као узрок Цркве	<ul style="list-style-type: none"> да је будуће Царство Божје узрок стварања и постојања света и људи, који у Литургији остварују иконично постојање тог Царства 	2	V
Светост и Царство Божје у православној иконографији	<ul style="list-style-type: none"> да православна иконографија тиме што приказује човека и природу као слободне у односу на законе природе, жели да их прикаже како ће они изгледати у будућем Царству Божјем 	4	V,VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Садржаји	Исходи	Методe	Активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Увод	Ученике упознати са темама Катихизиса	Дијалoшка, Демонстративна, Текст	Вероучитељ упознавање са темама и очекивањима ученик прати излагање коментарише теме	Уџбеник, Дидактички материјал	разговор испитивање посматрање самостални рад ученика задовољство ученика	2	IX
Учење о личности на основу православне тријадологије	-Ученик стекао свест о томе да је личност заједница слободе са другом личношћу					6	IX,X
Разлика између природе и личности у Богу	-ученик је свесан разлике између природе и личности					2	X
Човек као личност	-ученик запажа да је личност (личност као заједница) носилац постојања природе					3	X,XI
Сједињење тварне и нетварне природе у једној личности Христовој	ученик је научио да створена природа да би постојала, мора ући у заједницу са нетварним Богом преко Христа					4	XI
Обожeње створене природе у Христовој личности	ученик уочава да у хришћанској онтологији нема сукоба и искључивости између једног и многих, јер личност као носилац постојања природе може имати више природа у себи					5	XII,II
Црква као Тело Христово	ученик запажа да се Црква као Тело Христово најбоље види у литургијској пројави Цркве					6	III,IV
Будуће Царство Божје као узрок Цркве	ученик зна да последњи догађај Царства Божјег даје истинитост историјским догађајима					2	V
Светост и Царство Божје у православној иконографији	ученик запажа да теологија иконе сведочи о светости и Царству Божјем као новом будућем начину постојања људи и природе у заједници са Христом					4	V,VI

3.8.11. Програм рада допунске наставе српског језика за осми разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Усмено изражавање	<p>Циљ допунске наставе је да помогне појединим ученицима у савладавању одређених програмских садржаја у случају да је дошло до заостајања услед објективних или субјективних фактора (изостајање, несигурност, породични проблеми, недовољна активност ученика)</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Отклањање недостатака у читању и репродуковању појединих текстова • Отклањање сметњи и погрешки у говорно-језичкој комуникацији • Превазилађење проблема одступања од језичког стандарда • Отклањање типичних правописних погрешки • Самостално писање краћег састава • Решавање проблема неуредне и нредовне израде домаћих задатака • Усвајање, утврђивање и примена знања о врстама речи • Синтетизовање знања о реченици и употреби великог слова • Буђење интересовања за читањем садрђаја из епске народне књижевности и дружење с' књигом 	17	IX, X, XI, I, II, III, IV, V
Писмено изражавање			
Језик и правопис			
Лектира			

3.8.12. Програм рада допунске наставе математике за осми разред

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Скуп природних бројева већих од 1000000	<p>Циљ допунске наставе је да помогне појединим ученицима у савладавању одређених програмских садржаја у случају да је дошло до заостајања услед објективних или субјективних фактора (изостајање, несигурност, породични проблеми, недовољна активност ученика)</p> <p>Задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да усвоје математичка знања неопходна за схватање појава и законитости у природи и друштву - да усвоје и овладају основним рачунским операцијама са природним и позитивним децималним бројевима - оспособљавање ученика за стицање нових знања у смислу професионалне оријентације и интегрисања у животну средину - подстицање развоја ученика и њихово оспособљавање за практичну примену математичких знања у решавању разних задатака и проблема у животу - развијање способности посматрања, опажања и логичког мишљења - развијање радозналости и самосталности - развијање свести о сопственим знањима и способностима 	17	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V
Разломци			

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

3.8.13. Програм рада домаћинства за осми разред

Теме	Циљ	Оријентациони број часова	Време
Средства за одржавање личне хигијене и хигијене стана	Стицање знања и вештина у вези са активностима у свакодневном животу и развијање способности примене стечених знања и умења у областима организације и функционисања савремене породице и домаћинства, исхране, културе становања и одевања	17	IX - VI
Исхрана човека		17	IX - VI

Садржаји	Исходи	Методе-активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Средства за одржавање личне хигијене и хигијене стана	<ul style="list-style-type: none"> - разуме да су ресурси пијаће воде ограничени - правилно одабира и користи средства за одржавање личне хигијене, козметичке препарате - зна да чува и користи лекове и санитарски материјал у кућним условима - уме да разврстава и правилно одлаже отпад у домаћинству - предузима мере заштите околине од отпадних материјала из домаћинства 	<p>вербалне; демонстративне; метод ученичких радова и вежбања</p>	<ul style="list-style-type: none"> - цртежи и илустрације, - различита средства и прибор за одржавање лићне и хигијене животног простора 	<ul style="list-style-type: none"> - разговор - испитивање - посматрање - самостални рад ученика - задовољство ученика 	17	IX - VI
Исхрана човека	<ul style="list-style-type: none"> - познавати основне принципе правилне исхране човека; - знати основне састојке хране; разумети значај правилне исхране за очување здравља - познавати намирнице, њихову хранљиву вредност и начине на које их човек користи у својој исхрани; - знати начине припремања и сервирања хране, посуђе и прибор који се користи у домаћинству; - умети да припреми једноставна јела; примењивати знања у свакодневном животу 	<p>вербалне; демонстративне; метод ученичких радова и вежбања</p>	<ul style="list-style-type: none"> - цртежи и илустрације - амбалажа прехранбених производа - намирнице према врсти - прибор и посуђе за припрему јела 	<ul style="list-style-type: none"> - разговор - испитивање - посматрање - самостални рад ученика - задовољство ученика 	17	IX - VI

3.8.14. Корелација програмских садржаја за обавезне наставне предмете осмог разреда

Корелација	Српски језик	Математика	Природа и друштво	Техничко образовање	Практичан рад	Ликовна култура	Музичка култура	Физичко васпитање
IX	„Доживљај са распуста“ - гов. вежба		Електрицитет, појам	Значај електр. Енергије; производња ел. енергије	Главни састојци хране; Потреба људи за хранљивим састојцима;	„Јесењи плодови“	Упознавање музичких дела и слушање музике	Ритмичко-спортска гимнастика Друштвени плес
X	Текст: „Игра зрна и орача“		Пољопривреда равничарских крајева; Проводници и изолатори; Врсте електрицитета	Електрични инсталациони материјали; хидроелектране и термоелектране; преношење ел. енергије; електромотори, употреба	Чување и заштита намирница;	Израда предмета за свакодневну употребу	Упознавање музичких дела и слушање музике	
XI	„Сурово срце“; „Дан без глади“		„Напад на Краљевину“; електричне појаве	Шеме ел. Инсталације у стану;	Основе планирања дневних obroка; прављење јеловника	„Воће у чинији“		
XII	Народна прича		Електрична струја;	Укључивање и искључивање ел. уређаја; руковање ел. уређајима		Илустровање приче	Извођење музичких дела певањем и свирањем	
I				Електричне инсталације у стану (шема)	Техничка средства и уређаји у школи		Извођење музичких дела певањем и свирањем	
II	Опис радионице		Топлотно дејство ел. енергије; извори струје; Туризам на планинама;	Радна вежба: картон, кожа, скај; монтажа прекидача;	Руковање техничким средствима; израда украсних предмета од различитих материјала	„Игре на снегу“	Извођење музичких дела певањем и свирањем	Друштвени плес

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

III	„Опомена“; „Прве љубичице“; „Опис мајке“	Појам процента	Болести и нега органа за дисање, варење, излучивање, жлезде	Израда свећњака, украса, комбиновани радови	Економисање у домаћинству	„Мајка и ја у куповини“; „Излог продавнице“		
IV		Појам процента		Радна вежба		Страница часописа		
V	Попуњавање образаца; „Мала моја из Босанске Крупе“		Саобраћај; решавање тестова		Набавка на кредит	Илустрација песме		

3.9. Програм васпитно-образовног рада са ученицима са сложеним и вишеструким сметњама у развоју

Увод

Формирањем одељења за ученике са са сложеним и вишеструким сметњама у развоју Школа преузима активну улогу на пољу образовања деце са сложеним и вишеструким сметњама. Годинама уназад наша установа суочена је са проблемом немогућности да у условима постојећих програмских оквира и постојеће организације рада обезбеди адекватну помоћ и подршку за децу са дубљим менталним заостајањем у развоју.

Полазна основа у раду са овом децом је Програм васпитно-образовног рада са умерено ментално ометеном децом и омладином, дат у четири развојна нивоа према достигнутом менталном узрасту. Програм обухвата области усмерених, слободних и корективно-терапијских активности, чиме се препознаје приступ развојним потребама, знањима и вештинама заснован на социјалном моделу инвалидности. Образовни карактер овог програма подразумева усвајање знања и вештина битних за самостално сналажење у социјалном окружењу. Васпитни карактер програмских садржаја односи се на формирање животних навика и особина значајних за друштвено прихватљиво понашање.

За реализацију циљева и задатака Програма, Школа располаже неопходним кадровима, материјално-техничким ресурсима и простором, организованим у складу са потребама рада са умерено ментално ометеном децом и омладином. У реализацији Програма васпитно-образовног рада поред општих, користе се и посебне методе рада које произилазе из специфичних потреба деце и омладине.

Основни циљ васпитно-образовног рада са умерено ментално ометеном децом и омладином је њихово оспособљавање за што самосталнији и независнији живот у друштвеној заједници, учинити их да својим способностима, знањима и навикама буду што мање зависни од непосредне помоћи, надзора и старања своје уже и шире друштвене заједнице. По свом карактеру и усмерењу задаци ВОР усмерени су на личност детета и говоре о оствареним променама по развојним нивоима организације способности.

Програм ВОР подразумева следеће задатке:

- подстицање развоја очуваних способности;
- ублажавање или отклањање поремећаја, недостатака и неправилности у телесној и/или психичкој сфери, смањење или спречавање њихових последица;
- развијање психомоторних способности које доприносе ширењу и богаћењу сензомоторног искуства, бољем чулном опажању, схватању елементарних појмова количина и величина, простора и времена, као и симбола значајних за безбедност и сналажење детета у средини која га окружује;
- развијање говорних и језичких потенцијала и оспособљавање детета да успешно вербално комуницира са својом средином; отклањање говорних поремећаја који отежавају језичку комуникацију и неповољно делују на емоционални и социјални развој детета;
- усвајање елементарних теоријских и практичних знања о природној и друштвеној средини у којој дете одраста, значајних за старање детета о својим свакодневним потребама, самопослуживање, чување здравља, безбедности, заједнички живот и рад и комуникацију у породици и широј заједници;
- развијање радних и навика мануелне спретности и техника у руковању једноставним алатима и материјалима, заступљеним у свакодневном животу и раду;
- развијање способности, навика и облика понашања који су неопходни за успешну социјализацију детета, за његово емоционално и социјално прилагођавање, прихватање и укључивање у породичну, школску и ужу друштвену и радну средину;

За успешну реализацију циљева и задатака васпитно-образовног рада са умерено ментално ометеном децом и омладином неопходно је уважавање дидактичко-методичких закономерности васпитно-образовног процеса, али и сагледавање специфичних захтева и метода рада заснованих на мултидисциплинарном приступу личности особе ометене у развоју. Целина ових захтева садржана је у принципима васпитно-образовног рада са умерено ментално ометеном децом и омладином. Ови принципи изражавају проверене опште захтеве по питању садржаја, форме, средства и метода васпитавања и образовања, те самим тим да одређују деловање васпитача, наставника и сарадника који раде са овом децом. Принципи васпитно-образовног рада са умерено ментално ометеном децом и омладином обједињују принципе образовно-васпитне праксе и принципе потврђене у дефектолошкој рехабилитационој и терапијској пракси. Тако разликујемо принципе:

1. Приступачности - одмерености,
2. Свесности и активности,
3. Очигледности,
4. Систематичности,
5. Трајности,
6. Повезаности колективног и индивидуалног деловања васпитања и бриге за умерено ретардирано дете,
7. Јединствености и доследности захтева и васпитног деловања.

У образовно-васпитном раду са децом и омладином са умереном менталном ометеношћу полазну законску основу чини Правилник о плану и програму образовно-васпитног рада са децом са умереном менталном ометеношћу („Сл. Гласник СРС - Просветни гласник“, бр. 4/73). Програм ВОР са децом и омладином са умереном менталном ометеношћу садржи области активности усмерених ка постизању развојног оптимума у циљу максималне могуће самосталности и укључивања у друштвену средину. Њега чине области усмерених, слободних и терапијских активности¹.

Области васпитно-образовног рада

Васпитно-образовни рад са ученицима са сложеним и вишеструким сметњама у развоју реализује се кроз три области активности: усмерене, слободне и корективно-терапијске активности. Свака од ових група активности има своју програмску структуру и план реализације, зависно од досегнутог развојног нивоа деце са којом се ради. У одељењу се ради са изразито хетерогеном групом деце, што подразумева индивидуализован приступ појединцу за исти програмски захтев. Истовремено, то је и индивидуални рад на основу програма индивидуалне терапијске подршке, мултидисциплинарно и тимски утврђених захтева и исхода за свако дете посебно и појединачно.

Програм ВОР са умерено ментално ометеном децом и омладином, укључујући планирање и програмирање по областима рада извршено је по следећем моделу:

- област рада,
- садржаји рада (према развојним нивоима),
- исходи у раду,
- методе у раду,
- средства и место рада,
- праћење оствареног напредовања,
- план фонда часова активности и период реализације.

Избор садржаја, одређивање обима и екстензитета, постављање исхода, избор метода и облика рада, средстава у раду и начин евалуације остварених промена, одређен је специфичностима развојних карактеристика и могућности деце умерено ментално ометених у развоју, као и објективним условима и могућностима организовања васпитно-образовног рада

¹ У разради Програма и конципирању садржаја, поред Правилника о плану и програму, коришћен је универзитетски уџбеник „Методика рада са ментално ретардираном децом школског узраста“, аутора Ајдински Ј. и Миладиновић В., друго издање, Београд, 1990.године.

у Школи. Област усмерених и слободних активности реализују дефектолози васпитачи са групом деце у одељењу, а област корективно-терапијских активности реализују наставници индивидуалне наставе и стручни сарадник радећи са децом појединачно и/или у паровима.

Усмерене активности

Област усмерених активности чини око 60% времена у целини садржаја који се реализују са децом у одељењу. Програмски садржаји, захтеви и облици активности по областима усмерених активности распоређени су на четири развојна степена према досегнутом менталном узрасту деце:

- Први развојни степен - обухвата децу са 7 и 8 година;
- Други развојни степен - обухвата децу са 9 и 10 година;
- Трећи развојни степен - обухвата децу са 11 и 12 година;
- Четврти развојни степен - обухвата децу са 13 и више година.

Програм је прилагођен оваквом начину рада. За I и II развојни ниво активност траје 30 минута, а за III и IV - 45 минута. Програм одређеног васпитно-образовног подручја у сваком развојном степену остварује се за две календарске године, са могућношћу продужетка за додатних годину дана. У васпитну групу која обухвата децу наредног (вишег) развојног степена дете се преводи када савлада већину захтева и садржаја програма предвиђеног за децу ретардираног развојног степена. Усмерене активности се реализују са по 25 часова недељног систематског непосредног васпитно-образовног рада васпитача са групом.

Програм васпитно-образовног рада са умерено ментално ометеном децом и омладином обухвата следеће области учења, развијања навика и вештина и упражњавања активности:

• Самопослуживање	• Физичко васпитање
• Развој психомоторике	• Радно васпитање
• Развој говора и језика	• Ликовно васпитање
• Социјални развој	• Музичко васпитање
• Упознавање природе и друштвене средине	

Слободне активности

Слободне активности јесу део времена у одељењу које се користи за креативна занимања деце, игру и разоноду, посете, излете и сличне активности. Неки часови слободних активности су тематизовани, са конкретном сврхом и очекиваним исходом у раду, док су други часови слободних активности часови опуштања, слободне игре и занимања деце. Део активности које су тематизоване реализују се кроз структурисано занимање деце, и такве активности су заступљене са по 5 часа седмичног рада, на нивоу одељења. Програмом су предвиђене три области – подручја слободних тематизованих активности, које се реализују по седмичном распореду, али и динамици годишњих промена.

- Користим рачунар
- Чувајмо околину
- Веселе игарије

За разлику од усмерених активности, које се реализују по развојним степенима слободне активности су отвореније постављење и чине избор занимања и свакодневних интересовања за децу кориснике у одељењу. Не постоје крути програмски захтеви, нивои садржаја, већ се ради са групом деце у целини, углавном кроз практично ангажовање сваког детета према сопственим могућностима. Васпитач је најчешће само медијатор у раду са групом деце, која сопственим искуством, претходно стеченим знањима и навикама решавају по један проблем у оквиру слободне активности. Други део слободних активности су слободна занимања, игра и дружења деце и ове активности не улазе у фонд часова васпитно-образовног рада, утврђених планом и програмом.

Корективно – терапијске активности

Индивидуални рад са децом корисницима одељења је обавезан и редовно је присутан током читавог периода школовања и рехабилитације. Деца са умереном менталном

ометеношћу испољавају бројне развојне потешкоће, слабости у организацији способности, које су препрека развојном напредовању, стицању знања и осамостаљивању. Корективно-терапијски рад је мера и услов остварења постављених циљева и захтева у раду са овом децом. Активности из ове области реализују се са децом појединачно а на основу индивидуалних програма корективно-терапијске подршке. У Школи постоји заокружен тим сарадника у настави и психолог, као стручни сарадник, који су носиоци у реализацији ове групе активности. Обзиром на организационе капацитете и развојно-терапијске потребе деце кориснике овог програма разликујемо следеће корективно – терапијске активности:

- Логопедске вежбе (индивидуални третман)
- Психомоторне вежбе (индивидуални третман)
- Рад психолога
- Превентивно-корективна вежбања (индивидуално према врсти и степену деформитета)

Програми ових активности су опште дати и дефинисани од стране сваког сарадника и наставника и представљају саставни део годишњег програма школе, самим тим и део овог Програма. Како се корективно – терапијске активности реализују искључиво индивидуално, а према врсти и степену проблема, развојним потребама сваког детета појединачно морамо да говорио о програмима индивидуалне корективно-терапијске подршке. То су посебни и појединачно дати програми и саставни су део радно-терапијског досијеа сваког детета обухваћеног радом у одељењу.

Суштина концепције рада са умерено ментално ометеном децом и омладином у одељењу је усмереност ка детету, његовим способностима, развојним потребама и интересовањима. Остваривања програма ВОР сагледавамо кроз анализу степена и квалитета реализованости васпитно-образовних исхода, али и кроз остварено развојно напредовање сваког детета појединачно. Унутар сваког образовно-васпитног подручја рада усмерених активности за сваки развојни ниво дефинисана је листа (очекиваних) исхода и постигнућа. Критеријуми за дефинисање листе исхода и постигнућа утврђени су двосмерно:

- а) исходи и очекивања у односу на развојне норме и стандарде и
- б) исходи и очекивања у односу према стању развојне организације способности детета појединачно.

У првом случају критеријуми евалуације оствареног напредовања су унапред дати, стандардизовани. Елементи праћења остварених исхода и очекивања у односу на развојне норме и стандарде за овај смер праћења рада су:

- исходи васпитно-образовног рада по областима усмерених активности, програмом дефинисани на основу развојних стандарда;
- развојне скале и норме у скрининг евалуацији оствареног напретка детета

Процена оствареног из смера који полази од личности детета, подразумева сагледавање оствареног развојног напредовања у односу на индивидуалне програме рада. То значи да се за свако дете, полазећи од стања развојне организације способности утврди норма очекиваног за период школске године. Разлика претпостављеног и оствареног развојног напредовања предмет је евалуације усмерене ка детету.

У васпитно-образовном раду са децом у одељењу не постоји оцена као средство квантитативне процене стечених знања, вештина, навика и умења. Запажања о сваком детету се редовно нотирају у радној књизи – дневнику васпитно-образовног рада, као и у досијеима индивидуалног праћења. Сва ова запажања, заједно са резултатима и одговорима деце са клиничких процена чине описну оцену развојног напредовања, на основу које се доноси одлука о преласку детета у наредни развојни ниво Програма. Мишљење о сваком детету обухваћеном радом у одељењу доносиће се тимски и мултидисциплинарним приступом. За свако дете постојаће досије развојног праћења са прегледом свих релевантних података.

3.10. Програм рада индивидуалних психомоторних вежби

Почев од школске 2012/2013 године психомоторне вежбе, као облик ваннаставних активности, примењују се као мера додатне подршке у раду са ученицима са сложеним сметњама у развоју. Школа ће организовати видове специфичне корективно-терапијске подршке индивидуално са ученицима који испољавају неприпремљеност или недограђеност појединих развојних области, потребних за школско напредовање и развој.

Циљ психомоторних вежби: Циљ је да се допринесе отклањању или ублажавању специфичних тешкоћа поремећаја у једној или више области сензомоторног и психофизичког понашања лако ментално ометених ученика и омогуће им даље ушпесније учење и развој.

Задаци психомоторних вежби:

- а) допринос развоју и богаћењу сензомоторног и психомоторног искуства, способности опажања и бољем сналажењу ученика у његовој средини;
- б) развијање моторикемоторичких вештина и спретности при кретању, манипулисању и координирању покрета, њиховој контроли, брзини тачности и равнотежи;
- ц) развијање говора и језика, когнитивних функција;
- д) припремање ученика и олакшавање њиховог учења почетком читања и писања и сличних захтева у другим областима школског учења и допринос постизању успеха у школи.

Организација психомоторних вежби заснована је на принципу **”један ученик један програм”**, чиме је омогућена већа радна ефикасност и могућност терапијског деловања на конкретни проблем (сваког ученика појединачно). У складу са тим, план извођења психомоторних вежби не садржи *опште и специфичне* програме вежбања, већ је дат само глобални оквир вежбовних садржаја, без месечне оперативне разраде конкретних вежби. Саставни део психомоторних вежбања су садржаји и активности из области радних вештина и самопослуживања. Основна сврха ових садржаја је у намери да се вежбање и рад детета прошире и изван оквира акција властитог психомоторног спрега у поље психосоцијалног постојања, у које дете урања и опстаје својим радом и начином веште и адекватне употребе свог тела и покрета.

Психомоторне вежбе, као допунски облик рада са децом са сметњама у развоју изводе се током свих девет месеци, почев од септембра до краја јуна школске 2011/2012. године. Први месец је месец дијагностичке евалуације и селекције ученика за индивидуални психомоторни рад, следе потом месеци рада и провођења психомоторних вежби по утврђеним плановима и програмима рада са појединим категоријама ученика. У јуну месецу се утврђује и процењује оно што је остварено, и даје предлог за даљи рад.

ПРОГРАМ РАДА ИНДИВИДУАЛНИХ ПСИХОМОТОРНИХ ВЕЖБИ

Теме/Област	Циљеви и задаци	Оријентациони број часова	Време
1. Тријажни и систематски прегледи ученика	<ul style="list-style-type: none"> Идентификација ученика са могућим облицима проблема и потешкоћа у школском учењу и напредовању Утврђивање стања развојне организације неуропсихичких структура и израда индивидуалних терапијских програма 	15	IX, VI
2. Реедукативни третман – корективно-хабилитациони рад са ученицима по индивидуалним програмима рада	<ul style="list-style-type: none"> Отклањање и/или ублажавање специфичних тешкоћа поремећаја у једној или више области сензомоторног и психофизичког понашања лако ментално ометених ученика, као подршка даљем успешнијем учењу и развоју Подршка процесу адаптације на средину вршњака, услове и захтеве живота и рада у школи 	93	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V

Садржаји	Исходи	Методе-	Активности (ученика / наставника)	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
1. Тријажни и систематски прегледи ученика: неуропсихолошка дефектолошка обраде, процена понашања, прихваћеност детета и атмосфера у породици процена праксичке, гностичке и праткогностичке организованости; процена сазнајне организованости, процена говорно-језичке организованости и	<ul style="list-style-type: none"> спроведена анамнестичка обрада и узети подаци за историју стања (ученика) утврђено понашање, ниво зрелости и социјална прихваћеност утврђено стање праксичке, гностичке и практогностичке организованости (ученика) утврђено стање сазнајне организованости ученика утврђен стање говорно-језичке организованости 	<ul style="list-style-type: none"> методe процене понашања, прихваћеност детета и атмосфера у породици; методe процене праксичке, гностичке и праткогностичке организованости; методe процене сазнајне организованости и школских знања; методe процене говорно-језичке организованости 	<p>Активности ученика</p> <ul style="list-style-type: none"> посматрање, опажање, кретање слободно и усмерено, имитација покрета, описивање, објашњавање, упоређивање,... рад са материјалом, рад са свеском,... <p>Активности наставника:</p> <ul style="list-style-type: none"> Показивање, објашњавање, Посматрање и усмеравање рада ученика; Процена, евидентирање, упоређивање,. 	<ul style="list-style-type: none"> огледало покрет и властито тело радно-игровни и дидактички материјал (жетони, штапићи, картице са апликацијама, матице, вијци, куглице, струна, пластелин, запремниски судови папир и оловка критеријумски тестови знања 	<ul style="list-style-type: none"> опсервација понашања (социо-емоционално понашање, моторни одговори) усмени одговори ученика процена писаних одговора тестови и упитници (стандардизовани) 	15	IX, VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

ниво школских знања	- утврђен ниво школских (пред)знања и владање академским вештинама						
2. Реедукативни третман – корективно-хабилитациони рад: Вежбе опште реедукације психомоторике: за доживљај телесне целовитости, за координацију покрета, за уједначење тонуса и осамостаљивање покрета, вежбе орјентације, за уочавање и препознавање ритмова, за контролу импулсивности, за процену трајања и орјентацију у времену, вежбе чула, вежбе графомоторике, вежбе специфичне реедукације психомоторике, према облицима развојних поремећаја, релаксација (метод по Berges)	- остварен допринос развоју и богаћењу сензомоторног и психомоторног искуства, способности опажања и бољем сналажењу ученика у његовој средини; - помогнут развој моторике-моторичких вештина и спретности при кретању, манипулисању и координирању покрета, њиховој контроли, брзини тачности и равнотежи; - подстакнут развој говора и језика, когнитивних функција, на сензомоторној основи покрета и опажаја; - омогућена боља припремљеност ученика и олакано усвајање нових знања, почетком читања и писања и сличних захтева у другим областима школског учења	- демонстрација, - практична активност	Активности ученика - посматрање, опажање, - кретање слободно и усмерено, имитација покрета, - описивање, објашњавање, упоређивање,... - рад са материјалом, рад са свеском,... Активности наставника: - Показивање, објашњавање, - Посматрање и усмеравање рада ученика; - Процена, евидентирање, упоређивање, - Разговор, објашњење, подстицај, похвала	- огледало - покрет и властито тело - радно-игровни и дидактички материјал (жетони, штапићи, картице са апликацијама, матице, вијци, куглице, струна, пластелин, запремни судови - папир и оловка - спортске справе и реквизити (обручи, лестве, греда, чуњеви) - наменски рађене справе (Странко, Боцко, бројна шареница, Шрафко,...) - струњача	- опсервација понашања (социо-емоционално понашање, моторни одговори) - усмени одговори ученика - процена писаних одговора - тестови и упитници (стандардизовани)	93	X, XI, XII, I, II, III, IV, V

3.11. Програм рада индивидуалних логопедских вежби

План рада дефектолога логопеда дат је по областима говорно-језичких поремећаја заступљених код ученика школе. Програм садржи оквир терапијско-дијагностичких процедура којима се циљано делује на проблем детета и обухвата:

1. утврђивање говорно-језичког статуса «логопедска дијагностика»;
2. развој психо-лингвистичке основе за говор, читање и писање;
3. развој унутрашњег говора;
4. развој и корекција фонетске стране говора;
5. развој активног језика и говора;
6. кориговање муцања, брзоплетог говора и патолошки спорог говора;
7. корекција основног гласа;
8. корекција читања и писања «дислексија и дисграфија».

1. Утврђивање говорно-језичког статуса

Има за циљ:

- да се установи степен говорно-језичке развијености сваког модалитета говора
- појединачно,
- да установи ниво психфизичких потенцијала за говор,
- да открију врсту, проширеност и интензитет говорних поремећаја.

Увид у говорно-језички статус детета треба да послужи логопеду за планирање одговарајућих говорних вежби и строг индивидуални приступ током рехабилитационог процеса.

Основни говорно-језички модалитети које логопед упознаје су:

а) Унутрашњи говор «пасивни» логопед установљава на основу тога колико дете разуме говор одраслих или остале деце, што се може закључити или на основу његовог понашања, извршавања налога и невербалне комуникације;

б) Експресивни говор се процењује на основу спонтане дечије вербализације за време игре, при изражавању његових потреба, по могућству у разговору са мајком или оцем који дете води у присуству логопеда, када ови на његов позив дођу у школу, као и у осталим ситуацијама школског живота;

в) Фонетска страна говора испитује се кроз стање гласова, развијеност гласовног система. Потребно је установити које гласове дете може правилно да изговора, који гласови још уопште нису развијени, а који делимично постоје, али су оштећени.

Посебно треба испитати којим гласовима дете замењује гласове које не може да изговора.

Потребно је проценити стање основног ларингијалног гласа, постојање евентуалне дисфоноје и сл. Треба установити брзину говора као основе за говорни ритам и темпо, а исто тако и за изговорени – артикулациони развој;

г) Речник и семантика се обогаћује и проширује кроз усвајање нових знања, али речник се не шири само по броју речи, већ и по стицању нових знања, која једна те иста реч може да има. У почетку дете познаје само конкретно значење речи, често само на нивоу представе. Потребно је много времена да се представа развије у појам, затим да се стицањем новог искуства реч обогаћује новим значењима. Логопед треба да примени тестове за испитивање речника и семантике и тиме упозна вербалне могућности својих логопата;

д) Граматичка и синтаксичка развијеност се испитује да се утврди којим падежним наставцима, глаголским облицима, временима и употребом рода дете влада и говори. Да ли је у стању да употребљава све врсте речи, нарочито оне које означавају просторне и временске релације и везе. Ове речи лишене конкретности, обично су за децу најапстрактније. Посебно треба обратити пажњу на то да ли се дете изражава појединачним речима, простом или сложенем реченицом. У ту сврху је неопходно анализирати дечије

спонтане исказе, проверавати могућност причања на основу слика, препричавање приче или само помоћу непосредног понављања реченица;

ђ) Провера познавања слова, читања и писања представља надоградњу говорно-језичког система. Познавање само два слова, помоћи ће увођење у читање, развој аудитивне и визуелне перцепције, стабилизацији артикулације и савладавању графомоторних елемената писма. Стога треба пажљиво проверити познавање великих и малих слова, штампаних ћириличних, затим све то за латиницу, ако је уведено и то писмо.

Треба проверити да ли је дете у стању да преписује, да ли пише по диктату самостално или уз помоћ зависно од узраста. Влада ли дете анализом и синтезом речи и реченице. Препознаје ли графичке симболе, различитих величина, типова и слова. Који тип грешака прави при читању и писању, ако већ влада њиховом техником.

Важно је установити да ли се грешке настале у читању и писању јављају на бази опште језичке неразвијености, непознавања структуре речи, као проблем аудитивне дискриминације гласова, као и проблем визуелне перцепције, моторне дискординације, или пак као недостатак интеграције аудитивних, визуелних и графомоторних функција;

е) Говорни поремећаји се могу срести код деце као: муцање, дизартрија, брадилалија, тахифемија, ринолалија или специфичан облик дислексије и дисграфије.

2. Развој психо-лингвистичке основе за говор, читање и писање

Физиолошку основу за говор сачињавају аудитивна и визуелна меморија за реч, кинестетички покрети говорних органа, тактилни осећај и његово запамћивање.

Психолошка основа гради се на гнозијама, сазнању, пажњи и памћењу, језичком мишљењу и просторној – временској оријентацији. Дефицит у било којој од ових области доводи до смањења говорно-језичког потенцијала.

а) Пресудни значај за развој говора имају: слух, аудитивна перцепција, аудитивна дискриминација и могућност њихове евокације за потребе експресивног говора.

Вежбе треба започети скретањем пажње на звуке и дражи који допиру из природе или животињског света, треба их проширити на механичке изворе звука, на музичке инструменте и људски говор. Посебно треба вежбати локализацију извора звука и разазнавање људског говора у односу на друге звуке у природи.

Вежбати децу у дискриминацији звучних сигнала, прво из природе, а затим људског говора и гласовима..

Дете треба да осети промене у квалитету, интензитету и трајању гласова. Потом треба прећи на разликовање значења две речи, разликовање налога у којима се мења само једна реч, а касније само један дискриминациони глас. Вежбати затим акустички сличне гласове. Уочавати разлику између критичних гласова у иницијалном, медијалном и финалном положају. Уочавање присуства паразитних шумава. Уочавати неправилан изговор друге деце. Уочавати погрешке у сопственом изговору. Разликовати звучне гласове од беззвучних гласова.

Развијати способност за анализу и синтезу говора а затим речи. Одвајати речи од речи у реченици. Утврђивање редоследа гласова у речи. Спајати одвојене гласове у значењу целине речи. Спајати речи у смисаону целину реченице.

Вежбе аудитивног памћења морају бити осмишљене. Дете лакше памти речи које имају значење и које су везана за његова интересовање за непосредан доживљај, које су конкретизоване, илустроване и емоционално доживљене. Навикавати дете да памти своје име, имена својих наставника, другова, назива делова тела, одећа и школског прибора. Проналазити предмете на основу аудитивне представе речи. Проналазити гласове на основу аудитивних гласова.

Вежбати запамћивање већег броја акустичких, а посебно вербалних информација, тражити непосредно понављање простих, а затим све проширенијих реченица, потом понављати исте вежбе са временским одлагањем (логопед даје стимуланс, дете запамћује и понавља после одређеног времена).

Вежбе запамћивања језичких структура којима дете не влада у активном говору преко нарочито конструисаних дијалога, прича. Развијати вербално памћење ритма путем учења кратких песмица и рецитација.

б) Развој визуелне перцепције говора и графичких симбола, визуелне меморије за говорне покрете слова и остале графичке симболе.

Нормалан развој говора потпомогнут је посматрањем изражајних покрета лица и других делова тела. Покрете говорних органа за изговор критичних гласова дете ће лакше усвојити ако их посматра и визуелно контролише.

Слова и графички симболи се првенствено усвајају видом. Стога је развој визуелне перцепције и визуелне меморије неопходан за учење, корекцију и рехабилитацију говорних поремећаја, посебно за отклањање дислексије и дисграфије.

Вежбе за визуелну перцепцију укључује разликовање облика: округло, правоугаоно, троугласто, квадратасто, предмета других облика цвета, куће и предмета из дечијег света.

Вежбати издавајње једног предмета од других по некој карактеристици као што су: боја, облик и сл.

Вежбати разликовање боја, груписати предмете истих боја, проналажење предмета истих боја.

Навикавати дете да разликује величине, вежбати их да упоређују величине, запажају постепено смањивање или повећавање предмета.

Упоређивање придевских облика са добро усвојеним својствима неких предмета нпр. зелен као трава, округао као лопта и сл.

Вежбати децу у опонашању покрета усана и језика испред огледала.

Разликовати облике слова и одабрати иста слова из групе различитих слова.

в) Развој просторне и временске оријентације, праћење словног низа и осталих графичких симбола. Схватање просторне и временске оријентације помаже детету да уочава односе у природи и свој однос према природи и друштву као и међуоднос свега што око њега постоји. Перцепција простора и оријентација у њему је за децу лакше јер је конкретнији, бар што се тиче ближег простора – дете може све да види, пипа и окуси.

Просторна оријентација представља основу за: читање, писање, цртање и изражавање осталим графичким симболима, затим за многе актуелне активности као: навијање, плетење, бојање, ходање, пењање и сл.

Недостатак или поремећај просторне оријентације одражава се при писању у виду дисграфија (огледалско писмо) у инверзији слова, у виду дислексије, у неспретности покрета – диспраксија.

Перцепција времена и развој оријентације у времену је апстрактнији феномен. Изградња перцепције времена је важна због одвајања прошлости и будућности од садашњости, наиме, за изградњу прошлог и будућег времена, за усвајање реалног процењивања живота (Играм се; Играо сам се, али сад се не играм; Играћу се после ручка).

Вежбе оријентације у простору треба почети од телесних покрета: лево – десно, горе – доле, напред – назад, потпомогнуте фигурама, слагањем и ређањем.

Са грубих телесних покрета (користећи фигуре, слике и цртеже) треба прећи на постављање слова у простору, прво великих па све мањих, у покушају одржавању реда, правца, величине и форме.

Меморисање оријентације у простору треба вежбати кроз игру на означеном простору (бетону, учионици, свесци и сл.). Дете се оријентише на табли, фланелографу, слици, покушавајући да запамти редослед кретања. Тако упознаје простор и временску динамику.

Формирање временске оријентације захтева указивање на циклична понављања: прво на физиолошке потребе, спавање, оно што дете непосредно осећа, на појаве дан – ноћ, час – одмор.

Подсећати децу: на коју су страну летеле птице, на коју страну је отишао аутобус и када је то било.

г) **Развој тактилних и кинестетских осета и памћења.** Говор се реализује покретима говорних органа, нарочито језика, усана и гласница. Покрети се уче полако све док се не аутоматизују..

Апраксија и диспраксија исто отежава правилно савладавање говора и неких гласова.

Дете располаже основним покретима говорних органа који су: жвакање, лизање, гутање, али нема развијене вољне покрете. Логопед треба да потпомогне развој усмерених вољних покрета усана и језика, као и сложену интеракцију њиховог рада. Честа стимулација код деце ће допринети да се развије одговарајућа перцепција и њихова меморија.

Почетне вежбе потпомоћи шпатулом за подражај. Вежбе прилагодити узрасту, а састоје се од извођења и имитирања свих могућих покрета говорних органа.

3. Развој унутрашњег говора

Дете стимулирати оним речима и језичким структурама за које је утврђено да недостају или да нису достигли потпуни развој за узраст детета.

Вежбе почети од најједноставнијег именовања: играчака, животиња, предмета, делова тела, одела, хране, школског прибора, биљака, радњи и појава у природи. Полазити од конкретних ствари или догађаја који се поткрепљују моделом, сликом и изговором, те речи изоловане, у контексту, наглашено или обично, док дете не покаже да их разуме, да их препознаје између осталих речи, да извршава налоге.

Децу навикавати на разумевање општих појмова, који у себи обједињују већи број конкретних израза.

4. Развој и корекција фонетске стране говора и формирање правилног изговора

Вежбе усмерити тако да дете што пре овлада неопходним фондом изговорених гласова, како би лакше формирало активан говор. Дете охрабрити да се служи говором, без обзира на квалитет гласова. Прво треба изазивати и употпуњавати оне гласове које дете уопште не изговара и који су фреквенцијски веома заступљени у фонолошкој структури нашег језика. Мање фреквентне гласове изазивати онда, ако се налазе у имену детета, његових укућана или ако постоји посебно интересовање за неки предмет чији назив садржи тај глас.

У гласовима са којима дете располаже, обично постоји фонетска основа за изазивање сличних гласова исте или сродне групе гласова.

Од гласова које дете нема, треба бирати за почетак онај који има изгледа да се најлакше усвоји. Настојати да дете овлада назалима и плозивима, сонантима **ј,в**, фрикативима **с,з,ц**, па **ћ,ђ**, потом гласовима **ш,ж**, па **ч,џ**, и на крају **р, љ**.

Корекција дисторзованих гласова (сигматизми, латерализација и назализација) ради се на тај начин што ће се прво кориговати разлике међу сличним гласовима.

Гласове вежбати у иницијалном, медијалном и финалном положају, а затим у сугласничкој комбинацији, поштујући фонетске законитости.

Апстрактне форме (фонеме) морају бити дате кроз једносложне и двосложне речи, илустроване сликом и најлакшим могућим текстом за дете. Нови глас треба да је представљен великим обојеним словом, које дете лако памти, израђује моделе од пластелина и изговара. Дете треба да контролише свој изговор пред огледалом имајући пред собом аудитивне, визуелне и кинестетичке моделе гласа логопеда.

Програм артикулационих вежби:

а) Вежбе за усмеравање ваздушне струје:

- вежбати диференцирање усног и носног смера,
- диференцирање централног тока од латералног,
- усисавање ваздушне струје кроз зубне теснаце,
- вежбе за развој тактилног осета и враћање ваздушне струје истим путем,
- контрола смера ваздушне струје помоћу: огледала, шпатуле, вате, балона, трубе

б) Вежбе изазивања гласова:

1. Вежбе имитирања правилног изговора:

Дете имитира изговор логопеда. Код млађе деце вежбати у склопу целих речи, а код старије деце изоловано. Реч доводити у везу са предметом, сликом или акцијом. Почети са имитирањем једносложних и двосложних речи. Вишесложне речи делити на слоге ради упрошћавања.

2. Вежбе активног изазивања гласова:

Савладавање појединих елемената артикулације уз помоћ шпатуле, огледала и сопствене повратне спреге путем самоконтроле. Навикавање на одређене покрете, постизање потребне моторичке спретности. Вежбати прво гласове за које постоји артикулациона основа у већ правилним гласовима а користити се фонетским принципима.

в) Вежбе за корекцију дисторзованих гласова:

Отклоните узрок дисторзованих гласова (неразвијена аудитивна перцепција, орофацијалне аномалије, неразвијена функција говорних органа).

Развити представу нормалног говора. Радити на споју правилно артикулисаних покрета у правилном току ваздушне струје. Код пареза и диспраксија говорних органа, активно помоћи извођење артикулационих покрета за све гласове који то захтевају – индивидуално.

Код дисторзованих гласова типа латерализације прво усмерити ваздушни ток, па артикулационе покрете. Код сигматизма обрнуто, прво покрет па ток.

г) Вежбе остваривања гласовних транзиција:

Повезивање новоизазваног гласа са вокалима, ако је глас изоловано изазван. Повезивање гласа у иницијалном, интервокалном, финалном и на крају по консонантских спојева.

д) Вежбе усвајања сопствене употребе и аутоматизације новонаучених гласова:

- прављење листе речи које почињу са новонаученим гласом на почетку сваке речи,
- понављање речи ради навикавања на њихову употребу,
- брзину говора постепено повећавати,
- понављање речи које садрже глас у медијалном и финалном положају,
- снимање говора, слушање, упоређивање и изговарање,
- означавање слова у свесци упадљивим бојама,
- учење малих песмица и рецитација са учесталом појавом тог гласа,
- говорна игра «На слово, на слово».

5. Развој активног говора и језика

Овај развој подразумева:

А) увођење у елементарне облике говора кроз појединачне речи и просту реченицу,

Б) проширивање језичког исказа,

В) корекцију језичко-граматичких структура,

Г) оспособљавање за ситуациони говор,

Д) оспособљавање за интерпретацију школског градива и рецитовање.

А) Увођење у елементарне облике говора:

Овај облик се постиже навођењем детета да доврши добро познату реч током разгледања слике или током игре. Навођење помаже да дете учествује спонтано и заврши започету реч. На сличан начин се обликује проста реченица, које садрже две, а највише три речи. Инверзија речи тј. мењањем њиховог редоследа у реченици дете се ослобађа укалупљених фраза и навикава да слободно без шаблона учествује у говору.

Б) Проширивање језичког исказа:

Користити подстицајна питања – Ко има? Шта има?

Проширивање иде у смислу придева (малу, велику, црвену, шарену нову, стару лопту).

Радње: (игра се, добро је, купио је, бацио је, изгубио је, баца је, тражи је).

Проширењем реченице уводе се нове речи које су детету потребне. Првенствено се активирају оне речи и они облици који служе за физиолошке потребе детета, његовом интересовању, игри и појединим изразима везаним за школски живот и наставу.

В) Корекција језичко-граматичких структура:

Ове вежбе подразумевају продужетак рада на проширивању дечијег језика.

Аграматизам своди језичке исказе на неколико рудиментираних облика или падежа. Коректура је даљи рад на развоју језика. Да би дете прихватило нови облик, падежни наставак, предлог или сvezу, потребно је да се они често понављају.

На овом ступњу треба вежбати вишесложне речи и речи са апстрактним значењем. Вежбати речи које имају више значења (**хомониме** као и **синониме**).

Г) Оспособљавање за ситуациони говор:

То је говор који дете користи у одређеним приликама, на одређеним местима или одређеној ситуацији (кухињи, купатилу, игралишту, пошти, пијаци, апотеци, продавници болници и сл.).

Научити дете да поставља питања, да би овладао упитним обликом реченице. Вежбати начин упознавања, представљања, давања информација о себи, о својој породици.

Д) Оспособљавање за интерпретацију школског градива:

Интерпретација наставног градива треба почети од добро илустрованих слика, па до врло кратких текстова. За ову врсту вежбања текст несме бити дужи од две до три реченице, а вежбе се састоје од:

- навикавање на слушање,
- откривање споменутих података,
- одговора на питање,
- покушаја самосталног препричавања,
- покушаја записивања вербалне формулације,
- честог понављања текстова током недеље,
- покушај детета да прича млађем другу,
- сопствено илустровање.

Ђ) Рецитовање и певање:

Песмице за децу су погодан материјал за говорне вежбе, због римовања, ритма и погодних садржаја. Рецитовање развија вербално памћење. У рецитацијама дете учи готове фразе, показује знаке које не мора бити стварно његовим језичким напорима, већ само понављање туђег казивања. Његов успех је у томе што је успео да запамти и да понови рецитацију или њене делове. Рецитација за децу су игра и забава. У почетку рецитације треба да садрже 4 – 5 речи. Касније се дужина и број стихова повећава. рецитовање користити уз корак или неки други покрет.

Спајати моторику говорног органа са моториком тела. Спајати ритмичке покрете са ритмом говора.

6. Кориговање муцања, брзоплетог говора и патолошки успореног говора

Сви ови поремећаји испољавају се као патолошке појаве говорног ритма и темпа. Код ментално ометене деце већином су органски условљени саставни су део њихове опште моторике тела и физиолошке основе. За кориговање муцања користе се следеће вежбе:

- релаксација,
- вежбе дисања,
- успорен говор појединих речи и кратких реченица,
- инверзија речи у простој реченици,
- допуњавање реченице,
- започињање исказа,
- препричавање кратке приче уз контролисану релаксацију и дисање,
- шаптав говор,
- вежбе читања (самостално, успорено, убрзано и нормалним темпом),
- читање по такту,
- читање са посебним осмишљавањем,
- подизање самопоуздања,

- говор пред другом децом.

Вежбе за корекцију брзоплетог говора су:

- успостављање дневног ритма и режима у школи и код куће,
- вежбе по такту (удари рукама, кораци),
- учење ритмичких рецитација,
- концентрација пажње на туђ говор,
- читање, причање,
- истовремено причање и писање.

Кориговање патолошки успореног говора се врши кроз следеће вежбе:

- слушање разлике између брзог и спорог говора,
- вежбање говорног ритма,
- развлачење и сажимање слогова, речи и реченица,
- вежбе по такту (удар – реч),
- имитирање туђих исказа мрмљањем,
- имитирање туђег исказа повлачењем слова по столу.

7. Корекција основног гласа

Поремећај основног гласа јавља се као саставни део Дауновог синдрома, ринопалије аперте, дизартрија и наглувости, али се може јавити и као изолована појава. Често се срећу патолошка мутирања у пубертету. Неке од ових поремећаја је могуће отклонити. Потребно је неговати основни глас и тако превентивно деловати на појаву различитих дисфонија.

Потребна је контрола интензитета говора код деце на улици, у школи, на одмору и у другим ситуацијама.

8. Корекција читања и писања

а) Кориговање дислексије и дисграфије чији је узрок дислалија тј. артикулациони поремећаји и неразвијене језичке структуре. Превентивне језичко-артикулационе вежбе су:

- вежбе аудитивне перцепције,
- вежбе анализе и синтезе речи,
- редослед речи, односно гласова преко слушања и изговора,
- вежбе дискриминације гласова,
- истицање разлике звучних и беззвучних гласова африката, фрикатива и плозива,
- развијање унутрашњег говора,
- диктат,
- аутодиктат.

б) Кориговање дисграфије и дислексије чији је узрок у окуломоторним, визуелним и перцептивним сметњама у просторној и временској оријентацији. Примењују се следеће вежбе:

- ређање предмета по узору,
- ређање предмета по запамћеном редоследу,
- шарање у слободном простору,
- повлачење линије од тачке до тачке
- цртање преко линије узорка (воће, цвет, кућа, ауто и сл.),
- цртање слова преко узорка,
- проналажење сличних облика,
- ређање сличних облика у истом правцу,
- прављење фигура по сећању,
- прављење слова по узорку и сећању,
- преписивање са узорка,
- писање по сећању,
- читање крупних слова, речи и текста,
- постепено смањивање слова,
- навикавање на нормалан текст.

Специфичности у раду са умерено ментално недовољно развијеном децом

Поред веома ограничених способности умерено ментално ометену децу прати и патолошки неразвијен говор, који се изражава кроз различите облике. Сви ови облици могу се подвести под заједнички термин – патолошки неразвијен говор.

Ако бисмо све облике патолошки неразвијеног говора условно класификовали према својој природи и начину манифестовања, онда бисмо их могли свести на неколико нивоа:

1. Нулти говорни ниво – алалија, који је праћен тежим сензорним и моторним оштећењима;
2. Ниво оскудног речника, непотпуне реченице и проширених артикулационих поремећаја;
3. Ниво лакши артикулационих поремећаја;
4. Ниво говора праћен комбинованим поремећајима.

Говорни процес између говорника и саговорника заснива се на способности перципирања говора и говорних ситуација, језичко-мисаоног формирања исказа и говорног изражавања.

Језички и говорни развој деце са патолошки неразвијеним говором предпоставља усмерене говорне подстицаје, како би се створила физиолошка подлога за проговарање и даље језичко развијање.

Логопедски рад, уз претходно утврђени говорно-језички статус за свако дете (индивидуални рад) са наглашеним акцентом на индивидуални приступ пред логопеда поставља ове задатке:

- Развој језика који подразумева: схватање говора, запамћивање речи и језичких структура, формирање унутрашњег говора и језичког мишљења;
- Развој спољне манифестације језика, односно говора, који служи активној комуникацији на социјалном плану.

Физиолошку основу за развој говора чине:

- развој опште моторике тела и говорних органа,
- развој акустичке перцепције,
- развој визуелне перцепције,
- развој способности за концентрацију пажње,
- развој способности реаговања телесним покретима,
- развој интелигенције,
- развој реаговања основним гласом и говорним покушајима.

Специфичности у раду са децом са аутизмом

Говор детета са аутизмом значајно је измењен, оно или уопште не говори, било да није никад проговорило, било да је почело да говори па је говор нестао или ако говори тада је говор вишеструко измењен и необичан.

Говор детета са аутизмом је специфичан и пред логопеда поставља следеће задатке:

а) Код деце која немају развијену способност комуникације и код деце чија је способност комуникације битно ограничена, треба радити на формирању и развијању вербалних и невербалних облика комуникације као важног услова социјализације и интеграције деце у ужу и ширу друштвену средину.

б) Обично је код деце са аутизмом глас са којим говоре необично висок или низак и има необичну боју. Код ове деце треба радити вежбе за корекцију основног гласа и вежбе за интонацију.

в) Говор ове деце делује механички или је скандиран, што указује на поремећај темпа, ритма и мелодије говора. Да би се отклонили ови поремећаји треба радити на развијању ритма, темпа и мелодије говора.

г) Број речи које су усвојене код ове деце је различит и означава општи ниво говорно-језичке развијености.

Деца са аутизмом често погрешно употребљавају речи што говору даје погрешно значење. Потребно је радити на правилној употреби речи посебно заменица (личних и присвојних), именица, глагола, придева, прилога и свих речи које ће обогатити и проширити речник детета. Такође треба радити на формирању асоцијативног мишљења тј. развијању хомонима, антонима, синонима и метонима. као услова за формирање богатијих језичких представа.

д) У речнику деце се често јављају нелогизми и ехолалија које треба елиминисати из говора.

ђ) Особа са аутизмом која има развијен говор, неприлагођава га различитим ситуацијама . Она обично користи исту групу речи и синтаксичке форме без обзира на ситуацију. Они неумеју да користе пренесено значење речи, игру речи и жаргонске изразе.

Треба развијати прагматику говора која мора бити у складу са тренутном ситуацијом и развијати способности код детета да користи пренесено значење речи и жаргонске изразе, као и да емоционално обоји своје вербалне исказе.

е) Треба развијати способности за разумевање говора кроз извршавање постављених вербалних налога и одговарање на питања. Треба дете заинтересовати за оно што му се говори да би реаговало на налоге. Детету треба поједноставити налоге и користити једноставне реченице, како би дете схватило смисао говора.

ПРОГРАМ РАДА ИНДИВИДУАЛНИХ ЛОГОПЕДСКИХ ВЕЖБИ

Теме	Циљ	Оријентациони број часова	Време
1. Процена говорно-језичког статуса ученика	<ul style="list-style-type: none"> Идентификација ученика са могућим облицима говорно језичких поремећаја и утврђивање стања говорно-језичких способности 	10	IX, VI
2. Извођење директних логопедских вежби	<ul style="list-style-type: none"> Развијање говорно језичких способности и ублажавање специфичних облика говорно-језичких поремећаја до нивоа који ће у границама психофизичких могућности ученика омогућити остваривање циља и задатака основног васпитања и образовања 	62	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V

Садржаји	Исходи	Методе-активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
<p>1. Процена говорно-језичког статуса ученика: Процена изговора, процена стања активне и пасивне лексике, прцена вештине читања и писања</p>	<ul style="list-style-type: none"> спроведена анамнестичка обрада и узети подаци за историју стања (ученика) утврђено стање и квалитет изговора утврђено стање и однос активне и пасивне лексике извршена процена стања академских вештина читања и писања 	<ul style="list-style-type: none"> метод анамнестичке обраде случаја методе дијагностичке процене изговора методе процене стања активне и пасивне лексике методе процене писаног говора методе процене квалитета читања 	<ul style="list-style-type: none"> огледало глас аудиовизуелна средства текстовни материјали радно-игровни и дидактички материјал (жетони, штапићи, картице са апликацијама, матице, вијци, куглице, струна, пластелин, папир и оловка критеријумски тестови знања 	<ul style="list-style-type: none"> усмени одговори ученика процена писаних одговора тестови и упитници (стандардизовани) 	10	IX, VI
<p>2. Извођење директних логопедских вежби: стимулација развоја аудиовизуелне перцепције,</p>	<ul style="list-style-type: none"> побољшано стање изговора коригован изговор критичних гласова/група гласова напредак и богаћање речника, боље разумевање значења речи 	<ul style="list-style-type: none"> вербалне; демонстрација ситуације; практичног увежбавања комуникације активно учествује у демонстрацији различитих ситуација 	<ul style="list-style-type: none"> огледало глас аудиовизуелна средства текстовни материјали радно-игровни и дидактички материјал (жетони, штапићи, 	<ul style="list-style-type: none"> опсервација понашања (социо-емоционално понашање, моторни одговори) усмени одговори ученика 	62	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

<p>дискриминације и меморије, стимулација развоја временске и просторне оријентације, богаћење речника новим појмовима, вежбе уочавања редоследа, вежбе самосталног састављања и писања реченица, анализа и синтаза делова реченице (речи/слова), уочавање појмова ситуационог говора, вежбе за корекцију дислексије, вежбе за корекцију дисграфије</p>	<ul style="list-style-type: none"> - већа самосталност у говорно-језичком изражавању, богатији описно-приповедачки говор - квалитет, брзина, флуентност и разумевање у читању унапређени - квалитетније писмено изражавање 		<p>картице са апликацијама, матице, вијци, куглице, струна, пластелин,</p> <ul style="list-style-type: none"> - папир и оловка - критеријумски тестови знања 	<ul style="list-style-type: none"> - процена писаних одговора - тестови и упитници (стандардизовани) 		
---	---	--	--	--	--	--

3.12. Програм рада корективних вежби

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
1. Тријажни и контролни прегледи (систематски прегледи)	Циљ је да се разноврсним моторичким активностима допринесе очувању здравља и развоју личности ученика, разликовање правилног од неправилног држања тела и разумевање значаја правилног држања тела за здравље, оспособљавање за самостално вежбање у слободно време, развијање позитивне слике о себи. Задаци: развој свести о очувању здравља, подстицање раста и развоја, утицај на правилно држање тела, развој моторике.	2	IX, XII и VI
2. Комплекси вежби за корекцију постојећих деформитета		34	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI

Садржаји	Исходи	Методе	активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
1. Тријажни и контролни прегледи (систематски прегледи)	<ul style="list-style-type: none"> - Процена иницијалног и постуралног стања - Дијагностиковање постојање евентуалних деформитета 	Антропометријска мерења	<u>Активност наставника</u> сарадња са лекарима, евидентирање постојећих деформитета и отварање ученичких картона, даје препоруке <u>Активност ученика</u> одлазак на заказане систематске прегледе	- Висак, вага, метар....	- Евидентирање постојећих деформитета	2	IX, XII, VI
2. Комплекси вежби за корекцију постојећих деформитета	<ul style="list-style-type: none"> - Разликује правилно од неправилног држања тела, - Унапређује држање тела - Јачање мускулатуре тела 	Метод практичног вежбања Метод живе речи	<u>Активности наставника</u> демонстрира вежбе, асистира, израђује паное са вежбама за одређене деформитете, води евиденцију, даје препоруке, одређује комплексе вежби, води рачуна о правилном извођењу вежби <u>Активности ученика</u> Ученик изводи вежбе у зависности од врсте деформитета	- Реквизити неопходни за корективни рад, струњаче, експандери, лопте, траке.....	- Евиденција о интензитету, врсти вежби	34	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI

3.13. Програм васпитно-образовног рада у продуженом боравку

Продужени боравак је облик организованог рада са ученицима првог и другог разреда и представља могућност да деца, поред редовне наставе, буду у школи још један део дана, док су им родитељи на послу.

Сам рад у продуженом боравку усклађен је са васпитно – образовним задацима и треба да задовољи основне педагошко – психолошке захтеве и потребе тога рада, да је примењен индивидуалан рад према могућностима и потребама детета.

У продуженом боравку планира се остваривање следећих задатака:

- Усклађивање активности у продуженом боравку са наставним градивом, као и са распоредом часова редовне наставе одељења чији су ученици укључени у продужени боравак
- Организовање индивидуалног рада ученика на изради домаћих задатака и савлађивању школског градива уз помоћ учитеља у продуженом боравку
- Приликом рада неопходно је користити све познате облике рада што подразумева рад у пару, индивидуални и групни рад
- Планирање самосталног рада ученика у зависности од узраста ученика, предмета, као и од брзине савладавања нових наставних области, односно психо – физичких могућности сваког појединца
- Праћење и поштовање иницијативе од стране учитеља, кроз заједничке састанке ради континуираног међусобног информисања
- Сарадња са стручном службом
- Планирање што разноврснијих садржаја и облика слободних активности неопходних за развој свих компонената личности ученика (интелектуалне, моралне, физичке, радно-техничке, естетске...). Слободне активности подразумевају: креативне радионице и музичке, ликовне, спортске, драмске активности
- Укључивање ученика у друштвена збивања средине у којој се школа налази
- Учешће у обележавању значајних датума које школа прославља
- Сарадња са родитељима деце у продуженом боравку.

Време у продуженом боравку се распоређује на :

- ваннаставно учење
- слободне активности ученика
- рекреација и одмор
- производни и други друштвено користан рад
- одржавање режима личне хигијене

Часови учења биће коришћени за утврђивање предметног градива, за продубљивање стеченог знања и за писање домаћих задатака, а све у зависности од реализације планова одређених наставних области.

Садржаји часова слободних активности тематски су дати у предлогу овог програма, а непосредна конкретизација садржаја усклађиваће се са садржајима школских секција и утврђиваће се на месечном нивоу.

Ваннаставно учење

Циљеви и задаци:

- a) Пружити помоћ која би имала допунски карактер у оквиру наставних предмета у којима је ученик заостао
- b) Пружити помоћ у савладавању технике самосталног учења

Садржаји рада су:

- Израда домаћих задатака
- Савлађивање наставних садржаја
- Читање дечије штампе, дечијих и омладинских листова, слушање радио и ТВ емисија
- Посете установама (пошта, аутобуска и железничка станица и сл.)

Слободне активности:

- Развијање другарства и међусобне солидарности
- Неговање тачности у враћању позајмљених ствари
- Упознавање са програмским садржајима, нормама понашања и рада у школи
- Неговање навика љубазности, учтивости према друговима и старијим особама
- Култура понашања – понашање на јавном месту (на улици, у биоскопу, у лифту, у аутобусу и сл.)
- Саветодавни рад са родитељима
- Задуживање ученика за помоћ старијим лицима
- Навикавање ученика да се одговорно односи према захтевима и дужностима дежурног ученика
- Разговор о непожељним особинама: уображеност, себичност, агресивност
- Неговање понашања за столом, уређење стана
- Животни пут човека: рођење, детињство, младост, зрелост, старост, смрт
- Посматрамо свет око нас, описујемо га речима и цртежом, именујемо ствари и учимо да их цртамо
- Животни простор у стану (кући) – које просторије имамо у стану, чему оне служе и како их уређујемо
- Живот без агресије: у школи, на јавном месту, у породици... развијати хумане међуљудске односе
- Развијање хуманих односа између дечака и девојчица

Одржавање личне хигијене

- Развијање здравствених и хигијенских навика
- Лична хигијена пре и после спавања, после рада, након игре, редовно купање, лична козметика, хигијена полних органа
- Хигијена одела: хигијена одеће, обуће, постељине(коришћење, одржавање оставе где се одећа, обућа складира)
- Хигијенске навике у исхрани: правилно поступање са намирницама, хигијена просторија и судова за припремање хране (трпезарије, кухиње, постављање судова: основни прибор за јело – ручавање)
- Средства за одржавање личне хигијене
- Разговор о дечијим болестима
- Разговор о штетности употребе дувана, алкохола и дрога

Друштвено користан рад:

- Одржавање школског прибора
- Упућивање у коришћење средстава јавног саобраћаја
- Употреба телефона
- Економисање новцем (цепарац, штедња)
- Свакоднево сакупљање отпадака у школском дворишту
- Израда предмета од хартије, крпица, семена и плодова и разног материјала
- Свакодневна нега цвећа
- Оријентација у простору и сналажење у ситуацији када ученик залута

- Израда лутака
- Израда дидактичког материјала
- Сакупљање старог папира
- Играмо се фризера – уредни чуперци
- Правилно чистимо ципеле
- Уређење учионице
- Обилазак школског простора – радионице (учешће у њиховом сређивању)
- Коришћење маказа и лепка приликом израде разних предмета (правилно руковање њима)

Одмор и рекреација

- Игре и спортске активности (у просторијама и напољу)
- Активности везане за боравак напољу (шетња, излети, рад у башти)
- Друштвене активности
- Омиљена занимања – хоби
- Прослава рођендана
- Слушање музике
- Одлазак у омиљени парк
- Вежбе обликовања
- Учимо нове друштвене игре
- Слободне комбинације (прескакање различитих справа и конопца) у сали
- Развијање основних елемената физичке кондиције (руку, ногу, трбушних и леђних мишића, брзине, равнотеже, спретности)
- Утврђивање нормалног положаја тела (ритмичка вежба)
- Слободне манипулативне вежбе (по избору, са обручима, палицама и сл.)
- Препознавање и проналажење предмета
- Одмор уз музику – слушање, препознавање и певање дечијих песама

3.14. Програм рада стручног сарадника –психолог

Увод

Рад психолога, као стручног сарадника у Школи обухвата активности и мере у циљу подршке образовно-васпитном процесу. Психолог посредује у односима између наставника и ученика, наставника и родитеља, родитеља и ученика, обезбеђујући пуноћу и аутентичност узајамних релација и остваривање њихових улога. Посебно у школи за основно и средње образовање деце и омладине са сметњама и тешкоћама у развоју улоге психолога су вишеструке и вишезначне, како у образовно-васпитном, тако и у рехабилитационом процесу и интеграцији. Највећи број ученика у школи „Видовдан“ јесу социо и едукативно занемарена деца, из друштвено маргинализованих средина, што подразумева ангажовање психолога и у делу послова социјалног рада и посредовања и појачану сарадњу са релевантним установама. Међутим, све је више ученика са тежим развојним и комбинованим сметњама, те је потребно едуковати наставнике о природи сметњи ученика и пружити им подршку при креирању и спровођењу Индивидуалних планова и програма за ученике који не могу да прате наставни план и програм. Такође, потребно је радити са родитељима ових ученика на оснаживању њихових унутрашњих капацитета.

Рад психолога није издвојен из целине делатности осталог наставног особља и сарадника ангажованих у раду са децом. Будући да је приступ деци индивидуализован, мултидисциплинаран и заснован на тимском раду, психолог се активно укључује у све сегментима живота и рада школе. Психолог је активно укључен у раду већине школских тимова и координира у реализацији активности појединих школских програма: Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања и програми превенције других облика ризичног понашања, Програм професионалне оријентације и др.

Тежиште у раду психолога је усмерено на плану дијагностичког и рехабилитационог третмана ученика, пружању одговарајућих видова подршке за успешнију сарадњу ученика и наставног особља. Радиће се и на превентивном, ментално-хигијенском, саветодавном раду са родитељима и педагошко-инструктивном раду са наставницима. Посебна подручја рада психолога су стручно-аналитички и истраживачки рад у оквиру рада стручних органа Школе, затим, рад на вођењу документације и рад на стручном усавршавању и сарадњи са другим институцијама.

Области рада психолога

Годишњим планом и програмом рада психолога планиран је фонд од 1440 сати, са следећом структуром задужења и активности:

I	Планирање и програмирање васпитно-образовног, односно образовно-васпитног рада	72
II	Праћење и вредновање образовно-васпитног, односно васпитно-образовног рада	36
III	Рад са наставницима	540
IV	Рад са ученицима	540
V	Рад са родитељима, односно старатељима	72
VI	Рад са директором	36
VII	Рад у стручним органима и тимовима школе	36
VIII	Сарадња са надлежним установама, организацијама, удружењима и јединицом локалне самоуправе	36
IX	Вођење документације, припрема за рад и стручно усавршавање	72
		1440

Правни оквир и основа садржаја у изради Годишњег плана рада психолога дата је у Правилнику о плану и програму рада психолога у основној школи, објављеном у „Службеном гласнику РС“, бр. 72/09 и 52/11 „Просветном гласнику“ бр. 5/2012. Међутим, разрада програмских области и садржаја рада, оквирни фонд сати конкретније су разрађени у складу са делатностима школе и развојним специфичностима обухваћене деце. Преглед конкретних задужења и садржаја рада психолога за сваку програмску област дат је у Акционом плану рада.

Садржај рада психолога

Област/садржај рада	Време реализације
1. Планирање и програмирање васпитно-образовног, односно образовно-васпитног рада	
1.1. Учествовање у припреми школског програма, индивидуалног образовног плана за ученике.	VIII-X
1.2. Учествовање у припреми концепције годишњег плана рада установе.	VIII
1.3. Учествовање у припреми делова годишњег плана рада школе који се односе на планове и програме: подршке ученицима (рад са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка, професионална оријентација, превенција болести зависности; промоција здравих стилова живота); заштите ученика од насиља, злостављања и занемаривања, подизања квалитета знања и вештина ученика, стручног усавршавања запослених, сарадње школе и породице, целодневне наставе и продуженог боравка у основној школи, практичне наставе у средњој школи.	VIII-IX
1.4. Учествовање у осмишљавању и изради акционих планова и предлога пројеката који могу допринети унапређивању квалитета образовања и васпитања у школи, конкурсима ради обезбеђивања њиховог финансирања и учествовање у њиховој реализацији.	VIII-IX
1.5. Учествовање у избору дидактичког материјала и уџбеника.	VI
1.6. Припремање плана посете психолога часовима.	IX
1.7. Припремање годишњег програма рада и месечних планова рада психолога.	IX-VI
1.8. Припремање плана сопственог стручног усавршавања и професионалног развоја.	IX
2. Праћење и вредновање образовно-васпитног, односно васпитно-образовног рада	
2.1. Учествовање у праћењу и вредновању образовно-васпитног рада установе и предлагање мера за побољшање ефикасности, економичности и успешности установе у задовољавању образовних и развојних потреба ученика.	X, XII, III, VI, VIII
2.2. Учествовање у континуираном праћењу и подстицању напредовања ученика у развоју и учењу. Учествовање у континуираном праћењу и вредновању остварености општих и посебних стандарда постигнућа спровођењем квалитативних анализа постигнућа ученика, информисањем свих заинтересованих страна о резултатима анализе и припремом препорука за унапређивање постигнућа.	IX-VI
2.3. Праћење и вредновање примене мера индивидуализације и индивидуалног образовног плана за ученике.	IX-VI
2.4. Учествовање у праћењу и вредновању ефеката иновативних активности и пројеката, вредновању огледа који се спроводе у школи.	IX-VI
2.5. Иницирање различитих истраживања ради унапређивања образовно-васпитног рада установе.	X,II
2.6. Учествовање у истраживањима која се спроводе у оквиру самовредновања рада школе (израдом инструмента процене, дефинисањем узорка и квалитативном анализом добијених резултата) и спровођења огледа.	IX-VI
3. Рад са наставницима	
3.1. Саветодавни рад усмерен ка унапређивању процеса праћења и посматрања напредовања ученика у функцији подстицања њиховог развоја и учења.	IX-VI
3.2. Саветодавни рад усмерен ка стварању психолошких услова за подстицање целовитог развоја ученика.	IX-VI
3.3. Учешће у прилагођавању ритма живота и рада у школској установи специфичностима узраста и потребама ученика.	IX-X
3.4. Пружање подршке наставницима у планирању и реализацији непосредног образовно-васпитног рада са ученицима, а нарочито у области прилагођавања рада образовно-васпитног потребама ученика; избора и примене различитих техника учења; ефикасног управљања процесом учења; избора поступака посматрања и вредновања ученичких	IX-VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

	постигнућа; стварања подстицајне атмосфере у групи, односно на часу; развијања конструктивне комуникације и демократских односа у одељењу.	
3.5.	Пружање подршке јачању наставничких компетенција у областима: комуникација и сарадња, конструктивно решавање сукоба и проблема, подршка развоју личности ученика, подучавање и учење, организација средине и дидактичког материјала.	IX-VI
3.6.	Упознавање наставника са карактеристикама игре и односом игре и учења, психолошким принципима успешног процеса учења, групне динамике, социјалне интеракције, природом мотивације за учење, методама за подстицање различитих врста интелигенције, стилова и облицима учења, стратегијама учења и мотивисања за учење.	IX-VI
3.7.	Саветовање наставника у индивидуализацији наставе на основу уочених потреба, интересовања и способности деце, односно психолошке процене индивидуалних карактеристика ученика (способности, мотивације, особина личности) и остварености образовних постигнућа у школи.	IX-VI
3.8.	Пружање подршке наставницима за рад са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка. Координирање израде и у сарадњи са наставником и родитељем, тимско израђивање педагошког профила ученика. Учествовање у развијању индивидуалних образовних планова коришћењем резултата сопствених психолошких процена и психолошких процена добијених из других установа.	IX-X
3.9.	Оснаживање наставника за рад са ученицима из осетљивих друштвених група кроз упознавање са карактеристикама тих ученика, развијање флексибилног става према културним разликама и развијање интеркултуралне осетљивости и предлагање поступака који доприносе њиховом развоју.	IX-VI
3.10.	Пружање подршке наставницима у раду са ученицима код којих је утврђен психолошки узрок неуспеха у достизању захтева образовних стандарда као и појава неадаптивних облика понашања и предлагање мера за њихово превазилажење.	IX-VI
3.11.	Оснаживање наставника да препознају способности, интересовања и склоности ученика које су у функцији развоја професионалне каријере ученика.	IX-VI
3.12.	Пружање подршке наставницима у формирању и вођењу ученичког колектива, указивање на психолошке узроке поремећаја интерперсоналних односа у одељењским заједницама и предлагање мера за њихово превазилажење.	IX-VI
3.13.	Пружање подршке наставницима у раду са родитељима, односно старатељима.	IX-VI
3.14.	Саветодавни рад са наставницима давањем повратне информације о посећеној активности, односно часу, као и предлагањем мера за унапређење праћеног сегмента образовно-васпитног процеса.	IX-VI
3.15.	Увођење иновација у васпитно-образовни рад на основу научних сазнања о психофизичком развоју деце и процесу учења, кроз инструктивни рад са наставницима.	IX-VI
3.16.	Оснаживање наставника за тимски рад кроз њихово подстицање на реализацију заједничких задатака, кроз координацију активности стручних већа, тимова и комисија.	IX-VI
3.17.	Усмеравање наставника у креирању плана стручног усавршавања и њиховог професионалног развоја.	VIII-IX
4. Рад са ученицима		
4.1.	Праћење процеса адаптације и подршка ученицима у превазилажењу тешкоћа адаптације.	IX-XI
4.2.	Учешће у праћењу напредовања ученика у развоју и учењу,	IX-VI
4.3.	Учешће у тимском идентификовању ученика којима је потребна подршка у процесу васпитања и образовања и осмишљавању и праћењу реализације индивидуализованог приступа у раду са ученицима.	IX-X
4.4.	Испитивање ученика уписаних у школу проценом интелектуалног, когнитивног, емоционалног и социјалног статуса ради давања препорука за даљи рад.	IX-VI
4.5.	Учешће у структурирању одељења првог и по потреби других разреда.	VIII
4.6.	Испитивање општих и посебних способности, особина личности, когнитивног стила, мотивације за школско учење, професионалних опредељења, вредносних оријентација и ставова, групне динамике одељења и статуса појединца у групи, психолошких чинилаца успеха и напредовања ученика и одељења, применом стандардизованих психолошких мерних инструмената и процедура, као и других инструмената процене ради добијања релевантних података за реализацију непосредног рада са ученицима и других послова у раду са наставницима, родитељима, институцијама.	IX-VI
4.7.	Саветодавно-инструктивни рад са ученицима који имају тешкоће у учењу, развојне, емоционалне и социјалне тешкоће, проблеме прилагођавања, проблеме понашања.	IX-VI
4.8.	Пружање подршке ученицима који се школују по индивидуализованој настави и	IX-VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

	индивидуалном образовном плану.	
4.9.	Пружање подршке ученицима из осетљивих друштвених група.	IX-VI
4.10.	Рад са ученицима на унапређењу кључних компетенција, ставова и вредности потребних за живот у савременом друштву: стратегије учења и мотивације за учење, вештине самосталног учења, концепт целоживотног учења, социјалне вештине (ненасилна комуникација, конструктивно решавање проблема, интеркултурална комуникација и уважавање различитости), здрави стилови живота, вештине доношења одлука и друго.	IX-VI
4.11.	Подршка развоју професионалне каријере ученика професионалним информисањем и саветовањем (на основу процењених способности, интересовања, особина личности, мотивације ученика).	II-VI
4.12.	Пружање подршке ученичком активизму и партиципацији у школском животу.	IX-VI
4.13.	Пружање психолошке помоћи ученику и одељењу у акцидентним кризама.	IX-VI
4.14.	Учествовање у појачаном васпитном раду за ученике који врше повреду правила понашања у школи или се не придржавају одлука директора и органа школе, неоправдано изостану са наставе пет часова, односно који својим понашањем угрожавају друге у остваривању њихових права.	IX-VI
4.15.	Организовање и реализовање предавања, трибина и других активности за ученике из области менталног здравља, педагошке, развојне и социјалне психологије.	IX-VI
5. Рад са родитељима, односно старатељима		
5.1.	Прикупљање података од родитеља, односно старатеља који су од значаја за упознавање ученика и праћење његовог развоја.	IX-X
5.2.	Саветодавни рад са родитељима, односно старатељима ученика који имају различите тешкоће у развоју, учењу и понашању.	IX-VI
5.3.	Подршка јачању родитељских васпитних компетенција, нарочито информисањем о психолошким карактеристикама њихове деце у оквиру индивидуалних консултација и облика групног психолошког образовања родитеља.	IX-VI
5.4.	Саветодавни рад и усмеравање родитеља, односно старатеља чија деца врше повреду правила понашања у школи и којима је одређен појачани васпитни рад.	IX-VI
5.5.	Сарадња са родитељима, односно старатељима на пружању подршке ученицима који се школују по индивидуалном образовном плану.	IX-VI
5.6.	Учествовање у реализацији програма сарадње установе са родитељима, односно старатељима ученика (општи и групни, односно одељењски родитељски састанци и друго).	IX-VI
5.7.	Сарадња са Саветом родитеља, по потреби, информисањем родитеља и давање предлога по питањима која се разматрају на савету.	IX-VI
5.8.	Пружање психолошке помоћи родитељима, односно старатељима чија су деца у акцидентној кризи.	IX-VI
6. Рад са директором		
6.1.	Сарадња са директором на пословима који се тичу обезбеђивања ефикасности, економичности и флексибилности образовно-васпитног рада установе, а нарочито у вези са: распоредом рада наставника, поделом одељенског старешинства и друго. Предлагање нових организационих решења образовно-васпитног рада.	VIII-IX
6.2.	Сарадња са директором на припреми докумената установе, прегледа, извештаја и анализа.	IX-VI
6.3.	Сарадња са директором у организовању трибина, предавања, радионица за ученике, запослене, родитеље.	IX-VI
6.4.	Сарадња са директором по питању приговора и жалби ученика и његових родитеља, односно старатеља на оцену из предмета и владања.	IX-VI
7. Рад у стручним органима и тимовима школе		
7.1.	Учествовање у раду наставничког већа (давањем саопштења, информисањем о резултатима обављених анализа, прегледа, истраживања и других активности од значаја за образовно-васпитни рад и јачање васпитачких, односно наставничких компетенција).	IX-VI
7.2.	Учествовање у раду тимова установе који се образују ради остваривања одређеног задатка, програма или пројекта.	IX-VI
7.3.	Учествовање у раду стручних актива за развојно планирање и развој школског програма и педагошког колегијума.	IX-VI
7.4.	Предлагање мера за унапређивање рада стручних органа школе.	IX-VI
8. Сарадња са надлежним установама, организацијама, удружењима и јединицом локалне самоуправе		

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

8.1.	Сарадња са образовним, здравственим, социјалним и другим институцијама значајним за остваривање циљева образовно-васпитног рада и добробити ученика.	IX-VI
8.2.	Сарадња са локалном заједницом и широм друштвеном средином за остваривање циљева образовно-васпитног рада и добробити ученика.	IX-VI
8.3.	Учествовање у раду стручних удружења, њихових органа, комисија, одбора.	IX-VI
8.4.	Сарадња са психолозима који раде у другим установама, институцијама, организацијама, удружењима од значаја за остваривање образовно-васпитног рада и добробити ученика: национална служба за запошљавање, центар за социјални рад, домови здравља, заводи за патологију говора, ментално здравље и друге здравствене установе, институт за психологију, матични факултет, заводи за вредновање и унапређење образовно-васпитног рада и др.	IX-VI
9.	Вођење документације, припрема за рад и стручно усавршавање	
9.1.	Вођење евиденције о сопственом раду у следећој документацији: дневник рада психолога и психолошки досије (картон) ученика.	IX-VI
9.2.	Вођење евиденције, по потреби, о извршеним анализама, истраживањима, психолошким тестирањима, посећеним часовима и др.	IX-VI
9.3.	Припрема за све послове предвиђене годишњим програмом и оперативним плановима рада психолога.	IX-VI
9.4.	Прикупљање и на одговарајући начин чување и заштита материјала који садржи личне податке о деци, односно ученицима.	IX-VI
9.5.	Стручно се усавршава праћењем стручне литературе и периодике, учествовањем у активностима струковног удружења (Друштво психолога Србије, секције психолога у образовању, подружнице), похађањем акредитованих семинара, похађањем симпозијума, конгреса и других стручних скупова, разменом искуства и сарадњом са другим психолозима у образовању.	IX-VI

3.15. Програм рада Инклузивног тима Школе

Инклузивни тим Школе представља стручно тело, са улогом да координише активностима школе на спровођењу Закона у области инклузивног образовања и да пружа стручну помоћ у раду тимова за подршку ученицима са израженим потешкоћама у учењу.

У школи за образовање и васпитање ученика са менталном ометеношћу, постојање Инклузивног тима је условљено је реалном потребом да се помогне координација и супервизија у раду малих тимова за подршку појединим ученицима Школе, са израженијим развојним потешкоћама, за које се додатна подршка спроводи кроз прилагођен индивидуални образовни план, и индивидуални корективно-терапијски ваннаставни рад.

Састав Тима броји 6 чланова, који се бира по критеријуму непосредне укључености у све сегменте образовно-васпитног рада и по услову претходног искуства и знања у овој области.

Основни облик рада Инклузивног тима биће састанци, са планираном динамиком одржавања на кварталном нивоу, након класификационих период, на крају полугодишта и посебно на крају школске године. Одражавање састанака Тима планира се на кварталном нивоу, по потреби и чешће. Одржавање ванредних састанака Тима вршиће се по захтеву Педагошког колегијума, директора, или по захтеву друге образовне установе за сарадњу и помоћ њиховом инклузивном. Други облик рада Инклузивног тима односи се на појединачни рад чланова тима и непосредно ангажовање на пословима сарадње са другим учесницима у процесу остваривања мера додатне подршке ученицима школе.

Са изменама Закона о основама система васпитања и образовања, дата је могућност да стручњаци школе буду ангажовани у раду са децом и ученицима других образовних установа, а у оквиру мера додатне подршке, по мишљењу Интерресорне комисије. Тим ће активно координирати своје активности са инклузивним тимовима других образовних установа. Чланови Тима и други наставници Школе ће по потреби захтева других образовних установа бити ангажовани као спољни стручни сарадници у непосредном пружању мера додатне подршке деци и ученицима других образовних установа, кроз видове корективно терапијског рада. Ове активности представљаће посебан сегмент у раду Тима, о чему ће се водити засебна документација, укључујући и документацију у непосредном праћењу и раду са децом и ученицима других образовних установа.

Делокруг рада Инклузивног тима садржан је у четири области/групе активности:

1. Организационе активности,
2. Сарадња са стручним органима Школе
3. Координација рада и подршка активностима тимова за додатну подршку поједином ученику,
4. Сарадња са другим образовним установама

4. Програм допунске и додатне наставе

Допунски рад се организује за ученике који, из објективних разлога, у редовној настави не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја, за ученике који спорије усвајају знања или су били одсутни са часова и за оне који желе да утврде своје знање, са циљем разумевања, препознавања и отклањања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања, умења и вештина из наставног градива.

Зависно од утврђених недостатака у знањима и умењима ученика, као и узрока заостајања, наставник формира одговарајуће групе с којима организује допунски рад. Такође бира активности, методе које ће најпре довести до напретка.

Програм допунске наставе

Тема	Циљ	број часова
Теме из српског језика	<p>Допунска настава треба да помогне појединим ученицима у савладавању одређених програмских садржаја у случају да је дошло до заостајања услед објективних или субјективних фактора (изостајање, несигурност, породични проблеми, недовољна активност ученика).</p> <p>У односу на програмске садржаје :</p> <ul style="list-style-type: none"> - Уочавање и схватање реченице као језичке категорије и разумевање главних реченичних делова - Савладавање нових програмских захтева из правописа - Овладавање техником читања и писања латиницом - Увежбавање читања у себи и наглас - Уочавање и тумачење битних чинилаца текста - Овладавање основним облицима језичког изражавања и даље усавршавање и неговање језичке културе <p>Допунска настава треба да омогући</p>	18
Теме из математике	<p>Допунска настава треба да помогне појединим ученицима у савладавању одређених програмских садржаја у случају да је дошло до заостајања услед објективних или субјективних фактора (изостајање, несигурност, породични проблеми, недовољна активност ученика).</p> <p>У односу на програмске садржаје, циљ допунске наставе да оспособи ученике за примену усвојених математичких знања у решавању разноврсних задатака из животне праксе</p>	18

Програм припремне наставе за разредни испит

Тема	Циљ	Оријентациони број часова	Време
Теме из предмета из којих се полаже разредни испит	-Пружање помоћи ученику на савладавању тематских садржаја из предмета којих полаже разредни испит	7	Јун и август

5. Програм културних активности школе

Културне активности школе остварују се на основу програма културних активности.

Културне активности обухватају: прославу дана школе, почетка и краја школске године и завршетка основношколског образовања и васпитања, прославе школских и државних празника, приредбе, представе, изложбе, концерте, такмичења и смотре, посете установама културе, заједничке активности школе и јединице локалне самоуправе и друге активности које доприносе проширењу утицаја школе на васпитање ученика и културном развоју окружења школе.

Прославе школских и државних празника, почетка и краја школске године и завршетка основношколског образовања и васпитања за ученике организују се у школи или у договору са јединицом локалне самоуправе у установама културе.

Циљеви и задаци:

- Оспособљавање ученика да се слободно уметнички изразе, стекну самопоуздање, подстакну се на сарадњу и социјализацију
- Подстицање и унапређивање критичког мишљења, уметничког сензибилитета и укуса према делима драмске и филске уметности
- Подстицање на маштовитост, креативност и стваралаштво
- Разумевање и усвајање знања и вештине уметности рецитовања
- Развијање маште, мисли и осећања ученика
- Развијање способности за концентрацију, памћење и способности за јавне наступе
- Развој опажања, размишљања и слободног изражавања
- Стицање искуства и навика за колективни живот и рад
- Развој радних навика
- Подстицање интересовања за истраживање
- Развијање интересовања за музичку уметност и упознавање музичке традиције и културе свога и других народа
- Развијање жеље за активним индивидуалним и колективним музицирањем/певањем
- Оспособљавање ученика да цртежом изразе своја опажања из непосредне околине
- Мотивисање ученика да се слободно ликовно-визуелно изражавају
- Развијање мануелне вештине и креативности

Садржаји програма:

Програм културних активности за прво полугодиште:

- Дан мира (21. септембар)
- Дан детета и Дан града (3. октобар)
- Међународни Дан заштите животиња (4. октобар)
- Приредба поводом пријема првака у Дечији савез
- Активности обележавања Дечије недеље
- Међународни Дан толеранције (16. новембар)
- Светски Дан деце (20. новембар)
- Дан UNICEF-а (11. децембар)

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

- Посете позоришту, биоскопу, концерту, библиотеци
- Изложба честитки поводом Нове године
- Новогодишња приредба
- Улица „Отвореног срца“

Програм културних активности за друго полугодиште:

- Светски Дан смеха (10. јануар)
- Изложба ликовних радова у част Светог Саве
- Приредба поводом дана Светог Саве
- Светски Дан матерњег језика (21. фебруар)
- Изложба честитки поводом 8. Марта
- Приредба поводом 8. Марта
- Посете позоришту, биоскопу, музеју, библиотеци, концерту
- Изложба ученичких радова поводом Ускрса
- Пролећни маскембал у част пролећа
- Светски Дан здравља (7. април)
- Мајски ликовни салон
- Ноћ музеја (17.-18. мај)
- Међународни Дан породице (15. мај)
- „Крв живот значи“
- „Радост Европе“
- Смотра рецитатора,
- литерални радови „ Причи никад краја“
- Аеро-митинг
- Приредба поводом Дана школе

Начин остваривања програма:

- Приказивање стеченог знања кроз приредбе и јавне наступе
- Приказивање на школским паноима и сајту школе
- Учешће на ликовним конкурсима
- Посете позоришним представама, библиотеци, музејима

Носиоци активности: Тим за реализацију културне активности, предметни наставници, одељенске старешине, руководиоци секција, директор школе.

6. Програм школског спорта и спортских активности

Увод:

Поред редовних наставних активности предмета физичко васпитање у школи ће се реализовати и програмски садржаји ваннаставних активности везане за овај аспект развоја личности детета и промовисања здравог начина живота.

Садржаји програма:

- Програм рада школског спорта и спортских активности
- Програм рада корективних вежби
- Програм рада спортске секције
- Програм рада курсних облика рада

Циљеви:

- Очување и унапређивање здравља
- Развијање моторичких способности, умења и навика у складу са узрастним и индивидуалним карактеристикама
- Осамостаљивање за самостално вежбање у слободно време
- Промовисање позитивних социјалних интеракција
- Развијање позитивне слике о себи
- Развијање креативности кроз покрет
- Развијање здравих стилова живота

Задаци:

- Подстицање раста и развоја
- Утицај на правилно држање тела
- Развој моторике
- Формирање морално- вољних квалитета
- Оспособљавање ученика да стечена знања примене у свакодневном животу
- Развој свести о очувању здравља

Начин остваривања:

- Приказ на часовима физичког васпитања
- Рад у групама секције
- Разни видови сарадње са Здравственим центром, ЈУ Спортски центар, и осталим друштвеним и спортским организацијама
- Сарадња са судијама

Носиоци:

Професори физичког васпитања:

- Биљана Динић
- Душица Цокић

Корелација:

- Уколико је могућа, корелација се остварује између програма природне групе предмета и физичког васпитања

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Програм школског спорта и спортских активности

Теме	Циљи задаци	Време
1. Недеља школског спорта, Међудодељенска такмичења, Сарадња са друштвеним и спортским организацијама	<p>Циље да се разноврсним моторичким активностима допринесе очувању здравља и развоју личности ученика, развијање моторичких способности умења и навика у складу са узрастним и индивидуалним карактеристикама, оспособљавање за самостално вежбање у слободно време, промовисање позитивних социјалних интеграција, развијање позитивне слике о себи, развијање креативности кроз покрет.</p> <p>Задаци: развој свести о очувању здравља, подстицање раста и резвоја, утицај на правилно држање тела, развој моторике, формирање моралних квалитета, оспособљавање ученика да стечена знања примене у свакодневном животу.</p>	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
2. Јесењи и пролећни крос		IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
3. Спортске игре, Стони тенис, Такмичења СПОРТХУС		IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
4. Излети, Пешачке туре, Клизање		IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI

Садржаји	Исходи	Методе	активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Начини и поступци остваривања садржаја	Време
1. Недеља школског спорта Међудодељенска такмичења Сарадња са друштвеним и спортским организацијама	<ul style="list-style-type: none"> -Усваја фер-плеј понашање -Константно се припрема за такмичења -Стиче навике за сталним вежбањем 	<ul style="list-style-type: none"> Метод демонстрације Метод практичног вежбања Метод живе речи 	<p><u>Активност наставника</u> организатор и реализатор, мотивише ученике – подржава и развија њихова интересовања, организује активности, одређује саставе екипа, суди утакмице, води записнике, набавља реквизите</p> <p><u>Активност ученика</u> слушају, сарађују са одраслима и вршњацима, активно учествују, усвајају правила понашања на такмичењима, асистирају</p>	Лопте, рекети, лоптице, мреже, правилници, струњаче...	Неке се активности обављају током секције, а неке у посебним терминима	спортска такмичења и турнири према полу и узрасту	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI
2. Јесењи и пролећни крос	<ul style="list-style-type: none"> Развија позитиван став према базичном спорту Унапређује моторичке способности 	Метод практичног вежбања	<p><u>Активности наставника</u> доводи ученике до тркалишта, селектује ученике по узрастним категоријама, евидентира резултате, дели дипломе</p> <p><u>Активности ученика</u> учествују на кросу, поштују правила трке</p>	Атлетска стаза, пиштаљка	Окупљање ушколском дворишту, евидентирање пласмана, додела диплома	спортска такмичења и турнири према полу и узрасту	V, X

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

<p>3. Спортске игре Стони тенис Такмичење СПОРТХУС (V-VIII разреда)</p>	<p>Развија позитиван однос према спортским активностима Усваја фер-плеј понашање, прихвата оне који се разликују од њега, Стиче навике за сталним вежбањем</p>	<p>Метод практичног вежбања, Метод живе речи</p>	<p><u>Активности наставника</u> одређује саставе екипа, осмишљава тактику игре, води екипу током такмичења, информисе се о променама судијских правила, брине о безбедности ученика, информисе јавност, извештава локалну самоуправу о евентуалним успесима, води ученике на доделу признања <u>Активности ученика</u> усвајају правила спортских игара, учествује и представља себе и школу на такмичењима</p>	<p>Лопте, рекети,</p>	<p>Окупљање ученика за одлазак на такмичење, евиденција резултата, додела признања</p>	<p>спортска такмичења и турнири према полу и узрасту</p>	
<p>4. Излети, Пешачкетуре, Клизање</p>	<p>Развија друга моторичка искуства у зависности од личних интересовања и могућности средине</p>	<p>Метод демонстрације, Метод практичног вежбања</p>	<p><u>Активности наставника</u> Организује у сарадњи са осталим наставницима излет или туру, набавља потребне реквизите, води ученике и враћа их са активности <u>Активности ученика</u> Активно учествују у активностима, примењује стечена знања у реалним ситуацијама</p>	<p>Лопте, рекети, пикадо, вијаче...</p>	<p>Организован одлазак, спровођење планираних активности...</p>	<p>спортска такмичења и турнири према полу и узрасту</p>	

7. Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања и програми превенције других облика ризичног понашања

Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања и програми превенције других облика ризичног понашања чине саставни део Школског програма. Њима се дефинишу превентивне мере и интервентне активности које школа предузима у обезбеђивању услова за безбедно и здраво окружење. Школа треба да омогући пун интелектуални, емоционални, социјални, морални и физички развој сваког ученика. Она треба да буде безбедно место за све ученике, да допринесе развоју здравих стилова живота, усвајању социјално пожељних облика понашања и прихватању друштвених норми средине. Програми се остварују кроз различите видове наставних и слободних активности са ученицима, запосленима, родитељима, односно старатељима, у сарадњи са јединицом локалне самоуправе.

Садржај програма чине:

- Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања;
- Програм превенције малолетничке деликвенције;
- Програм превенције болести зависности.

Циљ Програма је унапређење услова за стварање безбедне средине за живот и рад ученика кроз мере превенције и мере интервенције. Циљ ових активности је смањење учесталости и интензитета насилних ситуација међу ученицима, предупређивање и смањење присуства негативних видова понашања.

Задаци у остваривању Програма, кроз мере превенције:

- Упознавање са правном регулативом Општим и Посебним протоколом Школе
- Дефинисање улога и одговорности у примени процедура и поступака
- Развијање духа толеранције и поштовање различитости у оквиру васпитно-образовних активности
- Организовање обука за ненасилну комуникацију и конструктивно решавање конфликта
- Организовање разговора, трибина, представа, изложби о безбедности и заштити деце/ученика од насиља (за ученике, родитеље, наставнике)
- Развијање вештина ефикасног реаговања у ситуацијама насиља
- Заједничко деловање свих кључних носилаца превенције насиља (савет родитеља, школски одбор, ученички парламент, наставничко веће)
- Обезбеђивање услова физичко - техничке заштите школског простора кроз: дежурство запослених, одговарајуће осветљење у згради и дворишту, ограђено и безбедно двориште, осигурање и ојачавање улаза и главних пролаза у објекту школе, стално обилажење школе од стране школског полицајца и друго.

Задаци у остваривању Програма, кроз мере интервенције:

- Усклађена и доследна примена утврђених поступака и процедура у ситуацијама насиља
- Сарадња са релевантним јавним службама и организацијама
- Континуирано евидентирање случајева насиља
- Праћење и вредновање врста и учесталости насиља путем истраживања, запажања и провере
- Подршка деци која трпе насиље
- Рад са децом која врше насиље
- Оснаживање деце која су посматрачи насиља за конструктивно реаговање
- Саветодавни рад са родитељима

Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања

Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања је израђен на основу Правилника о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање ("Сл. гласник РС", бр. 30/2010). Ближе утврђивање услова и начина за поступање у ситуацијама појаве насилног понашања, злостављања и занемаривања посебно је уређено интерним Протоколом школе.

Носиоци активности јесу чланови акционог тима за заштиту деце/ученика од насиља, злостављања и занемаривања (у даљем тексту „Тим“), школски психолог и нарочито одељенске старешине, који су најнепосредније везани радом са ученицима. Главни облик реализације Програма јесу часови одељенског старешине, као и часови грађанског васпитања, непосреднирад психолога са ученицима, индивидуални и групни састанци са родитељима.

Разрада конкретних активности, са прегледом реализатора и облика реализације садржана је у наредној табели.

Садржај реализације Програма за заштиту деце/ученика од насиља, злостављања и занемаривања

Активности	Реализатор	Облик реализације	Месец
<ul style="list-style-type: none"> - Упознавање Педагошког колегијума са акционим планом - Евалуација - анализа реализације програма за заштиту деце за протеклу школску годину - Припрема за обуку запослених за превенцију, препознавање, процену и реаговање на појаву насиља, злостављања и занемаривања деце - Упознавање ученика са правилима понашања у школи - Олакшавање процеса адаптације на школу и подстицање социјалне интеграције - Мониторинг насилних облика понашања од стране ученика 	Тим Одељенске старешине Психолог	Седница Педагошког колегијума; Седнице Наставничког и Стручног већа; Часови одељенског старешине; Радионичарски рад	IX
<ul style="list-style-type: none"> - Обука запослених за превенцију, препознавање, процену и реаговање на појаву насиља, злостављања и злоупотребу деце - Мала школа за родитеље „Превенција појаве насиља, злостављања и занемаривања деце“ - Организовање и реализација анкетног истраживања за родитеље ученика у процени безбедности ученика - Организовање и реализација предавања за наставнике: „Насиље на Интернету, како га препознати и како реаговати“ - Шта су то правила и шта би се догодило да их нема - Мониторинг насилних облика понашања од стране ученика 	Тим Одељенске старешине	Седница Наставничког већа; Седница Савета родитеља; Час одељенског старешине	X
<ul style="list-style-type: none"> - Развијање другарстава, пријатељства и сарадње са вршњацима - Контрола осећања страха, туге, љубоморе, зависти - Развијање активног односа између породице и школе - Мониторинг насилних облика понашања од стране ученика 	Одељенске старешине Психолог	Часови Одељенског старешине; Радионичарски рад; Индивидуални разговори са родитељима	XI
<ul style="list-style-type: none"> - Развијање и неговање односа са другарима у школи и породици - Препознавање облика и израза агресивности у понашању ученика - Сарадња породице и школе - Мониторинг насилних облика понашања од стране ученика 	Одељенске старешине Психолог	Часови Одељенског старешине; Индивидуални родитељски састанци	XII
<ul style="list-style-type: none"> - Неговање културе понашања - Јасно изражавање својих осећања и потреба - Наставак едукације свих актера школе у циљу сензибилизације на појаву и препознавање насиља (врсте, облици, начини испољавања), - Мониторинг насилних облика понашања од стране ученика 	Одељенске старешине Психолог	Индивидуални разговори	I

Активности	Реализатор	Облик реализације	Месец
- Успостављање позитивних односа са вршњацима и наставницима - Сукоби: структура сукоба, неспоразума и њихово решавање - Сарадњасапородицом - Мониторинг насилних облика понашања од стране ученика	Одељенске старешине Психолог	Радионичарски рад; Индивидуални разговори	II
- Неспоразуми и сукоби са вршњацима и одраслима и њихово решавање - Облици негативног понашања (крађа, лажи) Неговањекултурепонашања - Мониторинг насилних облика понашања од стране ученика	Одељенске старешине Психолог	Индивидуални разговори; Часови редовне наставе	III
- Израђивање моралних и других вредности код ученика - Сукоби са родитељима и њихово решавање - Сарадњасапородицом - Организовање и реализација спортских активности: фер плеј турнир, спортске игре по принципу сви побеђују, спортом против насиља - Мониторинг насилних облика понашања од стране ученика	Одељенске старешине Психолог	Радионичарски рад; Индивидуални разговори; Родитељски састанак	IV
- Развијање комуникативних способности и конструктивно решавање сукоба - Сукобисанаставницима - Неговањекултурепонашања - Мониторинг насилних облика понашања од стране ученика	Одељенске старешине Психолог	Радионичарски рад; Часови редовне наставе	V
- Праћење и запажања о појави насиља у школи - Сарадња са релевантним службама (у току године, по потреби) - Мониторинг насилних облика понашања од стране ученика	Тим Одељенске старешине	Седнице педагошког колегијума	VI

Програм превенције малолетничке деликвенције

Вршњачко насиље спада у најчешће облике насиља и злостављања међу ученицима у школи. Учестало и неосновано испољавање насиља према другим ученицима, према наставницима или школској имовини спада у проблеме деликвентног понашања², које школа не може решавати сама без помоћи и подршке породице и целокупне друштвене заједнице. Спречавање појаве малолетничке деликвенције у школи спада у најважније задатке Програма заштите од насиља, злостављања и занемаривања и програми превенције других облика ризичног понашања и основни је услов безбедности школске средине за живот и рад ученика.

Превентивне активности школе остварује се кроз њену образовно-васпитну улогу, како према ученицима школе у целини, тако и према оним ученицима који су у ризику испољавања асоцијалног и преступничког понашања. Значај превентивних мера на сузбијању малолетничке деликвенције је и у правовременом решавању сукоба, у тренутку када постоји опасност да се они продубе, прошире и пређу у озбиљне поремећаје односа малолетника са околином. Превентивним мерама треба обезбедити очување здравих односа малолетника са ужом и широм друштвеном средином и изградњу позитивних вредности и норми понашања.

Реализација Програма превенције највише зависи од квалитета сарадње школе и родитеља, њиховог узајамног поверења и активног партнерства, јер се на тај начин могу уочити први знаци асоцијалног и деликвентног понашања (малолетника).

Садржај активности на реализацији програма превенције малолетничке деликвенције чине три групе активности: а) сарадња са ученицима, б) сарадња са родитељима и в) сарадња са друштвеним институцијама. У наредној табели дајемо преглед активности, носиоце реализације, облик реализације и временску динамику.

²Малолетничка деликвенција је преступничко понашање (у супротности са законом), специфично за популацију малолетника. У основи постоје 4 врсте испољавања деликвенције: а) деструктивне радње против других, б) деструктивне радње против власништва других, в) радње повлачења и г) радње самоуништења.

Садржај реализације Програма превенције малолетничке деликвенције

Активности	Реализатор	Облик реализације	Месец
<p>Сарадња са ученицима:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Идентификовање, праћање и појачани васпитни надзор ученика са повећаним ризиком за појаву деликвентног понашања - Индивидуални рад са ученицима са повећаним ризиком за појаву деликвентног понашања - Ангажовање ученика са повећаним ризиком кроз различите видове слободних активности и занимања у школи – неговање односа узајамности и колективног духа, подстицање креативног стваралаштва - Помоћ и подршка ученицима са ризиком у превазилажењу криза личности и проблема односа са околином - Помоћ и подршка ученицима са ризиком у решавању конфликтних ситуација 	<p>Одељенски старешина, психолог</p> <p>Одељенски старешина, психолог</p> <p>Одељенски старешина, руководиоци програма слободних активности, психолог</p> <p>Тим, Одељенски старешина, психолог</p> <p>Тим, Одељенски старешина, психолог</p>	<p>Индивидуални разговори; Часови одељенског старешине; Радионичарски рад; Часови слободних активности: секције, школска такмичења, приредбе, сусрети, излети,...</p> <p>Индивидуални разговори са члановима тима, укључујући одељенског старешину, психолога, по потреби и представнике других институција;</p>	<p>IX, X; У континуитет у</p> <p>IX - VI</p> <p>X – VI</p> <p>IX - VI</p> <p>IX - VI</p>
<p>Сарадња са родитељима:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Индивидуални разговори са родитељима ученика са ризиком – указивање на појаве непожељних облика понашања - Мобилисање породица ученика са ризиком на активну сарадњу са школом на решавању проблема - Саветодавни рад са породицом у сензибилизацији за разумевање проблема и потреба детета и изградња примерених васпитних ставова и очекивања - Активно укључивање родитеља у живот и рад школе <p>- Помоћ и подршка родитељима у решавању конфликтних ситуација код детета</p>	<p>Одељенски старешина, психолог</p> <p>Одељенски старешина, психолог</p> <p>Одељенски старешина, психолог</p> <p>Одељенски старешина, руководиоци програма слободних активности, психолог</p> <p>Тим, Одељенски старешина, психолог</p>	<p>Групни и индивидуални родитељски састанци; Индивидуални разговори са психологом; Предавања за родитеље; Укључивање на нивоу Савета родитеља и на нивоу Бачког парламента;</p>	<p>IX, X; У континуитет у</p> <p>IX - VI</p> <p>X – VI</p> <p>IX - VI</p> <p>IX - VI</p>
<p>Сарадња са друштвеним институцијама:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Упознавање и успостављање сарадње Тима са стручним тимовима и сарадницима у јавним установама, службама и организацијама у области здравствене и социјалне заштите, унутрашњих послова и судства - Сарадња са стручним тимовима и службама других образовних установа – размена искустава и примера добре праксе - Укључивање стручних сарадника других установа и организација на нивоу рада Тима школе у спровођењу превентивних и интервентних мера у раду са ученицима са ризиком 	<p>Тим, психолог</p> <p>Тимови и сарадници других образовних установа, Тим школе, психолог</p> <p>Тимови и сарадници друштвених институција и организација, Тим школе, психолог</p>	<p>Стручни састанци; Тематска предавања и радионице; Групни и индивидуални родитељски састанци; Индивидуални разговори са психологом;</p>	<p>IX, X</p> <p>IX - VI</p> <p>IX - VI</p>

Програм превенције болести зависности

Изазови одрастања и опасности које вребају на путу осамостаљивања и укључивања у свет одраслих, не мимоилазе децу и ученике са сметњама у развоју. Посебно је угрожена група ученика из маргинализованих друштвених средина, због одрастања у условима екстремног сиромаштва и неповољном социо-емотивном окружењу, многи са искуством породичног насиља и болести зависности (члана породице). Захтеви за раним осамостаљивањем и укључивање у свет одраслих кроз борбу за егзистенцију дешавају се у периоду развоја личности и трагања за сопственим идентитетом, када деца нису кадра да се одупру примамљивошћу „лакших“ избора у потреби да буду прихваћенији, популарнији.

Улога породице у изградњи личности и усвајању вредносних ставова је незамењива и тешко надокнадива. Школа додатно помаже процес социјализације и сазревања детета у вршњачкој групи, обезбеђујући услове за безбедно и здраво одрастање, подстичући здраве обрасце понашања и друштвено пожељне вредности и особине.

Програм превенције болести зависности саставни је део програма Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања и програми превенције других облика ризичног понашања. Предлог активности у оквиру програма превенције болести зависности комплементарне су са активностима у превенирању проблематичних облика понашања и појаве малолетничке деликвенције. Програмски садржаји активности у оквиру програма превенције болести зависности усмерен је ка развоју личности детета и способности да се препозна и влада сопственим потребама и осећањима. Доминантни облик реализације јесу часови Одељенског старешине, разговор и рад са групом ученика, а према потреби и природи случаја за поједине ученике спроводиће се и индивидуални рад и разговори са психологом и одељенским старешином, уз обавезу вођења евиденције о садржају и току реализације разговора.

Највећи део активности програма превенције усмерене су ка ученицима и реализацији конкретних васпитних садржаја и тема. Психолог школе ће посебно, у оквиру својих програмских активности, реализовати циклусе радионичарских активности, са ученицима завршних разреда у обради тема релевантних за познавање врста поремећаја зависности, разумевање начина злоупотребе психоактивних супстанци и последица по здравље.

Активности сарадње са породицом, установама и организацијама у локалној заједници су у одговорности читавог тима за безбедност и здравље деце, уз обавезу укључивања одељенских старешина завршних разреда. Овим активностима треба обезбедити активно партнерство и сарадњу свих релевантних субјеката у реализацији програма превентивних и посебно интервентних мера.

Садржај реализације Програма превенције болести зависности

Активности	Реализатор	Облик реализације	Месец
- Доживљај изолованости или одбачености – како га превазићи	Одељенски старешина, психолог	Часови одељенског старешине, радионичарски рад, Индивидуални разговори	IX – VI
- Јасно изражавање својих осећања и потреба	Психолог	Радионичарски рад,	X - XI
- Утицај вршњака, родитеља и школе на понашање ученика	Одељенски старешина, психолог	Часови одељенског старешине, Индивидуални разговори	IX – VI
- Укључивање ученика у вредновање свог рада и рада других	Одељенски старешина, психолог	Часови одељенског старешине, Индивидуални разговори	IX – VI
- Израђивање моралних и других вредности код ученика	Одељенски старешина, психолог	Часови одељенског старешине, Индивидуални разговори	IX – VI
- Формирање животних циљева – будући животни план	Одељенски старешина, психолог	Часови одељенског старешине, Индивидуални разговори	IX – VI
- Преузимање личне одговорности за сопствена осећања и поступке	Одељенски старешина, психолог	Часови одељенског старешине, Индивидуални разговори	IX – VI

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Активности	Реализатор	Облик реализације	Месец
- Сарадња са породицом	Одељенски старешина, психолог, породица	Часови одељенског старешине, Индивидуални разговори	IX – VI
- Сарадња школе са институцијама здравља, социјалне заштите и МУП-а	Одељенски старешина, психолог, сарадници других установа и организација	Стручни састанци, индивидуални рад	IX – VI
- Идентификација проблема и стратегија за њихово решавање	Одељенски старешина, психолог	Часови одељенског старешине, Индивидуални разговори	IX – VI
- Фактори који могу довести до промена понашања са ризиком појаве болести зависности (неповољан породични амбијент, утицај вршњака, медија...)	Психолог	Радионичарски рад	XII
- Штетност психоактивних супстанци на младе	Психолог	Радионичарски рад	II
- Облици негативног понашања – лаж, крађа, пушење, алкохол, дрога	Психолог	Радионичарски рад	IV
- Упознавање са психоактивним супстанцама – врсте, препознавање, својства и начини злоупотребе, штетност по здравље и последице	Одељенски старешина, психолог	Часови одељенског старешине, Индивидуални разговори	X - III
- Дрога и сида – опасност	Одељенски старешина, психолог	Часови одељенског старешине, Индивидуални разговори	IX – VI

8. Програм слободних активности ученика

Слободне активности су облици образовно-васпитног рада. Садржаји слободних активности реализују се кроз секције и друштвене, техничке, хуманитарне, спортске и културне активности. Основни циљ је откривање и подржавање дечијих интересовања у оквиру образовно-васпитног рада с ученицима, успостављање сарадничких односа ученик-наставник, откривање склоности ученика, њихово професионално информисање и оспособљавање за друштвени живот.

Ученици наше школе на принципу слободних и добровољних опредељења, удружују се у секције - слободне активности. Радом у секцијама задовољавају се интереси, развијају се индивидуалне склоности и способности ученика. Организовано се испуњава део њиховог слободног времена стваралаштвом, игром и забавом. Потребно је да школа понуди разноврсност у оквиру осталих облика образовно-васпитног рада, како би деца слободно време користила смислено и у школи.

Слободне активности се прате и анализирају у циљу предузимања мера за њихово унапређивање.

Оне обухватају четири области:

- научно-истраживачке
- културно-уметничке
- техничке
- спортско-рекреативне.

Планови рада слободних активности су саставни део годишњих планова рада наставника школе. Садржаји слободних активности предвиђени су – нед. 1 час; год. 36 часова.

Циљ реализације слободних активности ученика у школи је:

- јачање образовно-васпитне делатности школе
- подстицање индивидуалних склоности и интересовања ученика
- садржајно и целисходно коришћење слободног времена
- развијање и неговање другарства и пријатељства

Реализација програма слободних активности ученика одвија се кроз рад у секцијама:

- драмско-рецитаторска секција
- ликовна секција
- ритмичка секција
- спортска секција
- хор
- луткарска секција
- саобраћајна секција
- млади информатичари
- техничка секција
- од игре до рачунара
- еколошка секција

Ученици су укључени и у рад ученичких организација :

- Дечији савез
- Подмладак Црвеног крста
- Ученички парламент (VII и VIII разред)

8.1. Програм рада драмско-рецитаторске секције

Активности секције се реализују кроз постојећи Програм, а у Дневнику секција се то и приказује и документује, као такво. Број часова у једној календарској школској години је :36 (и то један час у току недеље).

По доношењу Плана рада секције и провере вербалних способности ученика активности обухватају следеће:

- избор стихова и музике;
- меморисање песама и драмских текстова;
- слушање стихова са цд-а;
- избор рецитација и вежбе правилног рецитовања;
- читање одабраних песама, прозе, поезије;
- драматизација басне;
- увежбавање драмских текстова и рецитовања;

У току школске године, у складу са Програмом секције и Школским календаром, одржавају се генералне пробе и јавне презентације и приредбе, и то хронолошким следом:

1. Прослава Нове год.
2. Школска слава-Св. Сава;
3. Прослава 8. марта-Дана жена;
4. Дан школе;

Руководиоци секције ,на крају школске године су у обавези да приложе и Годишњи извештај о раду секције.

8.2. Програм рада луткарске секције

Циљеви и задаци садржаја програма

- Развијање луткарске културе ученика кроз гледање и анализу луткарских представа, развијање луткарског доживљаја и изражавања, богаћење речника;
- Потстицање на размишљање, активност и креативан луткарски рад;
- Развој логичког мишљења;
- Развијање луткарске културе ученика кроз гледање и анализу луткарских представа, развијање луткарског доживљаја и изражавања, богаћење речника;
- Потстицање на размишљање, активност и креативан луткарски рад;
- Развој логичког мишљења;
- Буђење скривених емоција и њихово изражавање
- Ублажавање и превазилажење треме (страха од јавног наступа), стидљивости..
- Развијање самопоуздања, комуникативности, сарадње и осећаја припадности групи и осећаја за тимски рад, солидарност, другарств
- Развијање интелектуалних, вербалних и моторичких способности, пажње и осећаја за простор;
- Формирање позитивних особина личности.
- Неговање толеранције, поштовања различитости и кооперативности, емпатичности, децентрације и инклузивног приступа, интерактивности.

- Развијање и подржавање позитивних и очекиваних стилова живљења, посебно у циљу превенције и заштите деце од насиља (неговање ненасилних облика комуникације).
- Формирање ставова, уверења и система вредности, развој
- личног и професионалног идентитета, развијање свести и осећаја припадности држави Србији;
- Маркетинг и презентација у циљу афирмације школе, подршци деце у лакшем прилагођавању и квалитетнијем животу и раду у истој. изражавање;

Садржаји програма:

- Упознавање са луткарском уметношћу и заједничко планирање рада
- Избор представа, текста и подела улога
- Израда лутака и сценографије
- Распоредне пробе и увежбавање
- Извођење представе, евалуација, праћење

План и програм рада луткарске секције нижих разреда школе

Месец	Садржај реализације - активност
Септембар	<ul style="list-style-type: none"> - Конституисање секције - Доношење плана рада секције - Провера вербалних способности ученика - Избор сценарија и улога за прву луткарску представу (готове лутке) - Подела улога деци, читање текста
Октобар	<ul style="list-style-type: none"> - Гледање ТВ емисија пример једне луткарске представе - Вежбе у читању улоге - Увежбавање представе - Учешће на приредби поводом пријема првака у Дечији савез
Новембар	<ul style="list-style-type: none"> - Гледање представе са ЦД-а и уочавање евентуалних грешака - Избор нове представе, избор ликова, лутака - Подела улога деци, - Читање улога, увежбавање
Децембар	<ul style="list-style-type: none"> - Меморисање песама и драмских текстова - Меморисање редоследа извођења улога - Учешће на приредби поводом Нове године - Избор лутака за приредбу поводом „Светог Саве“ - Избор текста за наредну представу
Јануар	<ul style="list-style-type: none"> - Меморисање текстова у част Светог Саве - Проба лут. представе - Учешће на приредби поводом дана Светог Саве
Фебруар	<ul style="list-style-type: none"> - Избор лутака за представу за маме - Избор текста и сценарија за представу о мајци - Подела улога за представу - Увежбавање улога
Март	<ul style="list-style-type: none"> - увежбавање улога - Учешће на приредби поводом 8. марта
Април	<ul style="list-style-type: none"> - Гледање представе са ЦД-а после приредбе - Деца сама креирају лутке, режирају представу - избор деце за улоге, проба
Мај	<ul style="list-style-type: none"> - Увежбавање драмских текстова - Проба луткарске представе - Извођење представе за децу из вртића
Јун	<ul style="list-style-type: none"> - Нова проба поводом Дана школе-избор најбоље представе - Увежбавање представе - Учешће на приредби за Дан школе

Укупно 36 часова годишње

8.3. Програм рада музичке секције - хор

Активности секције се реализују кроз постојећи Програм, а у Дневнику секција се то и приказује и документује, као такво. Број часова у једној календарској школској години је 36 (и то један час у току недеље).

По доношењу Плана рада секције и провере гласовних способности ученика, активности обухватају следеће:

- избор песама;
- анализа и учење текста одабраних песама;
- слушање песама са цд-а;
- вежбе правилног извођења текста песама;
- вежбе правилног извођења мелодије песама;
- увежбавање покрета и ритма уз одабрану песму;

У току школске године, у складу са Програмом секције и Школским календаром, одржавају се генералне пробе, јавне презентације и приредбе, и то хронолошким следом:

1. Прослава Нове год.
2. Школска слава-Св. Сава;
3. Прослава 8. марта-Дана жена;
4. Дан школе;

Руководиоц секције, на крају школске године је у обавези да приложи и Годишњи извештај о раду секције.

8.4. Програм рада саобраћајне секције

Активности секције се реализују кроз постојећи Програм, а у Дневнику секција се то и приказује и документује, као такво. Број часова у једној календарској школској години је 36 (и то један час у току недеље).

Посебан акценат у реализацији је дат едукацији ученика са циљем да савладају основна саобраћајна правила и прописе. По доношењу Плана рада секције, активности обухватају следеће:

1. Мере безбедности ученика на путу од куће до школе;
2. Правилно кретање пешака;
3. Упознавање саобраћајних објеката;
4. Регулисање саобраћаја на раскрсници;
5. Врсте саобраћајних знакова;
6. Упознавање бицикла као саобраћајног средства;
7. Вожња бицикла;
8. Практична примена знања решавањем тестова из саобраћаја;
9. Упознавање са школским полигоном, практична примена знања, вештине и спретности;

Секција повремено остварује сарадњу са Комитетом за безбедност саобраћаја СО Бор.

Руководиоци секције, на крају школске године су у обавези да приложе и Годишњи извештај о раду секције.

8.5. Програм рада техничке секције

Основни задатак је да пружи општу припрему за професионално оспособљавање ученика и њихово укључивање у друштвени живот и рад. То се постиже кроз откривање и развијање преосталих способности, склоности и интересовања ученика и усмеравање на оне активности које ће послужити као основ за изучавање одређених занимања.

Осим образовних где се ученицима пружају теоријска и практична знања, формирају се радне навике и радна култура. Оспособљавају се за правилно коришћење времена, снаге и материјала. Самопослуживање у школи и породици, навикавање на друштвено користан рад и производни рад. Развијање правилног односа према раду, љубави, свести о властитим обавезама и свесне радне дисциплине. Формирају се и хигијенске навике, психофизичке функције и способности, толерантност, комуникативност, упорност, критичност и естетски доживљај.

Рад техничке секције, у школској години остварује се у оквиру 36 часа. Ове активности се реализују по годишњем плану, у просеку са по једним часом седмично Годишњи извештај подноси руководицац секције.

8.6. Програм рада младих информатичара

Време у коме живимо намеће једну потребу човеку – да непрестано учи и усавшава се. Једна од вештина коју ће морати свако од нас да поседује јесте познавање рада на рачунару, тј. познавање основа оперативног система (Windows), терминологија, оперативни систем – појам, прозор, елементи, уређаји, фолдери, програма за цртање табела и различитих математичких израчунавања, електронску пошту, претраживање интернета. Уз помоћ меморијских мапа и обнављања градива у правилним временским размацима научиће сви ученици да се служе рачунаром.

Они који већ поседују нека знања, искористиће ове часове како би систематизовали и тиме га начине ефикасним и продуктивним. Страх, предрасуде и лош начин учења су непријатељи свакога ко се први пут сусретне са рачунаром.

8.7. Програм рада ритмичке секције

Циљ секције:

- Развијање музикалности и осјећаја за ритам код ученика;
- Развијање љубави према музици и плесу,
- Развијање креативности код ученика и осјећаја припадности групи;
- Програм рада секције:

Задаци секције:

- Упознавање ученика са планом рада секције.
- Одабир музичке нумере и осмишљавање кореографије за наступ на приредби поводом Дана државности;
- Пријем првака
- Увежбавање кореографије и плесних корака и припремање наступа.
- Одабир музичке нумере и осмишљавање кореографије као и плесних корака за наступ на приредбама поводом Светог Саве и Осмог марта и Дана школе.

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

- Увежбавање кореографије и плесних корака уз одабране музичке нумере.
- Дружење уз музику и плес.
- Анализа рада секције у току године.

8.8. Програм рада еколошке секције

Законске промене у образовању обавезују школе да реализују еколошку едукацију у складу са школским плановима и програмом за очување животне средине.

Програм заштите животне средине представља саставни део рада запослених у школи.

Циљеви програма су:

- развој еколошке свести и подизање нивоа еколошког знања ученика,
- подстицање и формирање правилних навика и ставова ученика о заштити животне средине,
- стварање квалитетних услова за учење, свестрани развој личности у уређеној и чистој
- средини, уочавање значаја спречавања неповољних утицаја на животну средину.

Задаци:

- Стицање знања и формирање правилног односа према животној средини и њеној заштити
- Повећање степена знања о последицама загађене животне средине
- Развијање правилног односа према природи и природним вредностима
- Упознавање са могућностима оплемењивања уже и шире средине
- Мотивисање ученика за учешће у еколошким активностима
- Примена одговарајућих метода еколошке едукације

Носиоци активности су: одељењске старешине, предметни наставници, стручни сарадници, директор и запослени у школи, ученици, родитељи, реализатори пројеката, изложби, предавачи из НВО и институција, локалне заједнице.

Садржаји овог програма реализоваће се током школске године кроз наставу појединих предмета и ваннаставне активности.

8.9. Програм рада ликовне секције

Теме	Циљ	Оријентациони број часова	Време
Нова година	Општи циљ ликовне секције је стварање услова за развој дечије креативности, проширивање њихових знања и интересовања, које се надограђује на оно што се стиче током редовне наставе, као и дружење, разонода и игра са вршњацима. Разумевање и усвајање знања	36	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V, VI
Свети Сава	Оспособљавање ученика за креативно испољавање Оспособљавање ученика за самостално изражавање, доживљавање и разумевање дела ликовне уметности Подстицање и унапређење критичког мишљења, уметничког сензибилитета и укуса према делима ликовне уметности		
8. март	Развијање љубави према уметности и навикавање ученика за самостално коришћење средстава ликовне и примењене уметности СТИЦАЊЕ ЗНАЊА О ПРИМЕЊЕНОЈ УМЕТНОСТИ Развијање маште, мисли и осећања ученика Изражавање осећања кроз ликовне и примењене уметности		
Дан школе	Подстицање и унапређење концентрације, пажње, памћења Подстицање на креативност и стваралаштво Ослобађање у експериментисању ликовном раду СТИЦАЊЕ ИСКУСТВА И НАВИКА ЗА КОЛЕКТИВНИ ЖИВОТ И РАД Развој радних навика		

8.10. Програм рада спортске секције

Теме	Циљ и задаци	Оријентациони број часова	Време
Атлетика	<p>Циљ је да се разноврсним моторичким активностима допринесе очувању здравља и развоју личности ученика, развијање моторичких способности умења и навика у складу са узрастним и индивидуалним карактеристикама, оспособљавање за самостално вежбање у слободно време, промовисање позитивних социјалних интеграција, развијање позитивне слике о себи, развијање креативности кроз покрет.</p> <p>Задаци: развој свести о очувању здравља, подстицање раста и развоја, утицај на правилно држање тела, развој моторике, формирање моралних квалитета, оспособљавање ученика да стечена знања примене у свакодневном животу.</p>	12	IX, X, IV, V и VI
Стони тенис		12	XI, XII, I, II, III, IV и V
Мали фудбал		12	IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI

Садржаји	Исходи	Методе	активности	Наставна средства	Праћење и оцењивање	Фонд часова	Време
Развој моторичких способности, учење технике ходања, високог и ниског старта, скока у даљ, бацања кугле, скока у вис	Ученици су усвојили моторичка знања технике високог и ниског старта, скока у даљ, бацања кугле, скока у вис и побољшали моторичке и функционалне способности	Метод демонстрације Метод практичног вежбања Метод живе речи	<p><u>активности наставника</u></p> <p>доводи ученике до тркалишта, селекује ученике по узрастним категоријама, евидентира резултате, дели дипломе, брине о деци током такмичења</p> <p><u>активности ученика</u></p> <p>учествују на кросу, поштују правила трке</p>	Сала, справе, реквизити, кугла, јама...	посматрање нормативни тестови	12	IX, X, IV, V и VI
Елементи технике тактике правила и игра стоног тениса	Унапређује брзину и координацију, развија ситуационе способности, усвајају моторичка знања технике стоног тениса.	Метод демонстрације Метод практичног вежбања Метод живе речи	<p><u>активност наставника</u></p> <p>организатор и реализатор, мотивише ученике – подржава и развија њихова интересовања, организује активности, одређује саставе екипа, суди мечеве, води записнике, набавља реквизите, брине о деци током такмичења</p> <p><u>активност ученика</u></p> <p>слушају, сарађују са одраслима и вршњацима, активно учествују, усвајају правила понашања на утакмицама, асистирају</p>	Сала, сто за стони тенис, реквизити...	посматрање међудодељенска такмичења	12	XI, XII, I, II, III, IV и V

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

<p>Елементи технике тактике правила и игра фудбала</p>	<p>Ученици су усвојили моторичка знања елемената и игре фудбала, тактике и правила, побољшали моторичке и функционалне способности.</p>	<p>Метод демонстрације Метод практичног вежбања Метод живе речи</p>	<p><u>активност наставника</u> — организатор и реализатор, мотивише ученике – подржава и развија њихова интересовања, организује активности, одређује саставе екипа, суди утакмице, води записнике, набавља реквизите, брине о деци током такмичења <u>активност ученика</u> слушају, сарађују са одраслима и вршњацима, активно учествују, усвајају правила понашања на утакмицама, асистирају</p>	<p>Сала, лопте, реквизити...</p>	<p>посматрање међудодељенска такмичења</p>	<p>12</p>	<p>IX, X, XI, XII, I, II, III, IV, V и VI</p>
---	---	---	---	----------------------------------	--	-----------	---

8.11. Програм рада Дечјег савеза

Дечији савез је друштвена и васпитна организација у којој деца остварују различите потребе, као што су дружење, стваралаштво, забава, игра.

Ова организација поштује Конвенцију УН о правима детета. Права су груписана као:

- право на опстанак
- право на развој
- заштита права
- партиципативна права.

Основна начела Дечијег савеза су слобода избора и добровољност укључивања у разне активности.

Садржаји и активности Дечјег савеза су:

- Смотре, игре, турнири, изложбе
- Походи, окупљања деце различитих интересовања и средина, обележавање одређених датума
- Хуманитарне активности и акције солидарности
- Организовање јавних трибина, такмичења и сл.
- Неговање здравог начина живота, формирање еколошких група, акције заштите
- Унапређења животне средине.

Носиоци активности су: наставници и ученици школе, стручни сарадници, директор, представници локалне самоуправе, родитељи, представници НВО, Црвени Крст и други.

Садржаји програма Дечијег савеза реализоваће се током школске године.

8.12. Програм рада Ученичког парламента

Укључивање ученика у живот и рад школе могуће је на много начина и кроз различите нивое, али је свакако најзначајније када се остварује на нивоу Ученичког парламента, чиме се потврђује равноправан и партнерски однос ученика и школе.

Програм рада Ученичког парламента саставни је део Годишњег плана рада школе и обухвата активности којима се: Обавеза формирања и садржај активности Ученичког парламента утврђен је Законом³.

- 1) учествује у давању предлога и мишљења стручним органима, школском одбору, савету родитеља и директору о питањима и одлукама од значаја:
 - а) за планирање садржаја образовно-васпитног рада и садржаја слободних активности,
 - б) безбедност
 - в) утврђивање правила понашања у школи,
 - г) начин уређивања школског простора и друга питања од значаја за образовање ученика;
- 2) разматрају односи и атмосфера у школи, квалитет и садржајност сарадње ученика са наставницима, стручним сарадником;
- 3) обавештавају ученици о питањима од посебног значаја за њихово школовање и о активностима ученичког парламента;
- 4) активно учествује у процесу планирања развоја и у самовредновању школе;
- 5) предлагажу чланови стручног актива за развојно планирање из реда ученика.

Циљ рада Ученичког парламента је да ученици на демократски начин активно учествују у раду школе.

Задаци у реализацији Програма Ученичког парламента:

- Оспособљавање ученика схвате значај правила (норми и процедура) за функционисање друштвене заједнице и да самостално, сопственим понашањем доприне квалитету друштвеног живота и рада,
- Разликовање демократског од недемократског одлучивања
- Разликовање непосредне и посредничке демократије
- Указивање на факторе који одређују степен демократичности одлучивања.

Ученички парламент чини по један представник из седмог и осмог разреда основне школе и сваког одељења у средње школе. Чланове парламента бирају ученици одељењске заједнице сваке школске године. Чланови парламента бирају председника. Парламент бира два представника ученика који учествују у раду школског одбора, односно проширеног сазива школског одбора у складу са чланом 57. овог закона.

Носиоци највећег броја активности јесу ученици чланови Ученичког парламента, наставник-руководилац Ученичког парламента, одељенске старешине завршних разреда, школски психолог и по потреби директор школе. Главни облик реализације седнице Ученичког парламента, али се многе активности посредно реализују кроз часове грађанског васпитања, или кроз пригодне тематске радионице у сарадњи са школским психологом.

Садржај Програма, са прегледом реализатора и облика реализације садржана је у наредној табели:

Садржај реализације Програма Ученичког парламента

Активности	Реализатор	Облик реализације	Месец
<ul style="list-style-type: none"> - Избор ученика за Ученички парламент (по 1 ученик из сваког одељења) - Избор једног представника Ученичког парламента у школском одбору - Израда Плана и програма рада и ускалђивање са Програмом Уније Ученичких парламената Србије - Правила понашања у школи 	<p>чланови Ученичког парламента одељенски старешина психолог школе директор школе</p>	<p>седнице Ученичког парламента</p>	<p>IX</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Учешће у раду на седницама Школског одбора - Разматрање Правилника о понашању и дисциплини ученика са давањем конкретних примедби и предлога за измену и допуну - Безбедност ученика 	<p>чланови Ученичког парламента одељенски старешина психолог школе директор школе</p>	<p>седнице Ученичког парламента седнице Школског одбора</p>	<p>X, XI</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Организовање хуманитарне акције - Успостављање сарадње са културним и образовним установама и организацијама у Бору - Сарадња са наставницима (критеријуми оцењивања, тешкоће у учењу и раду, помоћ у учењу) - Учешће у раду на седницама Школског одбора 	<p>чланови Ученичког парламента одељенски старешина психолог школе директор школе</p>	<p>седнице Ученичког парламента хуманитарна акција</p>	<p>XII</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Организовање ваннаставних активности ученика - Сарадња са наставницима (критеријуми оцењивања, тешкоће у учењу и раду, помоћ у учењу) - Радионице са стручним наставницима/стручним сарадником на актуелне теме младих (адолесценција, насиље, 	<p>чланови Ученичког парламента одељенски старешина и предметни наставници по предлогу и позиву ученика руководиоци секција-ваннаставних активности психолог школе</p>	<p>седнице Ученичког парламента радионице седнице Школског одбора</p>	<p>III, IV</p>

Активности	Реализатор	Облик реализације	Месец
болести зависности,...) - Учешће у раду на седницама Школског одбора	директор школе		
- Учешће у завршним припремама за обележавање матуре - Хуманитарна акција - Учешће у раду на седницама Школског одбора - Избор уџбеника за наредну школску годину - Разматрање предлога за измену и допуну програма рада Ученичког парламента	чланови Ученичког парламента одељенски старешина руководиоци секција- ваннаставних активности психолог школе директор школе	седнице Ученичког парламента седнице Школског одбора хуманитарна акција	V, VI

8.13. Програм рада Подмлатка Црвеног крста

Слободне активности ученика у нашој школи су активности ученичких организација: Дечији савез и Организација подмлатка Црвеног крста. Ове активности се реализују по годишњем плану, у просеку са по једним часом седмично, а по потреби и чешће, у складу са актуелним програмским манифестацијама и дешавањима..

Ове организације делују у одељењима основне и средње школе, обзиром да су активности тематске примерене садржајима и захтевима рада са ученицима, који започињу своје школовање, суочавају се са проблемима опште неприпремљености и недостатка средстава за похађање школе (одећа, обућа, књиге,...).

Црвени крст Србије је хуманитарна, независна и добровољна организација у Републици Србији. Мисија Црвеног крста Србије је да олакша људску патњу, са задацима: да пружа помоћ угроженим лицима у случају ратних сукоба, природних, еколошких или других несрећа, спасава угрожене животе и здрављњ људи и шири знања о међународном хуманитарном праву, да превентивно делује и просвећује грађане у области здравствене и социјалне заштите и унапређује хуманитарне вредности у случају стања потреба, пружа социјалну заштиту и збрињавање.

Програм Подмладак и омладина, односно рад са децом и младима, датира у Међународном покрету Црвеног крста и Црвеног полумесеца од 1925. године. Програм Подмладак и омладина обухвата рад са децом до 15 година, односно са младима узраста од 15 до 28 година старости.

Програм Подмладак и омладина се прожима са свим осталим програмима Црвеног крста, јер млади су циљна група ове Организације, али и носиоци и реализатори различитих програмских активности и акција Црвеног крста.

Уз ангажовање едукованих, младих волонтера, Црвени крст реализује различите програмске активности и акције у основним и средњим школама. Активности које се реализују у школама односе се на превенцију у области здравља, промоцију хуманих вредности, обуке прве помоћи и различитог приказа повреда и обољења, такмичења и квизови "Шта знаш о Црвеном крсту?" и "Шта знаш о здрављу?".

Млади су укључени у реализацију и различитих акција и кампања као што су: Трка "За срећније детињство", Безбедност деце у саобраћају, Друг другу, Светски дан борбе против сиде, квиз "Шта знам о Црвеном крсту", „Солидарност на делу", Дечја недеља, Светски дан хране (правилна исхрана), Месец болести зависности, Акција "Један пакетић- пуно љубави" (сакупљање играчака, одеће, књига за сиромашне ученике наше школе), Светски дан борбе против ТБ, Светски дан здравља, Недеља Црвеног крста (сакупљање помоћи болесним суграђанима, ученицима наше школе), Светски дан без дуванског дима.

За успешну реализацију програмских циљева ових активности школа ће непосредно сарађивати са општинском организацијом Црвеног крста (ОО ЦК), као и са другим хуманитарним организацијама и удружењима.

План рада подмлатка Црвеног крста

Ред. бр.	Теме	Време реализације	Носиоци послова
1.	Акције Црвеног Крста	По програму ЦК	Руководство организације ЦК у сарадњи са ООЦК
2.	Како сачувати своје здравље и спречити заразне болести	XII, II, IV	Руководство организације ЦК
3.	Акција прикупљања одеће и обуће	X, II	Разредни старешина и руководство организације ЦК
4.	Хигијеничари и њихова улога	Током године, дежурни	Разредни старешина и руководство организације ЦК
5.	Чланарина ЦК	Током године	Разредни старешина и руководство организације ЦК
6.	Помоћ болесном другу, другарици	По потреби	Разредни старешина и руководство организације ЦК
7.	Акције ЦК	По програму ЦК	Руководство организације ЦК

Укупно 36 часова годишње

9. Програм професионалне оријентације

Циљ професионалне оријентације у основној школи је развијање спремности ученика да стичу знања о себи и о свету рада, да што објективније процењују своје потребе, способности, интересовања и особине личности у односу на захтеве одређеног занимања и могућности запошљавања и да на основу тога доносе одлуке о избору занимања, као и да што успешније планирају правце свог професионалног развоја.

Циљевима образовања и васпитања предвиђено је да школа обезбеђује за све ученике оспособљавање, помоћ и подршку за самостално доношење одлуке о даљем школовању и избору занимања, сопственог развоја и будућег живота. У случају наше установе, рад на развоју компетенција потребних за живот у друштвеној заједници, оспособљавање за рад и занимање, потврђује успешност свих активности у сложеном процесу рехабилитације и интеграције деце са сметњама у развоју.

Професионална оријентација ће се реализовати кроз упознавање, праћење и подстицање развоја индивидуалних карактеристика личности ученика значајних за усмеравање њиховог професионалног развоја.

Упознавање са светом рада и занимања, системом средњег образовања и васпитања и оспособљавање за самостално прикупљање потребних информација.

За успех активности на професионалној оријентацији потребно је да ученици буду активни и оспособљени да што самосталније учествују у процесу доношења одлуке о даљем школовању и избору занимања.

Током читавог основног образовања, ученике је неопходно оспособљавати и подстицати на:

- размишљање о будућем занимању и животу после школе;
- објективније упознавање сопствених особина;
- упознавање потреба друштва за појединим занимањима.

У условима рада и захтева који се потенцирају у нашој установи професионална оријентација је дуг процес припреме и прилагођавања ученика за нове улоге и обавезе и неопходно је да у том процесу учествују сви који могу да утичу на избор, а нарочито породица, која најснажније формира човека током целог његовог живота.

Циљ програма професионалне оријентације је подстицање развоја личности ученика/ца до промишљене и реалне одлуке о наставку школовања и избору занимања, планирање будућности и укључивање у свет рада.

Задаци програма професионалне оријентације:

- упознати ученике са занимањима у школи и могућностима наставка школовања после завршетка основне школе;
- помоћ у реалном сагледавању и процењивању сопствених особина, способности, вештина, интересовања, мотивације;
- сензибилисање породице о значају даљег школовања и радног оспособљавања;

Радно-професионална оријентација (РПО) ученика остварује се кроз:

- Сарадњу са одељенским старешинама, наставницима практичне наставе и психологом;
- Рад у тиму за професионалну оријентацију школе;
- Организовање састанака (са родитељима и ученицима) ради припреме за упис на радно оспособљавање наредне школске године и прикупљање социјалних података за будуће ученике.

Реализација програмских задатака из области професионалне оријентације остварује се у оквиру садржаја редовне наставе, додатне наставе, слободних и осталих активности, а сви задаци из овог подручја биће уграђени у планове рада наставничког, одељенског и стручних већа, савета родитеља, школског одбора и ученичког парламента.

Садржај за реализацију Програма професионалне оријентације

Активности	Реализатор	Облик реализације	Месец
<p>Први задатак: Помоћ ученицима осмих разреда и њиховим родитељима при избору занимања</p> <ul style="list-style-type: none"> - Формирање тима за професионалну оријентацију - Осмишљавање едукативних садржаја за ученике и родитеље - Припрема и реализација информативних разговора на часовима ОС о могућностима наставка школовања после завршене ОШ - Анкета за ученике о професионалним интересовањима и плановима - Психолошко испитивање личности и способности ученика у процесу ПО - Реализација родитељског састанка са темом: "Како мотивисати породицу и ученика за наставак школовања" 	Одељенске старешине завршних разреда, наставници стручних предмета и праксе у средњој школи, психолог школе	Интервјуи, анкете и тестови; Предавања	IX-XII
<p>Други задатак: Пружање подршке ученицима завршних разреда средње школе при запошљавању</p> <ul style="list-style-type: none"> - Контактирање Службе за запошљавање - Организовање предавања у сарадњи са Службом за запошљавање - Писање биографије 	Одељенске старешине завршних разреда, психолог школе, стручни сарадник филијале НСЗ	Стручни састанци, предавања, радионица/вежба	II-IV
<p>Трећи задатак: Успостављање сарадње са заинтересованим привредним организацијама</p> <ul style="list-style-type: none"> - Формирање тима за сарадњу - Формулисање јединственог упитника за испитивање жеље за сарадњу са школом - Контактирање заинтересованих привредних организација - Анализа добијених резултата - Успостављање сарадње - Организовање и реализација посета предузећима и установама - реални сусрети са светом рада 	Одељенске старешине завршних разреда, наставници стручних предмета и праксе у средњој школи, Директор, психолог, представници заинтересованих привредних организација	Стручни састанци, индивидуални разговори	X-VI
<p>Четврти задатак: Обезбеђење брошура које ће садржати податке о занимањима у средњој школи</p> <ul style="list-style-type: none"> - Припрема и штампање брошура - Дистрибуција брошура школама на региону 	Наставници стручних предмета и праксе у средњој школи, психолог	Састанци тима за израду промо материјала; Израда и дистрибуција штампаног материјала	I, V
<p>Пети задатак: Неговање односа радне дисциплине и одговорности према будућим обавезама</p> <ul style="list-style-type: none"> - Појачан васпитни рад са ученицима завршних разреда на развијању осећаја одговорности и дисциплинованости - Мотивисање ученика и родитеља за даље школовање - Организоване посете кабинетима за стручну праксу у средњој школи - Организовање и реализација радионичарске активности у препознавању и подстицању осећаја личне одговорности 	Одељенске старешине завршних разреда, Наставници стручних предмета и праксе у средњој школи, психолог	Часови Одељенске заједнице, Индивидуални разговори, Радионичарски рад	I - VI

10. Програм здравствене заштите

Програм здравствене заштите чини саставни део Школског програма.

Здравствена заштита ученика је обавезна за сву децу школе.

Циљ здравствене заштите изграђивање личности оспособљене да брине за сопствено здравље, здравље своје породице, ближе околине и шире друштвене заједнице, развијање љубави и смисла за вредновање животне средине, подстицање младих на активно учешће у њеном очувању и унапређивању.

Рад на реализацији Програма одвија се у оквиру:

- редовне наставе, тј. Интеграцији здравствено-васпитних садржаја у програме разредне и предметне наставе
- ваннаставних активности-спортских секција, акција за унапређење школског простора, као и простора око школе, акција посвећеној здравој исхрани, здравим стилевима живота и др.
- ваншколских активности, сарадња са друштвеном заједницом, пре свега Домом здравља у Бору.

Здравствена заштита у школи обухвата рад са ученицима, наставницима и родитељима. Здравствено васпитни рад са наставницима садржи образовање, стручно усавршавање и оспособљавање за рад на спровођењу задатака из области здравственог васпитања, непосредне заштите ученика, а нарочито из области менталне и школске хигијене. Садржаји здравственог рада са ученицима утврђени су у основама васпитног рада и у наставним програмима за поједине предмете. Ради здравственог образовања родитеља школа организује родитељске састанке и појединачне контакте, обиласке ученичких домова, посебна предавања и друго.

Задаци програма здравствено-васпитног рада су:

- стицање знања, формирање ставова и здравих навика у понашању,
- Развојем хуманизације односа међу људима,
- унапређење хигијенских и радних услова у школи и елиминисање утицаја који штетно делује на здравље,
- остваривање активног односа и узајамне сарадње школе, породице и заједнице на развоју, заштити и унапређењу здравља ученика,
- обезбеђивање услова за активну и садржајну сарадњу школе са установама и организацијама у области система здравствене заштите.

Садржаји у реализацији програма:

- Активности на обезбеђивању оптималних хигијенских услова у школи и њихово одржавање у току године
- Систематски прегледи ученика према распореду здравствене заштите
- Едукативна предавања и радионице за ученике и родитеље на сродне теме у области здравствене заштите, хигијене и неговања здравих стилова живота,
- Планско-аналитичке активности.

Преглед оперативне разраде Програма сарадње са установама, организацијама у локалној заједници, са приказом активности, носиоца реализације, облика реализације и временском динамиком дајемо у наредном табеларном прегледу :

Садржаји реализације Програма здравствене заштите

Активности	Реализатор	Облик реализације	Месец
Активности на обезбеђивању оптималних хигијенских услова у школи и њихово одржавање у току године			
- Редовно одржавање хигијене радног простора	Хигијенско-техничка служба, директор	Радне активности на одржавању хигијене простора и опреме у школи	IX – VI
- Периодично спремање школе – детаљно чишћење простора и дворишта школе	Хигијенско-техничка служба, директор	Радне активности на одржавању хигијене простора и опреме у школи	VIII, I, VI
Систематски прегледи ученика према распореду здравствене заштите			
- Систематски здравствени прегледи ученика (према узрасном календару здравствене службе)	Здравствени центар, педијатријска служба, Одељенске старешине, родитељи, психолог	Индивидуални здравствени прегледи (физикално педијатријски, офталмолошки биохемијски преглед), Индивидуални разговори	IX – VI (према узрасном календару здравствене службе)
- Систематски прегледи хигијене и здравља зуба ученика	Здравствени центар, стоматолошка служба, одељенске старешине, родитељи, психолог	Индивидуални здравствени прегледи (тријажни стоматолошки преглед), Индивидуални разговори	IX – VI (према узрасном календару здравствене службе)
- Систематски прегледи ученика завршних разреда у поступку оцене радних способности	Здравствени центар, служба медицине рада, одељенске старешине, родитељи, психолог	Индивидуални здравствени прегледи према протоколу процене радних способности	V
Едукативна предавања и радионице за ученике и родитеље на сродне теме у области здравствене заштите, хигијене и неговања здравих стилова живота⁴			
Лична хигијена	Одељенски старешина, предметни наставник	Наставни час (у форми радионице) у оквиру програмских садржаја редовне наставе и продуженог боравка;	IX – VI (према оперативним плановима)
Болести прљавих руку	Одељенски старешина, предметни наставник	Наставни час (у форми радионице) у оквиру	IX – VI (према

⁴ Напомена: Активности ове групе су у значајној корелацији са програмским садржајима обавезних наставних предмета, часовима одељенског старешине, програмима рада продуженог боравка и корективно-превентивних вежби и програмом рада психолога. Садржаји едукативних предавања и радионица ће се прилагођавати према узрасним карактеристикама и могућностима ученика. Тим за реализацију програма здравствене заштите ће редовно пратити стање реализације програмских садржаја на теме у области здравља и здравствене културе.

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Активности	Реализатор	Облик реализације	Месец
		програмских садржаја редовне наставе и продуженог боравка; Демонстрација и приказ; Израда паноа	оперативним плановима)
Правилно држање тела	Одељенски старешина, наставник физ. културе, лекар физијатар (према могућностима)	Час корективних вежби, демонстрација; Израда паноа; Разговор	IX – VI
Правилна исхрана	Одељенски старешина, предметни наставник	Наставни час (у форми радионице) у оквиру програмских садржаја редовне наставе и продуженог боравка; Израда паноа;	IX – VI (према оперативним плановима)
Спречавање капљичних инфекција	Одељенски старешина, предметни наставник, лекар (према могућностима)	Предавање лекара (или предметног наставника); Видео приказ;	IX – VI (према оперативним плановима)
Хигијена уста зуба	Одељенски старешина, предметни наставник, стоматолог (према могућностима)	Наставни час (у форми радионице) у оквиру програмских садржаја редовне наставе и продуженог боравка;	IX – VI (према оперативним плановима)
Вакцинација	Одељенски старешина, предметни наставник	Предавање лекара (или предметног наставника);	IX – VI
Хигијена становања	Одељенски старешина, предметни наставник	Наставни час (у форми радионице) у оквиру програмских садржаја редовне наставе и продуженог боравка; Час одељенског старешине;	IX – VI (према оперативним плановима)
Едукативно предавање/радионица: Болести зависти	Спољни сарадник (Здравствени центар, НВО), Психолог школе	Предавање спољних сарадника – психолога; Радионичарска активност	XI, XII, II, IV
СИДА и друге полно преносиве болести	Спољни сарадник (Здравствени центар, НВО), Психолог школе	Предавање спољних сарадника – психолога; Радионичарска активност	XI, XII, II, IV
Едукативно предавање/радионица: Карактеристике пубертета	Спољни сарадник (Здравствени центар, НВО), Психолог школе	Предавање спољних сарадника – психолога; Радионичарска активност	XI, XII, II, IV
Едукативно предавање/радионица на тему у области репродуктивног здравља и разумевања полних разлика	Спољни сарадник (Здравствени центар, НВО), Психолог школе	Предавање спољних сарадника – психолога; Радионичарска активност	XI, XII, II, IV
Планско-аналитичке активности			
- Евалуација - анализа реализације програма за заштиту здравља деце за протеклу школску годину	Тим, Наставници физичког васпитања и корективно-превентивних вежби, Одељенске старешине, Психолог	Седница Педагошког колегијума; Седнице Наставничког и Стручног већа; Часови одељенског старешине; Радионичарски рад	IX
- Тријажни преглед постуромоторике и антропотеријска мерења ученика у школи	Наставници физичког васпитања и корективно-превентивних вежби, Одељенске старешине	Часови физичког васпитања и корективно-превентивних вежби, Индивидуална мерења и тестови	IX

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Активности	Реализатор	Облик реализације	Месец
- Систематизација и редовно ажурирање података о здравственом стању ученика	Одељенске старешине, психолог	Састанци тима, Унос и статистичка обрада података (у индивидуална досијеа ученика и сумарни извештаји)	IX, X, III, VI

11. Програм социјалне заштите

Програм социјалне заштите заснива се на интензивној сарадњи са локалном самоуправом, Центром за социјални рад и другима (Црвени Крст, НВО), како би се пронашле могућности за решавање материјалних, безбедносних и породичних проблема ученика.

Велики број ученика у школи „Видовдан“ потиче из друштвено-маргинализованих породица, одраста са проблемима сиромаштва и занемаривања образовних потреба, због чега њихове породице остварују право на материјална давања у систему мера социјалне заштите. У овим породицама су често присутни проблеми девијантног понашања и поремећаји односа, чиме су највише погођена деца, тако да је неопходно спровођење интервентних мера и укључивање стручних служби у локалној заједници. Истовремено, једна четвртина ученика школе је са сложеним и/или вишеструким сметњама у развоју, због чега захтевају потребу за дневним услугама у локалној заједници. Улога Центра за социјални рад у обезбеђивању повољнијих социо-економских прилика је више од партнерске сарадње, обзиром да сарадници Центра морају бити редовно укључени у решавању свакодневних проблема ученика и њихових породица.

Циљ у реализацији програма социјалне заштите је

- развој безбедног окружења у коме ће свако дете остварити право да буде заштићено од било каквог облика насиља

- обезбеђивање повољнијих социо-економских прилика и услова за одрастање и редовно школовање ученика, кроз облике мера интервентне и супервизијске подршке.

- развијање вредности: пријатељства, хуманости, сарадње и колегијалности

Програм социјалне заштите треба да омогући активну подршку недостајућих стручних служби и установа у систему социјалне заштите у решавању социо-економских прилика у породицама ученика школе.

Задаци програма одређени су према областима сарадње школе са релевантним установама, службама и организацијама у систему социјалне заштите:

- помоћ и подршка породицама ученика у остваривању права у области социјалне заштите;
- обезбеђивање недостајуће стручне помоћи и подршке у спровођењу интервентних мера према социјалним и материјалним проблемима и потребама појединих ученика;
- стварање услова за успешну реализацију посебних програма од значаја за рад установе;

Задаци програма у оквиру Школе:

- Формирање ставова о неприхватљивости насиља у школи и ван ње
- Развијање толерантног односа према другима
- Прихватање различитости
- Ненасилно комуницирање
- Обезбеђивање средстава из буџета и из других извора за спровођење програма

У реализацији Програма социјалне заштите Школа остварује сарадњу са релевантним установама и организацијама у локалној заједници, на основу јавних овлашћења, са перспективом проширивања садржаја и облика сарадње закључењем посебних протокола. Помоћ и подршку у спровођењу програма социјалне заштите обезбеђују:

- Центар за социјални рад, у делу пружања стручне помоћи и подршке за решавање проблема социјално угрожених ученика и њихових породица, супервизијска подршка породицама ученика на хранитељству и стручна

- подршка у спровођењу интервентних мера за ученике са ризичним понашањима;
- Општинска управа општине Бор, са Одељењем друштвених делатности, са којим се административно уређују питања ученичког стандарда (регресирана исхрана и превоз);
 - Полицијска управа општине Бор, кроз посредовање у решавању проблема малолетничке деликвенције код појединих ученика;
 - Црвени крст – повереништво у Бору и Клуб за стара лица, при Центру за социјални рад, у спровођењу програма хуманитарних акција и подршке породицама социјално угрожених ученика;
 - Друштво за помоћ ментално недовољно развијених особа у делу обезбеђивања услуге дневни боравак у оквиру система социјалне заштите за децу која се не могу радно-професионално оспособљавати;

Садржај програма социјалне заштите чине групе активности:

- Активности на унапређењу материјалног положаја ученика;
- Активности у сарадњи са установама у систему социјалне заштите;
- Планско-аналитичке активности у праћењу социјалних прилика ученика.

Начин остваривања програма:

- Опсервирање и идентификовање ученика са проблемима
- Решавање проблема на нивоу: дете-школа-родитељ (информативни разговори и службено позивање у школу)
- Укључивање школског полицајца
- Укључивање Центра за социјални рад
- Укључивање сарадње са локалном самоуправом и друштвеним организацијама
- Пружање подршке ученицима из угрожених група:
 - деца у хранитељским породицама
 - деца са сметњама у развоју
 - деца у сиромашним породицама
 - деца у нефункционалним породицама
 - деца ромске националности
- Пружање помоћи родитељима ради остваривања одређених права.

Доминантан облик активности у сарадњи са установама у систему социјалне заштите јесу састанци на нивоу тимова и стручних служби.

Носиоци активности су одељењске старешине, психолог, директор школе, секретар, чланови тима за заштиту од насиља, чланови инклузивног тима, родитељи, представници Центра за социјални рад и локалне самоуправе.

Оријентационо време реализације је током школске године, зависно од одређених потреба ученика.

Преглед оперативне разрада Програма сарадње са установама, организацијама у локалној заједници, са приказом активности, носиоца реализације, облика реализације и временском динамиком дајемо у наредном табеларном прегледу

Садржај реализације Програма социјалне заштите

Активности	Реализатор	Облик реализације	Месец
Активности на унапређењу материјалног положаја ученика⁵			
- административни послови на обезбеђивању ученичког стандарда (регресирана исхрана и превоз);	Општинска управа општине Бор, са Одељењем друштвених делатности	Кореспонденција и координација рада стручних служби	II - IV
- опремање ученика за полазак у школу	Донатори, директор школе, Одељенске старешине	Тимски састанци; Набавка и расподела средстава за опремање ученика	VIII, IX
Активности у сарадњи са установама и организацијама у области социјалне заштите			
- пружање стручне помоћи и подршке за решавање проблема социјално угрожених ученика и њихових породица - спровођење интервентних мера за ученике са ризичним понашањима;	Центар за социјални рад, Одељенске старешине, Тим за безбедност, психолог	Тимски састанци; Индивидуални разговори; Обиласци породице;	Током године, према потреби
- супервизијска подршка породицама ученика на хранитељству	Сарадници Министарство рада и социјалне политике – за програме хранитељства, одељенске старешине, психолог	Тимски састанци; Индивидуални разговори; Обиласци породице;	IX – VI (континуирано)
- посредовање у решавању проблема малолетничке деликвенције код појединих ученика;	Полицијска управа општине Бор, Одељенске старешине, психолог	Презентације, радионице, анкете; Обилазак породице; Кореспонденција и координација рада стручних служби	II – IV Током године, према потреби
- спровођење програма хуманитарних акција и подршке породицама социјално угрожених ученика;	Клуб за стара лица, при Центру за социјални рад, Црвени крст – повереништво у Бору, Одељенске старешине, психолог	Кореспонденција и координација рада, индивидуални разговори,	Током године, према потреби
- обезбеђивање услуге дневни боравак у оквиру система социјалне заштите за децу која се не могу радно-професионално оспособљавати;	Друштво за помоћ ментално недовољно развијених особа Психолог	Кореспонденција и координација рада стручних служби	V, VI
Планско-аналитичке активности у праћењу социјалних прилика ученика			
- прикупљење података за израду социјалне карте ученика	Одељенске старешине, Психолог	Састанци сарадника и одељенских старешина, Активности на терену (према потреби)	VIII, IX, V, VI
- систематизација података	Психолог	Састанци сарадника и одељенских старешина; Рад са базом података;	VIII, IX, V, VI
- разматрање и евалуација извештаја о реализацији програма социјалне заштите	Тим, директор, психолог	Стручно веће, Наставничко веће	VIII, V, VI

12. Програм заштите животне средине

Законске промене у образовању обавезују школе да реализују еколошку едукацију у складу са школским плановима и програмом за очување животне средине.

Програм заштите животне средине представља саставни део рада запослених у школи.

Циљеви програма су:

- развој еколошке свести и подизање нивоа еколошког знања ученика,
- подстицање и формирање правилних навика и ставова ученика о заштити животне средине,
- стварање квалитетних услова за учење, свестрани развој личности у уређеној и чистој средини, уочавање значаја спречавања неповољних утицаја на животну средину.

Задачи:

- Стицање знања и формирање правилног односа према животној средини и њеној заштити
- Повећање степена знања о последицама загађене животне средине
- Развијање правилног односа према природи и природним вредностима
- Упознавање са могућностима оплемењивања уже и шире средине
- Мотивисање ученика за учешће у еколошким активностима
- Примена одговарајућих метода еколошке едукације

Начин остваривања програма:

- Уређење и оплемењивање учионица, кабинета, простора школе и дворишта
- Уређење одељењских и школских паноа на тему загађења, заштите и уређења животне средине
- Гајење биљака и животиња
- Сакупљање секундарних сировина
- Обележавање датума:
 - 16. октобар - Светски Дан здраве исхране
 - 3. новембар - Светски Дан чистог ваздуха
 - 21. март – Светски Дан воде
 - 25. март - Светски Дан заштите шума
 - 22. април - Дан планете земље
 - 31. мај - Светски Дан борбе против дуванског дима
 - 5. јун – Светски Дан заштите животне средине и других еколошких дана
- Значај рециклаже
- Упознавање ученика са природним богатствима наше општине и њиховим очувањем
- Посета изложби, едукација, радионица с темама о заштити животне средине
- Укључивање у активности на нивоу града: предавања, пројекти, излети, обиласци
- Праћење медија и информисање

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Носиоци активности су: одељењске старешине, предметни наставници, стручни сарадници, директор и запослени у школи, ученици, родитељи, реализатори пројеката, изложби, предавачи из НВО и институција, локалне заједнице.

Садржаји овог програма реализоваће се током школске године кроз наставу појединих предмета и ваннаставне активности.

Садржаји програма	Активности ученика	Активности наставника	Начин и поступак остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
Светски дан заштите озонског омотача Дан заштите животиња Национални дан без дуванског дима Светски дан воде Светски дан заштите биодиверзитета. Природни ресурси	Прикупљање материјала, израда постера на задату тему, презентација, истраживање, обрада података, решавање проблема извођење закључака, дискусија, изложба радова	Менторска улога наставника, омогућити подстицајну средину за рад и учење, сарадња, праћење, усмеравање, развијање потреба и могућности личног ангажовања у заштити животне средине	Изложба радова ученика на задате теме, постављање едукативно – информативних постера у кабинету за биологију и у холу школе, презентација	Разумеју улогу и значај личног ангажовања у заштити животне средине, стекну знања у вези са изворима и последицама угрожавања животне средине, схвате значај озонског омотача, изграде ставове, развијају знања и умења неопходна за заштиту животне средине, развијају еколошку, здравствену и културу живљења, постицање на тимски рад, схвате значај очувања биодиверзитета, упознају природне ресурсе и значај рационалног коришћења
Птице Србије и обележавање викенда храњења птица	Активно учешће у радионицама, тимски рад	Упознавање ученика са птицама Србије	Радионице на задату тему	Да ученици схвате значај птица у природи, разноврсност птица, развијају знања и умења неопходна за заштиту животне средине, да схвате значај одговорног односа према животињама
Светски дан чистог ваздуха – Присуство прашине у ваздуху	Извођење вежбе	Упознати ученике са поступком вежбе и начином извођења	Плочнице премазане вазелином распоредити на различита места у школи и школском дворишту након 4 часа покупити плочице, посматрати под лупом и извести закључке	изграде ставове, развијају знања и умења неопходна за заштиту животне средине, схвате значај оувања ваздуха и основне изворе загађења, развијање еколошке свести
Дан планете Земље	Активно учествовање у трибини, израда предмета од рециклираног	Трибина – Заштита животне средине Радионица – Отпад и рециклажа припрема материјала, сарадња са локалном заједницом,	Трибина – Заштита животне средине Радионица – Отпад и рециклажа	изграде ставове, развијају знања и умења неопходна за заштиту животне средине, развијају еколошку, здравствену и културу

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

	материјала, учествовање у локалним еколошким акцијама	организовање локалних еколошких акција	Учешће у локалним еколошким акцијама	живљења, развој еколошке свести, схватају значај и потребу очувања природних ресурса, Разумеју улогу и значај личног ангажовања у заштити животне средине, стекну знања у вези са изворима и последицама угрожавања животне средине
Дан заштите животне средине	Извођење закључака и осврт на еколошке акције током године	Праћење, опажање, закључивање	Проглашење зеленог хероја школе	Разумеју улогу и значај личног ангажовања у заштити животне средине, развој еколошке свести

13. Програм сарадње са локалном самоуправом (локалном заједницом)

За успешну реализацију свих програма и облика рада неопходна је свеобухватна, активна и континуирана сарадња школе са локалном самоуправом, јавним установама, службама, организацијама. Бројне су установе, службе, организације у локалној заједници са којима Школа остварује активну и успешну сарадњу у реализацији програмских области. Према делокругу рада и предмету сарадње у локалној заједници разликујемо:

- 1) Установе и организације у области здравствене заштите:
 - Здравствени центар Бор, са дечијим диспанзером и Развојним саветовалиштем, у области примарне здравствене заштите;
 - НВО
- 2) Установе и организације у области социјалне заштите и решавању питања ученичког стандарда и материјалне сигурности:
 - Центар за социјални рад, у делу пружања стручне помоћи и подршке за решавање проблема социјално угрожених ученика и њихових породица и у спровођењу интервентних мера за ученике са ризичним понашањима;
 - Општинска управа општине Бор, са Одељењем друштвених делатности, са којим се административно уређују питања ученичког стандарда (регресирана исхрана и превоз);
 - Полицијска управа општине Бор, у реализацији едукативних програма за унапређење здравствено-безбедносне културе и посредовање у решавању проблема малолетничке деликвенције код појединих ученика;
 - Црвени крст – повереништво у Бору, у спровођењу програма хуманитарних акција и подршке породицама социјално угрожених ученика;
 - Друштво за помоћ ментално недовољно развијених особа у делу обезбеђивања услуге дневни боравак у оквиру система социјалне заштите за децу која се не могу радно-професионално оспособљавати;
 - Клуб за стара лица, при Центру за социјални рад, у реализацији хуманитарних програма и волонтерских акција ученика;
- 3) Установе и службе у области образовања:
 - Предшколска установа „Бамби“ – Бор, основне и средње школе на подручју општине, корисници услуга додатне образовне подршке за децу и ученике школе;
 - Општинска Интерресорна комисија у поступку утврђивања потребе за додатном образовном подршком деце и ученика којима се препоручује подршка кроз школовање у нашој установи;
- 4) Установе и организације у области културе, спорта и информисања:
 - Центар за културу са својим ресурсима, у организацији културних програма за ученике школе и обезбеђивању услова за јавну и културну делатност школе;
 - Музеј рударства и металургије, у организацији културних програма за ученике школе;
 - Народна библиотека, у обезбеђивању услова за реализацију едукативних програма и радионица за ученике школе;
 - Спортски савез општине Бор, са секцијом за ђачки и омладински спорт, који подржавају реализацију програма ђачког спорта и рекреативних програма за ученике школе;
 - Јавна установа спортски центар Бор, у пружању услуга бесплатне употребе градских базена за ученике са вишеструким сметњама у развојној групи и обезбеђивању просторно-техничких услова у припреми ученика школе за спортска такмичења;

- Регионална телевизија Бор и приватна телевизија „Сезам“, које пружају медијску подршку у реализацији јавне и културне делатности школе и помажу спровођење програма екстерног маркетинга школе;
- 5) Установе и организације у финансирању делатности школе:
 - Општина Бор, која покрива материјалне трошкове за успешно функционисање школе и даје подршку у реализацији јавних програма школе; Предузећа и појединци донатори
- 6) Установе у области запошљавања и радно-друштвене интеграције ученика школе:
 - Д.О.О. „Јединство-Заштита“ – Бор, предузеће за радно-професионалну интеграцију и запошљавање особа са инвалидитетом, са подршком у обезбеђивању услова за запошљавање најуспешнијих ученика школе;
 - Национална служба за запошљавање – филијала Бор, у спровођењу дела едукативних програма у процесу професионалне оријентације ученика и обезбеђивању услова за привремено упошљавање свршених ученика школе кроз програме јавних радова;

Сарадња школе са општином Бор, као оснивачем заузима посебно место у систему сложених међуинституционалних односа. Ова сарадња подразумева узајамна права и обавезе, утврђена конкретним законским решењима. Покривање материјалних трошкова и трошкова ученичког стандарда у непосредној је обавези и надлежности општине као оснивача, која својим локалним одлукама утврђује додатна права и могућности већих давања. Истовремено, школа је обавезна да према општини као оснивачу најмање два пута годишње подноси извештаје о реализацији програмских активности, односно да подноси извештаје о припремљености школе за рад (Годишњи план рада школе). Општина, као поверени посао Министарства просвете, науке и технолошког развоја, има надлежност спровођења инспекцијског надзора над радом установе.

Школа има активно успостављена партнерства са свим образовним установама и закључене протоколе о сарадњи у пружању мера додатне подршке. Почев од школске 2011/2012. године стручњаци школе пружају активну помоћ и подршку деци и ученицима са сметњама у развоју у другим образовним установама. Након закључења протокола о сарадњи са свим образовно-васпитним установама у Општини, последњих година Школа је интензивирала своје активности на отварању установе према грађанству са тенденцијом афирмације њене улоге на пословима сервисне подршке. Садржај ове сарадње дат је у три области:

- помоћ школама у поступку израде Индивидуалних Образовних Планова за децу са израженим потешкоћама у развоју и процесу активне имплементације предложених мера и активности,
- помоћ родитељима, кроз саветодавни рад и дефинисање програма педагошког деловања и
- непосредна помоћ и терапијски рад са децом са потешкоћама у развоју, кроз видове индивидуалних вежби и савладавање „критичних“ програмских захтева у настави појединих предмета.

Циљ програма сарадње са локалном самоуправом је обезбеђивање услова за свеобухватну програмску реализацију целокупне делатности школе.

Задаци програма сарадње са локалном самоуправом (заједницом)

- доследно спровођење законских и јавних овлашћења школе према локалној самоуправи и обратно;
- обезбеђивање недостајуће стручне помоћи и подршке у спровођењу интервентних мера према проблемима и потребама појединих ученика;
- унапређивање услова рада;
- афирмација места и улоге школе у локалној заједници, кроз активности сервисне подршке и програме јавне и културне делатности;
- стварање услова за успешну реализацију посебних програма од значаја;

Доминантан облик активности у сарадњи са установама у локалној заједници јесу састанци на нивоу тимова и стручних служби,

Оперативна разрада Програма сарадње са установама, организацијама у локалној заједници, са приказом активности, носиоца реализације, облика реализације и временском динамиком садржан је у наредном табеларном прегледу :

Садржај реализације Програма сарадње са локалном самоуправом

Активности	Реализатор	Облик реализације	Месец
У сарадњи са установама и организацијама у области здравствене заштите:			
- редовни систематски прегледи и вакцинација ученика, у области примарне здравствене заштите;	Здравствени центар Бор, са дечијим диспанзером и Развојним саветовалиштем, Одељенске старешине, психолог	Тимски састанак, индивидуални прегледи, позив, писмо,...	Према распореду ЗЦ Бор
- активности у спровођењу програма превенције злоупотребе ПАС;	НВО ,Одељенске старешине, психолог, ученици школе	Радионице, анкете	II - IV
У сарадњи са установама и организацијама у области социјалне заштите			
- пружање стручне помоћи и подршке за решавање проблема социјално угрожених ученика и њихових породица - спровођење интервентних мера за ученике са ризичним понашањима;	Центар за социјални рад, Одељенске старешине, Тим за безбедност, психолог	Тимски састанци; Индивидуални разговори;	Током године, према потреби
- административни послови на обезбеђивању ученичког стандарда (регресирана исхрана и превоз);	Општинска управа општине Бор, са Одељењем друштвених делатности	Кореспонденција и координација рада стручних служби	II - IV
- реализацији едукативних програма за унапређење здравствено-безбедносне културе - посредовање у решавању проблема малолетничке деликвенције код појединих ученика;	Полицијска управа општине Бор, Одељенске старешине, психолог	Презентације, радионице, анкете; Кореспонденција и координација рада стручних служби	II – IV Током године, према потреби
- спровођење програма хуманитарних акција и подршке породицама социјално угрожених ученика;	Клуб за стара лица, при Центру за социјални рад, Црвени крст – повереништво у Бору, Одељенске старешине, сихолог	Кореспонденција и координација рада, индивидуални разговори,	Током године, према потреби
- обезбеђивање услуге дневни боравак у оквиру система социјалне заштите за децу која се не могу радно-професионално оспособљавати;	Друштво за помоћ ментално недовољно развијених особа, Психолог	Кореспонденција и координација рада стручних служби	V, VI
У сарадњи са установама, организацијама и службама у области образовања			
- пружање услуга додатне образовне подршке за децу и ученике школе	Инклузивни тим школе са члановима мреже; Предшколска установа Бамби – Бор, основне и средње школе на подручју општине	Индивидуална настава, тестирање, анкета, тимски састанци на нивоу координације рада малих тимова	IX – VI континуитет
- утврђивања потребе за додатном образовном подршком деце и ученика којима се препоручује подршка кроз школовање у нашој установи	Општинска Интерресорна комисија, психолог	тестирање, анкета, тимски састанци на нивоу координације рада малих тимова	IX – VI континуитет

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Активности	Реализатор	Облик реализације	Месец
У сарадњи са установама и организацијама у области културе, спорта и информисања:			
<ul style="list-style-type: none"> - организација и реализација програма културних програма за ученике школе и - обезбеђивању услова за јавну и културну делатност школе 	<p>Центар за културу, Музеј рударства и металургије, Народна библиотека, руководиоци програма културних активности у школи</p>	<p>Јавни програм - приредба, радионица</p>	<p>IX, XII, I, III, VI</p>
<ul style="list-style-type: none"> - организација и реализација програма ђачког спорта и рекреативних програма за ученике школе - употребе градских базена за ученике са вишеструким сметњама у развојној групи - обезбеђивање просторно-техничких услова у припреми ученика школе за спортска такмичења 	<p>Спортски савез општине Бор, Јавна установа спортски центар, руководиоци програма спортских активности у школи, васпитач у развојној групи</p>	<p>Групне и индивидуалне вежбе, Часови секција и рекреације;</p>	<p>XI – IV, V</p>
<ul style="list-style-type: none"> - медијско промотивне активности школе, извештавање и репортаже - екстерни маркетинг школе 	<p>Регионална телевизија Бор и приватна телевизија „Сезам“, Директор школе, задужени наставници,</p>	<p>Извештај, прилог, репортажа;</p>	<p>IX – VI (према потреби и ситуацији)</p>
У сарадњи са установама и организацијама у финансирању делатности школе:			
<ul style="list-style-type: none"> - активности на обезбеђивању материјално техничких средстава и услова за рад (јавне набавке) - foundrising активности – обезбеђивање донација за програмске активности и јавну промоцију школе 	<p>Општина Бор, Предузећа и појединци донатори, административна служба, директор</p>	<p>Извештај, тимски састанци,</p>	<p>IX – VI (према плану набавки и потреби ситуације)</p>
У сарадњи са установама и организацијама у области запошљавања и радно-друштвене интеграције ученика школе:			
<ul style="list-style-type: none"> - активности на обезбеђивању услова за запошљавање најуспешнијих ученика школе 	<p>Д.О.О. „Јединство-Заштита“ – Бор, предузеће за радно-професионалну интеграцију и запошљавање особа са инвалидитетом</p>	<p>анкета, Индивидуани разговори, сусрети са руководством школе;</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - спровођење дела едукативних програма у процесу професионалне оријентације ученика 		<p>Радионица, анкета, Индивидуани тест,</p>	<p>IV, V, VI</p>

14. Програм сарадње са породицом

Партиципација родитеља у школи, тј. њихова укљученост у различите аспекте школског живота представља важну компоненту образовно-васпитног процеса и у непосредној је вези са квалитетом тог процеса. Партнерство породице и школе представља важан предуслов за адекватно подржавање и подстицање развоја детета, будући да је добробит детета централни интерес, како породице тако и школе.

Општи принципи система образовања и васпитања својом организацијом и садржајима обезбеђује:

1) ефикасну сарадњу са породицом укључивањем родитеља, односно старатеља ради успешног остваривања постављених циљева образовања и васпитања

2) разноврсне облике сарадње са локалном заједницом и широм друштвеном средином како би се постигао пун склад између индивидуалног и друштвеног интереса у образовању и васпитању.

Задаци :

- информисање родитеља о њиховим правима и обавезама, те начинима укључивања у рад Школе,
- едуковање родитеља кроз информисање и пружање адекватног модела васпитања и образовања,
- развијање партнерског деловања породице и школе у образовању и васпитању ученика,
- обезбеђивање редовне, трајне и квалитетне сарадње породице и Школе,
- остваривање позитивне интеракције наставник - родитељ,
- обезбеђивање информисаности родитеља о променама у образовању које се остварују у школи и код ученика, као и о свим дешавањима у животу Школе.

Начин и поступак остваривања:

Сарадња са породицом одвија се плански и систематски током целе године и подразумева укључивање породице у планирање, реализацију и евалуацију сарадње. Активности у оквиру сарадње са породицом реализују се на основу Развојног плана Школе и Годишњег плана Школе и то кроз:

- план рада Савета родитеља
- план рада директора школе
- план рада стручних сарадника
- план Инклузивног тима
- план Тима за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања
- планове рада Стручног већа
- планове Одељењских већа
- планове Одељењских старешина
- план рада секција
- план професионалне оријентације
- план здравствене превенције

Садржаји реализације програма сарадње са родитељима приказан је у табели:

Област	Активности	Носиоци активности	Временски план	Начин остваривања
Информисање родитеља и старатеља	Дефинисање термина за Отворена врата за сваког наставника у школи	Одељенске старешине		У распореду часова дефинисани су термини отворених врата за све наставнике
	Дефинисање термина за Отворени дан сваког месеца у току школске године	Директор		У оквиру Годишњег плана рада дефинисани су термини Отворених дана
	Уређивање садржаја огласне табле за родитеље	Одељенске старешине, секретар, Директор	континуирано током школске године	Огласна табла са информацијама
	Реализација родитељских састанака	Одељењске старешине, родитељи/старатељи	континуирано током школске године	Родитељски састанци
Укључивање родитеља/старатеља у наставне и остале активности школе	Укључивање родитеља у тимове и пројекте који се у Школи реализују	Тимови, Директор, родитељи/старатељи	континуирано током школске године	Састанци и активности на нивоу Тимова
	Укључивање родитеља у организовање посета, екскурзија, излета.	наставници и стручни сарадници Директор, родитељи/старатељи	континуирано током школске године	Састанци, организационе активности
	Ангажовање родитеља као асистента у настави	Директор, наставници, родитељи/старатељи	континуирано током школске године	настава
	Присуство и/или укључивање родитеља/старатеља у организацији приредби, изложби, спортских, хуманитарних и других активности у Школи	Наставници, родитељи/старатељи	континуирано током школске године	ваннаставне активности
	Укључивање родитеља у Тимове за додатну подршку	Инклузивни тим школе, Тим за додатну подршку детету	континуирано током школске године	Састанци Тима за додатну подршку детету
Укључивање родитеља/старатеља у процес	Избор представника родитеља сваког одељења за Савет	Одељењске старешине, родитељи у оквиру		Први родитељски састанак

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

одлучивања	родитеља Школе	одељења		
	Укључивање родитеља у рад свих тимова на нивоу школе (самовредновање, развојно планирање, сарадња са локалном заједницом и породицом и сл.)	Директор Школе, Тимови, родитељи/старатељи	континуирано током школске године	Састанци на нивоу Тимова
Едукација и саветодавни рад	Индивидуални разговори са родитељима	Наставници, стручни сарадници, родитељи/старатељи	континуирано током школске године	Интензивирањем индивидуални рад са родитељима/старатељима ученика.
	Објављивање едукативне стране на сајту Школе	Наставници, стручни сарадници, родитељи/старатељи	континуирано током школске године	На сајту Школе налази се страна намењена информисању и едукацији родитеља/старатеља.
	Обезбеђивање коришћења школске библиотеке	Наставници, стручни сарадници, родитељи/старатељи	континуирано током школске године	Родитељима је омогућено коришћење школске библиотеке.
	Организовање радионица и трибина за родитеље/старатеље		континуирано током школске године	Реализовање су трибине и радионице за родитеље/старатеље.

15. Програм излета, екскурзија и наставе у природи

Организација и реализација излета, екскурзије и наставе у природи за ученике наше школе у великој мери зависи од материјалног стања и могућности самих породица, броја ученика и саме организације. Дуги низ година нису биле организоване екскурзије, као и настава у природи.

У наредном периоду, Школа ће настојати да путем донација и у сарадњи са локалним установама и организацијама обезбеди материјална средства за организацију и реализацију излета за све ученике у школи, посебно за сваки ниво школовања.

Садржај програма подразумева реализацију једнодневнег излета за ученике нижих разреда у непосредној околини Бора и обилазак природних локалитета и излетишта. За ученике виших разреда и ученике средње школе планира се једнодневно путовање у ширем подручју региона и обилазак природних локалитета и споменика културе.

Циљ је упознавање ученика са географским, историјским и културним локалитетима у околини Бора и/или ширем подручју региона, упознавање различитих облика рељефа, животињског и биљног света, историјских и верских објеката. доживљавање лепог у природи, развијању правилног односа према природи и њеном очувању.

Задаци једнодневнег излета:

- уочавање и опажање живе и неживе природе у непосредној околини,
- развијање способности посматрања и уочавање богатства облика, боја, звукова и гласова у природи,
- развијање спретности и кондиције у природи, боравак на чистом ваздуху ради очувања здравља,
- Стицање нових знања,
- Примена стечених знања на очигледним, природним објектима,
- Развијање одговорног односа према окружењу,
- Изражавање сопственог утиска.

Као програм једнодневнег излета предвиђен је обилазак:

- за ученике од I до IV разреда – једнодневни излет у непосредној околини Бора, обилазак природних локалитета и излетишта (Брестовачке бање, Борског језера, Лазареве пећине, излетишта Саваче...)
- за ученике од V до VIII разреда – једнодневни излет у посети познатом природном локалитету у околини Бора или ширем подручју региона (на пр. Злотска пећина, Врело Млаве, Сокобања, Ртањ, Лепенски Вир и сл.)

Као и ранијих година, ученици виших разреда, ученици спортских и других такмичења, ће кроз одласке на такмичења и сусрете ученика, уколико буде прилика, истовремено реализовати део програма екскурзија и излета. Такође, садржај једнодневнег излета у оквиру верске наставе подразумева одлазак ученика виших разреда и средње школе у посету верским светилиштима и обилазак манастира и цркве у Тимочкој крајни, са циљем препознавање и упознавање верских објеката из наше културе, верске и историјске баштине, као и социјализације и дружења ученика ван школе. Носиоци ове активности били би вероучитељи, Школа, остали запослени у школи и аутопревозник.

Школски програм за ПРВИ и ДРУГИ циклус основног образовања и васпитања

Носиоци активности реализације и организације једнодневних излета, екскурзија или настава у природи јесу Школа, одељенске старешине, наставници физичког васпитања, и други запослени у школи, аутопревозник

Ова путовања би се реализовала током априла, маја или почетком јуна месеца .

16. Програм рада школске библиотеке

Школска библиотека је неопходан и саставни део образовно-васпитног процеса који доприноси његовом развоју, унапређивању учења, стручног усавршавања и јавне, културне делатности школе.

Циљ програма рада школске библиотеке је да библиотечком грађом и информацијама библиотека у школи допуњује сва образовно-васпитна подручја различитим изворима сазнања. Школска библиотека својим ангажовањем доприноси унапређењу образовно васпитног рада у основној и средњој школи реализујући програм рада прилагођен наставним плановима и програмима. Применом одређених метода и облика рада укључује се у наставни процес, помаже у учењу, у стварању трајних навика и способности за коришћење различитих извора информација и систематски врши оспособљавање ученика за самосталан рад.

Школска библиотека је доступна и наставницима и ученицима са свим својим библиотечким фондом. Рад у библиотеци се одвија једном недељно, али и за потребе наставника и ученика.

Програм рада школске библиотеке обухвата:

- Образовно – васпитну делатност
- Библиотечку – информацијску делатност
- Културну и јавну делатност
- Остале активности (сарадња са наставницима, психологом, директором и родитељима)

Образовно-васпитна делатност подразумева следеће програмске садржаје:

- планирање активности у раду са ученицима;
- уознавање ученика са радом библиотеке;
- уознавање ученика са врстама библиотечке грађе и оспособљавање за самостално коришћење књига, часописа, енциклопедија...;
- пружање помоћи ученицама при избору литературе и некњижне грађе;
- подстицање интересовања за читање књига и коришћење библиотечке грађе;
- подстицање код ученика развој способности проналажења, анализирања, примене и саопштавања информација, уз вешто и ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија
- помоћ ученицима у оспособљавању за решавање проблема, повезивање и примену знања и вештина у даљем образовању и свакодневном животу;
- подстицање развоја мотивације за учење, оспособљавање за самостално учење, учење и образовање током целог живота(препоручивање текстова за читање и разговор о прочитаним текстовима);
- обележавање важних дана, догађаја, годишњица (Месец књига, Месец школских библиотека, Дан писмености,...);
- развијање навика за чување, заштиту и руковање књижном и некњижном грађом;

Библиотечко-информациона делатност подразумева следеће програмске садржаје:

- израда годишњег плана и програма рада библиотекара
- уређење простора библиотеке -систематско информисање ученика и запослених о новим књигама, листовима, часописима;

- припремање паноа и тематских изложби о појединим издањима, ауторима, акцијама, јубилејима, важним данима и догађајима и слично;
- израда статистике коришћења фонда (месечна и годишња);
- упис ђака првака у библиотеку;
- сређивање и естетско уређење библиотеке;
- сређивање књига и ознака на полицама;
- остваривање стручних послова (инвентарисање, сигнирање...);
- израда извештаја о раду школске библиотеке и библиотекара, анализа и самовредновање рада.

Културне активности подразумевају следеће програмске садржаје:

- планирање културних садржаја за школску годину
- сарадња са Градском библиотеком – планирање заједничких акција и пројеката (обележавање Дана писмености, Месеца књиге..)
- израда текстова за интернет презентацију школе
- представљање наше школе ученицима других школа;
- сарадња са школама у општини и Градском библиотеком у вези са организовањем књижевних сусрета;
- сарадња са школским библиотекарима других школа и Градском библиотеком у обележавању важних дана, годишњица, догађаја,
- сарадња са Центром за културу у реализацији програма за ученике;
- припремање и организовање прославе Светог Саве и Дана школе;
- организовање књижевних сусрета

Сарадња са наставницима, психологом, директором и родитељима подразумева следеће програмске садржаје:

- набавка и коришћење књижно-библиотечке грађе за наставнике и стручне сараднике;
- информисање стручних већа, стручних сарадника и директора о набавци стручне и педагошко-психолошке литературе;
- сарадња у вези са посетом Сајму књига, информисање о набавци књига на Сајму;
- подстицање наставника и ученика на коришћење стручне литературе за израду пројеката/дечијих радова/домаћих задатака;
- сарадња са наставницима у планирању часова тематске наставе;
- остваривање различитих видова стручног усавршавања за наставнике

Задаци рада:

- промовише , развија и негује навику читања и самосталност ученика у читању,
- развија информацијску писменост код ученика,
- коришћење библиотеке код ученика и наставника, уз пружање помоћи ученицима при проналажењу и избору одговарајуће литературе,
- стицање услова за што непосреднији и једноставнији приступ библиотечком фонду и расположивим изворима информација
- води каталоризацију, класификацију библиотечке грађе и чува библиотечку грађу уз периодично резидира фонд.

Садржај програма	Активности ученика	Активности наставника	Начин остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
Промовисање програма читања и културних догађаја изложбе, такмичења, постављеног паноа на задату тему	Припремање материјала на задату тему, поставке паноа	Анализирање потреба за информацијама и изворима знања ученика у образовном процесу школе	На часовима одељењске заједнице у библиотеци	Развијање културе читања код ученика, као и потреба навика и интересовања коришћења библиотечке грађе
Обука ученика за коришћење кабинета и претраживање базе по различитим параметрима	Упознавање са претраживањем базе на рачунару	Израда е – mailконтакта	Обука у библиотеци	Самостално коришћење и проналажење потребне књиге
Савладавање вештине учења(прикупљање, бирање, бележење, вредновање,...)	Приказ књиге: „Заинтересуј ђаке за учење“	Упознавање ученика са теоријом и методологијом учења	Радионица у библиотеци и на часу	Осамостаљивање ученика у савладавању вештина за учење током читавог живота
Старање о библиотечком фонду	Преглед фонда библиотеке и упућивање на резидирање	каталоризација,класификација библиотечке грађе и чување и резидирање фонда	Систематско праћење	стицање услова за што непосреднији и једноставнији приступ библиотечком фонду и чување библиотечког фонда

17. Начини остваривања других области развојног плана школе који утичу на образовно-васпитни рад

17.1. Програм рада Актива за развојно планирање

Школски одбор је на својој седници од 31.08.2012. донео Одлуку о усвајању Школског развојног плана за период 2012-2015. Анекс развојног плана усвојен је на седници школског одбора од 27.2.2014.год.

Кључна област: Школски програм и Годишњи план рада.

У школски програм 2014. унеће се све законске новине као и у Годишњи план рада. Школске 2014-15. у пети разред другог циклуса основног образовања и васпитања уводи се Национални план и програм.

Развојни циљеви и задаци:

- Подстицање ученика на даље школовање
- Олакшано савладавање градива применом различитих техника учења, брже запамћивање садржаја и дуже памћење наученог.
- Побољшање квалитета наставе применом нових метода
- Повећање информисаности о европским земљама као припрема за наставу географије
- Побољшање здравственог статуса деце
- Промовисање повеље о правима детета
- Помоћ ученицима завршних разреда у припреми докумената за тражење посла по завршетку школовања
- Унапредити систем информисања ученика кроз интернет презентацију школе
- Промоција дечијег стваралаштва у школи и ван ње
- Повећање извођења наставе на отвореном простору
- Отварање новог занимања у оквиру постојећих профила
- Мотивисаност наставника за ефикаснији и ефективнији рад.

Развојни план школе садржи и следеће мере и планове који ће се као Акциони планови унети у Годишњи план рада школе.

1. Мере за унапређивања образовно-васпитног рада на основу анализе резултата ученика на завршном испиту

2. Мере за унапређивање доступности подршке и разумних прилагођавања и квалитета образовања и васпитања за децу и ученике којима је потребна додатна подршка

3. Мере превенције насиља и повећања сарадње међу ученицима, наставницима и родитељима

4. Мере превенције осипања ученика

5. Друге мере усмерене на достизање циљева образовања и васпитања који превазилазе садржаје појединих наставних предмета (не за наш тип школе)

6. План припреме за завршни испит

7. План укључивања школе у националне и међународне развојне пројекте

8. План стручног усавршавања наставника, стручних сарадника и директора
9. Мере увођења иновативних метода наставе, учења и оцењивања ученика
10. План напредовања и стицања знања наставника и стручних сарадника
11. План сарадње и умрежавања са другим школама и установама

17.2. Програм рада Актива Тима за самовредновање рада школе

У нашој школи до сада је спроведено неколико циклуса у коме је процењено свих седам кључних области на основу којих су израђивани и Развојни планови школе, и то : Школски програм и Годишњи план рада, Настава и учење, Постигнућа ученика, Подршка ученицима, Етос, Руковођење, организација и обезбеђивање квалитета и Ресурси.

Ове школске године Наставничко веће је предложило анализу следећих области: Школски програм и Годишњи план рада, Етос, у оквиру Руковођења, организације и обезбеђивања квалитета - подобласт Школски развојни план , а у оквиру Ресурса – ресурси локалне средине).

Самовредновање је поступак којим се вреднује сопствена пракса и сопствени рад, полазећи од анализе шта је и како је урађено. Циљ самовредновања је унапређење квалитета рада школе. Самовредновање се врши на основу Приручника о самовредновању и вредновању рада школе.

Самовредновање ће се вршити на основу процене остварености стандарда квалитета. Тим ће припремити анкете, протоколе, чек листе тако да буду обухваћени сви индикатори.

Самовредновање и вредновање ће се спроводити у свим областима а акценат ће бити на постигнућима ученика.

17.3. Програм рада стручног актива за развој Школског програма

Праћење остваривања школског програма је континуиран задатак чланова школског тима са циљем унапређења свих сегмената Школског програма.

Задатак Стручног актива за развој школског програма је да обезбеђује самосталност и флексибилност наставника у приступу наставном процесу и доношењу професионалних одлука. Стручни актив за развој Школског програма помаже наставницима да самостално креирају своје наставне програме на основу којих ће касније бити израђени планови за Годишњи план рада.

- припрема нацрт школског програма на основу наставног плана и програма
- учествује у унапређивању школског програма руководећи се резултатима процеса евалуације и властите процене своје образовне праксе
- прати потребе и могућности локалне заједнице као и конкретне услове рада школе
- прати у сарадњи са директором и секретаром законске промене везане за школски програм
- израђује план рада за Годишњи план рада
- повезује са стручним активима за развој школског програма са сродним и блиским школама
- проучава могућности увођења новина којима се унапређује васпитно образовни рад
- оформљује мрежу сарадника (по предметима) који учествују у припреми школског програма

- обавља и друге послове по налогу директора, наставничког већа и школског одбора.

Праћење остваривања Школског програма реализоваће се на основу неколико елемената, који ће се оперативно разрађивати у поступку планирања и реализације праћења:

Садржај праћења остваривања Школског програма: постигнуће ученика, оствареност циљева и задатака, усклађеност циљева и задатака са садржајима и темама, адекватност наставних метода и облика рада, активност ученика и наставника, наставна средства, временска динамика, усклађеност са узрасним и развојним карактеристикама ученика, фактори који подржавају реализацију планираног и фактори који ометају реализацију планираног у Школском програму.

Начин праћења остваривања Школског програма: различите методе и технике оцењивања ученика, мерење постигнућа ученика, ученички радови, мерење задовољства ученика и наставника у раду, диференцирање различитих нивоа постигнућа ученика и процењивање активности ученика, стални састанци Актива за развој Школског програма, седнице Наставничког већа, састанци Стручног већа.

Инструмент праћења остваривања Школског програма: тестови, анкете, скале процене, упитници, модели евалуације, извештаји о ученицима.

Сарадници у тиму за праћење остваривања Школског програма: наставници, стручни сарадници, директор, Школски тимови других школа, надзорници за осигурање квалитета мпс-а, родитељи, институције које су задужене за унапређивање праксе оцењивања и вредновања.

Временска динамика праћења остваривања Школског програма: месечно, класификациони периоди, током целе године.

Радам стручних актива руководи председник кога бира директор школе.

Стручни актив за свој рад одговора Наставничком већу, Директору школе и Школском одбору.

Наставничко веће може сменити члана, односно поднети захтев за смену председника стручног актива директору школе, уколико није задовољан његовим радом.

Мандат члановима стручног актива за развој школског програма траје до доношења школског програма и у току примене донетог школског програма, односно до доношења новог школског програма.

Акциони план Стручног актива за развој школског програма је саставни део Годишњег плана рада школе за шк. 2013/2014. годину.

17.4. Програм стручног усавршавања

Законом о основама система образовања и васпитања прописана је дужност наставника, васпитача и стручног сарадника да се стручно усавршавају. Стручно усавршавање је обавезно ради успешнијег остваривања и унапређивања образовно васпитног рада.

Стручно усавршавање запослених регулисано је и Правилником о сталном стручном усавршавању и стицању звања наставника, васпитача и стручних сарадника („Сл. гласник РС“, бр. 13/2012).

Професионални развој је сложен процес који подразумева стално развијање компетенција наставника, васпитача и стручног сарадника ради квалитетнијег обављања посла и унапређивања развоја деце и ученика и нивоа постигнућа ученика.

Саставни и обавезни део професионалног развоја јесте и развоја је стручно усавршавање које подразумева стицање нових и усавршавање постојећих компетенција важних за унапређивање васпитно-образовног, образовно-васпитног, васпитног, стручног рада и неге деце (у даљем тексту: образовно-васпитни рад).

Саставни део професионалног развоја јесте и развој каријере напредовањем у одређено звање.

Стручно усавршавање наставника, васпитача и стручних сарадника установа планира у складу са потребама и приоритетима образовања и васпитања деце и ученика, приоритетним областима које утврђује министар надлежан за послове образовања (у даљем тексту: Министар) и на основу сагледавања нивоа развијености свих компетенција за професију наставника, васпитача и стручног сарадника у установи.

У школској 2013/14. години стручно усавршавање ће се реализовати кроз следеће облике:

- усавршавање приправника за полагање стручних испита
- усавршавање за педагошки рад
- уже стручно усавршавање

На основу анализе извештаја о реализованим активностима током претходне школске године ове школске године стручно усавршавање ће се реализовати кроз следеће активности:

- ✓ стручно усавршавање које се организује у школи и које подразумева различите видове организованог и планираног преношења знања и размене професионалног искуства (реализује се помоћу капацитета запослених у установи да реализују различите облике стручног усавршавања), реализоваће се кроз следеће активности:
 - извођење угледних часова
 - предавања и презентације у оквиру Наставничког већа
 - приказ облика стручног усавршавања које је наставник похађао
 - приказ резултата праћења развоја детета
 - вођење радионице
 - усавршавање приправника и спремање за полагање стручних испита
 - праћење стручне литературе и часописа
- ✓ присуствовање акредитованим семинарима
- ✓ конкурисање у Заводу за унапређење образовања и васпитања за добијање акредитације за држање семинара
- ✓ припрема документације и друге активности везане за избор у звања
- ✓ перманентно ажурирање портфолија запослених

Планови стручног усавршавања биће израђивани сваке године и биће саставни део Годишњег плана рада школе за школе.